

Land van de Woestijne

Tijdschrift van de
Heemkundige kring „Arthur Verhoustraete” Aalter

29e jaargang - nr. 1 - 2006

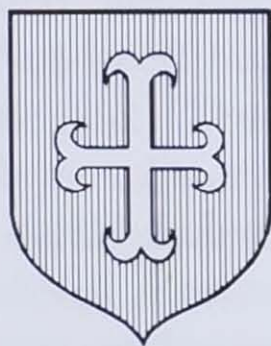
Driemaandelijks (januari, februari, maart 2006)

Afgiftekantoor: 9880 Aalter

P209393

Provincie
Oost-Vlaanderen
Centrale Bibliotheek

Land van de Woestijne

Tijdschrift van de
Heemkundige kring „Arthur Verhoustraete” Aalter

29e jaargang - nr. 1 - 2006

VERHALEN EN GERUCHTEN ROND ZEPPELIN LZ 35

ANNO 1915...

Zowat 25 jaar geleden beschreef ons toenmalig bestuurslid Maurice Thys hoe in april 1915 in de bossen van Sint-Maria-Aalter een zeppelin neerstortte. Op basis van een aantal getuigenissen schetste Thys hoe de bemanning van het zwaar gehavende Duitse luchtschip LZ 35 zich misrekende en gedeeltelijk 'in de sparren' terechtkwam¹. Intussen zijn een aantal nieuwe bronnen beschikbaar die de impact van het hele gebeuren nog wat duidelijker maken.

Het is niet de bedoeling het reeds zeer goed beschreven feitelijk relaas nog eens over te doen. Wel willen wij kort duiden op welke wijze dit oorlogsfeit toen, maar ook nu nog, weerklank kreeg. Het neerstorten van dit vijandige luchtschip sprak bijzonder tot de verbeelding. Deze fascinatie was overigens ook zowat de hoofdreden waarom Thys destijds op zoek ging naar de ware toedracht².

Het is betekenisvol dat aangehaald artikel eindigt met de tekst van een liedje dat het neerstorten van het luchtschip beschrijft³. De zeppelins leefden inderdaad voort in het collectief geheugen van iedereen die de Eerste Wereldoorlog had meegemaakt. Deze luchtschepen betekenden in die jaren een nieuwigheid in de oorlogvoering. Militair historicus Luc De Vos heeft het in *De Eerste Wereldoorlog* terecht over een nieuwe dimensie: "*Traditioneel voerde men oorlog met mensen, paarden en schepen. Daarvoor volstonden twee dimensies. In 1914 kwam er een derde dimensie bij: vliegtuigen verschenen aan de horizon, aanvankelijk sputterend maar na vier jaar strijd met heus gedreun. In de eerste oorlogsmaanden was het luchtwezen inderdaad nog maar weinig ontwikkeld. Een belangrijke rol was op dat ogenblik nog toebedeeld aan de luchtschepen ontworpen door Graf Zeppelin, de zogenaamde zeppelins.*"⁴

Precies door die nieuwe 'dimensie' zorgde hun verschijning voor wat paniek bij de bevolking. Het Duitse leger bracht met dit nieuwe wapen immers eens te meer wat men kan omschrijven als 'terreur' of de 'totale oorlog'. Na de aanvankelijke doortocht te velde en de daarmee gepaard gaande hinder en moeilijkheden voor de bevolking,

was het overvliegen van de zeppelins een concrete kennismaking met de strijd die verder ging. Het luchtschip boezemde ontzag en ook wel angst in. Een zeppelin overbrugde makkelijk een grote afstand en bracht de oorlog ver achter het front. In de vorige eeuwen werden oorlogen nog letterlijk op slagvelden uitgevochten. Burgers werden vooral het slachtoffer van voorbijtrekkende legers en konden vaak enkele dagen vooraf de situatie inschatten en eventueel de benen nemen. Door de technische vooruitgang kon de vijand nu plots en vrij onverwacht overal toeslaan. De zeppelin was in de jaren 1914-1915 een geliefd wapen bij de Duitse overweldiger. De strategische bombardementen werden een begrip.

Het nadeel van dit luchtschip was uiteraard dat het bijzonder kwetsbaar was. De snellere jachtvliegtuigen of het geschut vanop de grond vonden in deze 'vliegende sigaar' een dankbaar doelwit: duidelijk zichtbaar, niet al te snel en beperkt wendbaar. In realiteit bleek bovendien dat eenmaal een zeppelin geraakt werd, al die genoemde nadelen nog veel zwaarder begonnen te wegen. Na de aanvankelijke zegekreten rond dit wapen bleek al vlug dat de zeppelin het tegen de vluggere en meer wendbare vliegtuigen zou moeten afleggen. De Duitsers gebruikten de zeppelin eerst als een nieuw en indrukwekkend wapen maar beetje bij beetje raakte het voorbijgestreefd.

Het neerhalen of neerkomen van een Duits luchtschip betekende telkens weer een flinke deuk in het Pruisische superioriteitsgevoel en zorgde *mutatis mutandis* voor een opsteker bij de bezette Belgische bevolking. Het hoeft niet te verwonderen dat het neerstorten van zeppelin LZ 35 op 14 april 1914 te St.-Maria-Aalter tot de verbeelding sprak, en ook op het moment zelf wel meer weerklank kreeg dan tot voor een paar jaar werd gedacht.

Zo blijkt nu bijvoorbeeld dat het neerstorten van deze zeppelin zelfs een aantal internationale kranten haalde. Op 15 april 1915 staat het bericht op de frontpagina van de Amerikaanse krant *The Chicago Daily Tribune*. In dit dagblad vinden wij in de rubriek *Latest War Bulletins (Recente Oorlogsberichten)* volgend bericht:

Rotterdam, April 14. - Another zeppelin has been wrecked in Belgium while flying over the district of Ypres it was heavily shot and badly damaged. It managed to fly as far as Theillt, but in the early hours yesterday morning it came down a complete wreck amidst the trees near Maria Aeltre.⁵

(Er is nog een zeppelin neergestort in België, nadat die bij een vlucht over de streek van Ieper zwaar beschoten was en beschadigd werd. Hij kon in eerste instantie nog tot in Theillt (sic: Tielt) vliegen. Gisteren, in de vroege uren, is hij neergestort en raakte compleet vernield, tussen de bomen in de omgeving van Maria Aeltre.)

Zowat hetzelfde bericht, maar dan met als titel *German Aircraft Comes Down Damaged by Shot in Ypres District (Duits luchtschip stort neer, geraakt boven Ieper)*, verschijnt in een andere grote Amerikaanse krant, *The Washington Post*, op pagina 12.⁶ De vermelding 'Rotterdam' wijst erop dat het bericht werd verstuurd vanuit het neutrale Nederland. Vergeten wij niet dat de V.S. op dat moment nog steeds niet in oorlog was en zich ook neutraal opstelde.

Het is wellicht geen toeval dat de grote kop van *The Chicago Daily Tribune* die dag ook net aan de zeppelinaanvallen is gewijd. 'Zeppelin Again Raids Engeland', zo kopt de krant in blokletters. Meteen daarop volgt een uitgebreide bijdrage over de Duitse aanvallen met luchtschepen. Die aanvallen maken wel de nodige indruk, maar de krant relativeert met Britse verklaringen die stellen dat de zeppelins nauwelijks schade hebben toegebracht. Het bericht van het neerstorten van het luchttuig in Sint-Maria-Aalter versterkt deze afzwakking overigens nog. 'Zeppelins zijn kwetsbaarder dan men denkt', zo klinkt het tussen de regels door.

Het neersmakken van de LZ 35 (én Sint-Maria-Aalter...) wordt dus een beetje wereldnieuws. Maar ook in de streek is het een heus evenement. In het begin van de 20ste eeuw was alles wat vloog nog wonderbaarlijk. Een vliegtuig dat neerstreek in vreedstijd lokte tientallen nieuwsgierigen en in oorlogstijd was dat niet anders. Alleen stelden de Duitse soldaten het gezelschap van dit 'publiek' niet echt op prijs. Het gegeven is in heel wat oorlogsdagboeken terug te vinden. Maurice Thys haalde in een aanvulling op zijn oorspronkelijke bijdrage reeds twee bronnen aan. Onderpastoor Anciaux uit Balegem heeft het in zijn dagboek over een zeppelin die "hangt...in Maria-Aeltre op de sparren te drogen" terwijl Romain De Wulf, eigenaar van Nobelstede, in zijn geschriften stelt dat "de toeloop van het volk ongelooflijk was".⁷

Het onlangs gepubliceerde oorlogsdagboek van Urselnaar Gerard Vandevreire brengt in dat verband duidelijke informatie en beschrijft

perfect de sfeer die ook Maurice Thys op basis van mondelinge getuigenissen (of dagboeken) oproept.⁸

We citeren Vandevaire:

"Dinsdag 13 APR 1915 Dezen nacht is er ook een zeppelin gevallen tussen Aalter en Maria-Aalter. Hij was naar alle waarschijnlijkheid reeds geschoten over 't front of in Engeland. Veel volk gaat 'nen keer kijken; 'Dat en is niet alle dagen te ziene' zeggen de mensen voor hun reden. Volgens ooggetuigen ligt hij op 'nen bos met den voorkant tot op den grond, den achterkant in de lucht. Niemand en mag er dichte bij; alle wegen zijn tot op 300 ... 500 meters afgezet door soldaten en langs alle kanten staan kanonnen en mitrailleu-sen opgesteld. Dat ze daar nu wat gepoeierde appelsienen op konden werpen en 't ding ware naar de mane.

Vrijdag 16 MAA 1915 (sic) - De zeppelin te Aalter zo onzachte neergedaald, is opgevouwen en weggestuurd. Op de wagons die de brokkelingen vervoerden, stond geschreven: 'Frans luchtschip neergeschoten door de Duitsers!' Is dat mensen bedriegen?"

Indien dit laatste feit klopt, blijkt eens te meer dat de zeppelin ook en vooral in de propaganda en psychologische oorlogsvoering zijn nut bewees.

Een even interessante getuigenis van dit voorval is ook terug te vinden in het recent gepubliceerde oorlogsdagboek van de met Cyriel Buysse verwante schrijfster Virginie Loveling.⁹

*"Donderdag 15 april.
Bezoek van twee dames, die op een paar uren afstand van Maria Aalter op den buiten wonen. Zij hebben den zeppelin gezien. Zoodra het bericht van dien val kwam, deden ze inspannen (het moet zijn, dat ze daar verlof toe hadden en een pas hebben) en reden ter plaats:
Ze zagen hem: hij is honderd vijftig meter lang, geblindeed, heel wit, in aluminium. Te Ieperen was hij om 4.20 's morgens door een engelschen vlieger dien 't gelukte boven hem te drijven, doorschoten. Erg gehavend vervolgde hij nog zijn weg,*

totdat hij op een sparrengroep neerzeeg. Juist in het midden lag hij er op, met de bovenste takken door de groote scheur uitstekend, de twee uiteinden in zachte helling ver op den grond geslingerd.

Enkel op afstand mochten de nieuwsgierigen staan.

"Het bericht kwam hier aan, dat er zeven dooden waren."

Daarvan hadden die dames niets gehoord. Twaalf mannen zaten er in:

"Waar zijn wij?" vroegen ze aan de het eerst toegelopen boeren.

"Te Maria Aalter."

"Neen, neen, dat kan niet waar wezen, te Thielt zeker?"

Hoofden werden geschud, dat ze zich vergisten.

Toen verraadden de uitgestegenen zich:

"Engländer," logen ze, hun borst aanwijzend. Onnoodige vrees voor onraad, gewapend als ze waren in 't midden eener ongewapende menigte.

Ze deden thee - dien ze medehadden - zetten in een boerenhuis. Zoo vlug mogelijk werden de overblijfsels van het monstertuig weggeruimd.

Geen enkel dagblad maakt hier melding van 't geval.

De censuur!"

Ook dit verhaal sluit aan bij de bekende feiten en levert ons al een even pikant verhaal op als dat van het opschrift op de treinen, met name dat de Duitsers zich voor Engelsen uitgeven. Het versterkt tegelijkertijd de stelling dat dit voor de mensen in de streek een heus evenement was dat velen zich de rest van hun leven zouden herinneren.¹⁰

... ANNO 2006

Maar niet alleen de tijdgenoten waren bezeten van de zeppelin. Ook nu nog lopen er fanaten rond. In kringen van verzamelaars vind je zonder veel moeite mensen die alles bijeenbrengen wat met dit onderwerp te maken heeft (postzegels, prentkaarten, foto's, memorabilia, enz.). Ook op het internet komt het onderwerp veelvuldig aan bod op sites en discussiegroepen van luchtvaartfanaten allerhande. De LZ 35 mankeert meestal niet in dit overzicht. Nu heel wat van deze bronnen toegankelijk zijn geworden, lijkt het ons aangewezen om ook hier een korte bloemlezing van te geven.

In de Duitse versie van de internetencyclopedie *wikipedia* vindt men onder het lemma 'zeppelin' een uitgebreide beschrijving en een overzicht van alle ooit gebouwde luchtschepen. Over de LZ 35, in dienst sinds 11 januari 1915, luidt het: ¹¹

"Twee aanvallen op Parijs en Poperinge (België). 2420 kg bommen afgeworpen; noodlanding in de omgeving van Aeltre (België) tengevolge van zware schade, in stormweer neergestort."

Maar net zoals er vroeger een aantal verhaaltjes de ronde deden, is dat ook in onze moderne versie van het geruchtencircuit (de forums op het internet) nog het geval. Op een gespecialiseerd forum voor luchtvaartfanaten gaat het er immers al iets minder accuraat aan toe:

"Aanvallen op Paris 20/03/1915 en Poperinge 13/04/1915. Aanval op de Britse eilanden mislukt. Bij de terugkeer raakt de zeppelin in een storm terecht en komt onder vuur te liggen boven Ieper. Lekken in de gastanks veroorzaakten gebrek aan stijfkracht en het tuig stortte neer tijdens die storm in de omgeving van Aalter-Twee Bruggen...het moest worden bijeenge-raapt." ¹²

Deze bijdrage is afkomstig van een Amerikaan en die slaat toch hier en daar de bal mis (... Twee Bruggen...?). Wellicht moet het eerder geïnterpreteerd worden zoals de Franse luchtvaartfanaat Gérard Hartmann in zijn bijdrage hieromtrent zegt:

"Deze zeppelin werd het slachtoffer van de artillerie en stortte neer dicht bij de brug over het kanaal Brugge naar Gent, dicht bij Aeltre, in België. Vier bemanningsleden werden gedood, de anderen raakten gewond." ¹³

Op een ander forum vinden we dan weer dat een Brits piloot een beloning kreeg om op de basis van Gontrode de hangar van de LZ 35 te bombarderen. De hangar werd vernield en de piloot kreeg een onderscheiding omdat hij de zeppelin had vernield. Korte tijd nadien bleek dat hij alleen het gebouw had platgelegd en dat de bewuste zeppelin een paar dagen eerder al was neergestort in St.-Maria-Aalter! ¹⁴ Het lijkt een typisch internetverhaal dat de nodige reserves oproept. Een minder verdachte bron, met name een publicatie van een veteranenvereniging van de Royal Air Force, rakelt dit feit echter op in een bio-

grafie van een zekere Lanoe Hawker. Deze Engelse vliegenier was sinds oktober 1914 actief in de oorlog boven het continent en toonde zich een onverschrokken kerel. En, zo gaat het verder:

*”Op 18 april 1915 trok Hawker er alleen op uit om een zeppelinhangar in Gontrode te bombarderen. Hij had slechts 3 bommen van 20 pond bij zich en een aantal handgranaten. Hij vond zijn doel, dook naar beneden en viel aan. Hawker gooide zijn granaten naar de bemanning van een kabelballon die daar ter verdediging hing. Zij schoten een regen van kogels op hem af. De Engelsman vloog laag over het enorme gebouw en plaatste twee voltreffers. Hij wist evenwel niet dat de hangar leeg was omdat zeppelin LZ 35 enkele dagen ervoor neergestort was. De moed die Hawker aan de dag had gelegd gedurende die eerste oorlogsmaanden, met als hoogtepunt deze gedurfde aanval, leverde hem een welverdiende onderscheiding en promotie op.”*¹⁵

Wat het doel van de aanval betreft is er misschien nog een merkwaardig feit aan te halen. Thys wees er terloops op dat de LZ 35 oorspronkelijk Frans-Vlaanderen zou bombarderen (hij noemt Kassel en Haezebrouck) maar dat kort voor de start het bevel was gekomen om Sint-Omer links te laten liggen. Commandant Masius diende zich op bevel van de Duitse Keizer zelf te concentreren op Poperinge. Een getuigenis hieromtrent is terug te vinden in een overzichtswerk geschreven door Ernst Lehmann. Deze man was tijdens de oorlog ook kapitein van verschillende zeppelins, werd na de oorlog vice-president van de Goodyear-Zeppelin Corporation en zou tragisch genoeg omkomen bij het neerstorten van de Hindenburg op 6 mei 1937.¹⁶

”Ik zou nog een voorbeeld durven aanhalen dat aantoont dat de Keizer het koninklijk bloed bij de vijand in bescherming nam. Op 13 april 1915 was zeppelin LZ 35 klaar om een aanval te ondernemen op een aantal bevoorradingscentra achter de Britse linies, met name Kassel, St.-Omer en Haezebrouck. Net voor het vertrek kreeg commandant Masius een gecodeerd telegram overhandigd. Op rechtstreeks bevel van de Keizer werd de aanval op St.-Omer verboden en kwam Poperinge als doelwit in de plaats. Het hoofdkwartier had immers vernomen dat de geallieerde leiders een bijeenkomst zouden houden in St.-Omer. De koning van België en die van Engeland zouden er aanwezig zijn. Toen Masius mij dit verhaal deed, zei hij: 'Het stadhuis van St.-Omer waar de geallieerde leiders zouden bijeenkomen stond

helemaal alleen in een ruime vlakte. Het zou een fluitje van een cent zijn geweest om het met een of twee dozijn bommen te raken.'Het was vrij algemeen geweten binnen de Duitse luchtmacht dat de plaatsen waar King George of Koning Albert verbleven, moesten vermeden worden. Anderzijds ondernamen de geallieerde vliegers wel degelijk luchtaanvallen tegen Charleville en Stenay, het hoofdkwartier van de Keizer en de kroonprins."

Hoewel het stuk nogal anekdotisch klinkt en duidelijk vanuit een pro-Duits standpunt vertrekt, geeft dit toch wel nog een iets andere kijk op de LZ 35. Het mag wellicht de tragiek van de geschiedenis worden genoemd dat dit luchtschip bijna de oorlog in het voordeel van Duitsland had beslist, maar uiteindelijk eindigde in de 'sperrebosschen van Maria-Aeltre'.

Peter LAROY

Bronnen:

1. M. THYS, Het einde van een Duitse zeppelin te Aalter in *Land van de Woestijne*, jg.4 (1981), 1, p.30-33.
2. M. THYS, *Op. cit.:* "Die zeppelin heeft mij, van toen ik nog een kind was, geobsedeerd, te meer daar moeder zaliger zo vaak over het reusachtige luchtschip, dat zij met eigen ogen had zien neerkomen op de bossen van Stratem, vertelde."
3. M. THYS, *Op.cit.:* "Ik heb een zeppelin zien vliegen/'t Was een Duitse zonder liegen/z'hebben er naar geschoten/z'hebben hem gepast/en hij hangt aan de Aalterse sparren vast."
4. L. DE VOS, *De Eerste Wereldoorlog*, Leuven, 1996, p.118.
5. *Chicago Daily Tribune*, 15 april 1915, p.1.
6. *The Washington Post*, 15 april 1915, p.12. Het feit dat een aantal grote Amerikaanse kranten gedigitaliseerd zijn en via het internet toegankelijk worden gemaakt, opent nieuwe mogelijkheden, zoals deze bijdrage aantoont.
7. M. THIJS, Enkele gebeurtenissen gedurende de Eerste Wereldoorlog 1914-1918 in de gemeente Aalter in *Land van de Woestijne*, jg. 14 (1991), 1-2, p. 24-25.
8. J. VANDEVEIRE, Ursel tijdens de Europese oorlog van 1914-1918. Oorlogsdagboek door Gerard Vandevaire in *Appeltjes van het Meetjesland*, jb.55 (2004), p.65-252. Merkwaardig genoeg zijn er een paar data verkeerd genoteerd in het dagboek. Het is niet duidelijk of het aan de auteur van het dagboek ligt of aan het klaarmaken voor publicatie.
9. Het oorlogsdagboek is integraal terug te vinden en makkelijk te raadplegen op het internet in een elektronische editie als resultaat van een project van het

- Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde en de Universiteitsbibliotheek Gent. Verder verscheen in 2005 ook een bewerkte versie in print samengesteld door Ludo Stynen en Sylvia Van Peteghem. Zie ook A. VAN ELSLANDER, Loveling, Rosalie en Loveling, Virginie in *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, Tielt, 1998, p. 1963-1964.
10. In 2007 zal wellicht in Appeltjes van het Meetjesland nog een dagboek verschijnen waarin dit voorval ook is opgenomen.
 11. www.wikipedia.de. De tekst is ook in andere overzichten of andere taalversies van Wikipedia overgenomen. *"zwei Angriffe auf Paris und Poperinghe (Belgien), dabei Abwurf von 2420 kg Bomben; Notlandung nahe Aeltre (Belgien) wegen starker Abwehrfeuerschäden, dann in einem Sturm zerstört."*
 12. www.theaerodrome.com: *"It Made attacks on Paris 20/03/1915 and Poperinghe 13/04/1915. Raid on british Isles failed and when returning got into a storm and got under ground fire above Ypres. Gasleaks into gasbags were at the origin of losses of liftforce and it stranded into this storm near Aeltre-Two Bridges...it had to be scrapped."*
 13. <http://www.hydroretro.net/etudegh> - G. HARTMANN, *Terreur sur la ville : "Devenu la proie de l'artillerie, ce Zeppelin tombe près du pont qui franchit le canal de Bruges à Gand près d'Aeltre en Belgique, quatre hommes de son équipage étant tués, les autres blessés."*
 14. www.theaerodrome.com. *"A British pilot, (name and day, I should have to search up) got a reward for bombing the zeppelin shed at Gontrode a little time later, British were thinking he destroyed this zeppelin into her shed! Which wasn't the case!"*
 15. <http://www.24sqnassociation.royalairforce.net/issue10.htm> *Twenty four. The Magazine of XXIV Squadron Association. Summer 2003. Issue 10. "In April 18, 1915, Hawker set out alone to find and bomb a reported Zeppelin shed at Gontrode. With only three 20lb bombs, Hawker supplemented this load by carrying several hand grenades. Finding his objective, he spiralled down to attack, throwing his grenades at the crew of a captive balloon-sentry who kept up a machine gun barrage at him during the descent. Sweeping low over the huge hangar, 'Lance released- his bombs, scoring two hits. Unbeknown to him the hangar, which normally housed Zeppelin LZ 35, was empty its "resident" having crashed some five days earlier. Hawker's complete disregard for personal danger over many months of war flying culminating in this latest exploit, brought him a well-deserved DSO award and promotion to captain as commander of 6 Sqn's "A" Flight."*
 16. www.ch2bc.org/zeppelins. E.A. LEHMANN & H. MINGOS, *The Zeppelins. The Development of the Airship, with the Story of the Zeppelins Air Raids in the World War*: *"I might cite another instance of the Kaiser's interest in protecting royalty among his enemies. On April 13, 1915, the Zeppelin LZ 35 was ready to set out on a raid over supply centers behind the British lines, Cassel, St. Omer and Hazebrouck. Just before departing the commander, Captain Masius, was handed a telegram in code. By direct order of the Kaiser the attack on St. Omer was forbidden and Poperinghe substituted. The reason was soon made known. Headquarters had received word that the Allied leaders were to hold a secret meeting at St. Omer and the kings of both Belgium and England were to be present. When Masius told me of this, he explained:*

'The town council house at St.Omer, where the Allied leaders convened, stands isolated in the middle of a large open space and it would have been a simple matter to hit it with one of my two dozen bombs'.

It was generally understood throughout the German air force that wherever King George or King Albert happened to be, that place was to be avoided by our bombers. On the other hand, the Allies made several airplane attacks on Charleville and Stenay, headquarters of the Kaiser and the Crown Prince."

Naschrift: voor de leesbaarheid van het verhaal, hebben wij eraan gehouden de teksten (al dan niet vrij) te vertalen naar het Nederlands. Overigens toont dit artikel aan dat voor bepaalde onderwerpen (militaire geschiedenis bijvoorbeeld) het internet een aantal interessante ontsluitingen geeft. Anderzijds moeten wij wel vaststellen dat de oorspronkelijke bijdrage van Maurice Thys, op basis van mondelinge bronnen en eigen speurwerk - en zonder al deze 'moderne hulpmiddelen' - wat de feiten betreft zeer accuraat is. Enkel de '*petite histoire*' kon nog wat aangedikt worden.

De zeppelin als icoon: een Franse postkaart verstuurd in 1916. Let op de spreuk: "Puisque tu es un instrument de leur "Kultur", tu devrais nous envoyer des confitures."

SCHOOLSTRIJD TE AALTER (1811-1815)

In het "Ancien régime" was het basisonderwijs aan de kerkelijke instellingen overgelaten. De Franse revolutionairen wilden alles afschaffen en met een schone lei herbeginnen, maar heel het onderwijs raakte in een schrijnend verval.

Uiteindelijk kwam de overheid tot het besef dat er geen andere oplossing bestond dan opnieuw beroep te doen op de bestaande of oude leerkrachten. Niettemin liep het onderwijs wegens bureaucratische aanpak nog steeds spaak. Op verschillende tijdstippen, o.m. in 1808 en 1812, werden de onderwijzers aangemaand om zich via het gemeentebestuur bij de overheid (universiteit, keizerlijke academie) te laten registreren, zonder van enige erkenning zeker te zijn.

Te Aalter was Ludovicus (Louis) Versele, geboren omstreeks 1757, sedert 1793 het hoofd van een basisschool. Daarin volgde hij zijn vader Benedictus op, (zie RAG Land van de Woestijne nr. 330 en Luc Stockman, Geschiedenis van Aalter). Op 31 oktober 1808 liet Versele zich in de hoedanigheid van "Maître de pension" registreren, en op 16 februari 1809 was dit het geval voor 4 andere onderwijzers van particuliere en niet gesubsidieerde scholen.

Soortgelijke scholen mogen uiteraard niet vergeleken worden met onze huidige normen. Elke school was toen een soort éénmans- of familiezaak. Qua middelen was het uiteraard ook beperkt. Men mag ook niet uit het oog verliezen dat de meeste kinderen slechts in de winter naar school konden komen d.w.z. wanneer de landbouw minder behoefte had aan die arbeidskrachten. Een onderprefect betreurt dit, des te meer dat de wegen 's winters meestal onbegaanbaar zijn. Versele combineerde het onderwijs met andere taken zoals koster en klokkenluider.

Het onderwijs was niet gratis behalve voor de kansarme leerlingen en om die redenen was hij gerechtigd op een jaarlijkse tegemoetkoming van het gemeentebestuur. Het is echter niet mogelijk geweest te weten wanneer hij voor het eerst werd betoelaagd, maar in het jaar XII kreeg hij 44 fr. en later 50 fr. tot in 1812.

In het begin van het jaar 1811, zal de komst van de Fransman "Delamarre-Lebas" hem het leven heel zuur maken. Deze "vreemde" waarvan de voornaam niet werd teruggevonden en die naderhand nog enkel als "Lebas" wordt vernoemd, was afkomstig uit de

stad Caen in Normandië en had zomaar beslist om zich te Aalter te vestigen met de bedoeling er een Franse school en een pensionaat op te richten. De context van die periode, nl. het hoogtepunt van het Frans keizerrijk, zal wellicht een en ander in die beslissing verklaren.

Als eerste stap schrijft hij op 25 april 1811 de Prefect van het Schelde departement, zijnde D'Houdetot Frédéric, aan met het verzoek zijn project van het pensionaat te willen goedkeuren. In zijn Franse school zullen de volgende vakken onderwezen worden: de Franse taal, de Vlaamse taal, de grondbeginsels van het Latijn, het lezen, de spelling, de grondbeginsels van aardrijkskunde, geschiedenis en rekenkunde.

Aanzienlijk veel verschillende vakken voor slechts één leerkracht. Indien de Franse taal logischerwijze als eerste vak wordt vernoemd wat voor de hand ligt, kan men zich afvragen hoe hij in staat was om de Vlaamse taal te onderwijzen, een taal die hij blijkbaar niet eens machtig was.

Alles wijst erop dat hij één of ander lid van het gemeentebestuur heeft aangesproken en dat hij reeds in het bezit was van een officiële gemeentelijke goedkeuring, daar hij aan de Prefect de raad gaf om het advies van de municipale raad in te winnen.

Spijtig genoeg voor Lebas, maar de prefectuur behandelde zijn verzoekschrift op een zeer bureaucratische maar logische wijze, het antwoord luidde inderdaad als volgt:

Le préfet ne pourra s'occuper de cette demande que lorsque le pétitionnaire aura justifié qu'il fait partie de l'université impériale.

Le 26 Avril 1811

L. Beaucarne (secretaris van de prefectuur)

In klare taal wordt de verzoeker naar de Keizerlijke Academie te Brussel doorverwezen. Alleen is deze laatste bevoegd om het vereiste attest uit te reiken. Lebas onderneemt de nodige stappen te Brussel en is blijkbaar daarin bijgestaan door F.E. Van Doorslaer, meier van Aalter. Op 23 juni 1811 krijgt hij al een antwoord in de zin van een voorlopige toestemming van de Academie. De brief is ondertekend door de rector van de Academie, zijnde de Gentenaar Ch. Van Hulthem, die verklaart de aanvrager te hebben getoetst op de Franse spraakkunst en de rekenkunde, maar rept geen woord van de andere vakken van zijn programma. De Academie wordt er zelfs van overtuigd dat de bestaande scholen geen hinder of nadeel van deze nieu-

we school zullen ondervinden, hetgeen enkel bewijst dat iemand terecht zich die vraag heeft gesteld.

Vervolgens werd zijn verzoekschrift door de Prefect in juli 1811 bekrachtigd.

Eén jaar later onderneemt Lebas de tweede fase van zijn plan, de aanvraag tot de subsidiëring van zijn school. Op 10 mei 1812 stuurt hij zijn verzoekschrift naar de municipale raad van Aalter.

Wij kunnen maar besluiten dat Lebas erg handig zal gehandeld hebben, de beslissing van de municipale raad dd. 12 mei 1812, (twee dagen na zijn aanvraag!) luidt inderdaad als volgt: "*La commune ayant depuis longtemps en besoin d'un bon instituteur et étant finalement parvenu a en avoir un qui a toutes les qualités requises et qui est admis par l'Académie de Bruxelles est d'avis de lui accorder une indemnité de 300 francs.*"

De beslissing werd met eenparigheid van stemmen bekomen: de notulen zijn niet alleen door de meier (Van Doorslaer) en zijn 1ste adjunct (Soudan) ondertekend, maar ook door 13 gemeenteraadsleden zijnde: JB Roelandts, Louis Boghaert, August De Reu, B. Van Laecke, Jacobus Sutterman, Pieter Dobbelaere, J. Herteleer, Martin Mortier, Pieter Van Kerrebrouck, Jean Obyn, Augustin D'hoore, C. Vandenberghe en C. Blomme. Op dit document is de handtekening van 2^e adjunct-meier, Jan De Zutter, niet terug te vinden. Deze laatste zal weliswaar niet contra gestemd hebben, maar had vermoedelijk de zitting niet eens bijgewoond. Zijn handtekening komt omzeggens nooit voor op de verslagen van de gemeenteraad.

Sowieso was het een triomf voor Lebas, die 300 fr. kreeg, d.w.z. een bedrag vergelijkbaar met de jaarwedde van de onderpastoor en een veeg uit de pan voor Versele die niet alleen niet geschikt werd aanzien maar ook omdat hij zich de vorige jaren met slechts 50 fr. had moeten tevreden stellen.

Hebben zij toen niet ingezien dat Versele onvermijdelijk in de kou zou komen te staan, doordat het budget "onderwijs" meer dan opgesoupeerd was? De beslissing diende nog door de Prefect te worden bekrachtigd en die bracht de toelage op 200 fr. terug. Pas dan stelt de Prefect enkele vragen aan Lebas, o.m. indien hij de Nederlandse taal machtig is: "*Je vous invite à me faire connaître si vous avez l'usage de l'idiôme flamand.*" In de kanttekening antwoordt Lebas op alle onbelangrijke vragen behalve op deze cruciale vraag.

Het is overduidelijk dat die beslissing aan de basis van de schoolstrijd in Aalter ligt. Werden de gemeenteraadsleden aan een welbe-

paalde politieke druk blootgesteld? Is het mogelijk dat 15 man dermate ondoordacht waren, of liet het onderwijs van Versele echt te wensen over? Dit is een openstaande vraag.

Lebas krijgt zijn eerste subsidie van 200 fr. in het jaar 1813 en Versele geen cent meer.

Wij kunnen ons niet van de indruk ontdoen dat Versele, vanaf mei 1812 reeds in de kennis werd gesteld, maar het toen niet opportuun beschouwde om te protesteren. Zijn eerste protest is op 23 maart 1814 gedagtekend, ongeveer 2 maand nadat de Fransen ons land hadden geëvacueerd. Vroeger kon hij het niet doen om reden dat de Intendant, d.w.z. de ambtenaar die voortaan de plaats van de Prefect had ingenomen, pas op 15 maart 1814 werd benoemd. Versele vraagt aan de Intendant niet minder dan opnieuw over de gebruikelijke toelage te mogen beschikken.

Het is nu de beurt aan Versele om met de bureaucratie geconfronteerd te worden: de Intendant valt blijkbaar uit de lucht en verzoekt zijn Onderintendant om de nodige inlichtingen bij de Meier van Aalter in te winnen.

Laconisch antwoordt Van Doorslaer aan de Onderintendant dat de gestemde toelage van 200 fr. voortaan aan Lebas is toegekend. De bureaucratie rolt verder: de Onderintendant laat aan de Intendant weten dat Versele niet gerechtigd is in enige subsidie, wat de Intendant dan officieel aan Versele bevestigt. Bureaucratisch gezien is er geen speld tussen te krijgen.

Versele kan zich bij deze beslissing niet neerleggen, kruipt in zijn pen en richt een mooie brief naar de Intendant:

*Louis Versele, Instituteur Primaire à Aeltre
à Monsieur le Comte d'Hane de Steenhuyse,
Intendant départemental de l'Escaut.*

Monsieur le Comte,

Par votre lettre du 12 Avril dernier, il vous a plu de me prévenir que je n'avais aucun droit à participer à l'allocation faite au budget en faveur de l'instituteur primaire.

Je ne permettrai pas, Monsieur le Comte, de discuter les motifs, qui ont pu vous déterminer à prendre cette décision, seulement je prendrai la liberté de mettre sous vos yeux un composé exact et véridique,

qui détruira sans doute les rapports qui ont pu vous être faits dans cette circonstance.

Je fus nommé instituteur de la Commune d'Aeltre en l'an 1793, en cette qualité j'ai toujours joui de l'indemnité que payait la Commune à son instituteur. C'est seulement à la fin de l'an 1813 que le Maire d'Aeltre me fit signifier que je n'avais plus droit à l'indemnité, que c'était le Sr Lebas, nouvellement établi qui devait la toucher; dans cette occurrence il ne restait d'autre parti à prendre qu'à me tourner vers vous, persuadé que j'aurais obtenu justice, cependant trompé dans mon attente j'ai du croire qu'on avait surpris votre religion, en effet Monsieur le Comte, le Sr Lebas n'est nullement chef d'un pensionnat. Ainsi qu'on a pu vous le dire le Sr Lebas tient une école et qui n'est presque pas fréquentée. Moi au contraire je n'ai cessé jusqu'ici de donner l'instruction à tous les enfants des pauvres de la Commune. Ce fait sera attesté par toute la Commune, s'il le faut; or ayant rempli les devoirs qui m'étaient imposés, on ne peut sans une grande injustice me retirer le salaire que j'ai justement mérité, d'ailleurs le Sr Lebas fut-il chef d'un pensionnat, aurait-il le droit de jouir d'une indemnité que la Commune accorde à celui qui donne l'instruction aux enfants des pauvres, tandis qu'il n'en fait rien? Cette vérité n'échappera pas à votre justice et c'est dans cette confiance que j'ose vous adresser la présente, persuadé que j'obtiendrai de votre justice la continuation de mon traitement. Monsieur le Comte, c'est la grâce qui vous ose demander votre très humble et très obéissant serviteur.

Louis Versele

Instituteur Primaire à Aeltre

Dit schrijven brengt de Onderintendant in verwarring daar hij aan Van Doorslaer schrijft om hem de exacte situatie te willen verduidelijken. Op verzoek van deze laatste, worden Versele en Lebas aangesproken om hun respectievelijke benoemingsaktes voor te leggen. Na deze documenten te hebben ingekeken, antwoordt hij op 7 december 1814 aan de Intendant dat Versele niet echt werd benoemd maar wél gedoogd is om te onderwijzen, terwijl Lebas over een officiële en vaste machtiging beschikt.

Niettemin voelt Van Doorslaer zich toch verplicht om het volgende toe te geven:

"Je crois devoir observer que faute d'un local convenable le pensionnat du Sieur Lebas n'a pas répondu jusqu'ici à l'attente qu'en avait espéré le Conseil Municipal et que l'Ecole flamande du Sieur

Versele est beaucoup plus fréquentée par des élèves que le pensionnat du Sieur Lebas."

Door de nederlaag van Napoleon heeft het imago van zijn landgenoten veel lustrum verloren, zodat Van Doorslaer in fine aan de toezichthoudende overheid durft voorstellen om de gemeentelijke tegemoetkoming tussen beide onderwijzers te verdelen.

Lebas wordt via "onrechtstreekse kanalen" in de kennis gesteld van het verzoekschrift van Versele, wordt bang en als tegenaanval schrijft hij op 16 december 1814 de Intendant aan, om Versele op alle gebieden zwart te maken, een summum van kwaadsprekerij:

"J'ai l'honneur de vous représenter que cet homme (Versele) naturellement méchant, quoique attaché au culte divin, m'a toujours vu avec la plus grande jalousie et qu'il a fait en fait tout pour me dégoûter d'être dans cette commune, par des illicites à la connaissance des habitants et dont le détail en serait trop long; il suffit que cet homme n'est jamais content quoiqu'il jouisse d'une certaine aisance, propriétaire et clerc en ayant toutes ces attributions et autres que Monsieur le Maire lui a fait avoir dans le temps; mais peu reconnaissant et fort envieux de tout, sans sentiment, sans moralité ni éducation, et tout ce qu'il peut démontrer, n'est que par une vieille routine usée, plutôt nuisible à la jeunesse que profitable et lorsqu'il se flatte d'instruire quelques enfants gratis il en impose; il n'est pas assez généreux, ni assez bienfaisant."

De Onderintendant meent de suggestie van de Meier te kunnen bijtreden, maar dit advies valt niet in goede aarde bij de Intendant die de logica van de gemeentelijke boekhouding inroept: als het zo beslist en goedgekeurd werd, dan moet het ook zo uitgevoerd worden en niet anders. Voor het daaropvolgend boekjaar (1815) zal de gemeenteraad het anders kunnen beslissen.

Ingevolge die beslissing van 27 december 1814, kruipt Versele opnieuw in zijn pen:

"J'ai toujours joui de l'indemnité. Pourquoi donc en suis-je privé? M'a-t-on destitué? Me suis-je mis dans le cas de perdre cette faveur? Non Monsieur le Comte, aucun motif n'existe. Ce n'a donc été que dans la seule vue d'encourager une institution étrangère, sans utilité pour la Commune et par une protection particulière que l'ancienne administration se plaisait d'accorder à tout ce qui était français, au détriment des habitants du pays, que l'on m'a privé d'une indemnité qui m'était légitimement due, parce que j'ai toujours donné l'in-

struction ainsi que je continue de la donner aux enfants des pauvres. C'est, je pense, pour instruire les pauvres que les communes payent une indemnité de logement à un instituteur. Et comment le Sieur Lebas peut-il y avoir droit en examinant qu'il est né français et que la langue du pays lui est absolument étrangère. C'est donc plein de confiance dans votre justice, Monsieur le Comte, que je vous prie de prendre la présente en grande considération & de vouloir ordonner à qui de droit le paiement en ma faveur de l'indemnité votée au budget de 1814, vu que j'ai rempli sans interruption les fonctions qui me sont confiées depuis plus de 22 ans."

Lebas die reeds op 16 juli 1814 een voorschot van 100 fr. had gekregen, krijgt het saldo of 100 fr. op 15 januari 1815 en Versele nog steeds geen cent doordat de Intendant niet wil afwijken van zijn eerste beslissing: *dura lex sed lex!*

De overwinning van Lebas is echter van korte duur. Het is een Pyrrusoverwinning aangezien de gemeenteraad zijn les heeft geleerd en voor het boekjaar 1815 beslist dat beide onderwijzers elk gerechtigd zijn op een toelage van 50 fr.

In het begin van het jaar 1815, voelt Lebas de ommekeer aan, geeft het onderwijs op en ...verdwijnt. Op 20 september 1815 neemt de municipale raad, onder het voorzitterschap van Jan De Zutter, adjunct en dienstdoende Meier, akte van deze toestand en herstelt Versele in zijn vorige functie van onderwijzer. Versele beschouwt zich dan gerechtigd in de tegemoetkoming van 200 fr. d.w.z. het bedrag dat aan Lebas was toegekend, maar de gemeenteraad oordeelt dat het aantal kansarme kinderen een subsidie van slechts 50 fr. rechtvaardigt.

Louis Versele zal tot omstreeks 1830 blijven onderwijzen en zal door zijn zoon Constantin opgevolgd worden.

Charles DE ZUTTER

Bronnen:

- RAG – Schelvedepartement nrs. 2664/1 en 4378/4.
- GAA – Doos 550 – Onderwijs – Algemeenheden, 1815-1840.
- LUK STOCKMAN, *Geschiedenis van Aalter*, 1970.
- MARCEL DENECKERE, *Histoire de la langue française dans les Flandres (1770-1823)*, Gent, Romanica Gandense, 1915.

HET ETEN IS GEREED

VAN HAARDVUUR TOT KOOKFORNUIS

In onze hedendaagse keukens staan zoveel verschillende toestellen en hulpmiddelen bijeen, dat 'koken', althans op technisch vlak, nog weinig problemen stelt. Dat was tot de komst van kookfornuizen met gas of elektriciteit wel anders. Onze moeders en grootmoeders kookten toen nog op een 'Leuvense stoof' of een 'cuisinière' en daarop een feestdiner klaarmaken voor twintig gasten was lang niet zo evident. Misschien als een soort blijk van respect voor de vele generaties vrouwen, die met veel minder en vaak primitieve attributen, iedere dag voor eten zorgden, willen we hier een blik werpen in de 'keuken van toen'.

Koken

Koken is afgeleid van het Latijnse *coquere*, wat initieel betekent *door verhitting veranderen*. Praktisch bedoelt men er *koken, bakken, braden, stoven, door vuur gaar maken mee*.⁽¹⁾ Koken heeft met verwarmen en oorspronkelijk dus met vuur te maken. Het leren beheersen en gebruiken van vuur, zo'n zeventienhonderd vijftigduizend jaar geleden, was een belangrijke stap in het hominisatie proces. Vuur verschaftte warmte, licht en hield roofdieren op afstand. Al gauw leerde men echter dat de warmte van het vuur spijzen kon veranderen. Ze kregen niet enkel een ander uitzicht en een andere smaak, maar waren beter te kauwen, beter verteerbaar. Wat men toen niet wist, maar achteraf bekeken toch niet onbelangrijk was, is het feit dat verwarmde spijzen minder parasieten en ziektekiemen bevatten.

Aanvankelijk werden de spijzen in of naast het vuur gelegd of op houten spiesen gestoken en boven het vuur gehouden. Soms werden de spijzen op hete stenen gelegd. Waarschijnlijk werden later, de eerste broden gebakken door het deeg (gemalen graan geweekt in water of melk) op hete stenen naast het vuur te bakken.

Wanneer men beschikte over recipiënten in aardewerk of metaal konden spijzen in water gekookt worden. Voor het bakken van brood bedacht men kleine ovens die uit klei vervaardigd waren. Ze werden gestookt tot de temperatuur hoog genoeg was om het bakken te beginnen. Het waren de voorlopers van de bakovens in steen die men tot in vrij recente tijden gebruikte voor brood en ander gebak.

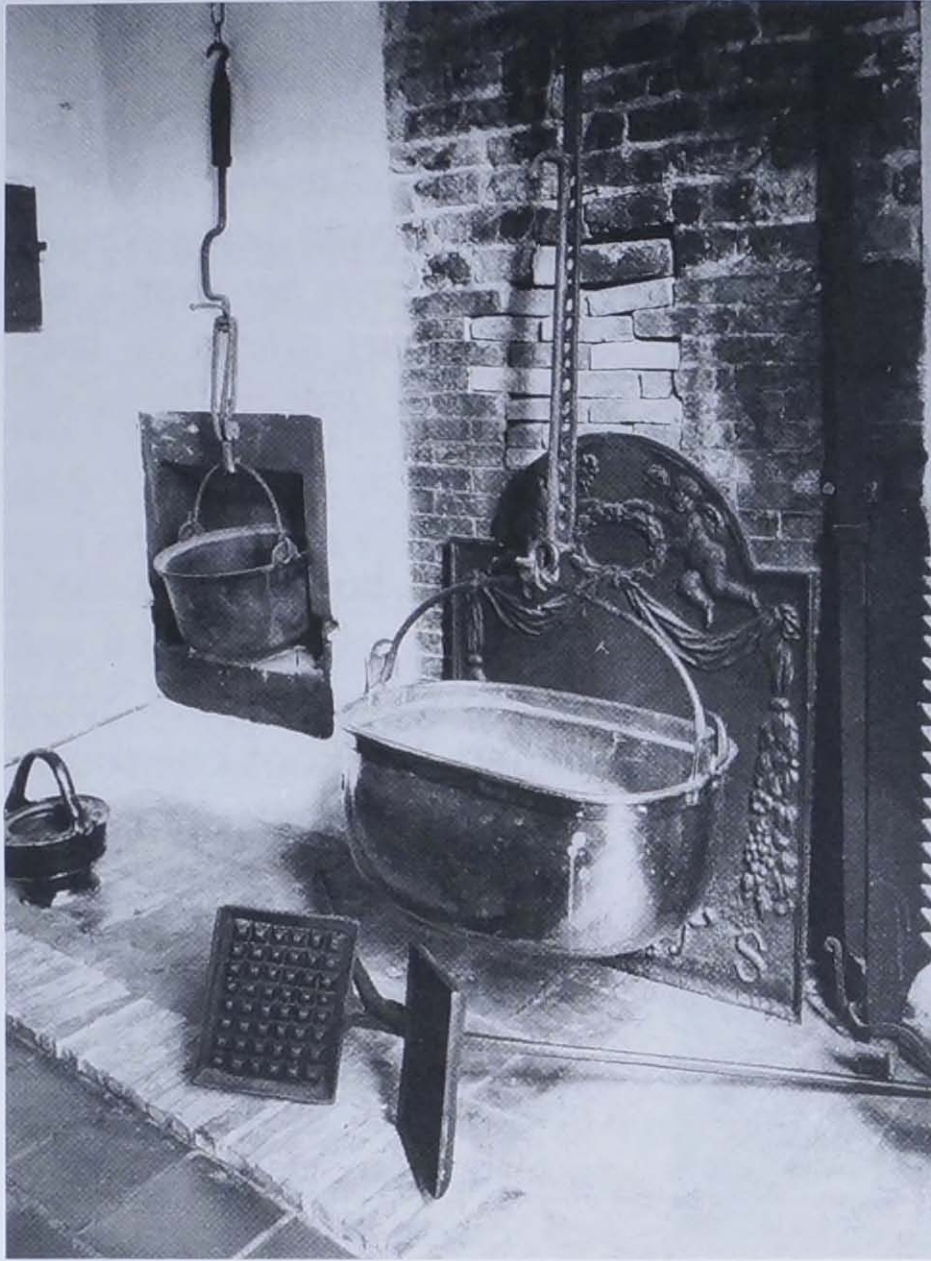
Een plaats om te koken

Maakte men aanvankelijk vuur in de openlucht, al vrij vlug zal men ontdekt hebben dat het interessanter was om het vuur aan te leggen onder een vooruitstekende rots, in een grot of in een hut van takken. Vanouds zien we dan ook dat het vuur in het midden van de woonruimte gestookt werd. Dat gebeurde doorgaans op een vloer van stenen, *de haard*. De afvoer van de rook gebeurde via een opening in de nok van het dak, *het rookgat*.

Een alternatief was het stoken tegen een stenen wand, een brandmuur. Hier is er een rookvang om de rook op te vangen en deze door een schoorsteenpijp door het dak naar buiten te voeren. De vakterm is *wandhaard*, maar men spreekt doorgaans van open haard of zelfs Vlaamse haard, al is daar niets specifiek Vlaams aan en kwam dat haardtype in heel Europa voor. De wandhaard was in zoverre een verbetering, dat de rookafvoer beter verliep en dat het brandgevaar een stuk minder was. Zo'n haard was echter alleen toe te passen in een woning die minstens voor een deel in steen geconstrueerd was.

Centrale stookplaats in het schilderij 'Het bezoek aan het pachthof' van Jan Breughel de Oude naar een idee van zijn vader Pieter de Oude (einde 16^e eeuw).

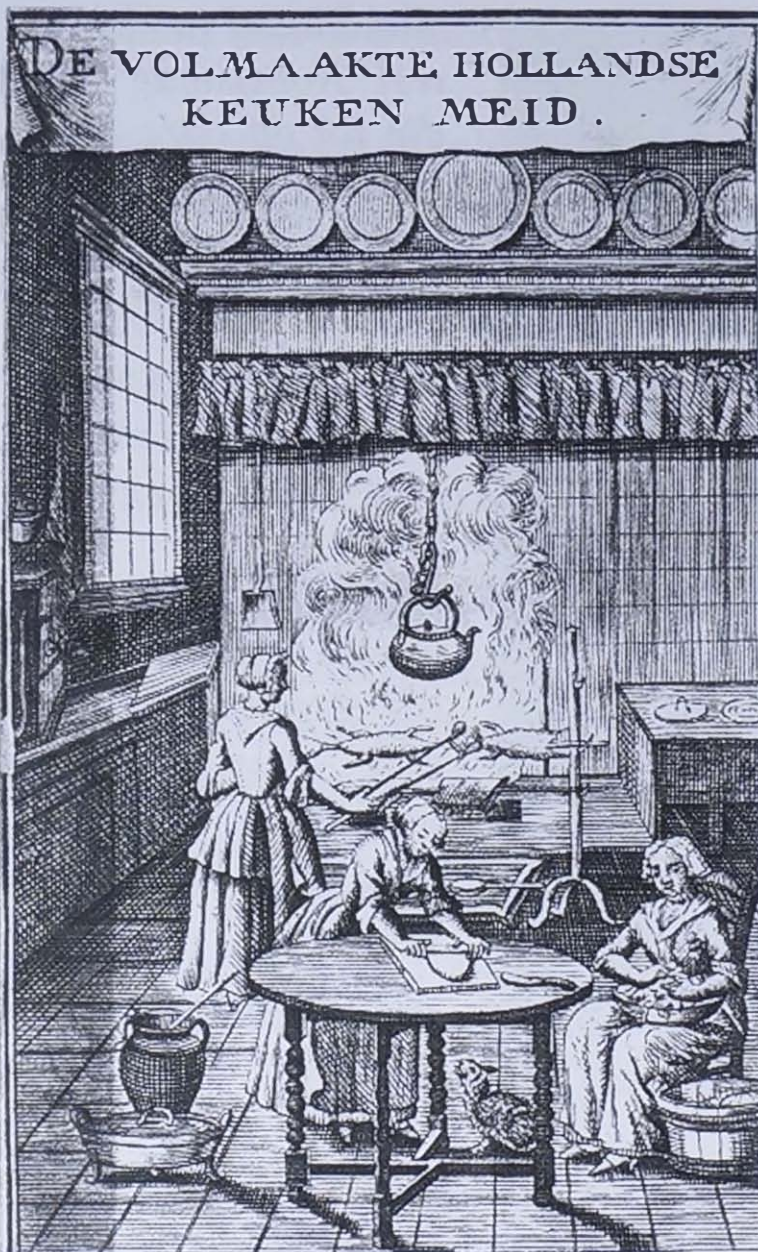

Wandhaard in het kasteel Nobelstede zoals die tot op onze dagen in onze romantische geesten nog voortleeft.
Foto Pierre Dewulf

Destijds was er alleen op kastelen en bij gegoede burgers een aparte ruimte voorzien om eten te bereiden. Daar bevond zich een grote wandhaard die moest toelaten om grote stukken vlees en grote kookpotten op het vuur te brengen. Soms kwamen daar

ook kleinere vuurhaarden voor die in baksteen gemetseld waren. De auteur van 'De verstandige kock of sorghvuldige huyshoudster' had in 1669 het over *een forneys* en gaf er zelfs een beschrijving van: *Men metselt een vierkant of ronde forme, hoogh 3 of 4, en breet 2 voeten, daerbovenin een rondt gat, wijt 8 of 10, diep 6 of 8 duymen, onder wat nauwer als boven om meer hette te geven, daer men een yseren rooster leydt om het vuur op te leggen. Bovenaen 't ronde gat komen 3 ysere knoppen ontrent anderhalve duym hoogh uytsteken, daer de potten op rusten om het vyer niet uyt te doven... Voorts wordt het rontom toegemetselt, uytgenomen na de zy van de haert. Daer moet een ysere deur geset worden, daer men de nedergevalle asse kan uyscheppen. Oock maect men in de ysere deur een kleen luchtdeurtjen om, alsser yet gekooct wordt, open te zetten, daerdoor het vyer komt te glimmen en op- en aengeblasen te worden.*⁽²⁾

Zo'n fornuis was handig om gerechten langzaam te laten koken, om spijzen warm te houden of om sausen te maken. Die gemetselde fornuizen waren in feite de voorlopers van de latere kookfornuizen in plaat- of gietijzer.

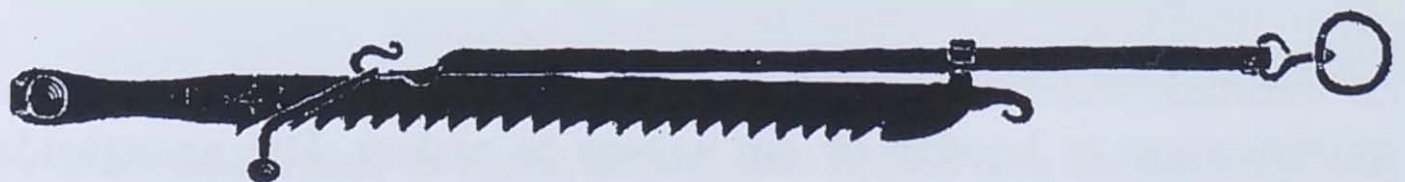
Achttiende eeuwse keuken zoals voorgesteld op de titelpagina van 'De Volmaakte Hollandse Keuken Meid' anno 1745. Voor de haard braad gevogelte aan het spit, boven het vuur hangt een ketel met spijzen en helemaal rechts staat een fornuis.⁽³⁾

Naast de hoger vernoemde fornuizen gebruikte men ook verplaatsbare gietijzeren emmers (kookkomforen) waarin brandende houtskool werd gedaan. Mits een rooster kon men er bijvoorbeeld vis op bakken.

Om brood, taarten en pasteien te bakken, gebruikte men een brood-oven. Die stond gewoonlijk op nog een andere plaats, al werd in recentere tijden toch getracht om die te integreren in de keuken. Dat vinden we onder andere in de kelderkeuken van het kasteel van Poeke.

Bij de haard hoorden in eerste instantie de verschillende gebruiksvoorwerpen om het vuur aan te steken en te onderhouden (haard-ijzers of vuurbokken, blaaspijp, vuurtang, koterhaak, asschop, enz.). Tot de meer specifieke gebruiksvoorwerpen van de keuken behoorden: een grote vleesvork en grote lepel, messen, de haal om potten boven het vuur te hangen, de driepikkel om potten boven het vuur te zetten, roosters, het spit dat voor het vuur opgesteld werd, een wafelijzer, enz.⁽⁴⁾⁽⁵⁾

Eten klaarmaken op een haardvuur, was beslist niet simpel. Vooral

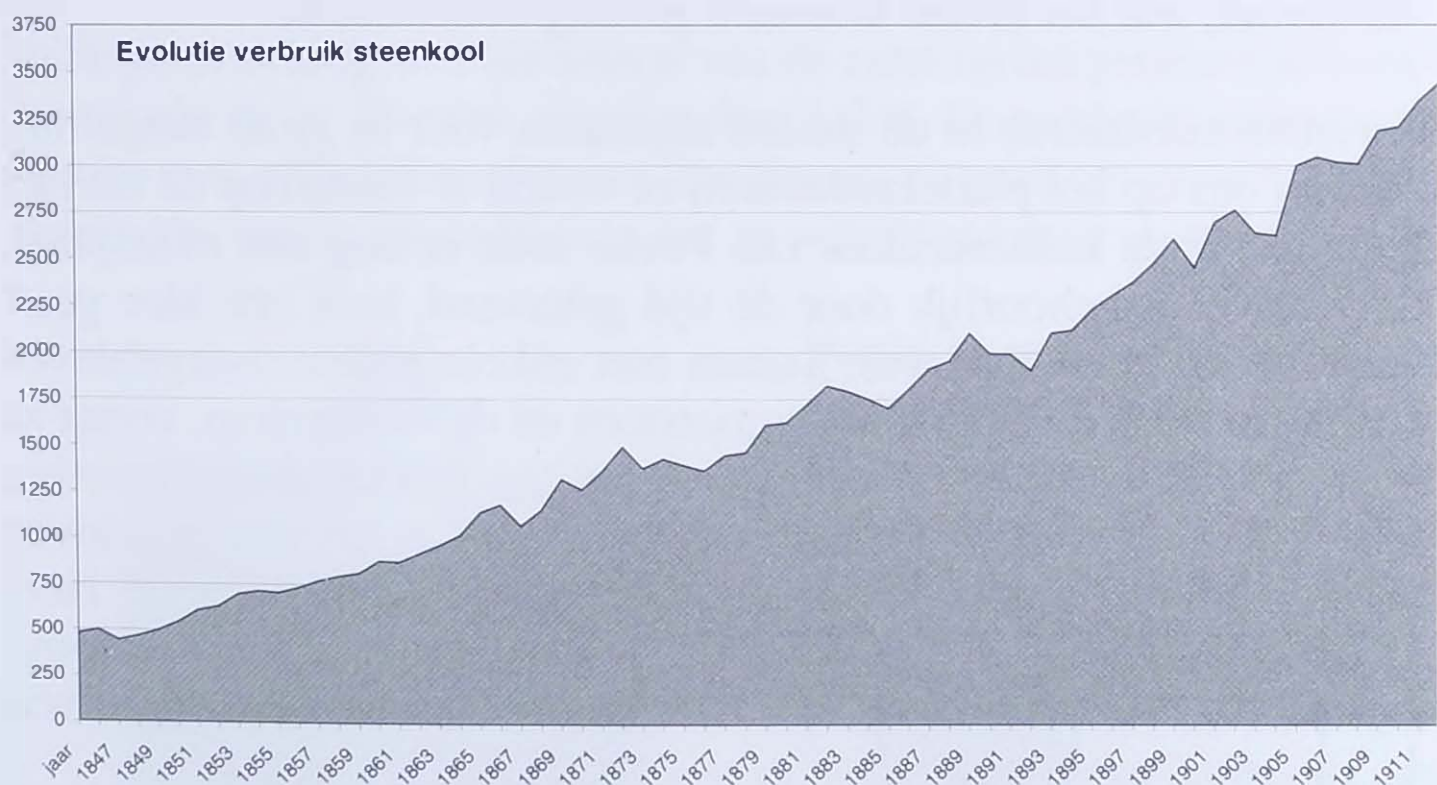
Sober versierde haardhaal zoals die destijds in menige woning voorkwam.

niet als men de recepten bekijkt die vanaf de zestiende eeuw gepubliceerd werden en die op de tafels van de hoge heren en dames werden geserveerd. Men moest het voortgaan van het braden of koken steeds in de gaten hebben en het vuur ofwel aanwakkeren ofwel wat proberen te minderen, ofwel de spijzen dichterbij of verder van het vuur plaatsen. Kortom, er was heel wat kennis en ervaring nodig. Toch is er eeuwenlang op die manier eten klaar gemaakt.

Bij de meeste mensen stonden geen culinaire hoogstandjes op het dagelijks menu, maar dat betekende niet dat er om een gewone soep van groenten en vlees klaar te maken ook al geen knepen van het vak nodig waren, kennis die van de ene naar de andere generatie werd doorgegeven. In sommige tijden was het misschien vooral hoofdzaak om met weinig voedsel toch nog iets eetbaars op tafel te brengen...

Revolutie in de keuken

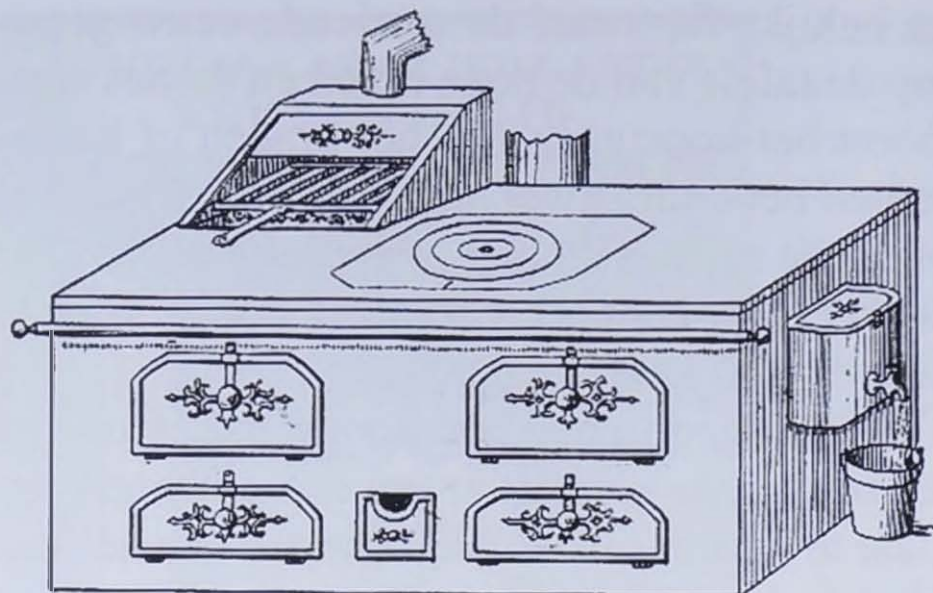
In de loop van de negentiende eeuw kwam een nieuwe energiebron, steenkool, het vanouds in de keuken gebruikte hout, vervangen. Daarvoor werd het vuur in een plaat- of gietijzeren kist op poten gestopt. Bij middel van een metalen pijp werd deze met de schouw verbonden. Op die manier kon niet alleen steenkool verbrand worden, maar was het nuttig effect van de brandstof veel groter, kon de warm-

Evolutie van het verbruik van steenkool tot de Eerste Wereldoorlog.

Naar cijfers van Yves Segers

Grafische verwerking Jan Camerlinckx⁽⁶⁾

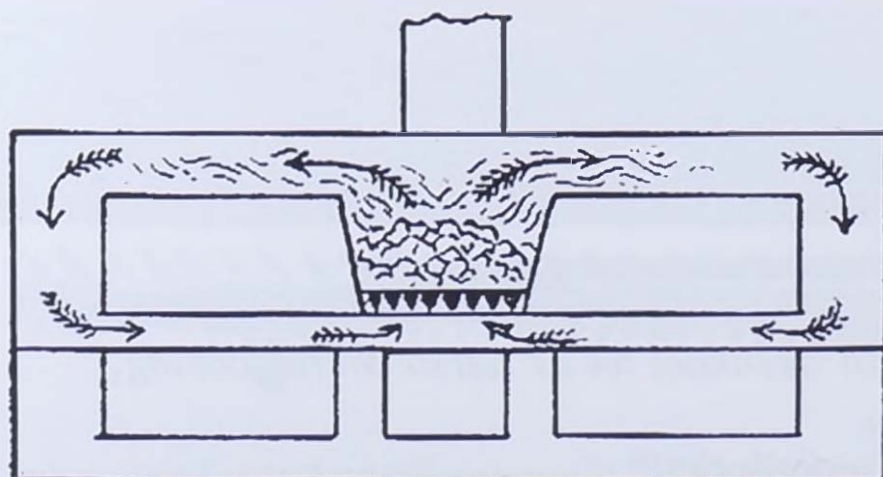

Cuisinière anno 1900 met twee ovens, bordenverwarmers, waterbak en rooster.⁽⁷⁾

te beter beheerst worden en werd het maken van vuur een stuk veiliger. Het nieuwe concept vond eerst ingang bij de gegoede burgerij en in de stad, later ook bij de gewone mensen en op het platteland.

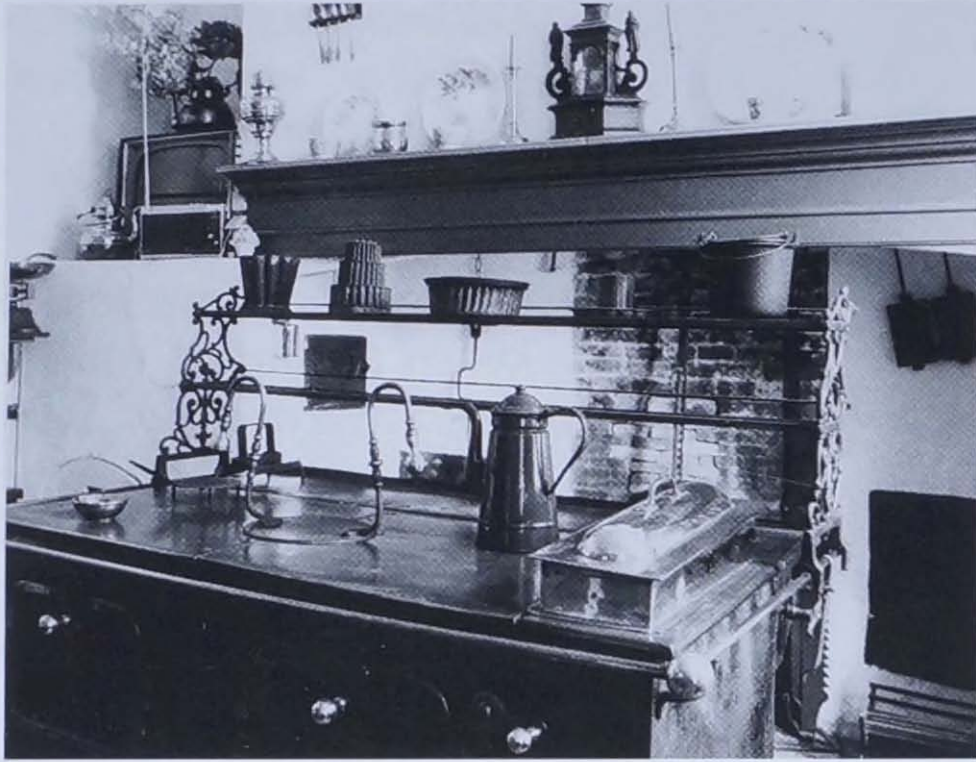
In de keukens van de welstellende burgers, waar koken het essentiële was, verschenen nu grote *cuisinières*. Het waren grote rechthoekige toestellen met centraal een vuurhaard, links en rechts daarvan een oven en een groot oppervlak waarop de kookpotten konden geplaatst worden. Soms was er opzij nog een waterbak van tien tot twintig liter voor het opwarmen van water. Bij sommige modellen was er helemaal onderaan nog ruimte om bijvoorbeeld borden te verwarmen. De beste, efficiëntste en zuinigste kookformuizen waren deze waarbij de rookgassen rond de ovens circuleerden alvorens in de schouw te verdwijnen. Daardoor werden zowel de kookplaat als de ovens gelijkmatiger verwarmd, wat het koken uiteraard gunstig beïnvloedde.

Kwamen cuisinières in de steden algemeen voor in grote burgerhuizen, bij ons op het platteland waren ze vooral te vinden op de talrijke kastelen. In de kelderkeuken van Poeke staat er nog een exemplaar, dat hoewel al behoorlijk door de tijd gehavend, toch een idee geeft van wat een cuisinière was. Samen met enkele andere overgebleven attributen zoals de bakoven, de gootsteen en de waterpomp, vormt ze

een unieke herinnering aan het vroegere leven op het kasteel. Heel die kelderverdieping verdient overigens wat

Principe van de luchtcirculatie in een cuisinière.⁽⁸⁾

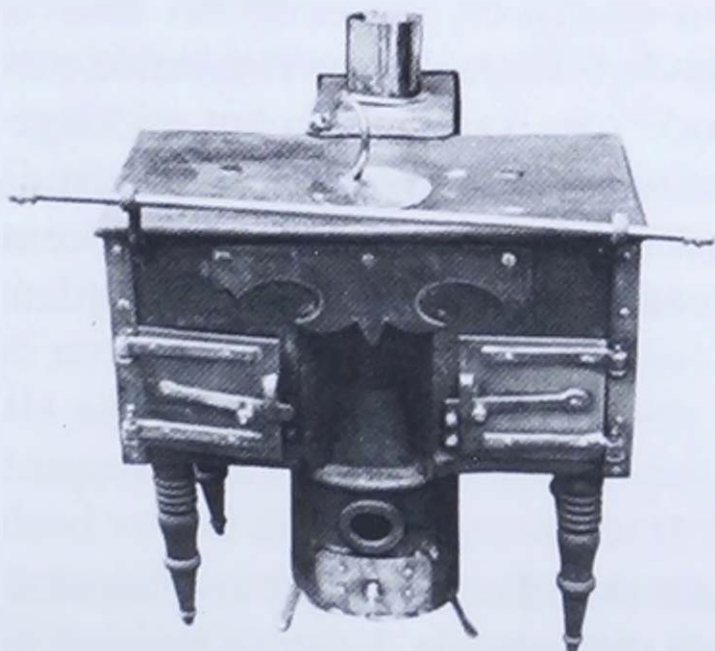
Kookfornuis in het kasteel Nobelstede
Foto Pierre Dewulf

meer aandacht en waardering. Daar werkten van de morgen tot avond, van de maandag tot de zondag bijna een dozijn mannen en vrouwen om het

'die van daar boven' naar de zin te maken. Ook dat verhaal is de moeite waard om gehoord te worden door de hedendaags bezoekers... Op het kasteel Schuurlo in Sint-Maria-Aalter stond er een cuisinière tot 1954, 't jaar waarop de elektriciteit in de straat werd gelegd. Juffrouw Dielen vertelde hoe haar moeder ter gelegenheid van Kerstmis, nieuwjaar of een andere feestelijke gelegenheid op dat kookfornuis een feestmaaltijd van verschillende gangen bereidde. Zoals gebruikelijk werden toen enkele vrouwen uit de buurt ter hulp geroepen.⁽⁹⁾

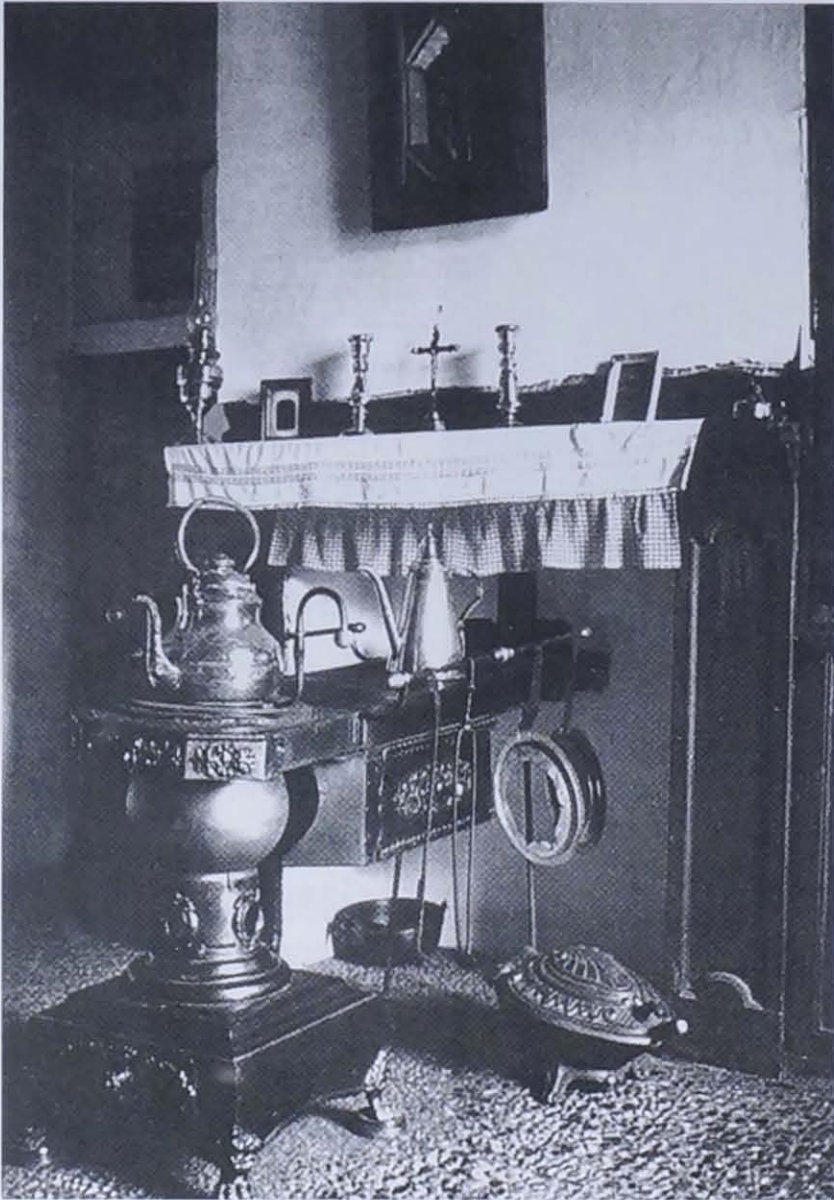
Ook op Nobelstede stond er een vrij groot kookfornuis in de keuken. Hier sprak men van een *ménagère*.

In de jaren twintig was het neusje van de zalm op het gebeid van kookfornuizen de in Zweden uitgebrachte AGA. Grotendeels gemaakt in gietijzer en geëmailleerd waren die dingen zo goed als onverslijtbaar. Keerzijde van de medaille was dat ze ontzettend duur waren.

Vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw deed de *buize stoof* of *Leuvense stoof* haar intrede in de meeste gezinnen. Ze was minder

In het begin van de twintigste eeuw waren cuisinières al zo populair bij de gegoede burgerij, dat speelgoedfabrikanten er mini-modellen voor kinderen van maakten.

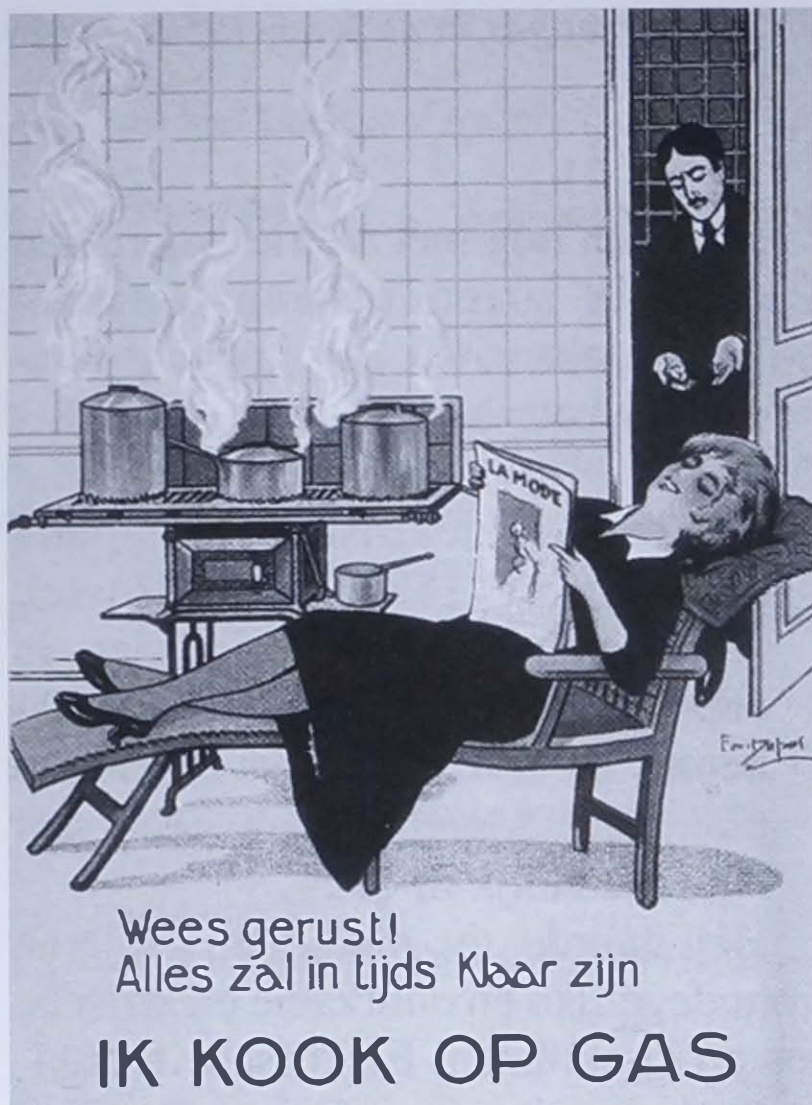
Leuvense stoof in één van de woningen van het openluchtmuseum in Bokrijk.

groot, diende zowel om te koken als om de woning te verwarmen en was vooral niet zo duur als de meeste andere kachels. Het was een kachel met *platte buis* waarop gekookt werd. Vooraan was de vuurhaard met daaronder de asbak. Aanvankelijk was er zelfs geen oven voorzien. Vooral in de eerste helft van de twintigste eeuw kende dit type stoof een groot succes.

De intrede van kookfornuizen met steenkool was zeker een stuk vooruitgang, maar betekende niet dat het nu allemaal vanzelf ging. 's Morgens vroeg diende de stoof aangemaakt en het duurde een hele tijd voordat het water was opgewarmd om koffie te zetten. In de loop van de dag diende de vulhaard meerdere keren met kolen gevuld te worden. Dat werkje was gewoonlijk de taak van het hulpje van de kokkin, tenzij de keukenmeid 'meid voor alle werk' was. Bij het klaar maken van het eten was het, net als vroeger, nog altijd nodig om de zaken in het oog te houden terwijl er potten op het vuur of gerechten of taarten in de oven stonden. Te veel vuur betekende verbrande, te weinig vuur, onvoldoende gare spijsen. Na het middageten en de afwas, bleef er ten slotte nog het reinigen van de oven en het inwrijven van de kachel met zwartsel. Als er 's avonds nog eens warm werd gegeten, kon het allemaal nog eens overgedaan worden.

Gas en elektriciteit

In de negentiende eeuw deden naast steenkool ook gas en elektriciteit hun intrede als nieuwe bronnen van energie. Eerst in Brussel in

Ronkende reclame om met gas te gaan koken...

1819 en later in Gent in 1827 werd gas aangewend voor de openbare straatverlichting. Vanaf het midden van de negentiende eeuw werd gas gebruikt voor de verlichting van particuliere woningen.⁽¹⁰⁾ Rond dezelfde tijd begonnen te experimenteren met gasfornuizen, doch deze waren weinig praktisch en vooral nog veel te gevaarlijk.

In het laatste kwart van de negentiende eeuw werden gasfornuizen echt functioneel, maar de vrouwen liepen blijkbaar niet storm voor die nieuwe energiebron. In de burgerhuizen deden de traditionele cuisinières op kolen hun werk. Gasvuren kwamen er alleen waar geen plaats was voor zo'n groot vuur of waar er behoefte was aan een bijkomend vuur dat niet veel plaats innam.

Bovendien waren gasleidingen aanvankelijk alleen in de bijzonderste wijken van de grote steden voor handen. Het was dus slechts schoorvoetend dat gas zijn weg vond naar onze keukens. Aalter sloot eerst in 1906 een contract af om gas te leveren voor de openbare verlichting. Privé-personen die dat wensten, konden ook op het gasnet aansluiten, maar aanvankelijk was dat ook slechts voor verlichting.⁽¹¹⁾

Gasfornuizen zouden uiteindelijk eerst na de Eerste Wereldoorlog aan belangstelling winnen. De reclameboodschappen die het koken met gas als een sprookjesverhaal voorstelden, vonden maar beperkte navolging. Als er al gas in huis kwam, dan was dat heel dikwijls als aanvulling van de traditionele kolenstoof. In de keuken of een aanpalend lokaaltje kwam er een gasvuur met twee branders. Het deed vooral dienst 's avonds en in de zomermaanden als er geen vuur gemaakt werd. Echte gasfornuizen kwamen echter pas na de Tweede Wereldoorlog in trek en dan moesten de gasmaatschappijen de

Koken met gas in de jaren 1950.

gezinnen nog met allerlei voordelen over de streep trekken. Intussen werd elektriciteit een geducht concurrent voor het gas.

De eerste elektrische installatie kwam in 1885 in Brussel. Antwerpen en Luik volgden in 1894 en Gent maakte er pas in 1904 kennis mee. Aalter, zoals de meeste plattelandsdorpen, volgde eerst veel later, namelijk in 1924.

Het duurde tot eind van de jaren twintig voor men er in slaagde om degelijke en duurzame elektrische elementen te maken voor ovens en kookplaten. Elektrische toestellen en overigens ook elektriciteit waren nog duur. De stroomvoorziening was doorgaans ook maar in de dichtst bewoonde wijken van de gemeenten aanwezig. In afgelegen wijken, zoals men dat noemde, kwam de stroom eerst na de Tweede Wereldoorlog, soms pas in de eerste helft van de jaren vijftig.⁽¹²⁾

Voor de vele nieuwe woningen die er na de oorlog bijkwamen, stimuleerden de overgang van kolenstoof naar gas of elektriciteit. Zo stapten we over naar de hedendaagse tijd. De eigenlijke elektrische

invasie in de keuken volgde eerst in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw. Zowat alle mogelijke apparaten die er gebruikt werden, kregen een elektrische versie.

Jan CAMERLINCKX

Elektrisch kookfornuis van Nestor Martin, in de jaren 1950; toen het neusje van de zalm voor de moderne huisvrouw.

Bronnen:

AGA: Archief Gemeente Aalter

1. GEEREBAERT A., *Beknopt Latijns-Nederlands Woordenboek*, Luik, 1949, p.124.
2. Anoniem, *De verstandige kock of sorghvuldige huyshoudster*, Amsterdam, 1669. Tekstuitgave door Marleen van der Molen-Willebrands.
3. Anoniem, *De Volmaakte Hollandse Keuken Meid*, Amsterdam, 1745.
4. WEYNS J., *Volkshuisraad in Vlaanderen*, Beerzel, 1974, p.29-161.
5. STALPAERT H., *Volkskunde van Brugge*, Brugge, 1974, p.85-98.
6. SEGERS Y., *Economische groei en levensstandaard*, Leuven, 2003, p.548-549.
7. DE GOUY J., *La cuisine et la pâtisserie bourgeoises a la portée de tous*, Brussel, 1900, p.24-26.
8. Ibidem
9. Mondelinge mededeling van Denise Dielen, destijds met haar ouders - bewoonster van het kasteel Schuurlo.
10. SEGERS Y., a.w., p.157-165.
11. AGA, nr. 82.
12. DE KEYZER D., *De keuken van Meesters en Meiden*, Leuven, 1997, p.389-394.

WATERELLEENDE

Op 1 februari 1953 werd Nederland getroffen door een watersnoodramp. Meer dan 1800 slachtoffers werden geteld en op 89 plaatsen braken de dijken door.

Maar ook vroeger kende men reeds grote waterellende bij onze huidige bureu. Dit was namelijk het geval in het begin van de maand februari 1825. Dit blijkt uit een document van de gouverneur van de provincie Oost-Vlaanderen dat '*Collecten*' voorschrijft om onze toenmalige landgenoten onder koning Willem te steunen.

Inderdaad, koning Willem, Prins van Oranje-Nassau en Groot-Hertog van Luxemburg, liet een algemene collecte doorvoeren in gans het rijk om tegemoet te komen aan de slachtoffers van deze ramp. De gouverneur van Oost-Vlaanderen, Ph. Graaf de Lent, liet op 8 februari 1825 volgende officiële affiche verspreiden.

Te Aalter werden intekenlijsten opgesteld voor de inzameling van geld. Aan de hand van deze lijsten, krijgen we een zicht op de samenstelling van het toenmalige gemeentebestuur, de kerkfabriek en het armenbureau op dat tijdstip.

We zien dat voor burgemeester de Seille, Frans-Benedictus Nuytens dit ambt bekleedde.

We stellen ook vast dat burgemeester Nuytens ook voorzitter was van het armenbureau en ook deel uitmaakte van het bestuur van de kerkfabriek.

Maakten verder ook deel uit van het gemeentebestuur, de kerkfabriek en/of het armenbureau:

Van De Genachte Antoon, (molenaar), Verhoye Petrus-Jacobus (bakker), De Reu Augustinus (landbouwer), Herteleer Dominicus (landbouwer), Dierickx Carel-Francies (landbouwer), Braem Joannes-Frans, De Bruycker Petrus, Van Acker Benedictus, Schaecht Joannes, Van Caneghem Martinus, Wume Joannes, De Smet Henri (stamper op de Teirlingmolen), Soudan Joannes-Ferdinand (voorzitter kerkfabriek), Boghaert Ludovicus, Canoot Francies, Cansse Egidius (1^e onderpastoor 1822/1829), Sierens Carolus (landbouwer), Van Den Berghe Cornelis, Rutsaert Joannes, Van De Keere Benedictus (landbouwer), Vertriest Joseph (secretaris), Canoot Francies (ontvanger) en De Langhe J.Z. L. was pastoor.

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN.

COLLECTIEN.

DE GOUVERNEUR, der provincie Oost-Vlaanderen,

Gezien Zyner Majesteits besluit van den 9 february 1825, n.º 22, waarby het Hoogst deszelfs heeft behaagd te bepalen, dat er onverwyld eene algemeene collecte aan de huizen der ingezetenen, door het geheele ryk, zal worden bewerkstelligt, ten einde hun die de slagtoffers der buitengewone hooge wervloeden op de dagen van den 3, 4 en 5 dezer zyn geworden, zoo veel mogelyk in derzelve hulpbehoudende omstandigheden te gemoet te komen.

Gezien de dépêche van Zync Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken, Onderwys en Waterstaat, de dato 10 deze, n.º 18.

BESLUIT:

ARTIKEL 1.

Het Koninklyk besluit van den 9 february 1825, n.º 22, zal op den voet dezer worden gedrukt en in alle de steden en gemeenten dezer provincie worden afgekondigt en aangeplakt.

ART. 2.

Op ontvangst van het tegenwoordig besluit, zullen de Burgemeesters der steden en gemeenten, onverwyld hunne Gemeente-Raden buitengewoon byeen roepen, om uit hun midden eene of meer Commissien te benoemen, belast met het doen eener collecte aan de huizen der ingezetenen; indien de leden van den Raad niet genoegzaam in getal waren om die collecte gelyktydig in alle de wyken te verrichten, zullen daarby gevoegd worden eenige leden van het Bestuur van Weldadigheid.

ART. 3.

De bedoelde collecte zal moeten verricht worden, binnen de tien dagen naar de ontvangst van het tegenwoordig besluit, wordende de stedelyke en Gemeente-Besturen op personele verantwoordelykheid belast met de executie dezer bepaling.

ART. 4.

Ten einde verzekert te zyn dat in alle de Gemeenten aan de huizen der ingezetene is gecollecteerd, zullen de in voormeld artikel aangehaalde Besturen, door de te benoemen commissien, een proces-verbaal doen opmaken bevattende het relaas van hun verrichte en het montant der door hun gecollecteerde gelden; deze verbaalen zullen ons worden toegezonden.

ART. 5.

Het montant der gecollecteerde gelden zal, voor den 1 maart aanstaande moeten worden gestort door de besturen der gemeenten ten platten lande in handen der respectie Districts-Commissarissen die ons deze gelden op de best geschiktste wyze zullen doen geworden en door de stedelyke Besturen regtstreeks; by het overzenden der gelden zullen de verbaalen door de onderscheidene Commissien optemaken moeten gevoegd worden.

ART. 6.

De stedelyke en plaatselyke Besturen worden by deze uitgenoodigt hunne ingezetene, by publicatie, op eene gepaste wyze, tot het wederbetoonen van liefdadigheid opwekken, ten behoeve der Slagtoffers van de veelvuldige rampen welke door de buitengewoon hooge wervloeden op onderscheidene punten van het ryk zyn veroorzaakt, alsmede de

Eerwaarde Heeren Pastoors te verzoeken om onder de Godsdienst-oeffeningen hunne Parochianen tot deelneming aan de zelve aanteporen.

De Gouverneur houdt zich voor overtuigt dat de ingezetenen van Oost-Vlaanderen in deze gelegenheid nieuwe blyken hunner weldadigheid zullen geven, ter onmiddelyke te gemoetkoming aan de dadelyke hulpbehoevende ingezetenen der overstromde streken, terwyl het reeds Zyner Majesteit behaagd heeft ter zynen beschikking te stellen eene som van twee duizend guldens. ten behoeve der noodlydende in deze Provincie.

Gedaan te Gend, den 12 february 1825.

PH. Cte DE LENS.

Wij WILLEM, by de gratie Gods, Koning der Nederlanden Prins van Oranje-Nassau, Groot Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Gezien de onderscheidene berigten by ons ingekomen, aangaande de veelvuldige rampen, welke door de buitengewoon hooge wervloeden op de dagen van den 3, 4 en 5 dezer op onderscheidene punten van het ryk zyn veroorzaakt.

En willende ten spoedigste de gelegenheid voor de Nederlandsche mildadigheid open stellen, om de slachtoffers van die rampen, zoo veel mogelyk, in derzelve hulp behoevende omstandigheden te gemoet te komen.

Op het rapport van onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, Onderwys en Waterstaat, van den 9 february 1825, n.º 2.

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen, dat er onverwyld eene algemeene collecte aan de huizen der ingezetenen door het geheele ryk tot het zoo even gemelde einde zal worden bewerkstelligd, zullende de voet en wyze van gebruikmaking van de opbrengst dier inzameling door ons nader worden geregeld, tot welk einde wy eene voordragt van genoemden onzen Minister zullen te gemoet zien.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken, Onderwys en Waterstaat, wordt belast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Brussel, den 9 february 1825.

Geteekend WILLEM.

Van wege den Koning:

Geteekend J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

Accordeert met deszelfs originel,

De Griffier ter Staats-Secretarie,

Geteekend D'HAMECOURT L. G.

Voor eenstuidend afschrift,

De Secretaris-generaal by het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, Onderwys en Waterstaat,

Geteekend BROCK.

Voor gelykvoormig afschrift,

De Griffier der provincie, C. B. MÛNNE.

We kunnen ons een gedacht vormen over de bijdrage van deze voor-
naamste personen aan deze collecte. We stellen vast dat de pastoor, de
burgemeester en de ontvanger het voortouw nemen in de bijdrage.

pastoor 5 gulden 48 cent

burgemeester 4 gulden 72 cent

ontvanger 4 gulden 72 cent

In totaal schonken de vertegenwoordigers van deze besturen 33 gul-
den 87 cent.

Het totale bedrag van de intekenlijst bedroeg te Aalter 119 gulden 94
cent. De som werd aan Gent overgemaakt op 28 februari 1825 aan
de Koninklijke Districtscommissaris Blommaert

Ontvangen van het Plaatselyk Bestuur van Aalter
De som van honderd negentig gulden 94 cent
ten behoeve der noodlydende van de hooge Wateren
op den 3, 4, 5 februari 1825
Gent den 28 februari 1825
Koninklijke Districtscommissaris
Blommaert.

Roger BAECKELANDT

Bron : Gemeentelijk archief Aalter

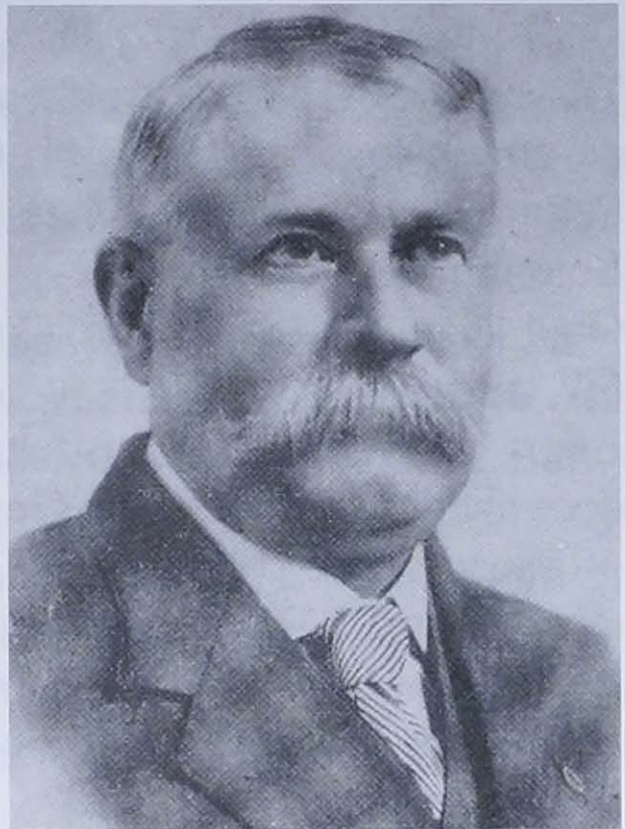
CONSUL EDWARD CORYN LOTENHULLE 1857 - MOLINE (USA) 1921

Vooraleer we de figuur van Edward Coryn belichten, toch nog even een kleine historiek over de emigratie naar Amerika in de tweede helft van de 19^e eeuw.

De emigratie is van alle tijden, doch de uitwijking van de 'Oude Wereld' naar de 'Nieuwe Wereld' is een geval apart. Gans die periode beschrijven, zou ons te ver in de geschiedenis doen terug keren. Ik wil enkel een paar gegevens naar voor brengen om de periode van onze uitgeweken figuur uit Lotenhulle naar Amerika beter te begrijpen.

Tot omstreeks 1880 gebeurde de overtocht uitsluitend met zeilschepen. Daarna werd hij vervangen door stoomboten. Deze zeilschepen waren in die tijd de bekende driemasters. Ze brachten ons voornamelijk graan en op de terugreis naar Amerika vervoerden ze bijna uitsluitend "mensenmateriaal". Deze mensen werden hier en elders door scheepsbevrachters en aanwervers van "volk" voor de Amerikaanse industrie gezocht en geleverd tegen 25 à 30 frank "per kop". De lokale agenten in onze dorpen kregen hiervoor 10 frank per kop.

De reis van Antwerpen naar New York duurde 33 tot 45 dagen. Toch kon het dubbel zo lang duren bij windstilte of als een schip door een storm uit de koers werd geslagen. Landinwaarts over de rivieren moet je er nog enkele dagen bij tellen. Missionarissen die rond 1850 de kusten van de Stille Oceaan wilden bereiken, deden er 6 tot 8 maanden over. Zij vaarden omheen de zuidelijkste punt van Zuid-Amerika, via Kaap Hoorn. Zo schreef pater De Smet, de apostel der Indianen, nadat hij met de eerste zes missiezusters van Namur naar ginder vertrok: "Na op 12 december 1843 Antwerpen verlaten te

*Edward Coryn
Lotenhulle 1857 – Moline 1921
Consulaire dienst: 1919-1921*

hebben met het zeilschip "l'Infatigable", de Atlantische Oceaan doorgevaren, het zuidelijkste punt van Zuid-Amerika voorbijgezeild en de Stille Oceaan opgevaren te zijn, kregen wij op 28 juli 1844 de kust van Oregon in zicht en op 5 augustus wierp men anker bij Fort Vancouver, aan de Columbiarivier."

Tussen 1850-1855 vertrokken reeds Vlamingen op eigen risico naar de streek tussen Mississipi, Ohio en de Canadese grens, o.a. ene Schatteman, ene Goethals en ene Vandenberghe, allen uit Lotenhulle.

Op 14 januari 1855 vertrok op de "Henry Reed", Charles Goethals (37 jaar).

Begin december 1855 reisden met de "President Schmidt" mee (reisdocumenten afgeleverd te Gent):

- François Dhuyvetter (44 j.) en August Dhuyvetter (19 j.)
- het gezin J.B. Desmedt (44 j.) met zijn vrouw Livine Tant (39 j.) en kinderen August (7 j.), Bernard (5 j.), Divan (3 j.) en Leonie (1 j.)
- Leonard Schatteman (32 jaar). Al deze personen kwamen uit Lotenhulle.

Tussen 1860 en 1870 werkten in de houtzagerijen van het voor 90 % beboste Michigan een 20-tal mensen afkomstig uit St.-Maria-Aalter en Ruiselede.

Vermelden we ook nog de grote invloed van de missionarissen, zoals Louis Deseille, geboren te Sleidinge die ook onderpastoor geweest is in Hansbeke en Bellem. Bij zijn aankomst in Amerika vergezelden hem reeds drie mannen uit Hansbeke. Pater Deseille was werkzaam bij de Pottawatomi Indianen in North Indiana. (*Gesch. van Bellem*)

Na deze korte uiteenzetting komen we nu terecht bij CONSUL Edward CORYN. Er is echter nog niet zo veel over deze bekende figuur uit Lotenhulle verschenen. Nochtans beschouw ik hem als een van de verdienstelijkste zonen van deze gemeente.

Edward Coryn werd geboren te Lotenhulle op 2 november 1857 in " 't Sparrestraatje" als zoon van Leonard Coryn en Jeanne-Catherine Schatteman. Hij stierf te Chicago op 21 januari 1921.

De ouders van Edward, Leonard Coryn en zijn vrouw Jeanne-Catherine, traden te Lotenhulle in het huwelijk op 27 juli 1854. Leonard had een tweelingbroer, namelijk Edouard. Hij werd geboren te Poeke op 10 november 1818 en zijn vrouw zag het levenslicht te Lotenhulle op 27 juli 1816. Leonard was landman en vlaskoopman.

Het koppel had volgende kinderen:

- Augustinus (°Lotenhulle, 05.02.1856)
- Eduard (°Lotenhulle, 02.11.1857)
- Charles-Louis (Karel-Lodewijk) (°Lotenhulle, 11.06.1860)

Het gezin woonde eerst te Lotenhulle waar Edward en zijn twee broers school liepen. Ze verhuisden op 4 september 1872 naar de Sterrestraat en later naar het Hooggoed (Hageland) te Aalter. Bij hen woonden onder hetzelfde dak: Melanie Coryn (nicht) als dienstmeid en Rosalie Schatteman (schoonzuster) als werkvrouw.

Toen dit gezin op het Hooggoed woonde, moeten ze er in contact geweest zijn met meester Leopold De Voghelaere, zijn vrouw en zijn gezin, die in de veldstraat op het Ruiseleeds Veld (Aalterse Berg) woonden. Meester Leopold had een groot gezin: Basiel, de latere griffier bij het vredegerecht in Ruiselede, Achiël die koster werd in Herseaux, het ongehuwde vierspan "Emile, Celina, Coralie en Odilla" die samen een winkel uitbaatten van kantwerk (Odilla zal nog postmeesteres worden), verder nog Maria, de latere echtgenote van Edward Coryn en het jongste kind Cyriel.

Meester Leopold is verplicht geweest om zijn school te verlaten. In 1879 kregen de "liberalen" de meerderheid in 's lands bestuur en hij wordt vervangen door een "blauwe".

Algemeen zicht omstreeks 1906 van de noordzijde van East Moline in Illinois. Op de achtergrond stroomt de Mississippi.

Het gezin Leonard Coryn – Schatteman vertrok einde 1881 naar Amerika. De twee zonen, August en Karel-Lodewijk, weken reeds in mei 1881 uit en de rest volgde in november 1881. Hun tweede zoon Edward zal er grote bekendheid en waardering kennen. Als kleine Vlaming zal hij het ver schoppen in de "Nieuwe Wereld".

Edward bleef vrijgezel tot zijn 42 jaar. Ondertussen was hij zeer verdienstelijk in de streek van Moline (USA), zich wijdende aan sociale werken en vooral zijn werkkraft in het industrieel en financieel weefsel.

Reeds zeer vroeg was hij eigenaar van een ijzerwinkel en in 1892 was hij bij de stichters van "The Moline Trust and Swings Bank". Hij zal er later nog directeur en vice-president van worden.

Maar plots voelde hij dat zijn leven als vrijgezel geen doel had en besloot te trouwen. Hij kwam in 1900 terug naar België en zocht het vroeger gekende vriendinnetje, Maria De Voghelaere, de dochter van meester Leopold De Voghelaere, op. Hij trouwde met haar en is dan bijna 43 jaar.

TERUG NAAR DE STATES.

Vermoedelijk heeft hij tijdens zijn kort verblijf in België reclame gemaakt voor de "Nieuwe Wereld". In de boeken over "Belgische Emigratie naar Amerika" in het archief te Aalter lezen we:

- *met de SS Friesland naar New York op 15 maart 1902
Camille Gelaude, 28 jaar, uit Ruiselede, landbouwer, vertrokken naar Moline bij Coryn Edward, die er als zelfstandige reeds 20 jaar gevestigd is. Neemt 75 frank mee en spreekt Vlaams.*
- *met de SS Vaderland naar New York op 26 maart 1904
Ernest De Wispelaer, 36 jaar, landbouwer uit Ruiselede, naar Moline bij Edward Coryn. Neemt 100 frank mee en spreekt Vlaams.*

Nu kon hij opnieuw aan de slag. Hij had nog altijd de zelfstandige zaak "Rank en Coryn". Wegens zijn sociale bewogenheid werd hij postmeester (van 1914 tot 1920) en lid van het bankbestuur. Zo hielp hij vele Vlamingen aan een eigen huisje.

Hij was ook nauw betrokken bij de fabriek de "Deere & Co Plough Factory", uit de grond gestampt door een smid. Het was de gerenommeerde fabriek voor het vervaardigen van ploegen.

In 1905 stichtte hij de Belgisch-Amerikaanse Club en werd er voorzitter van. Het was een van de vele clubs van toen, die jaarlijks in

”conventie” bijeenkwamen.

Een van zijn grote verdiensten was de oprichting in 1907 van een krant, namelijk ”De Gazette van Moline” die wekelijks verscheen. In datzelfde jaar was hij ook betrokken bij het ontwerp en de bouw van de Belgische H. Hartkerk te Moline.

Zijn sociaal engagement en zijn groot talent druppelden door tot in het moederland, België. Hij werd in 1913 door koning Albert I verheven tot ridder in de Leopoldsorde.

Vanaf 1919 werd hij benoemd tot eerste consul voor de streek van Moline.

Edward Coryn en zijn vrouw hadden vijf kinderen: Catherine, wonende in Moline, ongehuwd en bestuurslid van het ”Center for Belgian Culture for Western Illinois”; Mary, dochter en getrouwd met Celest Verbeke wonende te Brugge; Anna, jong gestorven te Moline; Joseph wonende te Moline, ongehuwd en Anthony wonende in Californië.

Als overtuigd Vlaming en wereldburger stond hij er op dat zijn kinderen ook in de Vlaamse taal werden opgevoed.

Na zijn dood, in 1921, werd consul Coryn opgevolgd door zijn zwager (de broer van zijn vrouw) Cyriel De Voghelaere. Cyriel had in België normaalschool gevolgd voor onderwijzer, doch net als zo velen uit die tijd hoopte ook hij in Amerika op een beter leven.

In 1902 vertrok hij naar Moline en was medebeheerder van de handelszaak ”Rank&Coryn”.

Hij werd ook de afzetter van Vlaamse kant dat door zoveel vrouwen en meisjes uit de streek van Doomkerke, Ruiselede, St.-Maria-Aalter en elders werd ”gespellewerkt”. Hij was ook reisagent en zodoende had hij veel contacten met

CYRIEL DE VOGHELAERE
1875 – 1929
Consul: 1921-1929

andere Vlamingen. Niettegenstaande hij een zeer goed ruiter was, viel hij in 1929 van zijn paard en bezweek aan de opgelopen verwondingen op amper 54-jarige leeftijd.

Een streekgenoot, namelijk Edward Andries uit Doomkerke, werd de opvolger van Cyriel De Voghelaere. Edward werd geboren in 1884 nabij 't Veldkapelleke-St.-Pietersveld in de herberg-afspanning "De Leeuw van Vlaanderen". Hij leerde de stiel van meubelmaker en toen hij 21 jaar oud was, in 1905, vertrok hij naar Moline. Het was een verstandig man en bracht het tot aannemer en bankier. Evenals zijn voorgangers heeft hij veel goeds gedaan voor zijn medeburgers.

Hij was consul in Moline van 1929 tot 1953 en is overleden in 1958.

De opvolger van Edward Andries is terug iemand van bij ons, namelijk Ralph De Porter (veramerikaanste naam voor De Poorter). Hij werd geboren te Moline in 1905 uit Vlaamse ouders en was afkomstig van Poeke.

Een vijfde consul, doch met standplaats Mishawaka in de staat Indiana, namelijk Raymond Van der Heyden, is eveneens afkomstig uit Lotenhulle en werd opgevolgd door zijn zoon.

Lotenhulle en omstreken zijn ooit wel eens de bakermat geweest van verscheidene Belgische consulaten in Amerika.

EDWARD ANDRIES
1884-1958
Consul: 1929-1953

RALPH DE PORTER
1905-...
Consul: 1953-1973

VLAAMS-AMERIKAANSE VERBROEDERING TE LOTENHULLE.

"Hulde aan wijlen Ere-Konsul Edward Coryn"

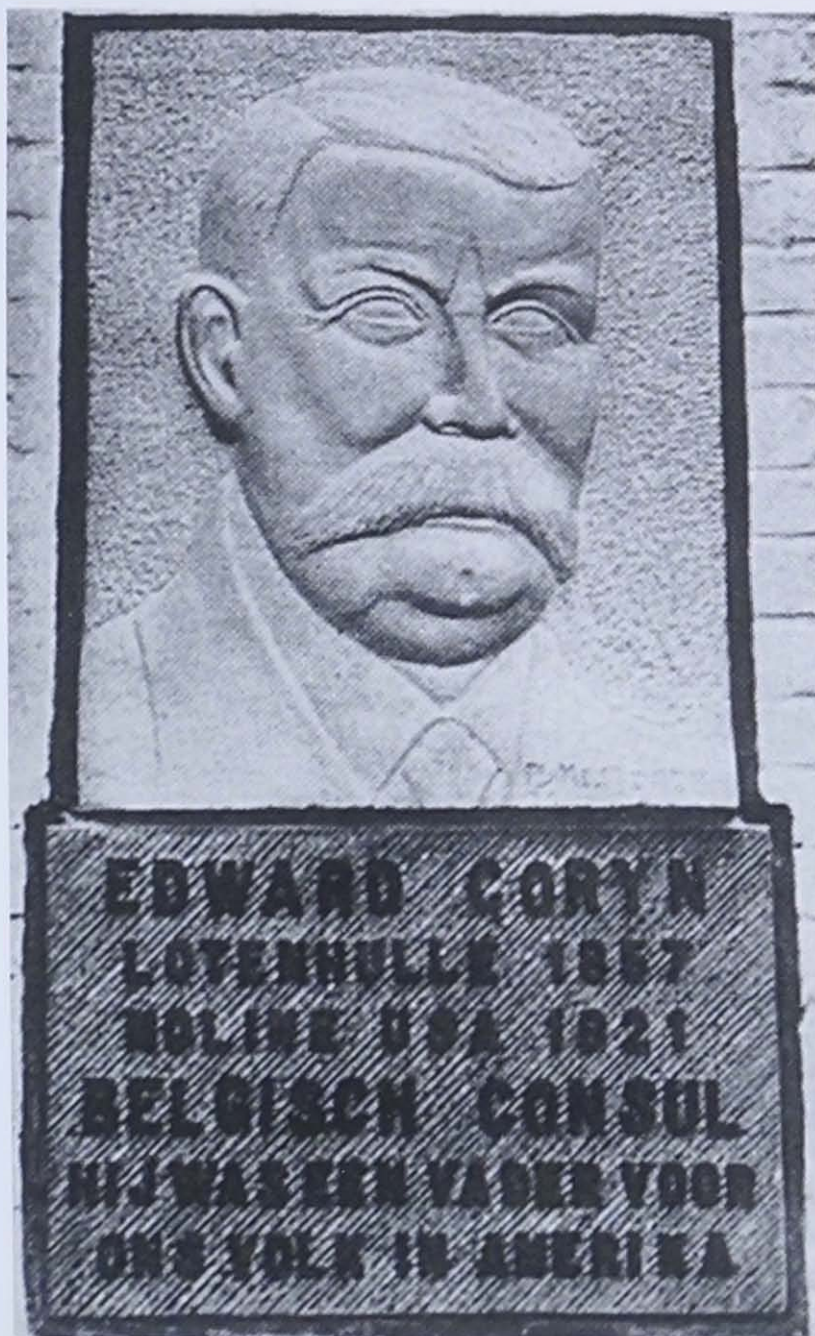
Dat was de titel van de inhuldiging van de gedenksteen van ereconsul Coryn te Lotenhulle op 19 juni 1971. Het verscheen in het Brugsch Handelsblad.

Het was een initiatief van de Heemkring Zuid-Bulskampveld. De bezieler van deze plechtigheid was Adh mar Dauw.

De plechtigheid werd ingezet door het plaatselijk muziekkorps. Na het welkomstwoord door burgemeester Vandenbossche, schetste toenmalige consul voor Moline, de heer Ralph De Porter, eerst in het Vlaams en daarna in het Engels het verdienstelijk leven van Edward Coryn. Daarna werd de gedenksteen door consul De Porter onthuld.

De uit Franse witsteen gehouwen reli fbeeldenis was zeer kunstvol uitgevoerd door de jonge talentvolle beeldhouwer Gerard Mestdagh uit Knesselare. Onder de beeldenis prijkt in het arduin de eenvoudige vermelding:

EDWARD CORYN
LOTENHULLE 1857
MOLINE USA 1921
BELGIAN CONSUL
HIJ WAS EEN VADER VOOR
ONS VOLK IN AMERIKA

Het sober maar stijlvol uit Frans witsteen gehouwen gedenkteken die ereconsul Edward Coryn voorstelt. Dit gedenkteken werd ontworpen door Gerard Mestdagh uit Knesselare.

De jonge talentvolle beeldhouwer Gerard Mestdagh uit Knesselare die het bas-reliëf van Edward Coryn ontwierp en uitvoerde.

Toen kwam de heer Dauw, secretaris van de heemkring, aan het woord. Hij pleitte voor meer samenhang tussen ons volk en de Vlaamse afstammelingen in Amerika.

Daarna werden nog felicitaties en dankwoorden uitgesproken door de heer Spitaels namens de vereniging België in de Wereld, door miss Dolores Bultinck, namens "The Center for Belgian Culture" en door Mevr. Verbeke-Coryn, dochter van Edward Coryn woonachtig te Brugge, namens de gehuldigde familie.

Namens de burgemeester van de stad Moline werd een boodschap voorgelezen gericht aan alle inwoners van "the City of Lotenhulle". Een kunstkeramieken tegel met het zegel van de stad Moline werd

V.l.n.r.: Roger Wijckhuys, Adhemar Dauw – bestuursleden van de inrichtende Heemkring Zuid-Bulskampveld, Marie Verbeke-Coryn – uit de Katelijnestraat te Brugge, Kathy Coryn uit Moline, Ralph De Porter – Belgische consul te Moline en Gerard Lenoir – een te Roeselare verblijvende Bruggeling en vertegenwoordiger van Vlananam (Vlaams-Kanadees-Amerikaanse Vriendenkring). Beide dames zijn dochters van de gehuldigde consul Edward Coryn.

Namens de John Deere-fabrieken uit Moline wordt een miniatuurtractor met ploeg geschonken. Men herkent v.l.n.r. Dolores Bultinck – secretaresse van "The Center for Belgian Culture" uit Moline, de secretaresse toentertijd van Lotenhulle en op de achtergrond de schepenen met burgemeester Julien Vandenbossche, H. Spitaels – voorzitter van "België in de Wereld", consul Ralph De Porter en uiterst rechts (half ruglings) H. Heylen – schoonzoon van Mevr. Verbeke-Coryn en gekend tapijtenhandelaar uit Brugge.

Postkaart opgestuurd van een koppel uit Bellem naar de familie. Hij schrijft: "Getrokken op eenen uitkant van Moline op een feeste met mijne vrienden. Kussen van uwen zoon uit USA"

aan het gemeentebestuur overhandigd. Daarna schonk een vertegenwoordiger van de John Deere-fabrieken een miniatuurtractor met ploeg. Een gulle en versierde receptie en de naamtekening van het gulden boek van de gemeente, rondde de plechtigheid af. Deze plechtigheid had plaats in de gemeenteschool van Lotenhulle.

Wie nog meer weet of foto's en krantenknipsels bezit over de inhuldiging in 1971, kan altijd terecht bij mij of bij het bestuur van onze heemkundige kring.

Walter VERVALLE

Bronnen:

- Tijdschrift voor folklore, heemkunde en nieuws uit Doomkerke en omliggende, jaargang 1971 nr.1 en 3.
- ADHEMAR DAUW, *Emigratie naar Amerika*.
- F. BASTIAEN, D. DE REUCK, I. HOSTE en L. STOCKMAN, *Geschiedenis van Bellem*.
- Gemeentelijk archief Aalter.

WAT IS HET HISTORISCHE VERLEDEN VAN MIJN WONING EN HAAR BEWONERS?

In deze rubriek wordt het historische verleden van een horecazaak of K.M.O. uit Aalter en Knesselare belicht. Dat kan ook voor een historisch belangrijk gebouw uit onze gemeenten. Geïnteresseerde middenstanders of uitbaters van een zaak kunnen beroep doen op onze Heemkundige Kring om (gratis) het verleden van hun pand uit te pluizen. Het resultaat – een geïllustreerde tekst - van het opzoekwerk wordt smaakvol ingekaderd opgehangen in hun zaak.

Op die manier probeert de Heemkundige Kring Arthur Verhoustraetes werking kenbaar te maken aan een ruimer publiek. (info: Erik Wille, 051/65 50 29 – erik.wille@skynet.be)

SLAGERIJ VRIENT

Als men vóór 1963 vanuit de Brouwerijstraat de Markt in Aalter wilde bereiken, moest men ter hoogte van huisnummer 10 rekening houden met een serieuze versmalling van de rijweg. Daar stond

Vrient, Brouwerijstraat 7, 9880 Aalter in 2006.

Slager Jan Vrient met echtgenote Mieke Vandersyppe en zoon Frederik voor de zaak.

Herberg 'In de dry klokken' in de Brouwerijstraat in 1903.

immers een 19e eeuwse woning waar in het midden van de 20ste eeuw de familie Vrient woonde. Zoals in die tijd meer voorkwam bij middenstanders, waren er twee zaken gevestigd: café en slagerij.

In de 16e eeuw was dit de noordwesthoek van de hofstede-herberg 'De Zwaan'. Vroeger heette de Brouwerijstraat immers 'Swaenestraete'.

Het gebouw dat in 1963 werd afgebroken, is reeds te zien op de 'Atlas du plan cadastral parcellaire de la commune d'Aeltere' van 1811. In de weinig bebouwde toenmalige Brouwerijstraat staat het duidelijk met een lange gevel langs de straatkant op twee percelen.

De oudste foto van het gebouw komt uit het boek 'Rond Aalter' van politiecommissaris Van de Genachte (die een eind verderop woonde), dat in 1904 verscheen. De foto is met zekerheid genomen in 1903, want rechts bemerkt men de werken aan de kerk, waarbij in dat jaar de toren werd verhoogd.

Op het uithangbord lezen we 'In de dry klokken' – *Estaminet*' en daaronder zien we een uitstalraam met huisgerief. Winkel en café dus. Aan de verste kant van de voorgevel bemerken we de deur van een tweede woonst. Het was niet de enige herberg in de buurt, want

de nog weinig bebouwde Brouwerijstraat telde in die tijd niet minder dan 15 cafés!

Vóór 1920 werd het huis bewoond door Ferdinand De Wulf, schoenmaker en herbergier, wiens zoon Louis met dezelfde beroepen zich later zou vestigen op de huidige markt. Vanaf 1921 nam het echtpaar Edmond Van den Heede ('Boer' Van den Heede – °01.03.1881; +02.09.1951) en Hortence Carrette (°31.08.1880-1969) hun intrek in het pand. De weduwe van Edmonds vader, Karel-Lodewijk (°18.04.1838; 16.05.1919), Coleta Laisnez (°09.10.1853; +16.01.1924), is na het overlijden van haar man in 1919 bij Edmond ingetrokken in de tweewoonst. Naast de herberg aan de zijgevel werd de middenstandszaak een 'spekwinkeltje'. Zij kregen drie kinderen: Margriet (1909-1969), Maria (1912-1978) en Maurice (van de vw-garage – 'de man die Aalter leerde auto rijden', 1920-2005).

De oudste dochter Margriet (officieel Margareta Dominica) trouwde op 14 maart 1934 (tijdens de vasten!) met slager André Alfons Vrient (1934-1982). Aangezien zij er introuwden en de zaken verder zetten, werd het huis te klein en verhuisden Edmond en Hortence verder op in de Brouwerijstraat waar nu de vw-garage gevestigd is. Daar hielden zij opnieuw een 'spekwinkeltje' en hun vroeger winkeltje in nr. 10 werd de slagerij van schoonzoon André ('Beenhouwerij – Spekslagerij – Koopman in varkens'). De herberg kreeg nu de naam

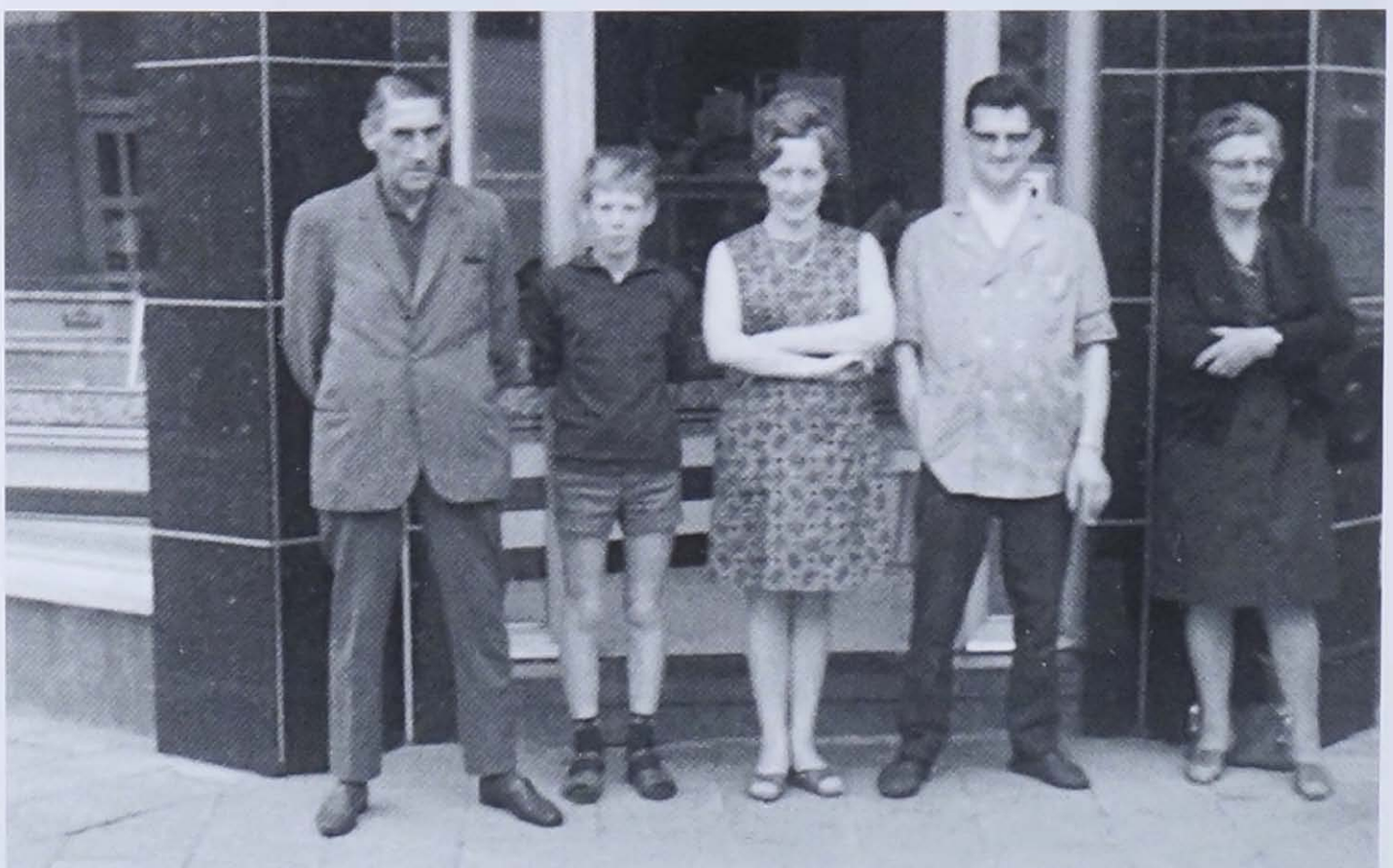

Café 'In de klok' en Beenhouwerij – Spekslagerij omstreeks 1960.

De blauwkielen op stap in de Brouwerijstraat.

'In de Klok' en Margriet, die kapster was, opende in het kamertje rechts van de deur van de zijgevel ook een kapsalon. Dat bleef zo tot het begin van de Tweede Wereldoorlog. Het echtpaar kreeg vier kinderen: Rosa (1935), Carlos (1936), Monique (1938-2000) en Marie-Louise (1941).

De familie Vrient voor hun slagerij in 1967.

In de periode na de Tweede Wereldoorlog kende de straat en die buurt een bruisend volksleven. Een van de bloeiendste wijkkermissen in Aalter was die van de Brouwerijstraat, waarbij hun café een centrale rol speelde. Op de 'koer' en in de 'stal' van de herberg werd bij die gelegenheid gedronken, gegeten, gezongen en gedanst op de gezonde wijze van een Vlaamse kermis. Het straatcomité had een eigen fanfare 'De Blauwkielen' en een eigen reus 'Louis De Brouwer', naar het evenbeeld van gemeentebediende Jozef De Meyer uit de straat. Op de zondag van 'Brouwerijstraatkermis' stond een stoet op het programma en werden volksspelen ingericht voor jong en oud. De wijkkermis bleef bestaan tot in het begin van de jaren negentig, maar eigenlijk heeft de aanleg van de Knokkeweg dwars door de Brouwerijstraat de volkse sfeer langzaam doen weg-ebben.

Vooruitgang is niet te stuiten en een jaar na de afbraak van het huis werd in 1964 een nieuwbouw opgetrokken. Het pand werd gebouwd volgens de nieuwe rooilijn en bleef de twee middenstandszaken behouden: de herberg 'In de Klok' langs de voorgevel en de slagerij was te bereiken op de hoek. Ondertussen stond zoon Carlos al een tiental jaren in de slagerij en huwde hij in 1966 met Cecile Dhont. De herberg werd gesloten in 1967 en in 1983 werd die ruimte met een nieuwe verbouwing bij de vernieuwde slagerij gevoegd. Carlos en Cecile kregen twee zonen Geert en Jan, waarvan op heden Jan, met echtgenote Mieke Vandersyppe, de bloeiende slagerij nog steeds voortzet.

Erik WILLE en Roger BAECKELANDT

DE ACHTERUITKIJKSPIEGEL

De Kermis

De jaarlijkse septemberkermis! Wat keek ik daar als kind naar uit, telde de weken af op de kalender die aan een touwtje tegen de muur hing in de keuken. De kermis was anders dan nu. Nauwelijks was de wekelijkse markt in de kermisweek voorbij of de eerste wagens van carrousel Bekaert werden op het marktplein gesleept. De carrousel was geen gewone paardenmolen. Hij was helemaal overdekt, had een prachtig orgel, veel blinkend koper en grote spiegels. Naast de molen stonden rondom tafeltjes en stoelen. De toeschouwers konden rustig zitten en iets drinken. Aan een stand naast de ingang werden zakjes confetti en serpentines verkocht.

Duizenden bedevaarders gingen biddend, tot driemaal toe, rondom de kerk. De heilige Cornelius werd aanroepen tegen een vreselijke ziekte waartegen, zestig jaar geleden, geen afdoend geneesmiddel was. Volgens het aantal muntstukken in offerblok en schaal, schatte toenmalig pastoor Neyt, het aantal bedevaarders tussen de twintig en vijfentwintig duizend. Door de vooruitgang van de medische wetenschap is dat aspect van onze kermis nagenoeg volledig verdwenen. Op zondag zong grootvader Tamboer zijn liedjes en gaf commentaar. Een kwakzalver verkocht flesjes tegen de tandpijn.

Een "zereloper" (een kerel die nooit mocht stilstaan) liep en huppelde van de markt naar de Boomgaard, collectebus in de hand. Dan waren er nog de goochelaar en de krachtpatser.

Kermis 1947 vroeg een grote sterke jonge man of hij zich mocht omkleden in het Christen Volkshuis (nu Brouwershuis). Dat mocht. Na enkele minuten verscheen hij in de deuropening van de kamer. Hij droeg een lange broek, genaaid uit konijnenvellen en een jasje zonder mouwen hing losjes om zijn bloot bovenlijf. Paul Tailleman, de jongste zoon uit het café, en ik hielden de man in het oog. In iedere hand hield hij een valiesje. Hij wenkte ons. Of we de valiezen wilden dragen? Natuurlijk! Fier stapten Paul en ik, elk een valies in de rechterhand, naast de man die veel bekijks had. Hij ging de Lostraat in. In het café van Baziel Goethals was geen plaats voor zijn show. Wat verder was er het café van Maria De Ram, weduwe De Foor. Maria had geen bezwaar.

De krachtpatser ging op een stoel staan en vertelde met luide stem wat hij zou doen. Hij deed teken. Paul gaf zijn valies. Daarin staken

dikke nagels, naalden, ijzeren staven en enkele doeken. De krachtpatser trok zijn jasje uit en wierp het Paul toe. Daarop plooidde hij een staaf en een nagel. Traag en gewichtig nam hij twee lange nagels, stopte er één in elk neusgat. Alleen de twee nagelkoppen staken uit zijn neus. "Goed tegen een verstopte neus", zei hij lachend. Daarop trok hij de nagels uit zijn neus en legde ze op een tafel. Waren het echte nagels? Aandachtig heb ik de nagels betast. Ja, ze waren van ijzer! Jaren later heb ik een dokter gevraagd of dat kon. Die beweerde dat het inderdaad kon mits oefening en voorzichtigheid.

De krachtpatser sprong van zijn stoel, nam het valiesje uit mijn hand en klikte het open. Niets dan glasscherven, gewikkeld in twee grote grauwe doeken. Hij vouwde de doeken open op de vloer, ging met blote rug op de scherven liggen. Paul en ik moesten een cafétafeltje omdraaien en op zijn buik plaatsen. Twee toeschouwers mochten op de tafel gaan staan. De man gaf geen krimp. Enkele ogenblikken later stond hij recht, liet aan gans het café zijn rug zien. Geen wonde, geen bloed. Hier en daar prikte een glasscherf nog in de huid. Met een zachte vod moest Paul de rug schoonvegen. Applaus in het café. Tot slot de omhaling en verkoop van foto's. Paul en ik kregen opnieuw het valies in de hand gestopt. Naar een volgende café. Daar begon de krachtpatser opnieuw. Plots was ik het beu, zette het valies vol glasscherven naast de deur van het café en sloop weg. Hij kon zijn glasscherven zelf dragen!

André DE KÉ

DE TIJD VAN TOEN

DE MOTO VAN ACHIEL

Onlangs kreeg ik van gewezen huis- en kunstschilder Maurits Matthijs van Bellem deze foto met de belofte *"er zorg voor te dragen"*.

Voor de Tweede Wereldoorlog hadden de meeste dorpingen, ook deze van Bellem, geen andere keuze: ofwel te voet, ofwel met de fiets. Enkele notabelen of lieden met een gevulde beurs konden het zich toen reeds permitteren een *"autootje"* aan te schaffen.

Tussen deze twee standen waren er ook enkele die het hadden gemunt op een moto.

Zo ook onze vriend Achiel Van de Walle, bekend figuur aan Bellebrug.

Achiel werd geboren te Aalter op 21 oktober 1882 en niet op 31 oktober van dat jaar (zoals blijkt op zijn doodsprentje). Hij stierf te Aalter op 22 november 1955. Hij was de zoon van August Van de

Deze foto werd genomen omstreeks 1930. Op de bank zit Achiel Van de Walle, toekijkend met een blik als een dorpsfilosoof. Op zijn moto zitten Judith Goethals (achteraan op de moto) en zijn dochter Maria aan het stuur.

Walle (°Aalter, 10.09.1842) en Maria-Ludovica Mortier (°Aalter, 22.05.1850). Zijn vader was poeldenier en woonde in de Kestelstraat.

Achiel trouwde te Aalter op 12 februari 1908 met Elodie De Milde (°Aalter, 05.10.1883). Zij was de dochter van Felix De Milde en Nathalia Braeckevelde die een herberg hadden op Oostmolen-Zuid.

Na hun huwelijk woonden ze nog enkele jaren samen bij de ouders van Elodie aan Oostmolen-Zuid. Toen was Achiel varkenskoopman. In 1913 komt het koppel Achiel Van de Walle en Elodie De Milde naar Bellem en vestigden zich aan Bellebrug.

Hun twee oudste kinderen werden te Aalter geboren: Leon (°Aalter, 12.10.1908) en Maria (°Aalter, 30.07.1910). Leon is in 1927 naar Manitoba in Canada uitgeweken. Daarna, nog in 1913, verhuizen ze naar de Vaart waar de twee jongste kinderen het levenslicht zagen, namelijk Elza (°Bellem, 02.04.1914) en Arthur (°Bellem, 19.06.1916).

Aan Bellebrug woonde Achiel met zijn vrouw in café Celta Pils en was hij ook slager van beroep. Hij kon tot op een kilogram na schatten hoeveel een varken woog en betaalde alzo de prijs van het varken volgens zijn geschat gewicht.

Zijn zaak moet goed gedraaid hebben, want in die periode had hij personeel in dienst, namelijk zijn schoonbroer August De Milde als voerman-knecht en Bertha Taghon en Magdalena De Graeve als dienstmeiden.

Zijn dochters Maria en Elza waren in de streek bekend als vaardige mode- en hoedenmaaksters (modiste).

Op de moto zien we dus twee jonge dames: namelijk het buurmeisje Judith Goethals en zijn dochter Maria. Maria zal later trouwen met Omer Lootens van Bellem die voor de fusie met Aalter jarenlang eerste schepen is geweest van deze gemeente.

Achiel was geen groot kunstenaar op zijn moto. Als hij al eens 20 km per uur reed, was hij meer dan tevreden. Niettegenstaande zijn beperkte snelheid, reed hij in Gent toch tegen een tram. Ook andere valpartijen en kleine aanrijdingen bleven niet uit. Hij heeft dan ook met dit vehikel zijn beide benen gebroken. Een bijkomend element in al zijn tegenslagen met de moto was waarschijnlijk ook te wijten dat hij graag een borrel dronk. Gelukkig moest men in die tijd nog niet blazen.

Mijn Jezus barmhartig!

Bid voor de ziel

van Mijnheer

ACHIEL VAN DE WALLE

echtgenoot van Mevrouw

Elodia De Milde

geboren te Aalter op 31 Oktober 1882 en er godvruchtig overleden de 22 November 1955, versterkt met de troostmiddelen onzer Moeder de H. Kerk.

De Heer zal mij vergelden volgens mijn gerechtigheid en goede werken, want ik heb zijn wegen trouw bewaard.

Na lange dagen en nachten van ziekelijkheid en lijdens is de goede man rustig en zacht van de aarde vertrokken. Het was werkelijk als het binnengaan in de eeuwige rust.

Hij was eenvoudig en rechtschapen, godvrezend. Het loon der rechtvaardigen zal zijn deel zijn.

Dierbare echtgenote, bij mijn heengaan kan ik niet nalaten U te danken voor de zorgen die Gij aan mij hebt besteed de laatste jaren van mijn leven, heb dank voor de genegenheid waarmee ge me steeds hebt bejegend.

En Gij, Eerwaarde Zuster Johanna, en dienstmeisje Julienne, U zij een speciaal woord van dank, voor het engelachtig geduld en de onbaatzuchtige liefde waarmee Gij mijn laatste dagen hebt verzacht.

Blidden we samen voor mekaar, dan wordt het een blij weerzits in de hemel.

Druk. A. Van Lantschoot-Van Praet, Bellem

Doodsprentje van Achiel Van de Walle, echtgenoot van Elodia De Milde. Hierop werd zijn geboortedatum verkeerd afgedrukt. Hij werd geboren te Aalter op 21 oktober 1882.

Een verhaaltje opgedoken tijdens het bezoek van onze heemkring aan café De Hert op Bellebrug van 1 februari 2006:

”Voor het huis van Achiel sukkelde in 1933 melkventer Charel Lambrecht uit Bellem met zijn kar en paard in de vaart. Hij kwam van Aalter en had net zijn melkronde beëindigd en stopte nog even bij Achiel om er een klomp smout te kopen.

Charel kon gelukkig op tijd uit zijn kar springen vooraleer het gevaarte, kar en paard, in de vaart tuimelde. Groot tumult in het café. Met zijn allen hebben ze het paard van de verdrinkingsdood kunnen redden.”

Zijn opvolger als tapper-slager was Georges Schepens die er gewoond heeft tot men in 1978 de Vaart ging verbreden. Ook deze oude bekende pleisterplaats aan Bellebrug moest onder de sloophamer. Meer dan 40 woningen moesten wijken voor de verbreding van het kanaal. Negen huizen zijn gebleven. De meeste mensen hebben elders in het dorp een andere woonst gevonden. De laatste verhuizer was Jerome Van Vynckt, Tjombé genoemd omwille van zijn koloniaal verleden in onze ex-kolonie. In café Celta bij slager-tapper Schepens dronk hij zijn pintjes en maakte zich niet druk over de dag van morgen. Misschien stonden de slopers de volgende morgen al aan zijn deur. *”Geld telt niet voor mij”, mompelt Tjombé, ”onze souvenirs dragen we mee”.*

Hij stapt op en wandelt buiten langs de vaart tussen het stof van de huizen die reeds tegen de vlakte liggen. Tot ook hij uit de wijk verdwijnt. Adieu, Bellebrug.

Achiel Van de Walle en de duizenden mensen die bij hem over de vloer kwamen, hebben gelukkig nooit geweten dat al hun herinneringen terechtkwamen onder het stof van Bellebrug.

Walter VERVALLE

HERBERG IN STRATEM

Iedereen heeft waarschijnlijk al horen spreken van de 'Lange Dreef' te Aalter. In de jaren 1932 werd in die omgeving ook een herberg de 'Lange Dreef' uitgebaat. Ze lag op de kruising van die dreef met de weg die Aalter met St.-Maria-Aalter verbindt via Stratem.

De uitbaters van deze herberg waren toen Felix Lambert die gehuwd was met Mathilde Planckaert; meestal, in de volksmond, gekend als '*Tilde Planckens*'. We herkennen hier op de foto Felix en zijn echtgenote gezeten voor de herberg circa 1932.

Felix Lambert (°24.08.1860; +22.11.1943) en Mathilde Planckaert (°16.04.1865; +12.02.1943) waren de eerste uitbaters van café 'Lange Dreef' (1906-1937) in de wijk Stratem (grensscheiding Maria-Aalter).

Mathilde was de zuster van jachtwachter Camiel Planckaert (°1875) en tante van de latere jachtwachter Oscar Planckaert (°1913 en +1992).

Looft den Heer, boomen des wouds, dieren des velds en vogelen des Hemels; looft alle menschen den Heer in zijn werken.

†
BID VOOR DE ZIEL VAN
Camiel Planckaert

weduwnaar van
MARIA LANDUYT
echtgenoot van
MARIA STROBBE

geboren te Aalter den 30 Mei 1875 en er overleden den 5 Januari 1943, door de HH. Rechten gesterkt.

Hij was een rechtschapen man en ongerechtigheid werd niet in hem gevonden. Hij volbracht gewetensvol zijn ambtsplichten maar was goed voor armen en ongelukkigen. De stilte van het bosch deed hem denken aan de eindeloze eeuwigheid; de groeiende velden spraken hem van Gods goedheid; de bonte vogelen en schuwe diertjes van 't woud wezen hem op de Goddelijke Voorzienigheid.

Gelijk de storm ook eiken breekt, zoo kwam en meedoogenlooze kwaal zijn gezondheid knakken. Wij dachten dat zijn sterk gestel op spoedige beternis ons mocht doen hopen, maar zijn krachten vloten heen voor onze oogen; hij had de stem gehoord van den Grooten Meester die riep... hij gehoorzaamde en ging tot Hem om zijn rekening van trouwen dienaar vóór te leggen.

Vaarwel, duurbare Echtgenoot. Ik had gehoopt te mogen blijven bij u... Vaarwel, duur are Kinderen en Kleinkinderen. We hadden nog jaren lang gelukkig kunnen samen zijn... doch God wist wat voor mij het beste was... Bidt voor vader, vergeet zijn ziel niet als ge gaat langs de hem zoo geliefde stille wegen. Leeft vreedzaam met elkander opdat God u zegene. Tot weerzien allen bij den Heer.

MIJN JEZUS, BARMHARTIGHEID.

drukkerij Faut, Aalter - 2882

Geloofd zij Jezus-Christus. Amen.

†
BID VOOR DE ZIEL VAN
Mathilde Planckaert

echtgenoot van
FELIX LAMBERT

geboren te Aalter den 16 April 1865 en er in den Heer ontslapen den 12 Februari 1943, versterkt door de H. Sacramenten.

Eenvoudig, rechtschapen en godvreezend, zoo is de duurzame overledene door het leven gegaan, haar kinderen een voorbeeld nalatend van vrome godsdienstzin en edelmoedige naastenliefde.

Haar leven is doorzaaid geweest met kruisjes en beproevingen, doch in alles bleef ze kalm en sterk op God vertrouwen...

Ze was een goede echtgenoot, een christelijke moeder, die in haar oude dagen de zorg en opvoeding op zich moest nemen van haar vier kleinkinderen weezen. Betrouwend op den Heer heeft zij die taak zoo goed mogelijk volbracht. De Heer zal er haar voor loonen: „Wat gij de minsten mijner hebt gedaan, dat hebt gij ook aan Mij gedaan.“

Duurbare echtgenoot en kinderen, ik vergeet uw genegenheid niet voor mij. Ellendig was ik geworden in mijn ouderdom, doch gij hebt uw moeder geëerd en mij in mijn ziekte getroost. Ik dank u. En vooral mijn zoon die ver in den vreemde verblijft, mijn laatste gedachten bleven bij U. Duurbare kleinkinderen, vergeet niet wat ik voor u heb gedaan. Blijft gij ook voor mij bidden. Ik bid in den Hemel voor u allen. Beminde kloosterzuster, hoe zal ik u vergelden voor al de zorgen en voor al de liefde waarmede gij mij in mijn ziekte hebt geholpen. In den Hemel zal ik u niet vergeten. Vaart allen wel en tot weerziens bij den Heer. Weest mij indachtig in uw gebeden.

MIJN JEZUS, BARMHARTIGHEID.

drukkerij Faut, Aalter - 2882

GROTE FAMILIES TE AALTER

Familie Camiel Spanhove x Julia De Cocker

V.l.n.r.:

onderaan: Gabrielle-Rachel (°10.10.1913), Gerard-Victor (°26.11.1909), Camiel (°Eegem, 16.06.1864), Florimond-Omer (°06.02.1911), Joseph-Albert (°12.02.1917), Remi-Cornelis (°10.07.1918 op de schoot), Julia De Cocker (°Tielt, 29.10.1875), Honoré-Joseph (°10.12.1905), Madeleine-Lucia (°26.05.1908) en Elisabeth-Gerarda (°29.02.1912).

bovenaan: Augusta-Elisa (°Aarsele, 12.04.1897), Achiël (°03.05.1902), Clara-Pharaïlde (°30.07.1904), Maurice-Alfons (°06.04.1901), Bertha-Maria (°05.11.1898), Henri-Cyriel (°16.07.1903) en Martha (°04.02.1900).

Alle kinderen, behalve Augusta, werden te Kanegem geboren. Ze kwamen te Aalter wonen omstreeks 1918 op de hoeve Schoonberg tot in de jaren 1930.

Na het overlijden van Julia De Cocker (+23.07.1927) hertrouwt Camiel met Gabrielle Vastershaeghen (°02.01.1909). Ze was de zuster van Jules, bakker aan het station te Aalter.

Remi werkte vanaf zijn 14 jaar bij bakker Delannoy in de Bellemstraat. Met zijn 16 jaar was hij vervolgens bakkersgast in Gent tot aan de mobilisatie. Hij maakte de oorlog 1940-1945 mee.

Na de overgave, werkte hij in de "lekkerkoekfabriek" (peperkoekfabriek) aan de Dampoort.

In 1942 week hij uit naar Frankrijk om te ontkomen aan de verplichte tewerkstelling in Duitsland. Hij bleef er bij familieleden (zusters en broers) actief in de landbouwsector. Hij verbleef er tot in 1952 en kwam dan terug naar België. Hij trouwde vervolgens met Germaine Lambert (°27.10.1921 en is reeds +). Hij woont nu in de Kestelstraat 79.

Zijn zuster Gerarda was gehuwd met Achiël De Ram en woont in Hansbeke.

Martha trouwde op 26.04.1922 met Jules Van Wonterghem van Ruiselede. Zij woonden in 1925 op het Hageland en weken nadien uit naar Frankrijk (Benneval Ferme Parachay).

Maurice-Alfons ging te Wingene wonen in de Predikherenstraat. Hij trouwde er op 22.04.1924 met Bertha Lagaeyse.

Bertha trouwde op 11.12.1925 te Aalter met Octaaf-Olivier en woonde op het Hageland bij de familie Olivier.

Clara trouwde te Aalter op 24.11.1926 met Arthur Van De Veire en woonde op Stratem 36.

Achiël vestigde zich te Wachtebeke op de St.-Elooi polder in augustus 1928.

Gerard trok in november 1930 naar Beernem op Blommeken.

Augusta trouwde op 18.08.1920 te Aalter met Alphons Taildeman van Adegem. Ze gingen in september 1920 te Ursel wonen in de Rozestraat.

Familie Achiel Bral x Augusta-Philomena Maes

Te Bellem getrouwd op 21.05.1917

We zien hier Achiel Bral (°Lotenhulle, 15.12.1892) en Augusta Maes (°Bellem, 09.03.1894) met hun gezin van 13 kinderen. Later werden er nog 2 kinderen geboren: Laura (°29.10.1936) en Johan (°12.03.1938).

De kinderen op de foto zijn :

- Joseph : (°Bellem, 23.10.1917; +Tielt, 25.01.1981)
- Cyriel : (°Bellem, 15.10.1919)
- Maurice : (°Lotenhulle, 31.12.1920)
- Martha : (°Lotenhulle, 27.04.1922; +Avelgem, 26.05.1970)
- Anna : (°Lotenhulle, 04.06.1923; +Aalter, 11.02.1988)
- August : (°07.05.1925) (Pater Gerolf)
- Bertha : (°Aalter, 29.11.1926)
- Maria : (°Aalter, 22.05.1928)
- Leander : (°Aalter, 31.05.1929 (pater);
+Kruishoutem, 31.10.1972)
- Clara : (°Aalter, 21.12.1930)
- Rosa : (°Aalter, 13.02.1931; +Heppen, 27.05.1996)
- Adiel : (°Aalter, 22.07.1933)
- Julia : (°Aalter, 03.12.1934) (op de schoot)

De familie woonde een tijdje te Bellem waar twee kinderen geboren werden. In 1919 verhuisden ze naar Lotenhulle (Bellemstraat 31; nu Prinsenstraat). Ze komen te Aalter wonen in juni 1925, toen nog Biesem 74 nu St.-Jozefstraat. Na 1930 verhuisde de familie naar Ruiselede om later terug te keren naar Aalter in de Brugstraat.

Roger BAECKELANDT

INHOUDSTAFEL

Peter LAROY	Verhalen en geruchten rond zeppelin LZ35 anno 1915.	3
Charles DE ZUTTER	Schoolstrijd te Aalter (1811-1815).	14
Jan CAMERLINCKX	Eten is gereed.	21
Roger BAECKELANDT	Waterellende.	32
Walter VERVALLE	Consul Edward Coryn uit Lotenhulle.	35
Erik WILLE	Slagerij Vrient.	45
André DE KÉ	Achteruitkijkspiegel – De kermis.	50
	DE TIJD VAN TOEN	
Walter VERVALLE	- De moto van Achiël Van de Walle.	52
Roger BAECKELANDT	- Herberg in Stratem	56
	- Grote families	
	* Camiel Spanhove x Julia De Cocker.	58
	* Achiël Bral x Augusta Maes	60

LAND VAN DE WOESTIJNE

Tijdschrift van de Heemkundige Kring Aalter, gesticht in 1977.

Verschijnt in maart, juni, september en december.

Uitgegeven met steun van het Gemeentebestuur van Aalter,
het Provinciebestuur Oost-Vlaanderen en de Vlaamse Gemeenschap.

Verantwoordelijke uitgever:

Jan Defruyt, Kestelstraat 67, 9880 Aalter

Bankrekening : nr. 442-6594361-40 - Heemkundige Kring Aalter.

Lidmaatschapsbijdrage : gewone leden : € 12,50

steunende leden : € 25,00 of meer

Overname uit het tijdschrift is toegelaten mits schriftelijke toelating van de redactie. Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn tekst.

BESTUUR

Voorzitter : Willy STEVENS, Groenevijvers 8, 9910 Knesselare
09 374 44 58 - pr000063@worldonline.be

Ondervoorzitter : Peter LAROY, Brouwerijstraat 84, 9880 Aalter
09 375 14 86 - peter.laroy@telenet.be

Secretaris : Jan CAMERLINCKX, Schuurlo 12, 9880 Aalter
09 374 79 82 - jan.camerlinckx@skynet.be

Ledenbeheer : Eliane DE POORTER, Leurebroekdreef 1, 9880 Aalter
051 68 89 91 - arnelidepoorter@pandora.be

Penningmeester : Dries ALYN, Bellemstraat 49, 9880 Aalter
09 374 23 60

Redactie en layout : Jan DEFRUYT, Kestelstraat 67, 9880 Aalter
09 374 65 81 - jan_defruyt@scarlet.be

LEDEN : Robert VERHELST, Stationsstraat 74, 9880 Aalter
09 374 41 36 - robert.verhelst@scarlet.be

Roger BAECKELANDT, Ekenakker 2, 9880 Aalter
09 375 13 77 - roger.baeckelandt@scarlet.be

Walter VERVALLE, Langendamdreef 62, 9880 Aalter
09 374 54 63 - walter39be@yahoo.com

MEDEWERKER : Erik WILLE, St.-Pietersveld, 8750 Wingene
051 65 50 29 - erik.wille@skynet.be

Etienne VAN EEGHEM, Ter Weibroek 53, 9880 Aalter
09 374 76 81 - etienne.vaneeghem@scarlet.be

Rik CLAEYS, Kleine Weg 25, 8700 Tielt
051 40 63 20 - Rik.Claeys1@telenet.be

Land van de Woestijne

Tijdschrift van de
Heemkundige kring „Arthur Verhoustraete” Aalter

29e jaargang - nr. 2 - 2006

GESCHIEDENIS VAN HET SLUIKBLAD KLAROEN

In ons tijdschrift nummer 3 en 4 van 1994 werd er in het artikel van Omer Vergotte '*Ook Leo De Jaeger werd door de Duitsers gedagvaard*' reeds verwezen naar het sluikblad 'Klaroen'.

We trachten hier nu iets dieper op in te gaan. Onze gemeente Aalter is centraal gelegen tussen enerzijds Gent en Brugge en anderzijds Tielt en Eeklo. Wegens de beperkte bewegingsvrijheid tijdens de oorlog, was de gevoelsgesteltenis van de bevolking eerder bedrukt. Overall ontstonden in die periode Vaderlandslievende groeperingen, maar hun bewegingsmogelijkheden waren zeer beperkt. Ze moesten zich schuil houden wegens het permanente gevaar verklapt te worden. Op de gemeente was je niet alleen door de burens gekend maar iedereen kende trouwens iedereen op zijn eigen gemeente.

In de maanden april-mei 1942 werden te Aalter en omgeving de koppen bij elkaar gestoken. Men besloot een sluikblad uit te geven. Het eerste nummer zou op 10 mei 1942, verjaardag van de Duitse inval, voor het eerst verschijnen. Het kreeg de naam '*KLAROEN*'.

Waar kon men materiaal vinden om dit te realiseren? Enkele jonge kerels in de groep wisten dat bij E.H. onderpastoor De Jaeger een duplicator stond. Na het inwinnen van informatie, werd duidelijk dat deze opgeborgen stond in een kist in de serre van de onderpastoor. Al vlug werd besloten het toestel, zonder het rechtstreeks te vragen, 's nachts even te lenen en daarna terug te plaatsen. De serre was gelegen in de tuin van de pastoor, die slechts gescheiden was van de speelplaats van de toenmalige 'Patronage' (nu parochiaal centrum Pax) door een blinde muur.

Met het klassiek muurtje staan, besloten 3 man het idee door te voeren. De stencil van Klaroen was klaar en nu maar drukken. De eerste editie bestond uit een enkel blad dat recto verso bedrukt was. De oplage was eerder klein maar de beginstap was gezet. Iedere maand vergrootte de oplage en met augustus groeide het nummer 4 aan tot 3 bladzijden.

Maar het gevaar loerde om de hoek. Enkele '*zwarten*' werden in het sluikblad geroskamd en ze wilden absoluut weten wie de uitgevers waren. Maar de mensen van het sluikblad hadden ook hun toegang tot de burelen van de Gestapo en onder de middag werd er al eens rond gesnuffeld. Men stelde vast dat er gevaar dreigde en er werd een maand gepauzeerd met de uitgifte van Klaroen.

Op 10 januari 1943 werd in het huis van stichter Marcel Van Nieuwenburg door drie mannen van de GFP van het OFK 570 Gent een huiszoeking verricht. Marcel moest zich op 11 januari 1943 te Gent op de Kouter bij de GFP aanmelden. Tijdens het verhoor sprak men niet van Klaroen, maar men verdacht Marcel van wapenbezit. Er lekte voorlopig niets uit en op 17 januari 1943 was Marcel terug thuis.

De activiteiten van Klaroen werden voorlopig wat stopgezet, maar de 'zwartjes' zochten verder. Op 15 maart 1943 besloot de groep opnieuw te starten met de uitgave. Tijdens het drukken werd een huiszoeking doorgevoerd in de gemeente. Drie mannen werden aangehouden, een er van was bij Klaroen aangesloten. Cyriel Tanghe, de Klaroen-man, werd op 28 maart 1943 aangehouden. Voorlopig werd niets gevonden, maar het gevaar was naderbij geslopen. Kort nadien werd opnieuw alarm geslagen en vond een huiszoeking plaats op 1 april 1943. Een Duitse chauffeur en een Vlaamse Gestapo, 'Climeur', afkomstig van de Zwijnaardse Steenweg, vielen binnen bij de familie van Leon Van Nieuwenburg in de Valkestraat. Climeur keerde alles om en dreigde gans de familie in de bak te draaien. Toch werd er niets gevonden.

Marcel werd echter meegenomen; men ging hem ophalen bij vrienden. Hij bevond zich dan bij juffrouw Irma Storme in de Stationsstraat.

Verder werd ook nog Gaston De Beer uit Herzele aangehouden. Drie man zaten nu in de Nieuwe wandeling te Gent. De Beer was verdelers van het blad voor de streek Aalst en omgeving. Vier dagen later werd ook Alois De Sutter uit Aalter opgepakt. Nog vier dagen later was het de beurt aan Emiel De Waepenaere uit Aalter en Cyriel Lambert uit Maria-Aalter om in de cel te worden opgesloten. De aanhoudingen gingen verder. Op 17 april 1943 werden ook volgende personen ingerekend: Commandant Renaat Keppens van de rijks-wacht Lotenhulle en Commandant Albert Carlier van de rijks-wacht Aalter. Samen waren er nu 8 man van de groep Klaroen aangehouden. Tweemaal stopte de wagen van de GFP voor het huis van E.H. Kanunnik Vande Wattyne. Gezien zijn hoge ouderdom, 83 jaar, lieten ze hem met rust. Hij was nochtans een van de ijverige medeopstellers van het sluikblad. Nadien hielden de aanhoudingen op.

Cesar Lambert, die de stoutmoedigheid had van veel materiaal op zijn velden en hangars te verbergen, werd 2 maand na de aanhouding vrijgelaten.

Vermelden we ook nog G. Dyselinck uit Eeklo, die Klaroen naar Nederland overbracht. Hij werd ook nog voor andere zaken aangehouden en zou in Duitsland overleden zijn. Op 22 september 1945

was hij nog niet teruggekeerd.

Andere medewerkers, E.H. Kanunnik Vande Wattyne, Leon Van Nieuwenburg, Robert Van Belle uit Gent, André Goeminne, Robert Tavernier en Philemon Van Steenberghe werden echter weinig of niet lastig gevallen .

Ook bij juffrouw Storme, bij wie lange tijd heel het dossier Klaroen was verstoep, werd een huiszoeking verricht maar voor de rest verder niets om zich ongerust over te maken. Klaroen werd uitgedeeld te Aalter, Herzele, Roborst, Hillegem, Aalst, Lotenhulle, Knesselare, Maria-Aalter, Bellem, Hansbeke, Eeklo, Watervliet, Marialoop, Brussel en in Nederland.

De uitgevers hebben er dikwijls genoeg aan beleefd als ze de 'zwartjes' dag en nacht op hun hielen zagen zitten en er toch niets uitlekte.

Marcel Van Nieuwenburg werd bedacht met 2 jaar tuchthuis en kwam in de gevangenis van Siegburg terecht. Hij werd door Duitser 'Von Heich' zijn voetpees afgeslagen tijdens het verhoor op de Kouter te Gent. Hij stierf te Siegburg op 5 maart 1945 door ontbering en door gebrek aan verzorging van de voet die afrotte.

Gaston De Beer kreeg 18 maand gevangenis en kwam via Merksplas te St.-Omer terecht. Hij ontvluchtte er na 5 1/2 maand gevangenis en kwam behouden terug thuis.

Alois de Sutter kreeg 1 jaar tuchthuis te Siegburg maar keerde in maart 1944 terug naar huis. Vier dagen voor de landing werd hij terug aangehouden tot in mei 1945. Hij kwam terug naar huis. Emiel De Waepenaere kreeg 1 jaar gevangenis en kwam via Merksplas te Wolfenbittel in Duitsland terecht. Hij kwam eveneens in maart 1944 terug en dook onder tot en met de bevrijding.

Samen met de stichter knapte hij het gevaarlijkste werk op. Beiden werden ook het meest verhoord en aan handen en voeten gebonden en geslagen. Gedurende 23 dagen zaten ze op water en brood maar verklapten niets.

Commandant Albert Carlier kreeg 1 jaar cel die hij te Gent moest uitzitten. Hij maakte voor Klaroen vele gevaarlijke tochtjes met materiaal onder zijn uniform verborgen.

De Nationale Unie der Sluikpers afdeling Oost-Vlaanderen schreef destijds : *'We buigen diep voor al onze mannen die hun leven gaven, zij waren een belofte voor een mooie toekomst. In hun stervensuur midden al hun ellende zegden ze nog – we hebben onze plicht gedaan, we moesten zulks doen voor God, Koning en Vaderland.*

Hadden er meer zulke jongens geweest, Belgen uit een stuk, met de daad, maar niet met grote woorden en vlaggen, dan hadden Verdinaso, V.N.V., De Vlag, De Vlaamse Gestapo nooit zulk hoogtij gevierd'!

Roger BAECKELANDT

Bronnen:

Nationale Unie der Sluikpers afdeling Oost-Vlaanderen - Volksdrukkerij Gent
Land Van De Woestijne nummer 1 en 2 van 1998

† ROEMVOL AANDENKEN AAN MUNTHER

Marcel, Paul, Frederik Van Nieuwenburg

zoon van Heer Leon en Mevrouw Anna Goeminne

geboren te Aalter den 22 Juni 1924, ten gevolge van ontharingen en martelingen als Politiek Gevangene overleden in 't gevang Siegburg (Duitschland) den 5 Maart 1945.

Eerlid van den H. Hartbond, lid van 't zangkoor S' Cecilia, Stichter van het strijdblad "Klaroen" lid van den Geheinen dienst.

In den lentebloei van zijn leven is Marcel ons ontruk, toen we allen stonden uit te zien met hoopvol verlangen naar zijn terugkeer uit het land der barbaren.

Gelukkig ruzende andere Belgen was Marcel bij het Duitsch gerecht aangeklaagd door verraders en mishandeld op gruwzame wijze. Honger, koude en slavenwerk, hebben zijn gezond gestel gebroken. Zweepslagen hadden de zenuwdraden van den linker voet verlamd, het koud vuur was er ingedrongen en hij voelde zijn vleesch langzaam versterven. Op zijn lijdensbed heeft hij in ballingschap toch de bevrijding gekend, maar de vreugde van het wederzien en zijn eigen bevrijding niet kunnen genieten. Zijn zielskracht was hem bijgebleven, met de liefde voor vader, moeder, zuster en familie.

In zijn gouder hart bleef hij mede verkleefd aan gezellen en vrienden, aan God en aan zijn dierbaar Vaderland, België.

Op een klein plankje had Marcel een kruisken ingesneden. Dit verliet hem niet, en zijn rozenkrans biddende, offerde hij zijn lijden en leven op aan Jezus. "Ik heb mijn plicht gedaan en kan nu in ruste sterven.. was zijn gezegde wanneer hij den Hostie-God ontving bij stervensuur. Priesters, zijn medegevangenen, hebben hierover getuigenis overgemaakt aan de familie, er bijvoegende, dat het een eer is voor zijn ouders zulk een zoon te hebben opgevoed, met zulk een vastberaden wil en goedaardig karakter.

Maria, de Onbevleete Middelaes, zal op Haar moederarmen voorzeker zijne ziel voorgesteld hebben aan God den Barmhartigen Vader met de woorden: ziehier een offer van lijden en liefde, van christelijke deugden en kloeke daden voor zijn Belgisch Vaderland, ziehier een held der triomfante dood.

Beste ouders, zuster, familie en vrienden, ik weet dat ge midden uw tranen mijn offer begrijpt. Ik zeg geen vaarwel... dra zien we elkander weer. Op den vreemde rust mijn gebeente, daar verrijst het tot onsterfelijkheid, want ik ben gestorven in de armen van het zegenende en minnende kruis.

H. Hart van Jezus, ik heb betrouwen op U. 30d. afl.

Drukk. Faut, Aalter.

DE WAARHEID OVER HET LEEN VAN DE WOESTIJNE

Enkele magistraten en welgestelde lieden uit het Land van de Woestijne werden op 24 mei 1634 uitgenodigd zich naar Gent te begeven. Deze lentedag beloofde prachtig te worden. Ons gezelschap had niet de tijd om hiervan te genieten. Het was geen uitstapje dat gepland was, wel integendeel. Zij begaven zich naar het Gravensteen. Jonkvrouw Catharina de la Riviere had ze opgeroepen om in een geschil dat zij had hun getuigenis af te leggen.⁽¹⁾

Ze had problemen met Jacques de Thesard, heer van de Woestijne, Tournebus en Praet. Dit sleepte al jaren aan. Jehan de Roisin, na zijn broer Baudry, was heer van het Land van Woestijne en Praet geweest. Jehan was kinderloos overleden. In zijn testament had hij zijn goederen voor een totale waarde van 400 000 gulden overgemaakt. Advocaat Jeremias Pierssene werd belast om uit te zoeken of er buiten de familie de Mouchy nog andere erfgenamen waren. De moeder van Baudry en Jan de Roisin was één van de tak van Mouchy.

Het hof, zijnde de Raad van Vlaanderen, gaf opdracht aan Pierssene om de inventaris van al de goederen die Jan bezat op het ogenblik van zijn overlijden, op te diepen. Verder moest hij nagaan of de vrouw van Mouchy wel na haar dood Jacques de Thesard allodiale goederen uit de erfenis had aanvaard. Onder die allodiale goederen waren de grondrenten van Woestijne en de molens van Ursel en Aalter begrepen. Om de verdeling van de erfenis tot een goed einde te brengen, was het van het grootste belang te weten of die goederen onder het feodaal (leenroerig) of allodiaal stelsel vielen.

De vraag rees of er ook nog een ander hof van Praet bestond dan dit vermeld in het leenverhef van de baronnie van Praet. Het pachtcontract, gesloten met Guillaume Bruggheman en zijn rekeningen i.v.m. het Woestijnegoed, moesten aan de advocaten overhandigd worden.

Terzelfder tijd werd ook het geschil tussen jonker Niclays de Respaigne en Jacques de Thesard behandeld. Niclays was gehuwd met Cornelia Draeck, dochter van Cornelis Willemsone Draeck. Tijdens zijn leven had Jan de Roisin een jaarlijkse rente van 950 gulden 4 stuivers aan Draeck overgemaakt. De magistratuur van het

Brugse Vrije had die hypotheek met Jan de Roisin aangegaan. Ze hadden de belastingsinkomsten van het Vrije hiermee belast.⁽²⁾ Voor de Wetachtige Kamer van Vlaanderen werd op 21 januari 1631 de heerlijkheid Woestijne belast met een hypotheek. Ook deze bewijzen moesten klaarheid brengen in het geschil.⁽³⁾

Jonker Jan Stalins van Aalter werd verzocht om de rekeningen i.v.m. zijn administratie van de goederen van Woestijne en Praet te overhandigen. Stalins behartigde de belangen van de vrouw van Mouchy en later die van de Thesard.⁽⁴⁾

Onze afgevaardigden moesten alleen maar hun getuigenis in de eerste zaak met Catherine de la Riviere geven. Catherine was gehuwd met Pieter de Velaere, schildknaap, heer van Santvoorde. Zij was de dochter van heer Godtgaf de la Riviere heer van Brouchom.⁽⁵⁾

Het probleem inzake het Land van de Woestijne, vallende onder het allodiaal stelsel, en het leen van de Woestijne, vallende onder het feodaal stelsel, werd uit de doeken gedaan. Als eerste gaf Guillaume de Zutter, zoon van Joris, griffier van Woeste zijn visie.

In de beginjaren van 1600, na de beroerde periode van de godsdiensttroebelen, verpachtte jonker Jan Stalins aan verscheidene personen het hof van Praet. Jan handelde als rentmeester voor Jan de Roisin en later voor Jacques de Thesard. Of hij die functie bekleedde voor Jenne de Mouchy, vrouw van Colombieres, kon Guillaume niet bevestigen. We laten Guillaume even aan het woord.

Ik weet niet of het hof van de Woestijne en het hof van Praet met de landen daarmee gaande leen zijn. Maar ik weet wel dat een klein deeltje van de landen leenroerig is. Verder weet ik wel dat het Woestijnegoed in het bezit is van de heer van Tournebus. Dit hof bestaat uit poorten, huizen, stallen en schuren. Een grote dreef leidt naar het goed dat momenteel verpacht wordt aan Pieter Steyaert zoon van Willem. Het leen van de Woestijne wordt in leen gehouden van de wetachtige kamer van Vlaanderen. Uit de leenverheffing zien we dat Jacob van Vlaanderen het leen van de Woestijne heeft gekregen. Dit leen omvat geen landen of gronden maar heeft wel vele en verscheidene heerlijke vliegende renten.⁽⁶⁾ Deze renten worden geheven op allodiale cijns of rentlanden zeker geen leen zijnde. De gronden gelegen onder het Woestijnegoed zijn geen leen en maken geen deel uit van het leen van de Woestijne.

Wat betreft het hof van Praet in Aalter kan ik zeggen dat het ook geen leen is. Het is ongeveer zeven à acht gemeten groot gelegen aan Aalter plaats. Het hof wordt zo genoemd omdat de heer van Praet er vroeger af en toe verbleef. Catherina de la Riviere beweert dat dit hof haar uit de erfenis van Jan de Roisin toekomt.

Arent Beelaert van Aalter weet ons iets meer te vertellen. Hij was trouwens een stuk ouder dan de Zutter. Arent was geboren rond 1562. *In 1595 pachtte ik het Woestijnegoed. Het was ongeveer 108 gemeten groot, maar door het delven van de nieuwe vaart bleef er nog 97 à 98 gemeten over. Tot in 1516 verbleef ik op die hoeve. Mher Jan de Roisin heb ik zeer goed gekend. Hij was baron van het land van de Woestijne. Jenne de Mouchy volgde Jan op. Zij was ook vrouw van Colombieres. Na haar dood erfde Jacques Thesard haar goederen. Jacques was een Fransman en baron van Tournebus. Hij was een rijk man. De goederen die hij in Aalter bezat werden allemaal verpacht. Zo ook het Woestijne goed. Daar woonde Pieter Steyaert als pachter. Het hof van de Woestijne is geen feodaal goed maar allodiaal. Het leen van de Woestijne heeft geen fonsier (bodem) maar bestaat alleen uit heerlijke renten. Jan Rommel pacht nu de acht gemeten land aan Aalter plaats. In de volksmond wordt dit huis en land het Hof van Praet genoemd omdat vroeger de heer van Praet daar woonde. Dit hof maakt zeker geen deel uit van de heerlijkheid Praet in Oedelem. Het was in het bezit van achtereenvolgens Jan de Roisin, de vrouw van Mouchy en Jacques de Thesard. Het goed valt onder het allodiaal stelsel, is zeker geen leen.*

Op 27 mei werd de ondervraging verder gezet.

De situatie van de molen van Ursel werd door Joachim Beghijn en Sebastiaan Verlinden toegelicht.

Onze eerste getuige was griffier van Ursel en Bellem. Hij woonde al 24 jaar in Ursel.

Twaalf jaar geleden werd ik als bajuw aangesteld en de laatste vijf of zes jaar ben ik griffier. In de heerlijke renteboeken van het klooster van marquette bij Rijsel is er sprake van de molenberg of molenwal. Niclaes Cattoir is er nu molenaar. De molenberg en de molenweg zijn allodiale goederen. Zij liggen over Hemelrycke, een gezellige herberg. In de buurt van de molenberg en weg ligt er nog een klein perceel land. Dat land moet ook een cijns aan het klooster betalen. Voor Niclaes Cattoir verpachtte de baron van Tournebus de molenberg en weg aan Victor Gernay en Vincent van Moerbeke.

Sebastiaan Verlinden was baljuw van het Wessegemse binnen Wondelgem. Van de 28 jaar dat hij te Ursel verbleef, was hij 12 jaar in dienst van de parochie.

*Niettegenstaande dat het huis op het Praetsche gedeeltelijk verval-
len is, wordt het toch verpacht aan Jan Rommel. Het is ongeveer
acht gemeten groot en ligt aan Aalter plaatse niet ver van de kerk.⁽⁷⁾*

De nieuwe heer, Fredericq Magnus Wild Rijngraaf, die gehuwd was met Marguerite de Thesard, had het geschil met Catherine de la Riviere verder gezet. In oktober 1652 werd de eis van Catherine niet ontvankelijk verklaard.⁽⁸⁾

Omdat Jacques de Thesard in Normandië verbleef, werd jonker Francois Destrompes aangesteld als oppertoeziener van de goe-
den van de baron. Francois trad meermaals op als belanghebbende
in naam van de baron in het proces tegen Niclays de Respaigne. Het
geschil betrof een rente van 1050 gulden aangegaan in 1588 door
Lodewijk V van Vlaanderen bezet op het land van Woestijne. De
advocaten Jacob I Stalins en Jan Baptista Luttens werden belast om
het geschil op te lossen. Een vonnis in deze zaak vonden we tot nu
toe nog niet terug.⁽⁹⁾

Het besluit dat we hieruit kunnen trekken is, dat als de heer van een
heerlijkheid kinderloos overlijdt (Jan V van Vlaanderen, Jan de Roisin),
de problemen inzake erfopvolging de kop opsteken. Iedereen die maar
denkt in aanmerking te komen, wil een graantje meepikken. Processen
en veel kosten zijn hiervan een gevolg.

Willy STEVENS

Bronnen:

R.A.G. Raad van Vlaanderen, bundel 4566.

R.A.G. Raad van Vlaanderen, register 7276.

R.A.G. Raad van Vlaanderen, register 7281.

R.A.G. Raad van Vlaanderen, register 7276.

R.A.G. Raad van Vlaanderen, register 7637.

Dr. Jos Denys, in zijn inleidende nota over de lijst der heerlijkheden van Oost-Vlaanderen zegt op blz.11 van het foncier: *Het was het deel van de heerlijkheid dat nog volledig aan de heer toebehoorde. Over het algemeen omvatte het de grond die niet in leen of in cijns van de heer gehouden werd.*

En verder: *In enkele heerlijkheden ontbreekt het foncier; men noemt ze vliegende heerlijkheden.*

R.A.G. Raad van Vlaanderen, bundel 4566.

R.A.G. Raad van Vlaanderen, register 7637.

R.A.G. Raad van Vlaanderen, register 7281.

RECHTZETTING

In onze uitgave van 2005 nummer 3 vermeldden we in het artikel 'Wat is het historisch verleden van mijn woning en haar bewoners?' op bladzijde 50 dat de zoon van Victor Teirlynck, Leon, op jonge leeftijd gestorven was. Dit gegeven is echter onjuist.

Leon werd op 2 maart 1875 te Aalter geboren en trouwde op 5 juli 1899 te Gent met Augusta-Maria Van Achte (°Astene, 19.08.1876).

Leon was eveneens gareelmaker-herbergier. Ze woonden even te Gent maar verbleven later in de 'Statiestraat' te Aalter.

Uit hun huwelijk kennen we volgende kinderen:

Georges-Victor: °Aalter, 04.06.1900

Alphonse-Joseph: °Aalter, 09.08.1901; +Aalter, 30.12.1904

Margriet-Marie: °Aalter, 28.04.1903

Robert-Albert: °Aalter, 07.06.1904; +Aalter, 22.06.1904

Joseph-Odilon: °Aalter, 04.05.1909

Waarschijnlijk is de familie tijdens de Eerste Wereldoorlog naar Frankrijk uitgeweken. We vermoeden dat omdat ze in 1919 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken een vrijgeleide ontvingen om terug te keren naar Aalter.

Autorisation de retour en Belgique op p.12.

EMIGRATIE NAAR AMERIKA EN CANADA 1907-1908

In voorgaande artikels konden we reeds vaststellen dat heel wat landgenoten naar de bekende Staten zoals Indiana, Michigan, Minnesota, Illinois en Iowa emigreerden. Daarnaast vestigden zich echter ook Belgische families in Louisiana, Colorado en in South-Carolina.

Louisiana startte reeds vroeg met de campagne om Europeanen naar hun Staat te lokken. Speciale agenten kwamen naar Europa, en ook naar België, om mensen te ronselen met allerlei beloften. Antwerpen had ook een vaste verbinding met New-Orleans, een van de bekendste havens aldaar. Reeds in 1884 vinden we de eerste sporen van vertrekkers. Toch viel dit tegen wegens taalproblemen en het niet naleven van de gemaakte beloftes. Menig emigrant kwam bij de Belgische consul terecht met de vraag om te kunnen terugkeren naar België.

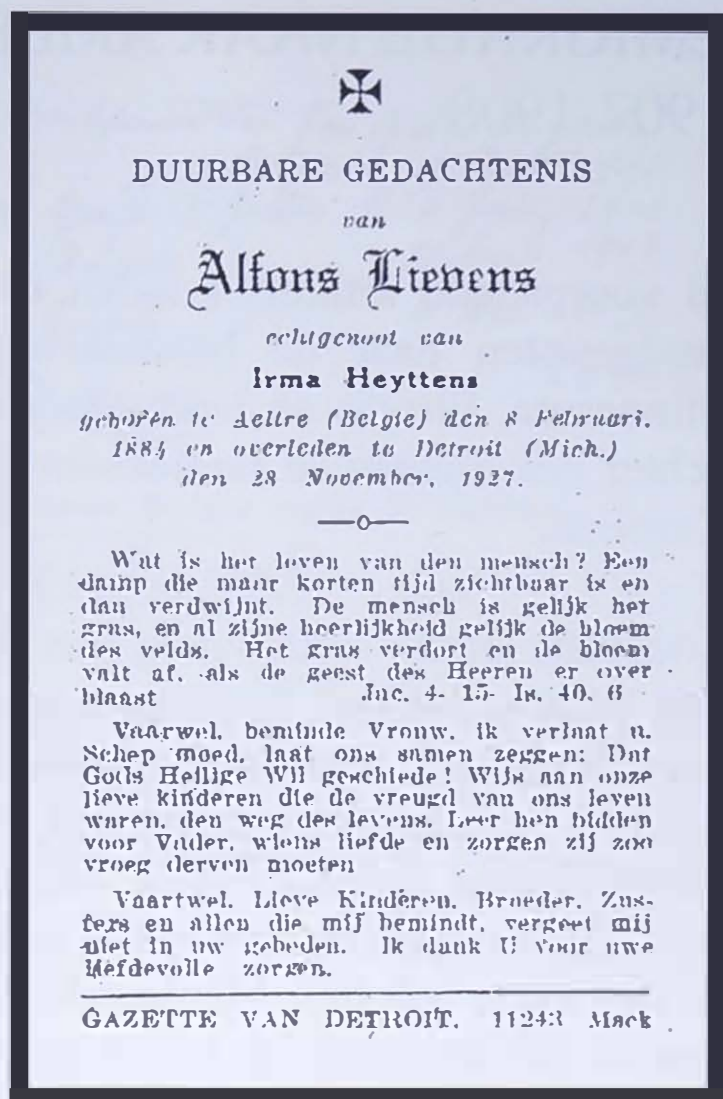
In 1906 verbleef een kleine kolonie Belgen te Globeville bij Denver in Colorado. Ze werkten er gedurende de winter in de industrie en in de zomer op de bietenvelden. Naar Leadville zullen er ook Aalternaren uitwijken.

In South-Carolina waren ze eveneens vertegenwoordigd. 64 Belgen kwamen reeds op 14 oktober 1906 vanuit Bremen te Charleston aan. Een deel hiervan (24) kwam terug wegens de slechte ontvangst aldaar. Ze werden aan hun lot overgelaten door de autoriteiten die de overtocht geregeld hadden.

Op 6 december 1906 vertrok opnieuw een groep van 168 Belgen naar Charleston. In februari 1907 zouden er vanuit Gent nog eens 100 vertrekken, maar op het laatste ogenblik veranderden velen van gedacht en reisden er slechts 14 mensen af. Drie weken later vertrokken er nog eens 54 Belgen vanuit Antwerpen.

De emigranten werden meestal geronseld door agenten uit deze Staten die niet altijd optraden in overeenstemming met de richtlijnen van het Belgische Ministerie van Buitenlandse zaken.

Stippen we aan dat de katholieke kerk ook een grote rol speelde in de emigratiepolitiek naar Amerika en Canada, maar dat is een ander verhaal.

In nummer 4 van ons tijdschrift uit 2004 was er bij de emigratie sprake van de familie Lievens uit Aalter. We zagen dat 4 van de 5 zonen van Bruno Lievens en Augusta De Loof uitweken naar Amerika. We willen hierbij nog een weinig toelichting geven.

-Alfons Lievens (°Aalter, 1884) vertrok reeds in februari 1906. Hij trouwde in Amerika met Irma Heyttens. Er werden kinderen geboren in Amerika. Alfons overleed op 28 november 1927 te Detroit. Meer informatie hebben we niet.

-Aloïs (°Aalter, 1881) was eveneens in Amerika vóór 1906. Hij kwam terug naar Aalter en trouwde er op 18 oktober 1909 met Augusta-Maria Buysse. Hij ging terug naar Amerika in 1909 maar was in 1910 reeds terug te Aalter. Augusta bevalt op 28 april 1910 te Aalter van een dochter Alina. Dezelfde dag overlijdt Aloïs thuis in de Loveldstraat te Aalter. Augusta zal hertrouwen met de weduwnaar August De Smet (°Aalter, 28.03.1883). Hij was reeds weduwnaar van Alida Verplaetse. Ze keerden terug naar Amerika. Ze woonden 2740 Huron Street te Detroit. Augusta was meter van Aloïs Lievens (°Aalter, 17.04.1920; +06.03.2006). Er was ook nog een zoon Arthur in dit gezin.

Augusta-Maria overleed op 10 oktober 1946. Alina werd erkend als een De Smet. Alina trouwt in Amerika met Chester Sherer en had een zoon Dick. Alina overleed kort na de bevalling van Dick op 25 oktober 1936. August zal na het overlijden van Augusta Buysse terugkomen naar België en te Aalter hertrouwen met Paula Neiryck (weduwe Henri Naeyaert). De oudere generatie zal August zeker nog gekend hebben te Aalter als de Amerikaan. Hij overleed te Aalter op 24.09.1971.

GELOOFD ZIJ JEZUS-CHRISTUS. AMEN.

BID VOOR † DE ZIEL

van

ALOIS LIEVENS,

Echtgenoot van

Augusta Maria BUYSSE.

geboren te Aeltre den 4 September 1891 en
aldaar overleden den 28 Juli 1910

Versterkt door de H. H. Sacramenten der stervanden.

God heproefde hem door eene langdurige ziekte, doch hij heeft niet gemord, wel welonde, man van geloof die hij was, dat de beste bereiding tot de dood gelegen is in eene volkomene onderwerping aan den wil Gods, en dat al het lijden van het tegenwoordig leven niet kon opwegen tegen de glorie die eens in ons zal veropenbaard worden. H. Paul.

Steunende. O Heer, op den overvloed uwer barmhertigheid, zal ik uw huis binnentreden en vervuld met uwe vrees zal ik U aanbidden.

Ps. V. S.

Geliefde Echtgenoot en Kind, heminde Ouders, mijne dood bedroeft U, doch zijt niet ontroostbaar, gelijk deze die geene hoop hebben. Ik zeg U niet vaartwel, maar tot wederziens in den Hemel.

Jesus, Maria, en Josef, ik geef U mijn hert en mijne stel. 100 c. afl.

Aeltre, dr. Faut-Vandewalle.

IN MEMORIAM

AUGUSTA DE SMET

(née BUYSSE)

1884 - 1946

IN MEMORIAM

AUGUSTA DE SMET

(née BUYSSE)

Beloved Wife of AUGUST DE SMET

Born in Aeltre, Belgium, July 12, 1884.

Died in Detroit, Michigan,

October 10, 1946.

God will turn our mourning into joy; He will comfort us and make us joyful after our sorrow. (Jer. 31-13)

Farewell beloved Husband, my dear Son, Brothers and Sisters, Relatives and Friends . . . I leave you now. Farewell, till we meet again in Heaven.

Acts of Faith, Hope and Charity.

Wij beminden haar in haar leven, toonen wij voorts onze liefde niet voor haar te bidden.

Vaartwel teerbeminde Echtgenoot, lieve Zoon, Broeders en Zusters, Bloedverwanten en Vrienden. Zoo spoedig word ik uit uw midden gerukt! Weest niet bovenmate bedroefd. Mijn liefde voor U zal blijven tot wij elkander weerzien in den Hemel.

Akten van Geloof, Hoop en Liefde.

IN MEMORIAM

ALINE DE SMET

echtgenote van
CHESTER SCHERER

1910 - 1936

TER ZALIGE GEDACHTENIS VAN

ALINE DE SMET

echtgenote van

CHESTER SCHERER

Geboren te Aeltre, Belgium, den 28 Juli,
1910; overleden te Detroit, Mich.,
V.S.A., den 25 October, 1936.

Gelijk het den Heer behaagd heeft, zoo
is het geschied, de naam des Heeren weze
gebenedijd.

Heden is de mensch en morgen is hij
verdwenen want het leven is als eene
bloem die opengaat en sterft.

Zij was nog in den vollen bloei der jaren
toen de doodsengel het raadsbesluit van
den Eeuwigen God kwam aankondigen.
Rond haar weende al wie haar beminde,
omdat zij gezeld had: voortaan zult gij
mijn aanschijn niet meer zien.

Duurbare echtgenoot, heel vroeg moet
ik U verlaten. Doch ween niet als diegene
die geene hoop bezitten in een beter le-
ven. Hierboven zal ik blijven, voor U zor-
gen en waken over ons lief kindje.

Beminde Vader en Moeder, mijn lief
Kindeke, Broeder, Bloedverwanten en al
mijn Vrienden, vaartwel! en bidt voor mij.

Akten van Geloof, Hoop en Liefde.

-Maurice Lievens (°Aalter, 1879), de oudste zoon, ging naar Detroit bij zijn broer Aloïs in december 1906. Over hem konden we geen verdere informatie vinden.

-Edmond Lievens trok eveneens naar Amerika na zijn huwelijk met Elodie Vervynckt op 10 januari 1912. Te Kewanee (Illinois) werd een dochter,

Familiefoto van August De Smet.

v.l.n.r.: Arthur De Smet, Augusta Buysse, August De Smet en Alina (Lievens) De Smet.

Marie-Celestina, geboren op 26 juni 1912. Later woonden ze 356 Gladstone Avenue te Detroit. Elodie kwam in 1914 terug naar Aalter waar nog een zoon geboren werd, André-Oscar (°Aalter, 1914; +1914). Edmond kwam terug na de 1ste Wereldoorlog in 1919. Mary-Celestine (+Aalter, 29.04.2003) trouwde op 25.11.1942 te Aalter met Cyriel Dierickx (°Aalter, 23.02.1912; +Aalter, 02.01.2001). Ze woonden in de Stationsstraat. Edmond Lievens overleed te Aalter op 21 oktober 1931. Elodie hertrouwde nog met Arthur De Smet. Elodie overleed in 1956. Tot hier deze kleine toelichting in verband met de familie Lievens.

Wij danken de Heer voor het leven van

†

Mevrouw

Mary LIEVENS

weduwe van de heer Cyriel DIERICKX

geboren te Kewanee (USA) op 26 juni 1912
en godvruchtig overleden in het
Woon- en Zorgcentrum "Veilige Have" te Aalter
op 29 april 2003, gesterkt door de Ziekenzalving.

Haar kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen,
de families LIEVENS, DIERICKX, VERVYNCK en WITTEVRONGEL,
danken U voor uw aanwezigheid,
uw bliken van deelneming en gebed.

Uitvaartverzorging Filip Van Parijs-Caullens, Aalter - Tel. 09 374 77 44
Johan Vanduarne, Ruislede - Tel. 051 68 70 19 — Druk. Latré, Aalter - Tel. 09 325 77 77

We voegen aan de lijst van de vertrekkers in het jaar **1906** nog volgende personen toe.

VAN DEN HEEDE Henri : °Aalter, 01.02.1882 – landbouwer.
Henri is de zoon van voerman Karel-Lodewijk (°Aalter, 18.04.1838) en Coleta Laisnez (°Aalter, 09.10.1853) uit de Brouwerijstraat. Hij gaat naar Moline bij zijn broer Florimond in de 17th Avenue 14th street 1704. Florimond (°Aalter, 12.12.1878) was reeds afgevaren in januari 1903 met de *Zeeland*. Henri vertrekt uit Antwerpen op 20.04.1906 met de *Kroonland*. Hij neemt 12 \$ mee en spreekt Vlaams.

D'HOOGHE Bernard : °Hansbeke, 24.06.1866 – landbouwer.
Bernard woont te Lotenhulle in de Nevelestraat 116. Hij was getrouwd met Maria-Elodie Dobbelaere (°Meigem, 18.05.1862; +Lotenhulle, 02.10.1904). Hij gaat naar Nebraska-Wilber bij Henri D'Hooge. Zijn zoon René (°Lotenhulle, 31.12.1891) en de vrouw van landbouwer Charles-Louis Martens, Clementina De Vogelaere

(°Kanegem, 15.07.1877), vergezellen hem. Ze varen eveneens af op 20.04.1906 met de *Kroonland*. Ze nemen 200 \$ mee.

1907

TE AALTER NOTEREN WE VOLGENDE VERTREKKERS NAAR AMERIKA EN CANADA

Opmerking: In de Venesoerapporten van 1907 ontbreken de maanden januari, februari, september tot december. Tijdens de eerste twee maanden van 1907 vertrokken niet minder dan 7 schepen van de Red Star Lines met 11 176 passagiers vanuit Antwerpen naar New York. Voor het jaar 1908 ontbreken de rapporten voor de maand januari en zijn onvolledig voor 't einde van het jaar.

De gegevens hieronder met betrekking tot deze maanden, werden gedeeltelijk gevonden op internet en in de bevolkingsregisters van Groot-Aalter.

1. DE BOEVER Alfons: °Knesselare, 2 februari.1867 – landbouwer te Maria-Aalter.

Alfons is de zoon van Leo (°Poesele, 05.01.1828) en Pelagie Van Caseele (°Maldegem, 07.01.1840). Deze wonen op Nieuwendam. Alfons gaat op 02.02.1907 met de *Finland* naar St. Alphonse (Manitoba-Canada). Hij begeeft zich naar zijn vriend Theofiel De Lichte van Knesselare. (Was reeds in mei 1895 in Canada). Alfons was te New York op 13.02.1907. Hij neemt 17 \$ mee en spreekt Vlaams. Hij kwam terug naar België en trouwde er op 29.12.1908 met Emilie Claeys (°Ruisselede, 06.09.1875) dochter van Eduard (°Ruisselede, 1841) en Maria Verhoye (°Aarsele, 1852). Alfons ging in januari 1910 met zijn echtgenote en dochter Maria opnieuw naar Canada. Hij begeeft zich dan naar Portland-Oregon bij Jules Dossche.

2. CLAEYS Achiël: °Ruisselede, 7 juni 1884 – landwerker te Maria-Aalter.

Achiël vaart op 02.02.1907 eveneens met de *Finland* naar Oregon-Portland af. Hij begeeft zich bij zijn vriend Ivo Vlaeminck 4th avenue 393. Hij neemt 17,2 \$ mee en spreekt Vlaams. Hij kwam terug en trouwde te Aalter op 29.12.1909 met Eugenie-Maria Maes. Ze vertrekken in januari 1910 terug naar Amerika

- 3 POLIER Charles: 22 jaar Maria-Aalter – landbouwer.
Charles gaat ook met de *Finland* op 02.02.1907 naar Oregon-Portland bij Ivo Vlaeminck. Hij neemt ook 17,2 \$ mee en spreekt Vlaams.

In de 'ship manifest lijsten' worden ze alle drie vermeld als afkomstig van Maria-Aalter.

4. LOOTENS René-Jozef: °Aalter, 29 juli 1886 – landbouwer.
Jozef is de zoon van houtzager en herbergier August Lootens (°Aalter, 31.10.1852) en Maria-Octavie Claeys (°Bellem, 01.06.1858) uit Oostergem (Bellemstraat). Jozef begeeft zich naar Leadville (Colorado) bij zijn broer Emiel (°Aalter, 06.09.1883) in de Harrisstraat 12. Emiel vertrok reeds in februari 1903 met de *Finland* naar Amerika. René neemt 18,2 \$ mee en vaart op 02.02.1907 met de *Finland* af.
5. BLONDEEL Karel-Louis: °Wingene, 27 februari 1867 – landwerker.
Karel-Louis is de zoon van Ivo en Barbara Verhelst. Hij is dienstknecht te Aalter en daar op 18.09.1895 met Elodie-Marie Schoonaert (°Aalter, 01.08.1871) getrouwd. Hij kwam van Tielt-7de wijk in januari 1907 te Aalter wonen. Ze woonden in de Bellemstraat 19. Elodie had reeds twee kinderen welke erkend werden bij het huwelijk: Camiel (°Aalter, 12.04.1889) en Augusta (°Aalter, 29.12.1892). Zie verder bij nr.17. Karel-Louis gaat naar Amerika op 23.02.1907 met de *Kroonland*.
6. VAN DE KEERE Jules: °Aalter, 14 januari 1878 – landbouwer.
Jules is de zoon van Leopold (°Aalter, 1833) en Marie-Louise Himpens (°Aalter, 1834). Hij begeeft zich naar South-Bend bij zijn broer Emiel Van De Keere (°Aalter, 27.06.1880) die getrouwd is met Elodie Roedsens in de Lincolnstreet 523. Deze vertrokken reeds in 1906. Jules vaart op 23.02.1907 met de *Kroonland* af en was te New York op 06.03.1907. Hij zal naar België terugkeren want hij trouwt in maart 1910 te Aalter met Georgine Matthys (°Aalter, 20.06.1886). Nadien, in 1910, vervoegt hij opnieuw Amerika. Emiel Van De Keere kwam terug naar Aalter in maart 1911. Zijn vrouw Elodie overleed er op 25.02.1913. Hij hertrouwt dan met haar zuster Augusta Roedsens (°Aalter, 26.11.1884) op 17.12.1913 en stichtte een groot gezin. Ze woonden in de Kestelstraat 44.

7. LAMBERT René: °Aalter, 23 mei 1880 – bakkersgast.
René is de zoon van veekoopman en herbergier Bruno (°Aalter, 23.01.1853) en Eugenie Thys (°Aalter, 16.05.1853). Ze woonden in de Statiesstraat 144. René gaat naar Kewanee in de North Walnutstreet bij zijn schoonbroer Gustaaf Cleve (°Nevele, 15.01.1882) getrouwd met Leontine Lambert (°Aalter, 01.09.1883). Gustaaf vertrok reeds in april 1905. René vaart eveneens met de *Kroonland* op 23.02.1907 af. In Amerika werd te Kewanee bij Gustaaf Cleve op 28.02.1906 een zoon Frans geboren. Deze kwam later terug naar België en trouwde op 22.04.1936 te Aalter met Germana De Scheemaecker (°Aalter, 21.11.1911). Hij was kleermaker in de Bellemstraat en is de vader van Ivan (°Aalter, 1938) en Marc Cleve (°Aalter, 1943) van Aalter.
8. VAN DAMME Achiël: °Aalter, 30 december 1876 – landbouwer.
Achiël is de zoon van Eduard (°Aalter, 02.08.1849) en Juliana De Blaey (°Aalter, 28.03.1850) die op Patersveld 42 woonden. Achiël is op 28.02.1900 te Aalter getrouwd met Florence De Baets (°Aalter, 26.08.1875), dochter van August (°Aalter, 02.02.1845) en Melanie Van Nieuwenburgh (°Aalter, 02.07.1848) van het Patersveld 47. Achiël begeeft zich met zijn echtgenote Florence en kind Barbara Van Damme (3 jaar) naar Mishawaka in de West 6th street 541 bij zijn schoonbroer Adolf De Baets (°Aalter, 21.03.1880 en reeds vertrokken in maart 1906 met de *Vaderland*). Hij reist ook op 23.02.1907 met de *Kroonland* af.
9. VAN KEIRSBILCK Emilie: °Aalter, 23 augustus 1875 - huiswerkster.
Emilie is de dochter van huidevettersknecht Constant (°Aarsele, 13.06.1827) en Sophia-Livina Meire (°Hansbeke, 23.01.1830) die op Houtem woonden. Ze was op 02.05.1894 getrouwd met Petrus-Hendrik Mostaert (°Aalter, 17.01.1865). Ze vervoegt met haar kinderen: Jules-Constant 11 jaar, Emiel-Polydoor 10 jaar, Hendrik-Maurits 9 jaar, Julien-August 6 jaar en Marie-Victorina 4 jaar, haar echtgenoot Henri Mostaert te South-Bend in de West Divisionstreet 1406. Petrus-Hendrik vertrok reeds in mei 1906 met de *Kroonland*. Zij vaart ook op 23.02.1907 met de *Kroonland* af.
10. VROMAN Pierre: °Tielt, 28 februari 1882 - landbouwer.
Pierre is de zoon van Joseph (°Aalter, 26.03.1853) en Melanie Van Belleghem (°Aalter, 11.08.1856) wonende op het Hageland. Pierre begeeft zich naar Moline bij zijn broer Camiel (°Schuiferskapelle,

03.09.1883 en reeds vertrokken in mei 1906) in de 4th street 1317. Camiel werkt er in een gieterij aan 2 \$ per dag. Pierre neemt 100 fr. mee en spreekt Vlaams. Pierre reist op 02.03.1907 met de *Vaderland* af. Hij was in New York op 14.03.1907.

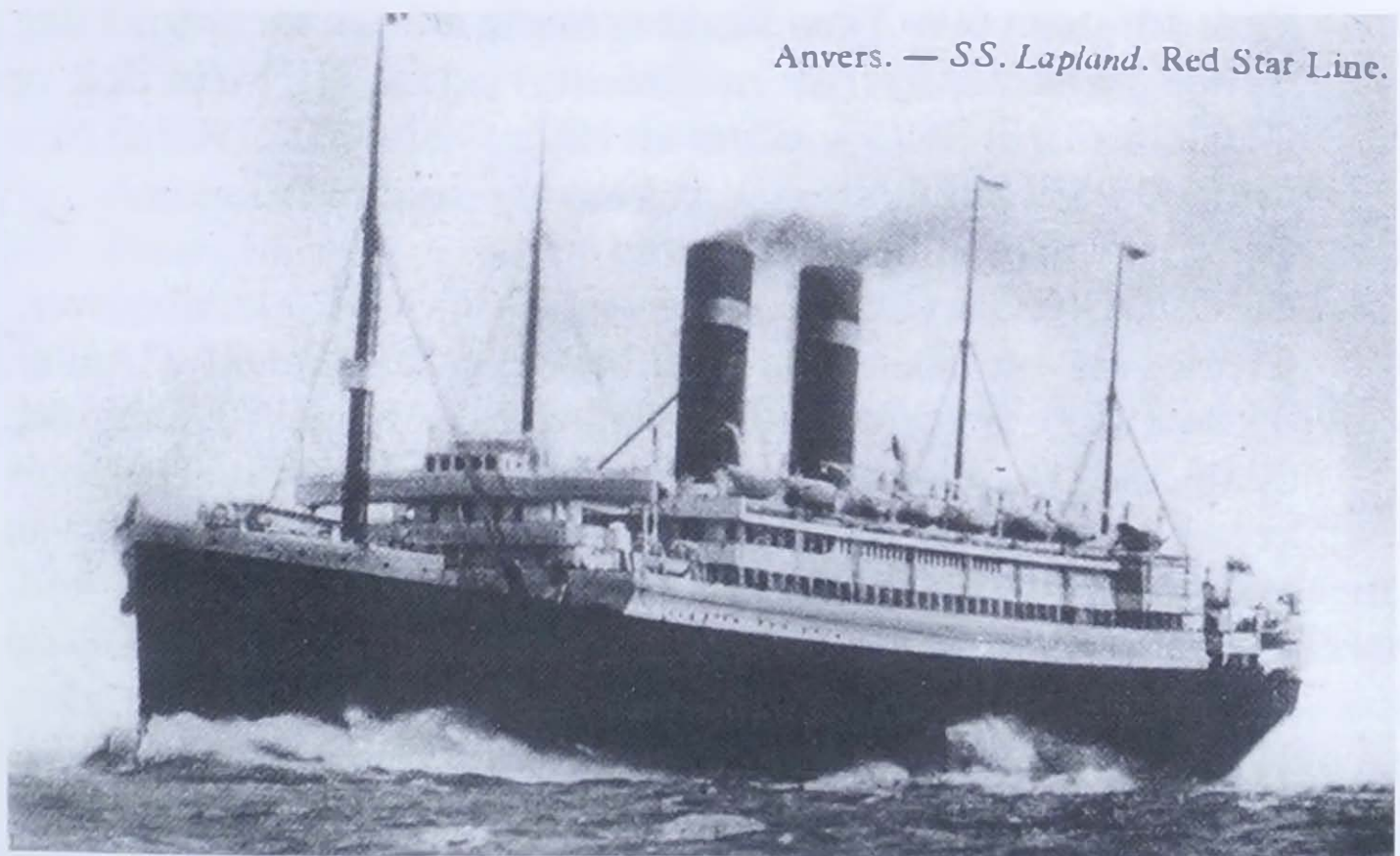
11. WALLAERT Camiel: °Aalter, 24 september 1883 – landbouwer. Camiel is de zoon van boswachter Karel-Lodewijk (°Aalter, 08.02.1848) en Coleta Verstraete (°Ruisselede, 21.10.1852). Ze wonen op het Schoonberg-Hageland. Camiel gaat naar Moline bij Camiel Vroman (°Schuiferskapelle, 1883). Hij neemt 100 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij reist op 02.03.1907 met de *Vaderland* af.
12. MARTENS Henri: °Aalter, 16 februari 1881 – landbouwer. Henri is de zoon van werkman Ferdinand (°Aalter, 12.04.1847) en Seraphina De Wulf (°Aalter, 15.11.1844). Ze woonden op Maria-Aalter. Henri begeeft zich naar Kewanee bij Charles-Louis Van De Sompel in de North Main street 684. Hij neemt 70 fr. mee en spreekt Vlaams. Henri reist op 09.03.1907 met de *Finland* af. Hij kwam op 19.03.1907 te New York aan.
13. NEIRYNCK Eduard: °Aalter, 27 september 1862 – landbouwer. Eduard is de zoon van werkman Isidoor (°Aalter, 23.03.1833; +31.10.1895) getrouwd met Eugenie De Pauw (°Lotenhulle, 15.09.1823; +Aalter, 20.03.1889). In de burgerlijke stand vermeldt men dat Eduard winkelier-commissionaris is. Eduard is op 08.01.1890 te Aalter getrouwd met Elodie-Cordula Van Hecke (°Aalter, 03.02.1869) en woonde in Lostraat 9. Hij begeeft zich naar Prosper Van Yperen (reeds vertrokken in april 1905) te Moline. Hij gaat dan naar Chicago in de Marsfield Avenue 1282. Prosper werkt er in een fabriek aan 1,5 \$ per dag. Zijn zoon Camiel (°1891) reist mee. Eduard neemt 100 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 16.03.1907 met de *Zeeland* af. Hij kwam te New York aan op 28.03.1907.
14. RODTS Adolf: °Aalter, 17 juli 1890 – landbouwer. Adolf is de zoon van Karel (°Aalter, 1836) getrouwd met Pauline Welvaert (°Aalter, 1847). Adolf begeeft zich naar Mishawaka bij zijn broer August (reeds vertrokken in mei 1904) in de Unionstreet. August is daar als pachter gevestigd. Adolf neemt 100 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij reist op 16.03.1907 met de *Zeeland* af en kwam op 28.03.1907 te New York aan.

15. DE BAETS Theophile: °Ursel, 4 maart 1877 – landwerker.
Theophile is de zoon van Petrus en Rosalie Canoot. In 1890 is hij dienstbode bij Henri Schelstraete op Oostmolen-Noord 20. Hij trouwt te Aalter op 04.12.1901 met Hortense Vermeersch (°Aalter, 10.02.1879). Hij woonde toen in Bellemstraat 38. Hij heeft volgende kinderen: Emma (°1901), Martha-Maria (°1903), René-Maurice (°1906). Hij begeeft zich eveneens naar Mishawaka bij Emiel Van De Keere (°Aalter, 27.06.1880) in de Lincolnstreet 423. Emiel werkt er reeds 2 jaar in een fabriek aan 2 \$ per dag. Theophile neemt 60 fr. mee en spreekt Vlaams. Theophile vertrekt op 16.03.1907 met de *Zeeland*. Hij was op 28.03.1907 te New York.
16. SLOCK Jean: °Knesselare, 1 april 1870 – landbouwer.
Jean is de zoon van Eduard (°Ursel, 1843) en Clementina Schelstraete (°Knesselare, 1845). Hij was op 10.05.1893 te Aalter gehuwd met Camilla Cortier (°Aalter, 15.01.1871) en woonde op Biesem 7. Hij gaat naar South-Bend in de South Lincolnstreet 350 bij zijn schoonbroer Maurice De Baets (reeds vertrokken in augustus 1904). Maurice werkt er in een fabriek aan 2,5 \$ per dag. Jean neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 16.03.1907 met de *Zeeland* af.
17. SCHOONAERT Elodie: °Aalter, 1 augustus 1871 - kantwerkster.
Elodie is de dochter van landwerker-herbergier Eduard (°Ruisselede, 17.11.1828) en Victoria Schepens (°Aalter, 10.01.1830). Deze woonden op Maria-Aalter 237. Elodie is de echtgenote van Charles Blondeel (°Wingene, 27.02.1867). Zij trouwden op 18.09.1895 te Aalter. Zij begeeft zich naar Mishawaka bij haar man. Charles woont nu te Detroit in de 19th street 325. Hij werkt er in een fabriek aan 2,5 \$ per dag. Zij neemt 150 fr. mee en spreekt Vlaams. Ook haar kinderen Camiel (°Aalter, 12.04.1889), Augusta (°Aalter, 29.12.1892), Cyriel (°Tielt, 24.09.1897), Jossine-Ludovica (°Pittem, 26.12.1900), Adhemar-Modest (°Pittem, 12.10.1902) en Leon-Joseph (°Tielt, 22.12.1904) reizen met haar mee. Ze kwamen in 1907 vanuit Tielt te Aalter wonen. Ze vertrekt eveneens met de *Zeeland* op 16.03.1907.
18. DE POORTER August: °Aalter, 16 november 1889 – landbouwer.
August is de zoon van landwerkman Karel-Lodewijk (°Ruisselede, 08.04.1846) en Prudentia Colpaert (°Aalter,

13.03.1852). Ze woonden op de Kattewegel te Aalter. Hij begeeft zich naar zijn broer Theophiel die reeds vroeger naar Cranbrock (British Columbia) vertrok. Deze werkt er te Maryville (B-C) in een gieterij aan 2,6 \$ per dag. August neemt 70 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart eveneens op 16.03.1907 met de *Zeeland* af.

19. ALMEY Bernard: °Knesselare, 1 november 1880 – dienstknecht. Bernard is dienstknecht bij Albert Van De Kerckhove (afkomstig van Knesselare) op Brug-Zuid 31. Hij gaat naar Henri Sierens (Maldegem). Hij neemt 70 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij reist op 21.03.1907 met de *Montezuma* naar Sint John (Canada) af.

20. TAGHON Theophiel: °Aalter, 17 augustus 1883 – landbouwer. Theophiel is de zoon van broodbakker, landwerker Desiré (°Wingene, 25.05.1845) die op 21.01.1874 te Bellem getrouwd is met Marie-Louise Huyvaert (°Aalter, 14.11.1848). Ze woonden op Kattewegel 32. Hij begeeft zich naar zijn schoonbroer August Slock (°Knesselare, 27.11.1878) en is te Ghent - Minnesota met Leontine Taghon (°Aalter, 19.06.1876) getrouwd. August woont nu te Moline 17th avenue 531. August werkt er in een fabriek aan 1,5 \$ per dag. Theophiel neemt 60 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 23.03.1907 met de *Kroonland* af. Hij was op 03.04.1907 te New York.

SS LAPLAND van de Red Star Line. Ingezet in 1909.

21. BRAL Honoré: °Beernem, 28 september 1884 – landbouwer. Honoré is de zoon van landwerkman Charles-Louis (°Poeke, 12.01.1884) en Marie-Mathilde Casier (°Aalter, 20.07.1856). Zij woonden op Kattewegel 18. Hij begeeft zich naar Moline bij zijn broer Maurice in de 4th avenue 8th street 358. Maurice werkt reeds 1 jaar in een mechanische zagerij aan 2 \$ per dag. Honoré neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 23.03.1907 met de *Kroonland* af.
22. BOCQAERT Henri: °Aalter, 9 februari 1869 – landbouwer. Henri is de zoon van dagloner Felix (°Aalter, 26.02.1832) en Anna Van Laecke (°Aalter, 14.09.1840). Zij woonden op Brug-Zuid 30. Henri begeeft zich naar Rock-Island bij Jean Van De Moortel (reeds vertrokken in april 1906). Jean werkt er in een fabriek aan 2 \$ per dag. Henri neemt 60 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij reist eveneens op 23.03.1907 met de *Kroonland* af. In de scheepsregisters noteert men zijn naam als Bocqaerts.
23. TAGHON Cyriel: °Halluin (F), 2 mei 1869 – landbouwer. Cyriel is de zoon van dagloner Petrus (°Lotenhulle, 21.03.1830; +08.01.1895) en Francisca Morreels (°Wongergem, 13.05.1833; +Aalter, 04.06.1889) van Kattewegel 46. Cyriel is op 03.01.1900 te Ruiselede getrouwd met Marie-Prudence Kint (°Aalter, 16.12.1874). Ze woonden op Kattewegel 48. Cyriel begeeft zich naar Mishawaka bij Yvon Van Biesbrouck (°Wingene) in de West 7th street 506. Yvon werkt er in een fabriek aan 2 \$ per dag. Cyriel neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart ook op 23.03.1907 met de *Kroonland* af. Hij was op 02.04.1907 te New York. Op de bootlijsten noteert men zijn naam als Tagon.
24. BOURGONJON Charles: °Aalter, 17 mei 1881 – landbouwer. Charles is de zoon van houtbewerker Ferdinand (°Aalter, 04.04.1852) en Melanie Van De Caveye (°Wingene, 22.06.1852). Ze woonden te Maria-Aalter 135. Charles-Louis begeeft zich naar Detroit bij zijn schoonbroer Victor Van Lokeren (°Wingene, 28.11.1880) in Meldrum avenue 114. Victor werkt er in een fabriek aan 2 \$ per dag. Charles was op 09.04.1902 te Aalter gehuwd met Irma-Marie De Bel (°Aalter, 17.02.1884). Victor Van Lokeren was gehuwd met Maria-Emmerence De Bel (°Aalter, 24.10.1881). Beiden zijn dochters van landwerkman Eduard (°Ruiselede, 03.06.1841) en Virginie Van Laecke (°Wingene, 09.01.1847). Charles neemt 80 fr. mee

en spreekt Vlaams. Hij reist op 23.03.1907 met de *Kroonland* af. Men noteert op de scheepslijsten als naam Bourguignon.

25. VAN DE SOMPELE Camiel: °Aalter, 25 januari 1886 – landbouwer te Maria-Aalter.

Camiel is de zoon van timmerman Domien (°Aalter, 24.03.1844) die gehuwd was met Leonie Dombrecht (°St.-Joris-ten-Distel, 01.05.1849). Camiel gaat naar Kewanee bij zijn broer Charles (°Aalter, 02.11.1881) in Mainstreet 604. Charles is er timmerman. Camiel neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 01.04.1907 met de *Vaderland* af. Hij kwam op 12.04.1907 te New York aan. Hij kwam na korte tijd terug om in 1908 terug uit te wijken naar Sint Alphonse (Manitoba-Canada).

26. DE BAETS René*: °Aalter, 12 december 1884 – landbouwer.

René is de zoon van werkman Jean-Baptist (°Aalter, 08.10.1834) en Rosalie Van Heuverswijn (°Poesele, 03.07.1843). Ze woonden in de Sterrestraat; later op Buntelare-Hulhoek 31. René gaat naar Moline bij Gustaaf De Prest (reeds vertrokken in januari 1906) in de 4th street 5th avenue 407. Gustaaf werkt er in een gieterij aan 2 \$ per dag. René neemt 60 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart eveneens op 01.04.1907 met de *Vaderland* af.

27. DE MEY Florimond*: ° Sint-Joris-ten-Distel, 16 juni 1882 – landbouwer.

Florimond is de zoon van Karel-Lodewijk (°St.-Joris-ten-Distel, 15.04.1841) en Juliana De Craemer (°St.-Joris-ten-Distel, 13.02.1854). Ze woonden in de Statiestraat 163 te Aalter. Florimond begeeft zich naar Moline bij Gustaaf De Prest. Hij neemt 60 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 01.04.1907 met de *Vaderland* af.

28. CANEPEEL Florimond-Pieter*: °Aalter, 13 november 1870 – landbouwer.

Florimond is de zoon van winkelier Jean-Baptiste (°Lotenhulle, 23.12.1820; +29.06.1877) en Marie-Thérèse Walraeve (°Meigem, 23.12.1829). Later hertrouwt ze op 31.12.1900 te Aalter met Peter Van Vooren (°Aalter, 25.08.1809). Ze woonden in de Lostraat. Florimond is op 31.10.1900 te Aalter getrouwd met Maria-Emma Cooreman (°Aalter, 05.05.1877). Zij is de dochter van landwerker Frederic (°Aalter, 10.04.1837) en Pauline De Grauwe (°Hansbeke). Ze woonden in Kestelstraat 4. Florimond is dan varkens-

slachter vermelden de bevolkingsregisters. Hij begeeft zich naar South-Bend bij August Van Ooteghem (reeds vertrokken in april 1905) in de Fishenstreet 555. August werkt er in een fabriek aan 1,5 \$ per dag. Florimond neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij neemt ook de *Vaderland* op 01.04.1907. Men noteert zijn naam als Canape op de scheepslijsten.

29. LEKENS Irma: °Aalter, 26 februari 1885.

Irma is de dochter van poelier, herbergier Eduard (°Aalter, 25.12.1838) en Sophia Raes (°Bellem, 06.05.1846). Zij woonden in Bellemstraat 36. Zij gaat naar South-Bend bij haar broer Charles Lekens (°Aalter, 16.06.1870) in de South Cherrystraat 327. Charles werkt er sedert 1892 in een fabriek. Zij neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. Zij vaart eveneens op 01.04.1907 met de *Vaderland* af.

30. HALLAERT Theophile*: °Aalter, 29 september 1884 – landbouwer.

Theophile is de zoon van Desiré (°Aalter, 1848; +20.03.1887) en Pelagie Engels (°Knesselare, 1853; +30.09.1887). Ze woonden in de Weststraat later op Oostmolen-Zuid 56. Theophile begeeft zich naar Cypress River (Manitoba) bij zijn broer Edmond (reeds vertrokken in maart 1906). Edmond werkt er reeds 1 jaar bij de spoorwegen aan 2 \$ per dag. Theophile neemt 60 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 01.04.1907 met de *Vaderland* af.

* Worden in de documenten vermeld als Amerikaans staatsburger

31. HAUTEKEETE Jules: °Ursel, 29 augustus 1868 – landbouwer. Jules gaat naar Portland (Oregon) bij Charles Polier (vertrokken in februari 1907) in de 16th street 344. Charles werkt er in een mechanische zagerij aan 2 \$ per dag. Jules neemt 75 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij reist op 06.04.1907 met de *Finland* af. Hij was op 16.04.1907 te New York. Hij was reeds in februari 1903 met de *Zeeland* in Amerika geweest.

32. DE ROO August: °Aalter, 29 januari 1866 – landbouwer.

August is de zoon van arbeider Francies (°Aalter, 16.11.1815) en Melanie Verbeke (°Knesselare, 01.11.1821). Ze woonden op Patersveld 28. August is op 26.04.1893 te Aalter getrouwd met Elodie De Mil (°Aalter, 05.01.1862). In april 1902 woonden ze te Waarschoot in Stuiverstraat 17. Ze komen dan van Biesemveld. August begeeft zich naar Kewanee bij zijn schoon-

broer René De Mil (°Aalter, 09.06.1880) in de 8th street 522. René werkt er in een fabriek aan 2,5 \$ per dag. Hij neemt 60 fr. mee en spreekt Vlaams. August vaart op 13.04.1907 met de *Zeeland* af. Hij was op 23.04.1907 te New York.

33. VAN DE SOMPELE Jules: °Aalter, 28 december 1863 – landbouwer.

Jules werd geboren als een Van De Keere. Zijn naam wordt op 27.04.1864 te Aalter gewettigd in Van De Sompele bij het huwelijk van houtzager Leonard Van De Sompele (°Ruisselede, 08.03.1839) met Maria-Blandina Van De Keere (°Aalter, 09.05.1841). Maria-Blandina is de dochter van Charles en Francisca De Clercq. Jules begeeft zich naar Moline bij zijn schoonbroer Octaaf De Volder in de 18th avenue 2nd street 1807. Octaaf vertrok reeds in februari 1905. Hij werkt er in een fabriek aan 2 \$ per dag. Jules neemt 75 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij reist op 13.04.1907 met de *Zeeland* af. Kwam waarschijnlijk terug, want hij woonde rond 1926 op Biesem en was getrouwd met Valentine Steenbeke (°Aalter, 20.09.1864).

34. DE SMET August-Octaaf: °Aalter, 28 maart 1883 – landbouwer. August is de zoon van landarbeider Karel-Henri (°Aalter, 19.06.1857) en Marie-Louise De Loof (°Aalter, 30.12.1857). Marie-Louise is de zuster van Augusta gehuwd met Bruno Lievens. Zij wonen op Biesem 53. August gaat bij zijn vriend Alois Lievens in de Huronstreet 136 te Detroit. Hij neemt 60 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart eveneens op 13.04.1907 met de *Zeeland* af. Zie ook familie Lievens p.14-17. August kwam terug naar Aalter en trouwde er met Alida Verplaetse (°Lotenhulle, 31.03.1886). Ze vertrokken opnieuw op 16.11.1910 naar Amerika.

35. BUYSSE August: °Aalter, 7 februari 1879 – landbouwer. August is de zoon van landman Charles-Louis (°Aalter, 30.01.1846) en Marie-Louise Van Gelder (°Lotenhulle, 27.12.1843). Ze woonden op Stratem 56. August gaat naar Moline bij Alphonse Nieuwlandt (Hansbeke) in de 16th avenue 540. Alphonse is er grondwerker en verdient 1,5 \$ per dag. August neemt 75 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 13.04.1907 met de *Zeeland* af.

36. DE BAETS Hector: °Aalter, 24.03.1882 – landbouwer. Hector is de zoon van landarbeider August (°Aalter, 1845) en

Melanie Van Nieuwenburgh (°Aalter, 1848). Hector is op 02.10.1902 te Knesselare gehuwd met Philomena Temmerman (°Knesselare, 26.10.1881). Zij woonden op Patersveld 24. Hij vervoegt zijn broer Adolf (reeds vertrokken in maart 1906) te Mishawaka in de West 6th street 541. Adolf werkt er in een fabriek aan 2 \$ per dag. Hector neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 13.04.1907 met de *Zeeland* af. Philomena zal hem later vervoegen.

37. ROEDSENS Camiel: °Aalter, 30 maart 1868 –landbouwer. Camiel is de zoon van werkman Ivo (°Aalter, 29.09.1840) en Lucia Taghon (°Aalter, 18.03.1846). Hij begeeft zich naar South-Bend bij Emiel Van De Keere in de Lincolnstreet 521. Emiel werkt er in een gieterij aan 1,8 \$ per dag. Hij neemt 60 fr. mee en spreekt Vlaams. Camiel vaart op 13.04.1907 met de *Zeeland* af.
38. TAGHON Maria-Alida: °Aalter, 9 februari 1883 – landbouwster. Maria is de dochter van Frederic (°Aalter, 1856) en Emilie De Wispelaere (°Aalter, 1859). Zij begeeft zich naar South-Bend bij haar broer Alfons (reeds vertrokken in april 1906) in de Lindonstreet 426. Zij neemt 60 fr. mee en spreekt Vlaams. Zij vaart op 13.04.1907 met de *Zeeland* af.
39. DE PIJPER Achiël: °Aalter, 19 september 1878 – landbouwer. Achiël is de zoon van herbergier, winkelier, landarbeider Charles-Louis (°Ruisselede, 24.09.1839) en Clementina De Beste (°Knesselare, 01.04.1835). Ze woonden in Lostraat 64. Achiël gaat naar Chicago bij Henri Van De Veire in de Tachwell street 408. Henri is er timmerman en verdient 2 \$ per dag. Hij neemt 250 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 20.04.1907 met de *Kroonland* af.
40. SMESSAERT René: °Aalter, 12 juli 1887 – landbouwer. René is de zoon van landman August (°Aalter, 01.11.1852) en Nathalie De Baets (°Aalter, 30.01.1849). Ze woonden op Oostmolen-Zuid 115. René begeeft zich naar Chicago bij zijn schoonbroer Ivo De Muydt (reeds vertrokken in juni 1905) in de Marchfield avenue 1282. Ivo is er timmerman aan 2 \$ per dag. Hij vaart op 20.04.1907 met de *Kroonland* af.
41. BOURGONJON Clementina-Emerentia: °Aalter, 23 september 1888 – landbouwster.

Clementina is de dochter van landwerker Ferdinand (°Aalter, 04.04.1872) en Melanie Van De Caveye (°Wingene, 22.07.1852). Ze woonden op Maria-Aalter 135. Clementina gaat bij haar verloofde Emiel Van Tomme (°Aalter, 24.08.1875 en reeds vertrokken in februari 1901). Hij vertrok reeds vroeger naar Moline maar woont nu te Paterson (New-Jersey) 27th street. Emiel werkt er in een fabriek en verdient 2 \$ per dag. Zij neemt 100 fr. mee en spreekt Vlaams. Zij vaart op 20.04.1907 met de *Kroonland* af.

42. MARTENS Theophiel: °Aalter, 23 februari 1877 – dienstbode. Theophiel is de zoon van stokersknecht, slachter Desiré (°Aalter, 08.05.1839) en Melanie Benoot (°Aalter, 11.02.1843). In november 1901 woonde hij te Gent in de Hoogpoort; in maart verblijft hij op de Brabantdam 5 te Gent. Theophiel reist op 20 april met de *Kroonland* naar Mishawaka af en was op 02.05.1907 te New York.

43. DE BAETS August: °Ursel, 11 maart 1881 – landbouwer. August is de zoon van landwerkman Petrus (°Ursel, 02.02.1838) en Rosalie Canoot (°Ursel, 01.04.1845). Ze woonden in Bellemstraat 65. August gaat naar Mishawaka bij zijn broer Theophile (reeds vertrokken in januari 1903) in de West 5th street. Hij werkt er in een fabriek aan 1,5 \$ per dag. Hij neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. August vaart op 27.04.1907 met de *Vaderland* af.

44. WILLE Henri: °Aalter, 13 maart 1876 – landbouwer. Henri is de zoon van dagloner Amandus (°Ursel, 15.05.1846) en Ida Verwilst (°Ursel, rond 1850). Henri trouwt te Aalter op 23.01.1901 met Dolphina De Baets (°Ronsele, 14.04.1876; +Aalter 14.09.1901). Hij hertrouwt dan te Aalter op 19.02.1902 met Irma-Leontine Van Den Brande (°Knesselare, 13.07.1877). Henri begeeft zich naar Detroit bij Emiel Van Beveren die er als herbergier gevestigd is. Henri neemt 80 fr. mee en spreekt Vlaams. Henri vaart op 11.05.1907 met de *Zeeland* af. Hij was op 21.05.1907 in New York. Ook zijn broer Emiel Wille (°Aalter, 18.07.1880) gaat naar Amerika. Kwam terug en woonde rond 1926 op Oostmolen-Noord 10.

45. BRAL Gustaaf: °Beernem, 18 juli 1880 – landbouwer. Gustaaf is de zoon van landman Charles-Louis (°Poeke, 12.01.1843) en Maria-Mathilde Casier (°Aalter, 20.07.1856). Ze

woonden op Kattewegel 18. In december 1901 gaan ze naar Aarsele. Gustaaf begeeft zich naar Moline bij René Buysse (reeds vertrokken in april 1904) in de 17th avenue 448. René werkt er in een gieterij aan 2 \$ per dag. Gustaaf neemt 60 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 18.05.1907 met de *Kroonland* af. Zijn broer Honoré was ook reeds in Amerika (maart 1907).

46. LOOTENS Remi: °Aalter, 4 januari 1865 – landbouwer. Remi is de zoon van varkensslachter Judocus (+Aalter, 28.10.1896) en Virginie Goosens (+Aalter, 25.07.1892). Hij is op 28.04.1897 te Bellem getrouwd met Zulma Nuttynck (°Aalter, 20.02.1871; +Aalter, 21.07.1906) dochter van Jean-Baptiste en Paulina Versluys. Ze woonden in Bellemstraat 34 te Aalter. Remi gaat bij Emiel Van De Keere (°Aalter, 27.06.1880) in South-Bend in de Lincolnstreet 423. Emiel werkt er in een fabriek aan 1,7 \$ per dag. Henri neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 18.05.1907 met de *Kroonland* af. Zijn zoon Leon-Joseph Lootens (°Aalter, 06.02.1901) ging in 1920 naar Amerika en was terug te Eeklo in 1930. Remi was terug te Zomergem op 15.11.1924.
47. COPPENS August: 27 jaar – landbouwer van Maria-Aalter. August, woonachtig te Maria-Aalter, begeeft zich naar Detroit bij zijn schoonbroer Charles Verschaetse in de 19th street 325. Charles werkt er reeds 3 jaar in een fabriek aan 2 \$ per dag. August neemt 80 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 25.05.1907 met de *Vaderland* af. Hij was op 03.06.1907 in New York.
48. GOETHALS Cyriel: °Aalter, 15 mei 1883 – landbouwer. Cyriel is de zoon van Henri (°Ruisselede, 29.08.1841) en Mathilde Van Den Heede (°Knesselare, 24.12.1844). Deze woonden op de wijk Oostergem te Aalter. Hij vervoegt te Rock Island 27th street 609 zijn vriend Emiel Van De Moortele, reeds vertrokken in april 1903 met de *Zeeland*. Cyriel was reeds in mei 1902 met de *Zeeland* in Amerika geweest. Cyriel is vergezeld van zijn vrouw Camilla De Baets (23 jaar) en zijn dochter Juliana (4 jaar). Ze varen op 25.05.1907 met de *Vaderland* af. Zijn broer Adolf (°Aalter, 1881) ging naar Amerika in juni 1903 en overleed er op 24.11.1903. Cyriel is nadien waarschijnlijk getrouwd met de weduwe van zijn broer Adolf. Cyriel is de overgrootvader van Gaby Goethals nu woonachtig in Brugstraat 138.

49. LIPS August (Gustaaf): °Aalter, 12 december 1875 – landbouwer. Gustaaf is de zoon van dagloner Petrus (°Knesselare, 29.08.1838) en Rosalie Blomme (°Aalter, 16.09.1844). Ze woonden op Maria-Aalter 84. Gustaaf is op 10.10.1902 te Ruiselede getrouwd met Emma-Mathilde Braet (°Ruiselede, 10.04.1873). Hij is grondwerker en gaat naar Detroit bij zijn schoonbroer Theophile Braet in de Huronstreet 28. Theophile werkt er in een fabriek aan 1,8 \$ per dag. Gustaaf neemt 300 fr. mee en spreekt Vlaams. Zijn echtgenote Emma Braet (34jaar) en zijn dochter Louise (2 jaar) gaan met hem mee. Hij vertrekt op 25.05.1907 met de *Vaderland*.
50. VAN DEN BUSSCHE Jozef: °Aalter, 12 december 1886 - landbouwer. Jozef is de zoon van landarbeider Karel-Lodewijk (°Aalter, 06.01.1835) en Julia De Loof (°Aalter, 04.04.1840; +16.02.1889). Zij woonden op Maria-Aalter 90. Hij begeeft zich naar Kansas-City (Missouri) bij zijn broer Arthur Van Den Bussche (°Aalter, 09.01.1882) in de Union Depot. Arthur (vertrok reeds in maart 1904 met de *Finland*) is er hovenier en verdient 2 \$ per dag. Jozef neemt 70 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 25.05.1907 met de *Vaderland* af.
51. GOEDGEBUER Mathilde: °Wingene, 26 februari 1875 – huiswerkster. Mathilde is getrouwd met landwerker Jules Sutterman (°Aalter, 05.10.1876). Ze woonden op Maria-Aalter 71 maar gaan in juni 1906 naar Ruiselede op de Zandvleugewijk. Jules is de zoon van Jean-Baptiste (°Aalter) en Marie-Louise De Roest (°Aalter, 1883). Zij gaat naar haar man Jules Sutterman te Rock-Island in de 27 th street 615. Ze vervoegt hem met haar kinderen Rachel-Gerarda (°Aalter, 29.01.1900), Maurice (°Ruiselede, 26.05.1901), Michel (°Aalter, 14.10.1902) en Irené (°Aalter, 11.06.1906). Zij varen ook op 25.05.1907 met de *Vaderland* af.
52. VERSCHAEVE Marie-Ludovica: °Aalter, 24 augustus 1884. Marie is de dochter van Blandin (°Aalter, 29.05.1853; +Aalter, 27.10.1897) en Eugenie De Zutter (°St.-Joris-ten-Distel). Zij is op 19.06.1907 te Aalter getrouwd met Raymond Haesaert (°Merendree, 14.02.1879). Hij is de zoon van Charles-Louis die te Landegem woonde en Marie-Louise Van Veirdegem. Zij gaan naar hun vriend Karel Landuyt in de 11the street 622 Kewanee

(Illinois). Ze reizen op 25.05.1907 met de *Vaderland* af. Ze kwamen op 03.06.1907 te New York aan.

53. **KESTELOOT Francies-Jozef:** °Hansbeke, 19 juli 1874 – kleermaker.
Francies-Jozef is de stiefzoon van Rosalie De Jaeger (°Bellem, 24.01.1834) die gehuwd was met Carolus Kesteloot (°Lichtervelde, 05.10.1825) op 20.02.1856. Ze is nu hertrouwd met August Musschoot (°Adegem, 18.05.1843). Jozef is op 24.04.1901 te Aalter getrouwd met Marie-Esther Van De Voorde (°Hansbeke, 15.09.1880). Ze woonden in Brouwerijstraat 40. Jozef gaat naar Chicago bij zijn broer Bernard (°22.05.1865) in de North Troystreet. Bernard woont er reeds 17 jaar. Hij is Wattman aan de Tramway en verdient 2,5 \$ per dag. Jozef neemt 100 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 29.06.1907 met *Kroonland* af. Hij was op 09.07.1907 te New York.
54. **SUTTERMAN Emmerence:** 21 jaar en 7 maand te Maria-Aalter. Emmerence is de dochter van Jan Sutterman. Ze begeeft zich naar San Francisco (Californië) bij haar verloofde Achiel Van De Keere in de Yorkstreet 313. Achiel is er reeds 3 jaar vloerder en verdient 4 \$ per dag. Ze neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. Zij vaart op 13.07.1907 met de *Finland* af. Ze was op 24.07.1907 te New York.
55. **MEERSCHAERT Amelie:** 32 jaar - afkomstig van Aalter. Amelie is de echtgenote van Theophiel Van Halle. Ze woonde reeds 8 jaar te Montataire in Frankrijk. Zij vervoegt haar man te Kewanee West 9th street 306. Hij werkt er al drie jaar in een gieterij aan 2,4 \$ per dag. Ze neemt 55 fr. mee en spreekt Vlaams. Ze is vergezeld van haar zoon Camiel (4 jaar). Ze varen met de *Vaderland* op 20.07.1907 af.
56. **VANDERHAEGHEN René:** °Lotenhulle, 11 januari 1888 – landbouwer.
René gaat naar South-Bend bij zijn oom Pierre (°Lotenhulle, 24.05.1864). Deze is getrouwd met Maria-Elodie Steenbeke (°Aalter, 20.01.1860) en is timmerman. Hij was reeds naar Amerika vertrokken op 18.03.1892. René neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 10.08.1907 met de *Finland* af. Hij was op 20.08.1907 te New York.

57. TEMMERMAN Philomena: °Knesselare, 26 oktober 1881 – huiswerkster.
Philomena is de echtgenote van Hector De Baets (vertrokken in april 1907). Zij woonde op Patersveld en begeeft zich naar Mishawaka 6th street 515. Hector werkt er in een schoenenfabriek aan 2 \$ per dag. Zij neemt 200 fr. mee en spreekt Vlaams. Ze vaart op 31.08.1907 met de *Zeeland* af. Ze was op 09.09.1907 te New York.
58. DE VLAEMINCK Evarist : °Aalter, 1 juni 1876 – landbouwer. Evarist is de zoon van Gratianus-Adolf (°Tielt, 18.12.1845) en Marie-Thérèse De Wispelaere (°Aalter, 25.04.1845). Ze woonden aanvankelijk op het Hooggoed en later op Mannewaarde. Hij begeeft zich naar Cloquet (Minnesota) bij zijn schoonbroer François De Coninck. François is er pachter. Evarist neemt 100 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart met de *Zeeland* op 31.08.1907 af.
59. GOETHALS Leontine: °Aalter, 30 augustus 1883.
Leontine is de dochter van Pieter (°Hansbeke, 21.12.1843) en Virginie De Vuyst (°Bellem, 08.02.1851). Ze is op 28.08.1907 te Aalter gehuwd met Basiel Strobbe (°Ruisselede, 26.11.1884). Ze woonde op Oostmolen-Zuid 71. Basiel is de zoon van Karel-Lodewijk en Blandina Buysse. Ze gaan op 07.09.1907 met de *Finland* naar Amerika. Ze waren op 17.09.1907 te New York. Ook Louise Strobbe (34j), Raymond Laisnez (9j), Maurice Laisnez (7j), Cyriel Laisnez (4j), Irma-Magdalena Laisnez (3j) en Maria-Josephina Laisnez (6 maand) reizen op die dag af. Het zijn kinderen van Jules Laisnez en Maria-Ludovica Strobbe (°Ruisselede, 1876) die reeds vertrokken waren in 1906. Cyriel Strobbe (°Ruisselede, 24.02.1887) reist eveneens met hen mee.
60. MAES Alfons: °Aalter, 1 juli 1874 – landbouwer.
Alfons is de zoon van Pieter-Jacobus (°Poeke, 23.01.1822) en Rosalie Werrebroeck (°Vinkt, 27 juli 1828). Hij is getrouwd met Camilla Wallaert (°Aalter, 16.04.1885). Zij is de dochter van Leon en Philomena Andries. Ook Emiel Maes (°Aalter, 26.05.1891) en Henri Maes (°Aalter, 09.09.1885) reizen met hen mee. Dit zijn de zonen van landbouwer Camiel Maes (°Aalter, 23.11.1860) getrouwd met Mathilde François (°Aalter, 08.04.1854). Zij trouwden te Aalter op 31.08.1881. Ze woonden aanvankelijk in de Sterrestraat te Aalter en later, vanaf decem-

ber 1900, in de Barelstraat te Lotenhulle. Camiel is ook een zoon van Pieter-Jacobus. Alfons en zijn neven gaan op 23.11.1907 naar Chicago met de *Vaderland*. Ze waren op 03.12.1907 te New York.

Later vertrokken in 1913 en 1919 Alfons (°1894) en René Maes (°1893), eveneens zonen van Camiel Maes. Maria Maes (°1899; dochter van Camiel Maes en op 18.08.1920 te Lotenhulle getrouwd met Gustaaf Buysse (°Aalter, 06.12.1897)), vertrekt in april 1921 vanuit de Barelhoek te Lotenhulle naar Michigan-Lansing.

61. VERGOTE Marie-Valerie: °Wingene, 13 mei 1864.

Marie-Valerie is de echtgenote van schrijnwerker August Vanderhaeghen (°Lotenhulle, 16.10.1862). Deze was reeds op 02.05.1907 in Amerika aangekomen. Zij vervoegt hem nu met haar kinderen Renilde (°Lotenhulle, 16.03.1886), Alfons (°Lotenhulle, 17.03.1890), en Marie (°Lotenhulle, 07.04.1892), Albert (°Lotenhulle, 14.04.1895). Ze woonden in de Lostraat te Aalter. Ze kwamen op 17.05.1907 van Lotenhulle te Aalter wonen. Ze reizen ook met de *Vaderland* af en waren op 03.12.1907 te New York. Eén zoon, René, was reeds in augustus vanuit Aalter afgereisd (zie nr. 56).

TE BELLEM TELLEN WE OOK ENKELE PERSONEN DIE EMIGREREN NAAR AMERIKA.

1. GRAVEEL René: °Bellem, 21 maart 1889 – landbouwer-werkman.

René is de zoon van tapper Eduard die op 27.10.1877 gehuwd is met fabriekswerkster. Marie-Louise Lievens (°Bellem, 02.04.1855), dochter van Charles-Louis en Rosalie De Wispelaere. René begeeft zich naar Mishawaka bij zijn neef Gustaaf Stevens in de 9th street 422. Gustaaf is er schoenmaker en verdient 3 \$ per dag. Hij neemt 60 fr. mee en spreekt Vlaams. Zij varen op 08.03.1907 met de *Zeeland* af. Hij was op 16.03.1907 te New York. Zijn broers Charles en August waren reeds in Amerika.

2. GRAVEEL Hector: °Bellem, 5 maart 1881 – landbouwer.

Hector is de broer van René (nr.1). Hij is op 09.03.1907 gehuwd met borduurster Elisa Hallaert (°Bellem, 29.04.1882; dochter van metser Camiel en Pelagie De Poorter). Hij was reeds in maart

SHIP MANIFEST

Manifests often extend over more than one page. Your passenger may be listed in this page, or a few pages forward or back. To see other pages in the manifest, click "previous" or "next." To save or purchase, click "View Original Manifest."

Vaderland

[VIEW ORIGINAL MANIFEST](#)

Associated Passenger	Date of Arrival	Port of Departure	Line #	Page #	0510
De Doncker, Alfons	July 03, 1907	Antwerp	-	previous	next
				Original page	

Manifest for Vaderland

Sailing from Antwerp

Name	Gender	Age	Married	Ethnicity	Place of Residence
0001. Lamyni, Irma	F	23y	M	Belgium, Flerinsk	Marck, Belgium
0002. Lamyni, Joseph	M	3y	S	Belgium, Flerinsk	Marck, Belgium
0003. Lamyni, Maria	F	1y 4m	S	Belgium, Flerinsk	Marck, Belgium
0004. Maes, Anna	F	24y	S	Flemish, Belgium	Lootenbulle, Belgium
0005. De Doncker, Alfons	M	19y	S	Belgium, Flerinsk	Lootenbulle, Belgium
0006. Van Wynsberghe, Irma	F	23y	M	Belgium, Flerinsk	Bellem, Belgium
0007. Van Wynsberghe, Magerni	M	1y 3m	S	Belgium, Flerinsk	Bellem, Belgium
0008. Van Kemseke, Remy	M	34y 4m	M	Belgium, Flerinsk	Deynse, Belgium
0009. Van Kemseke, Maria	F	27y 3m	S	Flemish, Belgium	Deynse, Belgium
0010. Devolddere, Albertine	F	21y	M	Flemish, Belgium	Rousselaere, Belgium

Ellis Island Passenger Arrivals : American Family Immigration History Center

0011. Verbrugghe, Jules	M	29y	M	Belgium	Ardoye, Belgium
0012. Lycke, Leon	M	21y	S	Belgium, Flemish	Ronsselaere, Belgium
0013. Vandenbussche, Michel	M	16y	S	Belgium, Flemish	Ronsselaere, Belgium
0014. Vanhecke, Alfons	M	20y	S	Belgium, Flemish	Ronsselaere, Belgium
0015. Vinckier, Celina	F	32y	M	Flemish, Belgium	Ronsselaere, Belgium
0016. Degryse, Alberie	M	20y	M	Flemish, Belgium	Ronsselaere, Belgium
0017. Steppe, Emmerie	M	55y	M	Belgium, Flemish	Denderhanten, Belgium
0018. Wynant, Edouard	M	24y	M	Belgium, Flemish	Dender

Voorbeeld van een 'Ship Manifest' te vinden op de website www.Ellisisland.org

Bemerk de schrijfwijze van Flerinsk voor Flemish en Lootenbulle voor Lotenhulle, de schrijfwijze van de voornaam van Irma Van Wynsberghe haar zoon en nog andere zoals Ronsselaere (Roeselare) en Denderhanten (Denderhoutem).

1902 met de *Zeeland* in Amerika. Hij gaat eveneens naar Gustaaf Stevens. Zij nemen 60 fr. mee en spreken Vlaams. Hij vaart samen met zijn broer René af. Zijn vrouw Elisa gaat eveneens mee.

3. WAELPUT Eugenie: °Aalter, 9 september 1861.
Eugenie is de echtgenote van Henri Van Laecke (°Aalter, 05.10.1867) verblijvende in Amerika (+South-Bend, 28.12.1913). Zij waren op 07.12.1892 te Aalter getrouwd en woonden dan op Brug-Noord 29. In mei 1897 verbleven ze te Bellem in Heirstraat 18. Zij gaat naar South-Bend bij haar man in de South street 505. Hij werkt er in een fabriek aan 2,6 \$ per dag. Zij neemt 150 fr. mee en spreekt Vlaams. Zij vaart op 01.04.1907 met de *Vaderland* af. Gaan met haar mee: de kinderen Marie (14 j), Camiel (9 j), Cyriel (7 j) en Maurice (6,5 j).
4. DE VREESE Emiel: °Bellem, 18 april 1878 – landbouwer.
Emiel is de zoon van Karel-Louis (Merendree) en Paulina De Keyser (°Bellem, 24.11.1840). Op 16.04.1907 vertrekt hij tesamen met zijn broer Jules (41j) vanuit Petegem-Deinze met de *Finland* naar Amerika. Ze gaan naar Detroit bij Modest Van De Putte (Machelen bij Deinze) in de Brucestreet 19. Deze is er timmerman en verdient 4 \$ per dag. Ze nemen 100 fr. mee en spreken Vlaams.
5. STEVENS Jules-Edmond: °Bellem, 1 februari 1878 – landbouwer.
Jules is de zoon van tapper Frederic en Emilie De Meyer. Hij is op 01.05.1907 te Bellem getrouwd met kleermaakster Leonie Hallaert (°Bellem, 05.08.1883). Hij was knecht bij bierbrouwer Octaaf Lootens. Hij vervoegt op 04.05.1907 zijn broer August in West 12th street 417 te Mishawaka met de *Finland*. Hij neemt 40 fr. mee en spreekt Vlaams. Ze keerden terug naar België want op 28.08.1922 vinden we ze terug in de Jongelingsstraat 28 te Antwerpen.
6. DE GRAUWE August: °Bellem, 21 mei 1883 – landbouwer.
August is de zoon van landbouwer Seraphin (°Bellem, 10.07.1847) en Rosalie Benoot (°Bellem, 22.03.1847). Hij begeeft zich naar South-Bend bij zijn schoonbroer Henri Bel in de Liseulstreet 406. Henri werkt er in een gieterij aan 1,7 \$ per dag. August neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 18.05.1907 met de *Kroonland* af. Hij komt later terug naar België want in 1913 vertrekt hij terug naar Illinois bij zijn neef Arthur Van Belleghem.

7. MAERTENS Triphon: 23 jaar – landbouwer.
Triphon vervoegt zijn schoonbroer Theophiel Claeys te South-Bend in de Harrisstreet 443. Theophiel werkt er reeds 18 jaar als ploegleider in een fabriek aan 3,5 \$ per dag. Triphon neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij reist op 29.06.1907 met de *Kroonland* af.

8. VAN WYNSBERGHE Marie-Irma: °Bellem, 22 november 1884.
Marie-Irma is de dochter van koopman Justus (°Aalter, 12.07.1829) en Virginie Blomme (°Kanegem). Zij gaat naar South-Bend bij haar man August Van Wanzeele (°Lotenhulle, 02.11.1880) in Studebakerstreet 320. August is de zoon van Marcel (°10.09.1849) en Eugenie Transon (°Bellem, 16.10.1851). Hij werkt er in een Singer-fabriek aan 2,5 \$ per dag. Zij neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. Haar zoon Mazarin (15 maand) reist met haar mee. Zij vaart op 22.06.1907 met de *Vaderland* af. Ze was op 03.07.1907 te New York.

TE POEKE NOTEREN WE OOK ENKELE MENSEN DIE NAAR AMERIKA UITWIJKEN.

1. COENE Valere: °Poeke, 5 december 1889 – landbouwer.
Valere is de zoon van herbergier Carolus-Ludovicus (°Kanegem) en Julia Verbeke (°Tielt). Valere gaat naar Kewanee North-East street 974 Route 3 bij zijn broer Jerome (°Kanegem, 14.12.1886; reeds vertrokken in juni 1906). Hij vaart op 02.02.1907 met de *Finland* af. Hij was op 13.02.1907 te New York. In augustus 1908 was hij terug uit Amerika.

2. LAFAUT Gustaaf: °Meulebeke, 21 november 1884 – 'Brewer'.
Gustaaf was te Meigem getrouwd met Cesarine Janssens op 03.04.1907. Gustaaf was terug in Poeke in december 1906. Gustaaf had 2 jaar in de bietenteelt te Detroit gewerkt aan 2,5 \$ per dag. Hij kwam terug naar België om te trouwen. Hij keert nu terug naar René Caneel die er reeds vier jaar herbergier is. Gustaaf neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams en Engels. Zijn echtgenote Cesarine Janssens (°rond 1884) gaat met hem mee. Hij vaart op 06.04.1907 met de *Finland* af.
De naam wordt Lafauw genoteerd in de documenten.

3. LAFAUT Emilie-Valerie: °Meulebeke, 19 november 1882 - landbouwster.

Emilie is de zuster van Gustaaf (nr.2). Ze is de dochter van Bruno en Leonie Braeckeveldt. Ze is op 11.01.1907 te Poeke getrouwd met Basiel Janssens. Basiel (°Zeveren, 08.01.1886) is de zoon van landbouwer August en Rosalie Christiaens. Ze gaan op 21 september 1907 vanuit Meigem naar North-Lansing B188 (Michigan) bij hun neef en schoonbroer Gustaaf Laroy. Ze nemen 20 \$ mee en spreken Vlaams.

TE LOTENHULLE ZIJN ER VOLGENDE PERSONEN DIE DE PLAS OVERSTEKEN.

1. VAN TOMME Emiel: °Aalter, 24 augustus 1875 – dagloner.
Emiel is de zoon van Henri (°Aalter, 01.11.1848) en Amelie De Baets (°Aalter, 02.10.1843). Emiel heeft te Moline in een gieterij aan 2 \$ per dag (was reeds vertrokken in 1901) gewerkt. Hij begeeft zich nu naar Paterson (New-Jersey). Hij is Amerikaan genaturaliseerd. Emiel neemt 100 fr. mee en spreekt Vlaams en Engels. Hij vaart op 09.03.1907 met de *Finland* af.
2. NIEUWLANDT Livinus: °Bellem, 9 november 1867 – vlaswerker.
Livinus is de zoon van dagloner Carolus-Ludovicus (°Lotenhulle, 15.10.1823) en Coleta Boussé (°Lotenhulle, 13.04.1834). Livin is getrouwd met Elisa Blomme (°Poesele, 15.12.1866) en woonde in de Cijnstraat te Lotenhulle. Hij gaat naar South-Bend bij zijn neef Pierre Baetslé (°Bellem, 18.06.1877) in de 506 Phillipstreet, die reeds vertrok in april 1901. Pierre werkt er reeds 6 jaar in een fabriek aan 2 \$ per dag. Livin neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 16.03.1907 met de *Zeeland* af. Hij was op 26.03.1907 te New York.
3. DE CLERCQ Theophiel: °Lotenhulle, 24 december 1877 – landbouwer.
DE CLERCQ Camiel: °Lotenhulle, 13 mei 1887 – landbouwer.
Het zijn de zonen van Angelus (°Lotenhulle, 27.08.1842) en Marie-Thérèse Van Haever (°Lotenhulle, 04.12.1848) die op de Veldhoek-Aalterstraat wonen. Camiel is gehuwd met Maria-Pharailde Vermeersch (°Lotenhulle, 17.04.1880). Theophiel ging in oktober 1902 naar Wontergem wonen. Ze gaan op 16.03.1907 met de *Zeeland* naar Moline in de 19th avenue bij Emiel Saelens. Ze waren op 28.03.1907 te New York.

4. MAES Camiel: °Aalter, 21 januari 1867 – landbouwer.
Camiel is de zoon van Jean-Baptiste (1811-1879) en Coleta Van Laecke (1826-1891). Camiel trouwt op 04.11.1898 te Aalter met Maria-Clementina Baele (°Landegem, 04.11.1870). Hij vertrekt in maart 1907 vanuit Lotenhulle met vrouw en kinderen: Andreas-Jozef (°Landegem, 15.09.1899), Alfons-René (°Aalter, 01.05.1903) en Alice (°Lotenhulle, 16.02.1906) naar Amerika. In Amerika werden nog twee dochters geboren: Clarisse (°St. John's, 14.04.1909; +april 1912) en Elsie (°St. John's, 13.02.1914).
Camiel overleed te Vancouver (Washington) op 12.06.1930. Marie-Clementina overleed er op 30.12.1938. Hun zoon Andreas overleed in Californië. Alfons trouwde te Vancouver met Marie Foole (°Tingley-Iowa, 02.02.1957). Hij overleed te Vancouver op 07.03.1987. Alice trouwde te St. Johns met Paul Barnett (°Prinston-Kansas). Ze overleed op 23.10.1978 te Vancouver. Elsie trouwde te St. John's met Elmer Clarck (°Brusch-Prairie-Washington). Ze overleed te Vancouver op 15.02.1997.
5. DE PAUW Emiel: °Aalter, 17 maart 1878 – landbouwer.
Emiel is de zoon van landbouwer-herbergier August (°Lotenhulle, 09.03.1817; +Lotenhulle, 30.12.1891) en Juliana De Clercq (°Lotenhulle, 19.07.1851). Ze woonden op Kattewegel 35 en gingen op 06.12.1892 naar Lotenhulle in de Breestraat nummer 15. Emiel begeeft zich naar Prosper Van Yperen (°Aalter, 09.05.1874; reeds vertrokken in 1899 en later ook in april 1906) die naar Mishawaka vertrok en die nu in Chicago woont in de Marchfield avenue 1282. Prosper is er werkzaam bij de elektrische Tramway. Emiel neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vertrekt op 01.04.1907 met de *Vadeland*. Hij was op 11.04.1907 te New York.
6. VAN TOMME René: °Aalter, 23 oktober 1880 – landbouwer.
René begeeft zich naar Kewanee bij zijn broer August (°Aalter, 05.12.1878; reeds in maart 1901 naar Mishawaka vertrokken) in de 644 North Walnutstreet. August werkt er in een fabriek aan 2 \$ per dag. René was in februari 1901 reeds een eerste maal vertrokken naar Amerika. René neemt 100 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij reist terug op 20.04.1907 met de *Kroonland* af. Hij was op 30.04.1907 te New York. Hij is ook de broer van Emiel die in maart 1917 afvoer met de *Finland*.

7. GEURS August: °Lotenhulle, 8 juni 1886 - landbouwer.
August is de zoon van werkman Felix (°Petegem-Deinze, 07.11.1856) getrouwd met Marie Verstraete (°Lotenhulle, 08.12.1856; +Lotenhulle, 13.11.1899) uit Kouter 3 te Lotenhulle. Op 18.12.1906 vestigt hij zich te Meigem. August gaat naar South-Bend bij Pierre Vanderhaeghe (°Lotenhulle, 24.05.1864) in de West 7th street 635. Deze werkt er reeds 15 jaar en verdient 3 \$ per dag. August neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vertrekt eveneens op 20.04.1907 met de *Kroonland*.
8. VANDERHAEGHEN August: °Lotenhulle, 16 oktober 1862 – timmerman.
August is de zoon van Joseph (°Poeke, 04.06.1831) die getrouwd is met Rosalie Lossy, (°Lotenhulle, 23.05.1834). Ze woonden in Aalterstraat 51 te Lotenhulle. Hij is de broer van Pierre Vanderhaeghen (°Lotenhulle, 1864). Hij begeeft zich naar zijn broer Pierre in de West 7th street 635 die er reeds 15 jaar werkzaam is aan 3 \$ per dag. August is getrouwd met Marie-Valerie Vergote (°Wingene, 13.05.1864). De familie vervoegt hem in november 1907. August neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vertrekt samen met Geurs op 20.04.1907 met de *Kroonland* . Hij was op 02.05.1907 te New York. De familie vervoegt hem in november 1907. (Zie ook nr.61-Aalter).
9. MAES Anna: °Aalter, 10 juli 1883.
Emma is de dochter van Camiel (°Aalter, 1860) getrouwd met Mathilde François (°Aalter, 1854). Zij begeeft zich naar 15 street Silvis bij Emiel De Doncker. Ze vaart op 22.06.1907 met de *Vaderland* af.
10. DE DONCKER Alfons: °Poeke, 28 september 1887 – landbouwer.
Alfons is de zoon van Victor (°Merendree, 28.10.1848) en Marie-Leonie Bruyneel (°Poeke, 16.02 1859). Ze woonden op Beekwijk 22 te Poeke. Alfons vervoegt zijn broer August (°Poeke, 04.12.1882) te Silvis (Illinois) die reeds vertrokken was in 1905. Deze werkt er reeds 2 jaar bij de spoorwegen aan 2 \$ per dag. Alfons neemt 70 fr. mee en spreekt Vlaams. Hij vaart op 22.06.1907 met de *Vaderland* af en was op 03.07.1907 te New York.
11. VAN HUFFEL Emma: °Lotenhulle, 21 februari 1878 – landbouwster.
Emma is de dochter van landbouwer Pieter-Francies (°Lotenhulle, 19.09.1826) en Barbara Schaeck (°Lotenhulle, 30.04.1843) uit het

Lijkstraatje. Zij gaat naar Tracy (Minnesota) naar haar schoonbroer A. Van Overbeke (Lyon Co). Zij neemt 30 \$ mee en spreekt Vlaams. Ze vaart op 13.07.1907 met de *Finland* af. Haar broer is E. Van Huffel van Lotenhulle.

12. LANDUYT August: °Nevele, 23 augustus 1890 – landbouwer. Arthur woonde in Lotenhulle bij de familie Gerard De Keyser-Marie-Thérèse De Vreese. Hij reist eveneens op 13.07.1907 met de *Finland* af. Hij gaat naar zijn vader Justien Landuyt in de West Division street 818 te South-Bend. August neemt 20 \$ mee en spreekt Vlaams en kan lezen en schrijven. Hij reist mee met de familie Landuyt van Ursel (Vreckem), namelijk Cordula Landuyt (geboren Tanghe) en haar kinderen Martha (7j) en Madeleine (3j). Deze laatste vervoegen hun vader Theofiel Landuyt in de West Division street 818 te South-Bend. Hij was reeds in Amerika vanaf 1898.

13. ROEDSENS Marie: °Aalter, 20 oktober 1875. Marie is de dochter van landbouwer Ivo (°Aalter, 1840) en Lucia Taghon (°Aalter, 1843) en de zuster van Elodie getrouwd met Emiel Van De Keere. Haar ouders woonden in Kestelstraat 37. Zij vervoegt haar echtgenoot landwerker Henri Matthys (°Adegem, 01.05.1874) te South-Bend in de Lincolnstreet 524. Zij waren op 01.05.1902 te Aalter getrouwd en vestigden zich in Cijnsstraat 56 te Lotenhulle. Henri werkt er reeds 18 maand in een gieterij aan 2 \$ per dag. Haar kinderen Maurice (4j), Marie (3j), Cyriel (2j) en Achiël (9 maanden) vergezellen haar. Ze neemt 200 fr. mee en spreekt Vlaams. Zij vertrokken op 20.07.1907 met de *Vaderland*. Ze waren op 30.07.1907 te New York. Haar broer Camiel (°Aalter, 1868) was ook reeds in Amerika.

14. VERSCHAEVE Elodie: °Lotenhulle, 15 maart 1884 – landbouwster. Elodie is de dochter van wever Leo (°Lotenhulle, 25.10.1848) en Blandina Van Hulle (°St.-Joris-ten-Distel, 28.10.1849). Deze woonden te Lotenhulle op de Veldhoek in Aalterstraat 36. Ze begeeft zich naar South-Bend bij haar verloofde Frederic Van De Keere (°Aalter, 30.12.1881; reeds vertrokken in juni 1906) in de Lincolnstreet 524. Frederic werkt er in een gieterij aan 2 \$ per dag. Ze neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams. Ze vertrekt eveneens op 20.07.1907 met de *Vaderland*.

Opmerking:

Nog andere familieleden Maes emigreren naar Amerika.

Eugenie-Irma Maes : °Aalter, 19.05.1887

Zij is op 09.12.1909 getrouwd met Achiel-Joseph Claeys (°Ruisselede, 07.06.1884). Achiel was reeds vroeger in Amerika geweest en kwam terug om te trouwen. Daarna vertrokken ze terug in 1910 naar Amerika waar volgende kinderen geboren werden:

Raymond : °Portland (Oregon), 02.10.1910; +13.07.2002

Marie-Louise : °St John's Oregon, 15.01.1912; +Seattle, 03.05.2000

Helen-Elodie : °St John's Oregon, 07.02.1913

Maurice : °Mill Plain, 21.04.1915; +Hilsboro, 26.04.1915

De familie kwam naar België (Landegem) rond 1922, waar nog een dochter geboren werd.

Germaine : °Landegem, 09.01.1923

Ze gingen terug naar Amerika op 14.02.1928 met de *Mauretania*. Ook hun broer Alphonse (°Aalter, 02.11.1889) zal naar Amerika emigreren. Hij was op 11.03.1920 te Aalter getrouwd met Celina-Maria Van Kerrebroeck (°Aalter, 17.05.1892). Hij emigreerde in maart 1911 en kwam terug om te trouwen. Ze vertrekken dan terug naar Amerika. Vanaf 1911 verbleef Alphonse eerst in Indiana, daarna ging hij naar Portland bij Achiel Claeys en zijn zuster Eugenie Maes. Hij werkte ook te Sylvan. Later runde hij een farm in St John's en Grass Valley. Achiel Claeys was zijn buur. Er was een dochter Germaine. Ook Alphonse's broer, Henri Maes (1893-1942), verbleef bij hem. Alphonse overleed op 16.02.1984 te Yuma (Arizona). Celina-Maria Van Kerrebroeck overleed op 25.12.1967 te Hilsboro (Portland).

In het jaar **1908** zijn er heel wat minder mensen uit Groot-Aalter die naar Amerika en Canada uitwijken. De gegevens in de Venesoerapporten zijn ook niet volledig. We behandelen ze hier volgens datum van vertrek.

1. VAN BELLEGHEM Erildus: °Lotenhulle, 15 mei 1877 – electricien.

Zijn naam wordt Harold genoteerd in de Ellis Island documenten. Erild is de zoon van slachter, weduwnaar Vincentius (°Lotenhulle, 25.10.1828). Ze gingen in 1906 te Poeke wonen. Erild is getrouwd met Maria-Helena Van De Walle (°Aalter, 28.07.1877) en heeft twee kinderen: Firmin-Ghislain (°1902) en Rachel-Clara (°1903). Ze gingen in september 1906 te Aalter wonen in de Statiestraat nummer 177 bij haar vader August Van De Walle. Erild heeft reeds van 1906-1907 te Chicago gewerkt aan 2 \$ per dag. Hij keert nu terug naar Chicago naar de West Fullerton avenue 448. Hij bezit het Amerikaans staatsburgerschap. Hij neemt 175 fr. mee en spreekt Vlaams en een weinig Engels. Hij vertrekt op 08.02.1908 met de *Samland*. Maria Van De Walle overleed in Amerika in mei 1909. De kinderen bleven in België.

2. DE SCHRIJVER Cesar-Henri: °Lovendegem, 25 februari 1881 – slager.

Cesar is de zoon van slachter Constant (°Merendree, 01.07.1843) en Hortense Vergult (°Bellem, 05.04.1847). Ze woonden te Bellem in Kerkstraat 38. Cesar begeeft zich naar New York bij zijn broer Leon (°Lovendegem, 24.09.1872) in de 6th Avenue 100. Deze was in november 1905 met Swolfs Maria-Josephina gehuwd. Hij verbleef te Lovendegem, Borgerhout en Berchem. Leon werkt reeds 1 jaar in Amerika als slager aan 16 \$ per week. Cesar neemt 60 fr. mee en spreekt Vlaams. Cesar verbleef ook even te Oostende in 1901 in de Avenue Leopold 19. Nadien, in 1904, woonde hij ook te Charleroi. Hij vertrekt op 19.02.1908 met de *Montezuma* naar Sint-John (Canada).

3. LAMBRECHT Alfons: °Lotenhulle, 28 juli 1875 – landbouwer. Alfons is de zoon van August (°Ruisselede, 1831) en Rosalie Tack (°Kanegem, 1833; +Lotenhulle, 01.05.1884). Ze woonden op Oostmolen-Zuid 109. Hij heeft reeds van 1905-1907 te Chicago gewerkt bij de elektrische Tramway aan 2,3 \$ per dag. Alfons was op 11.12.1907 met de *Camroman* terug naar België gekomen. Hij trouwt op 12.02.1908 met Marie Wallaert (°Aalter, 09.03.1882; dochter van Leon en Philomena Andries). Hij keert met zijn vrouw Marie Wallaert terug. Hij gaat bij zijn schoonbroer Alfons Maes (°Aalter, 1874) te Calpleines 77 (getrouwd met Camilla Wallaert en reeds vertrokken in november 1907 met de *Vaderland*). Alfons neemt 1000 fr. mee en

spreekt Vlaams en Engels. Alfons vertrekt met de *Zeeland* op 14.03.1908 en was op 24.03.1908 te New York.

4. BOUCQUAERT Pieter: °Aalter, 18 juni 1832 – zonder beroep. Pieter was de zoon van daghuurman Carolus die getrouwd was met Marie-Rose Vanderplaetsen (°30 Fructidor VI – 16.09.1796) die op Oostmolen-Zuid 80 woonden. Hij is weduwnaar van Maria-Thérèse De Vuyst (+Aalter, 29.10.1847) en gaat in maart 1908 naar Amerika terug. Zijn zoon Jules was reeds in 1897 in Amerika geweest en ging in juli 1902 terug. Jules is Amerikaans staatsburger en was getrouwd met Mathilde De Milde (°Aalter, 1874).
5. De BUYSSER Irma: °Aalter, 4 november 1889. Irma is de dochter van Francies (°Aalter, 1842) en Mathildis Van Belleghem (°Aalter, 1850). Zij was op 26.02.1908 te Aalter getrouwd met Theofiel Van Vynckt (°Aalter, 06.11.1880) zoon van landbouwer Jean-Baptiste (°Ursel, 25.03.1824) en Amelie Clincke (°Aalter, 06.07.1841) die op de Veldhoek woonden. Ze vertrekken op 07.03.1908 met de *Vaderland* naar Amerika-Mishawaka. Ze waren op 18.03.1908 te New York. Een kind Emma 'Boisdier' van 3 jaar en 6 maand reist met hen mee. Ze gaan naar een vriend R. Van Campe RR N°1 te Mishawaka. Ze nemen meer dan 50 \$ mee. Haar broer Emiel was reeds in augustus 1906 met de *Vaderland* naar Amerika vertrokken.
6. RODTS August – landbouwer en DE SMET Marie-Emma: °Aalter, 8 juli 1880 - spinster. Marie is de dochter van Karel-Hendrik (°Aalter, 19.06.1857) en Marie-Louise De Loof (°Aalter, 1857). Zij was op 19.02.1908 te Aalter met landbouwer August Rodts (reeds in 1904 in Amerika) van het Biesenveld, getrouwd. Ze is de zuster van August (°1883) die ook reeds in Amerika vertoeft. Ze vertrekken op 07.03.1908 met de *Vaderland* naar Mishawaka naar zijn broer Adolf Rodts. Ze nemen meer dan 50 \$ mee. Ze worden als 'non emmigrant' opgetekend op de scheepslijsten.
7. VAN BEVEREN Adolf: °Wingene, 29 oktober 1876 – landbouwer. Adolf is de zoon van Karel-Lodewijk (°Aalter, 05.09.1832) en Barbara Lambert (°Wingene, 23.07.1842). Deze gingen in oktober 1902 te Ruiselede wonen. Adolf trouwt te Aalter op

11.03.1908 met Mathilde Cocquyt (°Aalter, 01.11.1870) dochter van Jean-Baptiste en Rosalie Leliaert. Adolf was reeds in Amerika geweest in februari 1902. Ze vertrekken op 21 maart 1908 met de *Kroonland* naar New York.

8. TANGHE Gerulf: °Ursel, 24 september 1874 – landbouwer te Bellem.

Gerulfus was te Bellem op 16.04.1902 getrouwd met Maria-Camilla Cuvelé (°Bellem, 06.09.1875). Hij heeft reeds 7 maanden in 1906 te South-Bend in een gieterij gewerkt. Hij gaat terug bij zijn schoonbroer Theophiel Landuyt in Walnutstreet 453. Deze is er zandstraler en verdient 3 à 3,5 \$ per dag. Gerulf neemt 50 fr. mee en spreekt Vlaams en een weinig Engels. Hij vertrekt op 18.04.1908 met de *Kroonland*. Hij kwam later terug naar Bellem en woonde in de Exterstraat 132. Hij was gekend als "Rulle" te Bellem.

9. VERHELLE Edmond: °Gent, 31 oktober 1865 – herbergier.

Edmond is de zoon van Ivo (°Gent, 01.12.1875) en Louise Van De Moere van Gent. Hij is te Aalter op 19.04.1893 met kleermaakster Emma-Marie Andries (°Aalter, 19.09.1869) getrouwd; dochter van varkenskoopman, herbergier Bruno (°Aalter, 1838) en Marie-Paulina De Wispelaere (°Aalter, 1839). Zij gaan naar Amerika-Chicago in de Diversey Boulevard 419 bij zijn vriend E. Vermeersch. Ze varen op 25.04.1908 met de *Finland* af. Volgende kinderen gaan met hen mee: Maria-Alida (°Aalter, 1894), Frans-Antoon-Joseph (°Aalter, 1898), Mathilde-Anna (°Aalter, 1900) en Henri-Jozef (°Aalter, 1905). Ze waren op 04.05.1908 te New York.

10. VAN DE SOMPEL Camiel: °Aalter, 20 augustus 1865 – landbouwer.

Camiel is de zoon van werkman Louis (°Aalter) en Frederica Cockel (°St.-Joris-ten-Distel) die te Maria-Aalter woonden. Hij begeeft zich op 13.06.1908 met de *Kroonland* naar Canada terug. Hij gaat naar St. Alphonse Manitoba bij zijn vriend Theophiel De Lichte (33 j) van Knesselare. Deze vertrok reeds in februari 1907 met de *Finland*. Camiel is Amerikaans staatsburger en neemt 25 \$ mee. Camiel is de broer van Charles-Louis Van De Sompel van Maria-Aalter.

11. VERHEYE Henri: °Aalter, 21 augustus 1865 - landbouwer te Aalter (reeds een eerste maal vertrokken in november 1906 met

- de zonen Ernest en Cyriel Van Landschoot). Hij gaat op 05.09.1908 naar Fairfield met de *Zeeland*.
12. VAN DE VOORDE Jules: °Aalter, 29 maart 1890 – landbouwer. Hij is de zoon van dienstbode Henri (°Bellem, 16.10.1860) en Elodie Verheye (°Knesselare, 26.08.1896). Ze woonden in Statiestraat 195 te Aalter. Hij gaat op 05.09.1908 met de *Zeeland* naar Fairfield (Iowa).
 13. TAGHON Clementina: °Aalter, 20 februari 1884. Clementina is de dochter van landwerkman, herbergier Frederic (°Aalter, 1856) getrouwd met Emilie De Wispelaere (°Aalter, 1859). Ze was op 25.03.1908 te Aalter gehuwd met August Laquiere (°Wingene, 17.10.1880). Ze ging in april 1908 te Wingene wonen. Henri, Jules en Clementina varen alle drie op 05.09.1908 met de *Zeeland* af en waren op 14.09.1908 te New York.
 14. VAN PARIJS Marie-Elisa: °Aalter, 28 maart 1876 - naaister. Marie is de dochter van kuiper Leopold (°Aalter, 12.04.1838) en Amelie De Craemer (°Knesselare, 22.09.1840) die in Statiestraat 45 woonden. Zij trouwde te Aalter op 02.09.1908 met Achiel De Milde (°Aalter, 05.06.1877) zoon van vlasbewerker-herbergier Felix (°1839) en Nathalie Braeckevelt (°Aalter 1841) van Oostmolen-Zuid. Achiel was reeds in 1900 en ook in 1902 met de *Noordland* naar Amerika geweest. Ook Alberic Van Parijs (°Aalter, 26.12.1883) was reeds in 1906 met de *Kroonland* naar Amerika afgereisd. Hij werkte dan in de steenkoolmijn te Mineral Point. Ze vertrekken op 08.09.1908 met de *Zeeland*. Ze waren op 14.09.1908 te New York. Er wordt vermeld dat het Amerikaanse staatsburgers zijn.
 15. STANDAERT Alfons: °Aalter, 19 maart 1888 – landbouwer. Alfons is de zoon van Desiré (°Ruisselede, 18.04.1851) en Marie-Louise Schellebroodt (°Aalter, 17.11.1853). Ze woonden op Stratem 50. In juli 1908 gingen ze te Poeke op Knok 21 wonen. Alfons (ook al vertrokken in oktober 1906 met de *Finland*) werkte reeds te Silvis als arbeider bij de spoorwegen aan 2 \$ per dag. Hij keert nu terug bij Aloïs De Vos (van Zeveren die reeds in mei 1905 vertrok). Aloïs werkt er reeds 4 jaar als schrijnwerker aan 3 \$ per dag. Alfons neemt 75 fr. mee en spreekt Vlaams en een weinig Engels. Hij vaart op

03.10.1908 met de *Zeeland* af. Hij was op 20.11.1908 te New York. Zijn naam wordt op de scheepslijsten van Ellis Island opgetekend als Handaert.

16. COPPENS Jules: °Bellem, 23 maart 1880 – landbouwer.
Jules is de zoon van Charles-Louis (°St.-Joris-ten-Distel, 07.06.1840) getrouwd met Leonie De Vuyst (°Bellem, 26.03.1842). Ze wonen op Pauwelsbos 37 te Bellem. Jules heeft van 1906-1907 te Magnola (Ohio) in een steenkoolmijn aan 3 à 4 \$ per dag gewerkt. Hij keert nu terug bij zijn schoonbroer Theophiel De Waele die er reeds 10 jaar werkt als steenkoolkapper. Jules neemt 60 fr. mee en spreekt Vlaams en een weinig Engels. Hij reist op 03.10.1908 met de *Zeeland* af. Jules was terug te Bellem in april 1911.
17. GUNS Stéphan (35 jaar) en GUNS Frederic (28 jaar): landbouwers te Aalter.
Ze gaan naar Cotton (Californië). Ze hebben reeds te Los Alamos bij een pachter gewerkt. Ze keren bij hun neef François Baeyens terug die er sedert april 1902 pachter is. Frederic was er in december 1903 reeds geweest. Ze nemen 1000 fr. mee en spreken Vlaams en Engels. Ze varen op 24.10.1908 met de *Finland* af. Men noteert in de registers dat ze van "*Oultré*" zijn en dat ze in New York op 03.11.1908 zijn aangekomen. Het zijn Amerikaanse staatsburgers.
18. VAN BEVEREN Camiel: ° Wingene, 14 augustus.1874 woonachtig te Maria-Aalter – '*Brewer*', Amerikaans staatsburger.
Camiel is de zoon van Karel-Lodewijk (°Aalter, 1832) en Barbara Lambert (°Wingene, 1842). Camiel trouwt op 23.04.1902 te Aalter met Cordula Van Den Brande (°Aalter, 09.11.1877). Camiel was reeds in juni 1902 in Amerika geweest. Met zijn vrouw Cordula en kinderen, Adolf (4jaar) en Bertha (3 jaar) gaat hij op 24.10.1908 met de *Finland* naar zijn broer Adolf in de Huron street te Detroit terug. Zij worden op de scheepslijsten als Amerikaanse staatsburgers vermeld.
19. VAN HULLE Jules: °Bellem, 28 april 1872 – landbouwer.
Jules is de zoon van Marie-Thérèse Van Hulle. Hij gaat naar Amerika met zijn vrouw Marie-Eugenie Six (°Bellem, 07 juli 1873 – landbouwster). Marie-Eugenie is op 28.10.1908 te Bellem getrouwd met Jules. Zij is de dochter van Francies-

Modest en Hendrika Van Dierdonck. Jules was reeds in 1892 naar South-Bend geweest. Ze gaan op 31.10.1908 met de *Vaderland* naar Amerika-Moline. Ze vervoegen er schoonbroer Ernest Six. Ze nemen meer dan 50 \$ mee. Ze waren te New York op 09.11.1908.

20. BLONDIA Emilie-Sidonie : °Aalter, 23 januari 1881 – meid. Emilie is de dochter van Petrus (°Ursel, 1839) die getrouwd is met Marie-Louise De Foor (°Aalter, 1849). Emilie was op 19.11.1908 te Aalter met Henri Cuvelé (°Aalter, 07.11.1871; +Aalter, 08.02.1952) van Ruiselede getrouwd. Ze is de zuster van Cyriel (°Aalter, 27.02.1884) die ook naar Amerika zal emigreren. Ze gaan op 28.11.1908 met de *Finland* naar Moline. Ze gaan bij Theophiel Van De Wiele 1st Avenue 13 street . Ze nemen 200 fr. mee. Henri was reeds in Amerika geweest maar kwam terug om te trouwen. Henri spreekt Engels en Vlaams. Ze verwierven er de Amerikaanse nationaliteit en hadden er drie kinderen: Alexia (°12.09.1909), Clara (°15.09.1913) en Omer (°16.05.1915), allen geboren te East-Moline (Illinois). Later kwamen ze in 1921 terug naar België. Emilie overleed te Aalter op 07.01.1959. Ook haar broer Camiel Blondia (°Aalter, 1882) zal op 16.04.1910 met de *Finland* naar Amerika uitwijken.

Henri Cuvele en Blondia Emilie

No. 687029

To be given to the person Naturalized.

THE UNITED STATES OF AMERICA

DEPARTMENT OF COMMERCE

Petition, Volume 6 Number 1111
Description of holder Age 44 years; height 5 feet, 11 1/2 inches; color White; complexion Dark; color of eyes Gray; color of hair Black; visible distinguishing marks None

Name, age, and place of residence of wife Amelia Cuvele, 35 years, East Moline, Rock Island, Illinois
Names, ages, and places of residence of minor children Alessa, 7 years; Clara, 3 years; and Omer, fifteen months; All live in East Moline, Illinois

ORIGINAL

State of Illinois

Rock Island County

ss. [Signature]

(Signature of holder.)

Be it remembered that ~~Vizxxxxx~~ Henri Cuvele residing at number 1414 - 17th Street East Moline Illinois who previous to ~~his~~ naturalization was a subject of Albert I, King of the Belgians having applied to be admitted a citizen of the United States of America pursuant to law, and at a September term of the Circuit Court of Rock Island County held at Rock Island, Ill on the 20th day of September in the year of our Lord nineteen hundred and sixteen the court having found that the petitioner had resided continuously within the United States for at least five years and in this ~~territory~~ ^{State} for at least one year immediately preceding the date of the filing of ~~his~~ petition and that said petitioner intends to reside permanently in the United States, had in all respects complied with the law in relation thereto; and that he was entitled to be so admitted; it was thereupon ordered by the said court that he be admitted as a citizen of the United States of America.

In testimony whereof the seal of said court is hereunto affixed on the 20th day of September in the year of our Lord nineteen hundred and sixteen and of our Independence the

Naturalisatiecertificaat familie Cuvele 1916.

21. VROMAN Camiel: °Schuiferskapelle, 3 september 1883 – landbouwer.

Camiel heeft te Moline ijzer gelost aan 2 \$ per dag. Hij vertrok reeds een eerste maal in mei 1906. Hij keert nu terug bij Camiel De Volder in de 4th Avenue 1317. Camiel is er werkzaam bij de spoorwegen als grondarbeider aan 1,75 \$ per dag. Hij neemt 100 fr. mee en spreekt Vlaams en een weinig Engels. Hij vaart op 28.11.1908 met de Finland af.

22. COOREMAN Joos-August: °Aalter, 4 juni 1883 - landbouwer. Joos heeft te Moline gewerkt in een ploegenfabriek aan 2 \$ per dag. Hij keert terug bij zijn broer Alfons in de 16th Avenue 553. Hij neemt 200 fr. mee en spreekt Vlaams en een weinig Engels. Ook zijn vrouw Helena-Marie Verplaetse (°Lotenhulle, 02.05.1884), waarmee hij op 18.11.1908 te Aalter trouwde, gaat met hem mee. Hij vaart op 28.11.1908 met de *Finland* naar Moline af. Ze waren op 09.12.1908 te New York.

In de periode 1907-1908 tellen we ongeveer 177 mensen die naar Amerika en Canada afreisden, soms zelfs voor de tweede of derde maal. Dit zijn 89 mannen, 37 vrouwen en 51 kinderen. Hiervan geven 75 man als beroep landbouwer of landwerker op. We vinden ook 3 dienstboden (knecht), 3 naaisters (stikster, kleermaakster), 1 kleermaker, 1 dagloner, 1 vlasbewerker, 1 timmerman, 1 elektricien, 1 slager, 1 bakker en 1 herbergier.

Hierbij gevoegd nog enkele gedachtenisprentjes van personen uit Groot-Aalter die in Amerika overleden zijn:

Philomena De Fauw:

°Bellem, 21.03.1881;
+Mishawaka, 19.01.1953
Vertrokken in maart
1903 met de *Southwark*

Marie Hutsebout:

°Aalter, 15.11.1885;
+Mishawaka, 10.02.1933

Edmond De Graeve:

°Bellem, 18.11.1888;
+Chicago, 13.05.1932

André Van Renterghem:

°Lotenhulle, 07.02.1903
getrouwd met Alice De
Waele van Aalter
+Salinas (Californië),
31.12.1963.

JESUS	MARY	JOSEPH
Pray for the repose of the soul of		
PHILOMINA DE FAUW		
Dear Widow of the late		
CONSTANT DE VLIAGER		
Born in Bellem, Belgium, March 21, 1881.		
Died in Mishawaka, Ind., U.S. A., January 19, 1953.		
Member, Senior Altar Society		
of St. Bavo's Church		
Peaceful be thy silent slumber.		
Peaceful in thy grave so low;		
Thou no more aill join our number,		
Thou no more our sorrows know.		
Yet again we hope to meet thee,		
When the day of life is fled.		
In heaven with joy to greet thee,		
Where no farewell tears are shed.		
PRAYER		
God of eternal love and mercy we		
pray to Thee for the soul of Thy		
servant Philomina, whom you have		
called from this world. Forgive her		
the sins which she may have com-		
mitted thru human weakness and		
admit her into eternal life and hap-		
piness where she may live in the		
community of Thy chosen through		
Jesus Christ our Lord. Amen. Our		
Father, etc.		
Farewell my dear Son, Daughters, Step-		
son, Step-daughters, Brother, Sisters, Rela-		
tives and all my Friends.		
. . . DE VOS FUNERAL HOME		

Tot Zalig Aandenken

van

Marie Hutsebaut

BIDT VOOR DE ZIEL

van

MARIE HUTSEBAUT

Echtgenoot van

HENRY VAN LAECKE

Geboren te Aeltre, O. Vl., Belgie, den 15 November 1885, en godvruchtig overleden te Mishawaka, Ind., V.S.A., den 10 Februari 1933.

Ik had niet verwacht u zoo vroeg en achter zulk eene kortstondige ziekte te verlaten, maar wat de Heer doet is wel gedaan, dat Zijn Heilige Naam gezegend zij.

Als eene deugdzaame moeder gedroeg zij zich in alles met groot beleid, bleef gehecht aan den dienst van God, altijd heeft zij de zorg van haar huisgezin waargenomen, hare kinderen in de vreeze Gods opgevoed en ze door haar stichtend leven tot de deugd opgewekt.

Wij hebben haar bemind op aarde, vergeten wij haar niet, totdat wij haar door onze gebeden gebracht hebben in 't rijk der Hemelen.

Bemide echtgenoot, kinderen, familie en vrienden, bewandelt steeds de wegen des Heeren, en onderhoudt Zijne geboden, opdat Gods zegen met u zij in uw leven, en opdat gij Zijn loon moget ontvangen in den laatsten dag.

MOLINE GAZETTE, MOLINE, ILLINOIS

Tot Zalig Aandenken

van

Edmond De Graeve

BIDT VOOR DE ZIEL

van

EDMOND DE GRAEVE

Echtgenoot van

LEONIE BONNE

Geboren te Bellem, O. Vl., Belgie, den 18 November 1888, en overleden te Chicago, Ill., V.S.A., den 13 Mei 1932, voorzien van de laatste Heilige Sakramenten.

De dood is gelijk een schip, die de reiziger tot den anderen wereld overzet, en heeft u geleid verre van de droefheid en de bekoringen. In haar is niets bedrukkend dan de scheiding. Wij moeten ons aan de opperste schikkingen van God onderwerpen, hoe pijnlijk het ook weze, omdat Hij ons bemint en Zijne wijsheid oneindig is.

Ik had niet verwacht u zoo vroeg en achter zulk eene kortstondige ziekte te verlaten, maar wat de Heer doet is wel gedaan, dat Zijn Heilige Naam gezegend zij.

Bemide familieleden en vrienden, weent niet over mij, maar bidt voor mijne zaligheid; en, gelijk ik u op aarde bemind heb, zal ik u ook in den hemel beminnen, waar wij eenmaal voor altijd zullen vereenigd zijn in het aanschijn des Heeren.

Barmhartige Jesus, geef hem de eeuwige rust. (7 j. en 7 quad. af.)

MOLINE GAZETTE, MOLINE, ILLINOIS

Tot slot willen we ook een paar tips meegeven waar u terecht kan voor eventuele informatie op het internet.

www.ellisland.org

Na het inbrengen van de familienaam en eventueel de eerste letter van de voornaam bekomt men in :

Matching passenger records : de naam van de passagier, verblijfplaats, aankomstdatum in Amerika, ouderdom.

In het Passenger record van deze bepaalde persoon vindt men dan de juiste aankomstdatum, geslacht, gehuwd of ongehuwd (M) (S), naam van de boot, vertrekhaven.

In het Vieuw original ship manifest vindt men daarenboven meer gegevens over de familieleden die de reiziger eventueel vergezellen, waar hij naar toe gaat, vertrekdatum uit de haven, hoeveel geld hij mee neemt, zijn beroep en nog andere gegevens.

In het Ship manifest zien we dan al de passagiers van de bepaalde boot waarmee de betrokken persoon reist.

Opgepast bij het invoeren van de naam. Soms werden de namen in het Ship manifest wel eens verkeerd genoteerd. In feite is dit document een overschrijven van het 'Vieuw original ship manifest'. Daar zijn de namen meestal wel correct genoteerd. Men moet soms een beetje zoeken om de juiste schrijfwijze bij de start in te voegen. Ook de naam van de gemeente is niet altijd te vergelijken met de huidige schrijfwijze. Zo kan u bijvoorbeeld bij het intikken van 'Van Laecke', soms niet de gewenste gegevens vinden, als men dan 'Van Laeke' in brengt, kan dit wel succes hebben. Een beetje oefenen brengt zeker resultaat.

Gij allen die hem gekend en van hem gehouden hebt, bidt voor de ziel van de heer.

Andre Van Renterghem

Echtgenoot van mevrouw Alice De Waele.

Geboren te Lootenhulle, België, February 7, 1903.

En plots maar niet onvoorbered te Sallnas, California, U.S.A., overleden op December 31, 1963, voorzlen van de laatste Heilige Sacramenten van onze Moeder de H. Kerk.

Een rustige brave man is zonder enig vertoon, in alle eenvoud gelyk hñ geleefd heeft, naar de hemel verhuisd Een diep-gelovig kristenmens heeft zijn aardse leven verwisseld met het eeuwige "Liefde tot God en de mensen" dat is de samenvatting van dit eenvoudig leven.

Lieve Echtgenote, samen hebben wij vreugde en leed gesmaakt en gedeeld. Ik verlaat U. Vaartwel.

Lieve Vrouw en dierbaar kind die de vreugde van myn leven waart. Weent niet gelyk de genen die geen hoop hebben en vergeet my niet in uwe gebeden.

Lieve Broeders en Zusters, Vrienden en Bloedverwanten vaartwel. Wy zullen elkaar weerzien in den hemel.

Akten van Geloof Hoop en Liefde.

R. I. P.

Muller Mortuary Service
"Since 1891"

Vergeet ook niet dat de familienaam van de echtgenote genoteerd wordt als deze van de man. Dit kan soms wel wat verwarring teweeg brengen bij het zoeken. De eerste maal dat men gaat zoeken, moet men zich wel laten registreren maar dit is kosteloos.

www.geneanet.org

Hier kan men bij het intikken van een bepaalde familienaam en een gemeente zien wie reeds opzoeken gedaan heeft in verband met deze familienaam. Meestal vindt men er ook het email adres van de persoon voor verdere informatie.

www.ancestry.com

Kan u ook bepaalde info bezorgen over familieleden in de Verenigde Staten.

<http://mail.yahoo.com>

Ook hier kan u terecht voor informatie over een bepaalde familienaam. Men dient eerst lid te worden (gratis).

Roger BAECKELANDT

Bronnen : Venesoenrapporten 1907-1908
 Bevolkingsregisters en Burgerlijke stand van Groot-Aalter.
 Internetinformatie
 Informatie van familieleden

INHOUDSTAFEL

Roger BAECKELANDT	Geschiedenis van het sluikblad Klaroen.	3
Willy STEVENS	De waarheid over het leen van de Woestijne.	7
Het bestuur	Rechtzetting.	11
Roger BAECKELANDT	Emigratie naar Amerika en Canada in 1907-1908.	13

LAND VAN DE WOESTIJNE

Tijdschrift van de Heemkundige Kring Aalter, gesticht in 1977.
Verschijnt in maart, juni, september en december.

Uitgegeven met steun van het Gemeentebestuur van Aalter,
het Provinciebestuur Oost-Vlaanderen en de Vlaamse Gemeenschap.

Verantwoordelijke uitgever:

Jan Defruyt, Kestelstraat 67, 9880 Aalter

Bankrekening : nr. 442-6594361-40 - Heemkundige Kring Aalter.

Lidmaatschapsbijdrage : gewone leden : € 12,50

steunende leden : € 25,00 of meer

Overname uit het tijdschrift is toegelaten mits schriftelijke toelating
van de redactie. Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud
van zijn tekst.

BESTUUR

Voorzitter : Willy STEVENS, Groenevijvers 8, 9910 Knesselare
09 374 44 58 - pr000063@worldonline.be

Ondervoorzitter : Peter LAROY, Brouwerijstraat 84, 9880 Aalter
09 375 14 86 - peter.laroy@telenet.be

Secretaris : Jan CAMERLINCKX, Schuurlo 12, 9880 Aalter
09 374 79 82 - jan.camerlinckx@skynet.be

Ledenbeheer : Eliane DE POORTER, Leurebroekdreef 1, 9880 Aalter
051 68 89 91 - arnelidepoorter@pandora.be

Penningmeester : Dries ALYN, Bellemstraat 49, 9880 Aalter
09 374 23 60

Redactie en layout : Jan DEFRUYT, Kestelstraat 67, 9880 Aalter
09 374 65 81 - jan_defruyt@scarlet.be

LEDEN : Robert VERHELST, Stationsstraat 74, 9880 Aalter
09 374 41 36 - robert.verhelst@scarlet.be

Roger BAECKELANDT, Ekenakker 2, 9880 Aalter
09 375 13 77 - roger.baeckelandt@scarlet.be

Walter VERVALLE, Langendamdreef 62, 9880 Aalter
09 374 54 63 - walter39be@yahoo.com

MEDEWERKER : Erik WILLE, St.-Pietersveld, 8750 Wingene
051 65 50 29 - erik.wille@skynet.be

Etienne VAN EEGHEM, Ter Weibroek 53, 9880 Aalter
09 374 76 81 - etienne.vaneeghem@scarlet.be

Rik CLAEYS, Kleine Weg 25, 8700 Tielt
051 40 63 20 - Rik.Claeys1@telenet.be

Provincie
Oost-Vlaanderen
Centrale Bibliotheek

Land van de Woestijne

Tijdschrift van de
Heemkundige kring „Arthur Verhoustraete” Aalter

29e jaargang - nr. 3 - 2006

HET ETEN IS GEREED AAN TAFEL OP HET KASTEEL VAN POEKE

Het Vlaams *erfgoedregiem*, zoals Gielen en Laermans ⁽¹⁾ het erfgoedbeleid in Vlaanderen betitelen, is blijkbaar erg creatief en na een jaarlijkse 'Openmonumentendag' en 'Erfgoeddag' komt er nu ook nog een 'Week van de smaak'. Dat eten en drinken ineens een plaats kregen onder de noemer 'cultureel erfgoed', heeft volgens de organisatoren van het nieuwe evenement te maken met *de evolutie van het steeds ruimer denken over cultuur in de éérentwintigste eeuw*. ⁽²⁾ Historici, heemkundigen en musea hebben echter niet zitten wachten op die vaststelling. In de voorbije halve eeuw zijn over verschillende facetten van ons culinaire verleden talrijke publicaties verschenen en in musea zijn vaak uitgebreide collecties aanwezig die dat soort thematiek behandelen...

In onze reeks bijdragen over eten en drinken in het verleden, willen we het ditmaal hebben over het kasteel van Poeke. Het kasteel staat tot ver buiten de grenzen van Aalter bekend als een uniek historisch monument. Als men het over het kasteel heeft, dan gaat de aandacht steevast naar architectonische aspecten of naar het wel en wee van de verschillende families die er verbleven. Over het dagelijks leven op het kasteel, laat staan over culinaire aangelegenheden, is tot nog toe weinig gezegd of geschreven. Reden te over dus om op zoek te gaan naar materiaal om er een verhaal mee te stofferen. Verrassende of spectaculaire dingen vonden we niet. Allicht lacunes in het bronnenmateriaal of misschien waren de van Poekes, de Preud'hommes en de Pyckes die het kasteel bewoonden, misschien toch niet zo'n extravagante edelen... Wat we vonden volstaat echter ruimschoots om de kelderverdieping of *souterrain* van het kasteel van stof en

spinnenwebben te ontdoen - figuurlijk althans - en ze wat meer in de belangstelling te plaatsen dan tot nog toe het geval was.

HET LEVEN OP EEN MIDDELEEUWSE BURCHT WAS LANG NIET ZO IDYLLISCH

Wanneer de heren van Poeke de eerste versterkte woning oprichtten in Poeke, weten we niet. Misschien bezaten ze al in het begin van de dertiende eeuw of zelfs daarvoor, een houten woning met bijgebouwen, omgeven met een palissade en een brede gracht. Dat is echter niet meer dan een verleidelijke hypothese, want er zijn geen bronnen beschikbaar die zelfs maar refereren naar een versterking in Poeke in die tijd, laat staan er enige beschrijving van zouden geven. Voorlopig zijn er ook geen archeologische sporen gevonden die het bestaan van zo'n versterkte woning zouden bevestigen.

Een 'burcht' of 'kasteel' van de heren van Poeke duikt eerst veel later in de bronnen op. Dat was naar aanleiding van het conflict dat in 1379 uitbrak tussen de Gentenaars en graaf Lodewijk van Male, maar veel meer dan een vermelding was dat niet. ⁽³⁾

Tot op onze dagen zijn er nogal wat mensen die een vrij poëtisch beeld hebben van het kasteelleven in vroegere tijden. Waarschijnlijk heeft dat te maken met de verhalen die daarover in onze vroegere schoolboekjes werden opgehangen. Het heette dat als de heren geen oorlog voerden, ze dan op jacht gingen en *in 't mooie jaargetijde samenkwamen op schitterende feesten, tornooien of steekspelen*. Ook in het koude jaargetijde was het er blijkbaar gezellig want *Wanneer in den Winter, de wind in de hooge toren blies, of de sneeuw heinde en ver het omliggende veld bedekte, vergaderden de burchtbewoners in de wapenkamer, om den grooten haard, waar gansche boomtakken op het vuur geworpen werden. Soms kwam een dolende ridder, een pelgrim of een verdwaalde reiziger de gastvrijheid vragen: die vertelde dan zijn wondervolle wedervaren en werd gretig aanhoord.* ⁽⁴⁾ Denk er nog een reebokje aan het spit bij, verder een grote eiken tafel met borden in aardewerk en grote met wijn gevulde roemers en het sprookjesverhaal is compleet.

De werkelijkheid was echter veel minder idyllisch. In de middeleeuwen was een kasteel in eerste instantie bedoeld als militair bolwerk en als dusdanig daarvoor ook ingericht. Comfort en gezelligheid voor de bewoners waren bijzaak. Het hoeft ons dan ook niet te verwonderen dat, naarmate het leven in de steden aantrekkelijker

werd, heel wat adellijke families verkozen om daar een verblijfplaats te hebben. Wanneer de familie van Poeke zich in de stad ging vestigen, is niet gekend. Eulaard II van Poeke is de eerste waarvan we weten dat hij in het begin van de vijftiende eeuw een woning had in Gent en uit de context van een aantal do-

documenten blijkt dat de familie daar ook regelmatig verbleef. Na de vernieling van het kasteel in 1453, verbleef de familie wel noodgedwongen in de stad Gent of elders. Behalve enige vijftiende en zestiende eeuwse teksten in verband met nalatenschappen hebben de van Poekes niets nagelaten dat ons een idee zou kunnen geven van hun dagelijks doen en laten, laat staan dat we zouden kunnen meekijken in de keuken van toen.

Beschrijvingen van het middeleeuwse kasteel zijn er niet. Een afbeelding van het beleg in 1453 leert ons ook al niet veel. We weten dus niet hoe het interieur ingedeeld was, ook niet of er bijvoorbeeld een afzonderlijke keuken met haard was zoals we nu nog aantreffen in het huis van Gruuthuse in Brugge. Het enige dat we met zekerheid weten, is dat er bij het kasteel een neerhof lag. Na de vernieling van

Beeldvorming van het kasteelleven in het verleden: tafereel uit negentiende eeuwse geschiedenisboek.⁽⁵⁾

Afbeelding van het kasteel van Poeke naar aanleiding van het beleg van 1453.⁽⁶⁾

het kasteel door de Bourgondiërs was dat trouwens het enige dat herbouwd werd. In de zestiende eeuw was dat neerhof regelmatig verpacht en er was zelfs verblijfsruimte voorzien voor het geval de heer op bezoek kwam.⁽⁷⁾ Met de aanwezigheid van een neerhof was alvast de bevoorrading van het kasteel verzekerd. Tenminste toch in vrede, want ofschoon het neerhof door een wal afgeschermd was, kon het gemakkelijk ingepalmd en vernield worden, zoals in het najaar 1452 gebeurde toen een kleine Bourgondische troepenmacht het door de Gentenaars bezette kasteel aanviel.⁽⁸⁾

Uit de middeleeuwen en meer bepaald uit de Bourgondische tijd zijn in de literatuur enkele beroemd gebleven feestmalen beschreven, zo ondermeer het *banquet du faisan* dat Filips de Goede in 1454 te Rijsel liet organiseren ter ondersteuning van de christenen in het Oosten. Op het 'feestje' waarop honderden gasten aanwezig waren, werd niet alleen een ongeziene veelheid aan gerechten opgediend, maar om de gasten tussen de gangen door bezig te houden, had men een heus spektakel opgebouwd met decors, muziek, voordracht en zang. De vele ponden die de Bourgondische schatkist moest ophoesten, waren uiteraard recht evenredig met de luister die het feest had uitgestraald...

Patriciërs en doorsnee edellieden zoals de van Poekes moesten het met veel minder middelen doen om hun feestjes op te bouwen, maar dat wil niet zeggen dat die zich tekort deden aan spijs en drank. Om toch een idee te geven van wat er in die tijd zoal op tafel kwam bij de 'beter gestelden' kozen we uit *Le Ménagier de Paris* een 'eenvoudig menuutje' van twee gangen, twee tussengangen en iets om te eindigen.⁽⁹⁾

Premier mets

Poreaulx blancs à chappons, oé à l'eschinée et à l'andouille rostie, pièces de beuf et de mouton, un brouet gorgé de lièvres, de veel, de connins.

[Eerste gang

Witte prei met kapoen (gecastreerde haan), ruglapjes van gans met worstgebraad, stukken rund en schaap, ragout van haas, kalfvlees, konijn.]

Second mets

Chappons, perdris, connins, plouviers, cochons farcis, faisans pour les seigneurs, gelée de char et de poisson.

[Tweede gang

Kapoen, patrijs, konijn, pluvier, gefarceerd varken, fazant, gelei van vlees en vis.]

L'entremets

Lux et carpes.

[Tussengang

Snoek en karper.]

L'entremets eslevé

Cine, paons, butors, hérons et autres choses.

[Hogere tussengang

Zwaan, pauw, roerdomp, reiger en andere dingen.]

L'issue

Venoison, ris engoulé, pastès de chappons, flaons de cresse, darioles, anguilles renversées, fruit, oublées, estrées et le claré.

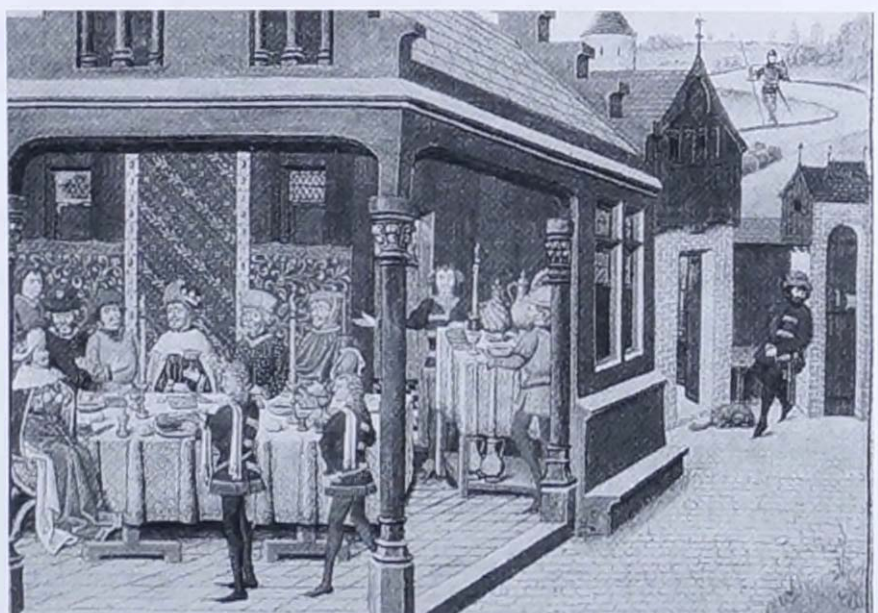
[Om te eindigen

Gebraad in een korst van deeg, rijst (bereid met melk en saffraan), pastei van kapoen, vlaai van room, taartjes, paling, fruit, oublies (fijne opgerolde wafeltjes), claret (soort hypocras gemaakt van honing en witte wijn).]

Behalve de grote keus aan spijzen die opgediend werden, valt op dat er nog een groot aantal wilde vogelsoorten op de middeleeuwse tafels belandden. Het assortiment dat in de toenmalige 'kookboeken' werd vermeld, was overigens nog een stuk uitgebreider dan in de hiervoor weergegeven menu en omvatte zowat alle algemeen voorkomende vogelsoorten tot mussen, merels, lijsters, mezen, spechten en nachtegalen toe. Vanaf de zestiende eeuw kwamen de meeste soorten steeds minder op menu's voor. Vandaag komen ze maar zelden of niet meer voor in de natuur...

In middeleeuwse menu's komt vaak konijn voor. In tegenstelling tot wat de meeste mensen misschien denken, kwamen konijnen van nature niet voor bij ons.

Oorspronkelijk stammen ze uit zuidwestelijk Spanje. De Romeinen verspreidden ze in Zuid-Europa en ze werden eerst in de dertiende eeuw in Noord-Europa geïntroduceerd. Ze werden niet alleen als delicatessen gegeten, maar ook hun vel was zeer geliefd. Aanvankelijk werden ze in 'waran-

Aristocratisch banket in de middeleeuwen.⁽¹¹⁾

den' gekweekt, maar ontsnapte exemplaren verwilderden in de natuur en werden op de duur zelfs een plaag voor de landbouw.⁽¹⁰⁾

De gasten van een middeleeuws banket aten natuurlijk niet van elk van de opgediende schotels, maar vergenoegden zich met het kiezen van enige hapen uit iedere gang. Hoe dan ook, met honger zullen ze het banket wel niet verlaten hebben.

NA DE HEROPBOUW VAN HET KASTEEL

Het kasteel van Poeke werd eerst in loop van de zeventiende eeuw terug opgebouwd door de familie de Preud'homme d'Hailly nadat die het in 1597 had gekocht. Het is eerst na 1660 dat we aanwijzingen vinden dat ze op het kasteel van Poeke verbleven.

Een in de kelderverdieping aangebrachte datum die verwijst naar de jaren 1670 en enkele versierselen laten vermoeden dat daar toen al een aantal dienstvertrekken, zoals een keuken en bergruimten voor voedsel en drank, ondergebracht waren. Over het personeel dat in die tijd op het kasteel verbleef en werkte, vinden we in de bronnen niets terug.

Voor de voedselvoorziening was men allicht aangewezen op het tot het domein behorende neerhof en op de verschillende hoeven die tot de heerlijkheid behoorden. Graan, vlees (rund, schaap, varken of kip), melk, boter, eieren, groenten, tuinkruiden en fruit moeten daar in principe in voldoende mate aanwezig geweest zijn.

Riviertjes en vijvers verschaften diverse soorten vis voor de dagen dat er geen vlees mocht gegeten worden en dat waren er destijds nogal wat. Behalve de tweeënvijftig vrijdagen in een jaar, waren ook de quatertemperdagen, de vigiliedagen voor de grote feestdagen en de veertigdaagse vasten vleesloze dagen. Daarom dat in oude kookboeken sommige recepten zowel voor gewone dagen als voor dagen van vlees derven werden opgegeven.

Tussendoor zorgde ook de jacht nog voor wat afwisseling op het menu, maar daar moeten we ons toch geen al te grote voorstellingen van maken. In onze regio was het groot wild zoals herten, reeën en evers zo goed als verdwenen en konijnen, hazen, fazanten, patrijzen, wilde eenden en ganzen en ander gevogelte waren, in een tijd dat jachtgeweren met hagelpatronen nog uitgevonden moesten worden, niet zo eenvoudig op de borden van de kasteelbewoners te brengen. Strikken, vallen, netten en valken waren toen allicht de meest efficiënte middelen om de menu's wat op te fleuren met 'delicatessen' uit de natuur.

Uit die tijd is een rekening van Laurentius Van de Weghe bewaard gebleven. Over de periode van juli 1665 tot april 1667 werd voor een totaal bedrag van 22p 5s 1d goederen, vooral voedingswaren, geleverd. Het ging om broodsuiker, diverse specerijen, olie, droge bonen, gedroogde krenten en rozijnen, enzovoort.⁽¹²⁾ Het document leert ons niet bijster veel over de eetgewoonten op het kasteel, behalve dan dat, te zien aan de aangekochte hoeveelheden, er niet te kwistig werd omgesprongen met specerijen. Broodsuiker was witte suiker van suikerbroden. Deze suiker was geschraapt van een kegelvormig suikerbrood, de meest gebruikelijke vorm waarin de geraffineerde rietsuiker destijds op de markt kwam. Het is misschien interessant om weten dat één pond (433 g) broodsuiker toen 8 stuivers kostte. Dat was ongeveer acht keer zoveel als eenzelfde hoeveelheid tarwe. Omgerekend naar goudwaarde komt dat per kilogram op ongeveer €7,85 of zo'n 314 oude franken.

Bier betrok men allicht uit de lokale brouwerij die in het bezit was van de heer en die in de tweede helft van de zeventiende eeuw achtereenvolgens werd uitgebaat door Jacques Wiemelle, Jan Damours en Daniel van de Weghe.

Voor wijn moest men naar de stad, waar die werd aangevoerd uit den vreemde.

Adellijke families hadden personeel in dienst om allerlei huishoudelijke taken te vervullen. Het aantal mensen in dienst was zowat de graadmeter voor de status van de heer. Tot dat personeel behoorde ook keukenpersoneel en personeel dat belast was met de tafeldienst.

In tegenstelling tot de vele verhalen die meestal een negatief beeld ophangen van de relaties tussen de heer en zijn ondergeschikten, geven heel wat documenten toch een ander idee. Zo zagen we dat personeelsleden vaak jarenlang in dienst bleven en dat er soms een vertrouwensrelatie tussen werkgever en ondergeschikte groeide. Personeelsleden werden ook bedacht met giften bij het overlijden van hun meesters. Zo voorzag het in 1720 opgemaakte testament van Marc Antoine Albert de Preud'homme d'Hailly dat zijn *valet de chambre*, Jean Hubrecht, honderd gulden zou krijgen zowel bij zijn overlijden als bij dat van zijn echtgenote. Dat voor zover betrokkene dan nog in dienst was bij de baron. Daarnaast stipuleerde het testament dat alle personeelsleden, zowel bij het overlijden van de baron als van zijn echtgenote, bovenop hun loon nog eens zoveel ponden zouden ontvangen als ze jaren dienst hadden bij de familie.⁽¹³⁾

CHARLES FLORENT DE PREUD'HOMME D'HAILLY ZAG HET NOGAL GROOT

Het was Charles Florent de Preud'homme d'Hailly die rond het midden van de achttiende eeuw begon met een grondige renovatie van het kasteel. De man had blijkbaar ambitie en wilde zoals hij het zelf formuleerde van het domein van Poeke *la plus belle Campagne de la Flandre* maken.⁽¹⁴⁾ Of hij in dat opzet slaagde, laten we hier buiten beschouwing, maar hij heeft in alle geval veel geld gependeed aan de verbouwing van het kasteel en de aanleg van het park. Ook in het dagelijks leven zag hij de dingen nogal groots en schrikte hij niet terug voor soms extravagante uitgaven, zoals het aanschaffen op 9 januari 1750 van een *silvere vaiselle uyt het sterfhuys van heere grave van Rumbekke* voor een sommetje van 667 ponden groot of de aankoop op 8 januari 1752 van *eene carosse* voor 300 ponden groot. De beschikbare rekeningen (1743-1751 en 1759-1765) van de familie de Preud'homme vermeldden niet alleen kosten voor de verbouwwingswerken van het kasteel en andere gebouwen, maar ook uitgaven die betrekking hadden op het dagelijkse leven van de familie.⁽¹⁵⁾

⁽¹⁶⁾ Behalve dat de rekeningen weinig gedetailleerd zijn, is het niet steeds duidelijk of ze betrekking hadden op Poeke, Gent of een andere plaats. Het beeld dat we krijgen van het dagelijkse leven is er dan ook één dat zich deels in de stad, deels op het platteland afspeelde.

Opvallend is dat we geen enkele rekening vonden die er zou kunnen op wijzen dat de baron ter gelegenheid van bijzondere gelegenheden banketten of feesten inrichtte. Nochtans kunnen we ons moeilijk inbeelden dat hij dat nooit zou gedaan hebben. Ook van de buitensporige feestjes die hij volgens zijn vrouw in Poeke organiseerde, vonden we geen spoor.⁽¹⁷⁾

Alleen in augustus 1782 en het voorjaar van 1783 vonden we een paar keer kosten voor wat we delicatessen zouden kunnen noemen: watersnip, houtsnip, lijster, duif, eend, haas, patrijs en wild konijn, maar met de opgegeven hoeveelheden kon je nauwelijks enkele borden vullen. Terloops moeten we hier aanstippen dat de baron in die tijd niet meer zelf jaagde, maar daarvoor enkele jagers betaalde.

Terloops stippen we hier ook aan dat de baron in 1763 Akspoel aankocht en daar behalve een *maison de plaisance* ook een eendenkooi liet inrichten. Die eendenkooi was bedoeld om watervogels te vangen.

Leveringen van vlees (rund, schaap, varken) kwamen wel frequent voor en telkens voor vrij grote bedragen. Francis van Melle was

blijkbaar de vaste leverancier. In januari 1748 werd een rekening van 71p 18s 8d betaald voor 1070 kg vlees. Eind februari 1762 leverde van Melle nog altijd vlees. Er werd afgerekend voor de levering van 2720 kg vlees, kostprijs 159p 2s 8d. Rekening houdend met de data van verschillende boekingen, veronderstellen we dat het hier om het verbruik van vlees over een jaar ging. Het jaar nadien werd nog iets meer vlees verorberd.

Behalve enige leveringen van vis in 1750 en 1751, vonden

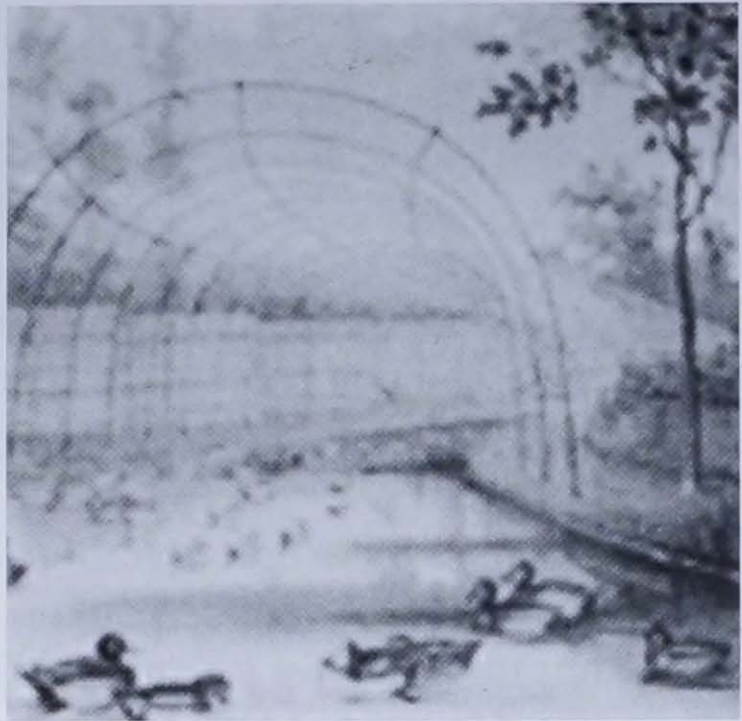
we geen aankopen van vis meer terug. Wellicht lustte het gezin van de baron geen vis want in een schrijven van 1751 aan de paus, werden gezondheidsproblemen (... *faiblesse de l'estomach et autres infirmités*...) voorgewend om dispensatie te vragen voor het derven van vlees tijdens de vasten en andere dagen waarop geen vlees mocht gegeten worden. Een verzoek dat overigens door zijne heiligheid werd ingewilligd.⁽¹⁸⁾ Wel stond er in 1745 gerookte zalm op het menu en in 1782 en 1783 werd er haring gegeten. De haring werd in Brugge aangekocht.

Er werd regelmatig brood bij de bakker aangekocht, maar er werd ook beroep gedaan op iemand om brood te bakken en er waren leveringen van graan en meel onder andere van de molen in Ruiselede. In de periode 1775-1780 werd in Gent vrij regelmatig brood geleverd door meester-bakker Roegiers. Voor de ganse periode ging het om een bedrag van 28p 5s 8d. Op de lijst stonden *pain français*, wit brood, zwart brood en mastellen.

Regelmatig werden een paar *cuypen* boter gekocht. Die werd *ingestampt* en daarbij werd zout toegevoegd opdat ze langer zou bewaren. Olie was even noodzakelijk voor de keuken en in de rekeningen vinden we dan ook leveringen van ondermeer *provence olie*, olijfolie.

In 1745 leverde Joannes De Grave azijn en verjus voor 6p 8s 4d. Verjus was een zuur vruchtensap, meestal van onrijpe druiven of groene appelen, dat bij de bereiding van sausen gebruikt werd.

Er werd soms beroep gedaan op mensen van Poeke voor het leveren

Voorbeeld van een eendenkooi.

van goederen. In 1748 mocht de plaatselijke kruidenier, Joseph De Splenter, voor 17p 9s 10d *winkelwaren* leveren op het kasteel. Details geeft de rekening niet, maar mogelijks ging het om courante specerijen (peper, kaneel, gember, e.a.), droge bonen, rozijnen, krenten en dergelijke.

Eén keer vonden we ook een levering van komkommers, groene bonen en ajuinen en er werd bij vermeld dat het om op te leggen was. Zout en azijn waren in die tijd de enige middelen om groenten lange tijd te bewaren.

Verse groenten en kruiden verhuisden allicht direct van de groentetuin van het kasteel naar de keuken. Welke groenten bij de familie de Preud'homme op tafel kwamen, blijkt nergens uit de bronnen, maar we nemen aan dat het alle in die tijd gekweekte groenten en kruiden waren: sla, andijvie, wortelen, diverse soorten kolen, prei, uien, kervel, look, peterselie en andere ook nu nog gekende soorten. Vermoedelijk werden ook al schorseneren en asperges gegeten. Waar de groenten vandaan kwamen die men in Gent verbruikte, vonden we niet terug. Misschien dat die van Poeke naar de stad gebracht werden. Op het kasteeldomein waren er verschillende boomgaarden en naargelang van het seizoen moeten daar kersen, pruimen, perziken, appels, peren, druiven en noten voorhanden geweest zijn. In de tuin werd waarschijnlijk ook klein fruit geteeld: aardbeien, frambozen en allerlei bessen.

De aankoop van thee en suiker komt regelmatig in de boekhouding voor. Koffie vonden we echter niet terug. Nochtans moet het gebruik van koffie in de tweede helft van de achttiende eeuw al voldoende verspreid geweest zijn, zeker bij de begoede klasse.

In april en juli 1779 kocht men telkens 12 pond chocolade aan bij een zekere Jean Baptist Coeckelbergh in Leuven. De totale kostprijs voor die twee leveringen was 33p 12s, wat neerkomt op ongeveer 2p 16s per kilogram. Omgerekend naar goudwaarde komt dat op meer dan € 100 hedendaags. Ter vergelijking het *kindermeysen* van de baron verdiende toen 6 pond *over een jaer diensthuere*. Toen de Spanjaarden in de zestiende eeuw Midden- en Zuid-Amerika ontdekten en veroverden gebruikten de Indianen al eeuwenlang cacaobonen om er een drank, *tchocolalt*, mee te bereiden. De Spanjaarden die de drank te bitter vonden, voegden er suiker, vanille, kaneel en andere ingrediënten aan toe. Al vrij vlug werd chocolade ook in Europa ingevoerd en vanaf de zeventiende eeuw werd cacao ook bij ons gedronken door de aristocratie, de hogere geestelijkheid en de gegoede burgerij. Karel van Lorreinen, gouverneur-generaal

van de Oostenrijkse Nederlanden in de tweede helft van de achttiende eeuw, zou cacao ten zeerste geapprecieerd hebben en regelmatig gedronken hebben.⁽¹⁹⁾ Karel van Lorreinen was een goede bekende van de familie de Preud'homme, maar of ze hem nodig gehad hebben om chocolade te leren kennen en drinken, weten we niet. Waarschijnlijk was cacao in het mondaine Gentse leven genoegzaam gekend. Het gebruik van eetbare chocolade zoals wij die vandaag vooral kennen, dateert eerst van het midden van de negentiende eeuw.

Als dranken werden regelmatig bier en wijn aangekocht. In 1748 leverde brouwer Dewaele voor 31 pond bier en voor de levering van een voorraad wijn in 1750 legde sr. *Volbrecht* een gepeperde rekening van 215 pond voor. In de periode 1759-1763 waren er verschillende aankopen van wijn: *bourgognewynen*, *tourse wyn*. Van april 1773 tot mei 1775 werd voor 109 pond wijn aangekocht. Uit de details van de rekening blijkt dat er nu eens in Poeke, dan weer in Gent wijn geleverd werd.

Waarschijnlijk dateert de indeling van de kelderverdieping die we hedendaags nog aantreffen, grotendeels uit de achttiende eeuw en misschien zelfs van daarvoor. In de keuken was de grote haard de belangrijkste stookplaats. Eten klaar maken op een haardvuur was beslist niet simpel. Vooral niet als men de recepten bekijkt die vanaf de zestiende eeuw gepubliceerd werden en die op de tafels van de hoge heren en dames werden geserveerd. Men moest het voortgaan van het braden of koken steeds in de gaten hebben en het vuur ofwel aanwakkeren ofwel wat proberen te minderen, ofwel de spijzen dichter of verder van het vuur plaatsen. Kortom, er was heel wat kennis en ervaring nodig.

Of er in de achttiende eeuwse keuken ook kleinere, in baksteen gemetselde vuurhaarden aanwezig waren, weten we niet. Zo'n fornuizen waren handig om gerechten langzaam te laten koken, om spijzen warm te houden of om sausen te maken. Die gemetselde fornuizen waren in feite de voorlopers van de latere kookfornuizen in plaat- of gietijzer.⁽²⁰⁾ Een dergelijke vuurhaard was er wel in de kelderkeuken van de woning die Charles Florent op Akspoel liet bouwen.⁽²¹⁾

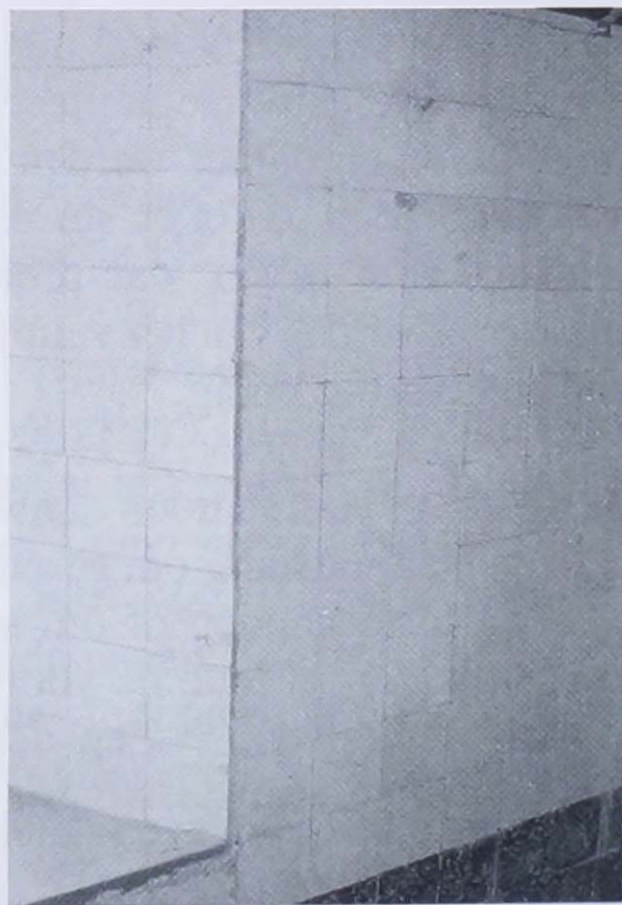
Verder vond men in de keuken al het nodige gerei om te koken: kookketels, braadpannen, roosters, schotels, vergieten, kannen, borden, messen, vorken, pollepels, lepels en alles wat men in die tijd nodig had om een keuken te runnen.

Om brood, taarten en pasteien te bakken, gebruikte men een broodoven. Die stond gewoonlijk buiten in een apart gebouwtje, maar in Poeke is er ook in de keuken een kleine oven aanwezig. Vermoedelijk is dat nog een overblijfsel uit de achttiende eeuwse keuken.

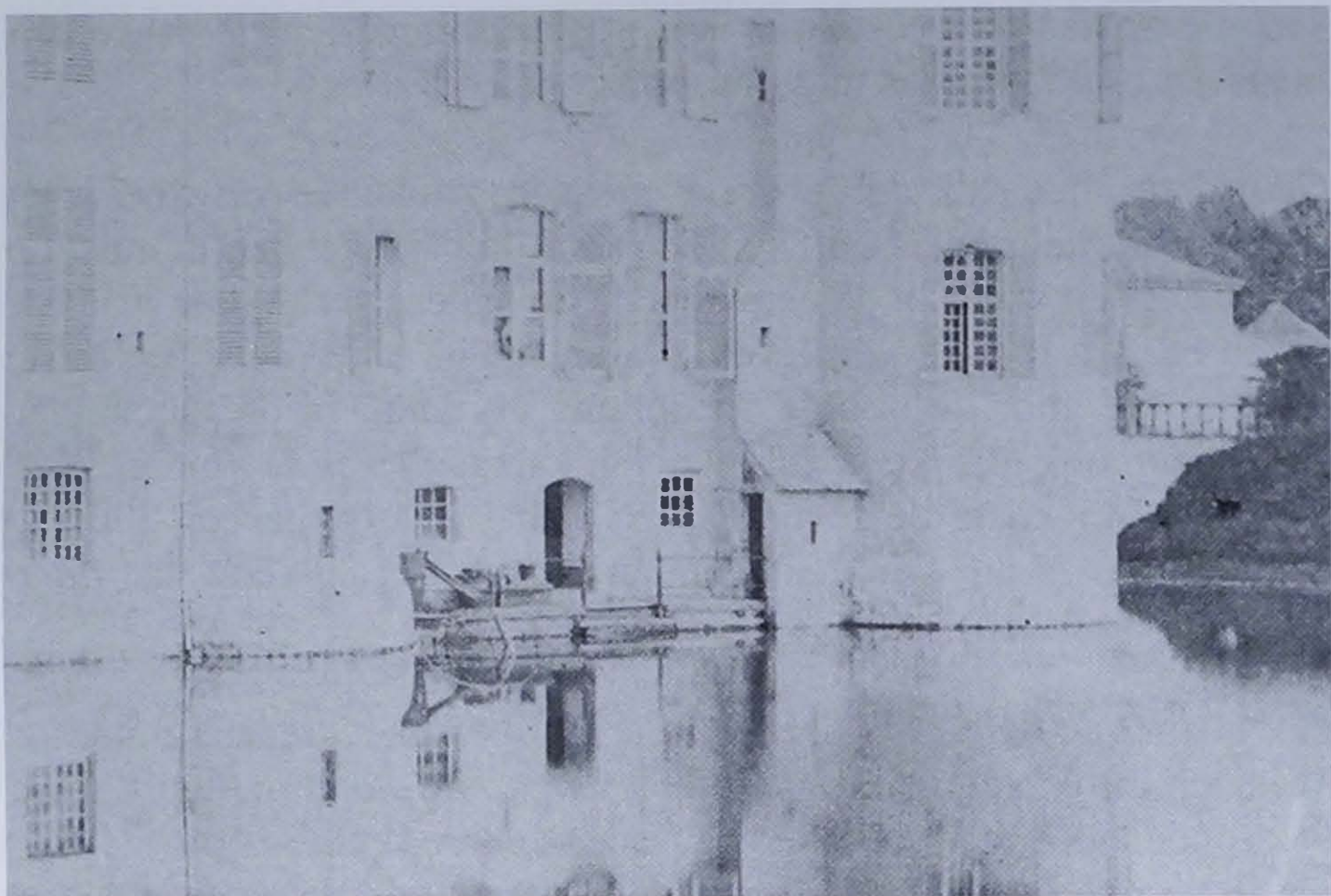
Daar het vuur in de keuken van de morgen tot de avond onderhouden moest worden, waren er grote hoeveelheden brandhout nodig. In Poeke zal dat wel geen probleem geweest zijn, daar er voldoende bossen waren. De leveringen van brandhout die in de rekeningen voorkomen, waren waarschijnlijk bedoeld voor de woning in Gent. Een paar keer komt de levering van *boschkolen* (houtschool?) voor. Mogelijks werden die gebruikt voor het stoken van de fornuizen in de keuken van Gent, Poeke of elders.

Het dagelijks leven op het kasteel vereiste de aanwezigheid van voorraden voedsel, drank, brandhout en andere zaken. In de kelderverdieping waren er talrijke ruimten voorzien voor het opslaan en bewaren ervan. Eén van de merkwaardigste bergplaatsen was allicht *de geleyersche caemer* zoals men die in een boedelstaat van 1782 heette. Vermoedelijk bedoelde men daarmee het met witte faience tegels bezette kamertje dat zich nu nog achteraan links in de kelder bevindt. Waarschijnlijk werden die faiencetegels daar in 1763 geplaatst want op 24 januari van dat jaar betaalde men aan een zekere Grenier 21p 5s 2d voor de levering van *geleyersche steentjens*.⁽²²⁾ Waar die tegels destijds werden vervaardigd, blijkt niet uit de document. In onze gewesten is het één van de weinige, zo niet het enige ruimte, die nog integraal met achttiende eeuwse tegels bezet is. Desondanks vond men het bij recente werken nodig om een buis op de betegelde muren aan te brengen...

Verder waren er verschillende *garde-manger*, provisiekamers voor de opslag van voedsel, een bier- en wijnkelder, een plaats waar het brandhout werd gestapeld, plaatsen waar allerlei gerief werd

De geleyersche caemer bezet met tegels uit de achttiende eeuw.

Aanlegsteiger in de linker zijgevel van het achttiende eeuwse kasteel.

bijeengezet. Een praktische vraag die men zich kan stellen: langs waar werden voorraden destijds naar de kelderverdieping gebracht? Een diensttoegang onder de brug aan de voorzijde van het kasteel was er toen nog niet, die werd eerst bij de verbouwingen van 1872-1875 aangelegd. We kunnen ons moeilijk inbeelden dat vaten bier en wijn, kuipen met boter, laat staan brandhout via de mooiste plaatsen van het kasteel naar hun bestemming in de kelder werden gebracht. Waarschijnlijk gebeurde één en ander via de twee toegangen die aanwezig waren en nog zijn in de zijgevels van het kasteel. Daar was en is overigens ook een aanlegsteiger voorzien. Voor het vervoer gebruikte men een bootje. In 1747 vonden we overigens een rekening terug *over het repareren schuytjen tot poucques*. Het *speel-jachtjen* dat de baron in 1763 liet maken en vervoeren, zal voor zover het tenminste in Poeke werd gebruikt, wel niet gediend hebben om voorraden naar het kasteel te brengen, maar om op de wal rond het kasteel te gaan spelevaren.

In de kelderverdieping lag ook de *eetplaetse der domestiquen*. Daar werden de maaltijden voor het dienstpersoneel opgediend. Die waren uiteraard een heel stuk soberder dan deze die een verdiep hoger op tafel kwamen.

Misschien was er toen ook al een wasplaats ingericht in de kelder, maar dat blijkt nergens in de bronnen.

Gebruikte men bij de gewone mensen stinkende en veel roet afgevende olielampjes om 's avonds wat licht te hebben in huis, op het kasteel en zeker in de eetplaats en de andere vertrekken waar de baron en zijn familie verbleven, waren het in kandelaars geplaatste kaarsen die voor de nodige verlichting zorgden. In de rekeningen zijn er dan ook talrijke boekingen van kaarsen terug te vinden. Eind januari 1745 koste de levering van 100 steen (ongeveer 300 kg) kaarsen 21p 7s 8d. Eén keer vonden we ook de aankoop van *flambeuwen* (toortsen) terug.

Het gezin van de baron had een hele staf personeel ter beschikking. Waarschijnlijk had de baron altijd een *maitre d'hôtel* in dienst, maar we vonden slechts in de jaren 1770 een zekere Jean Bes die als dusdanig vermeld wordt. Hij was in feite verantwoordelijk voor al het personeel dat in dienst was. Hij moest ook zorgen dat het dagelijks leven verliep zoals de baron en zijn vrouw dat wensten.

In de keuken was de kok of de keukenmeid heer en meester. In 1744 was er sprake van het *franse keukenmeysen* en na 1757 werd een zekere Cornille als kok vermeld. Ze werden geholpen door één of meer keukenmeisjes.

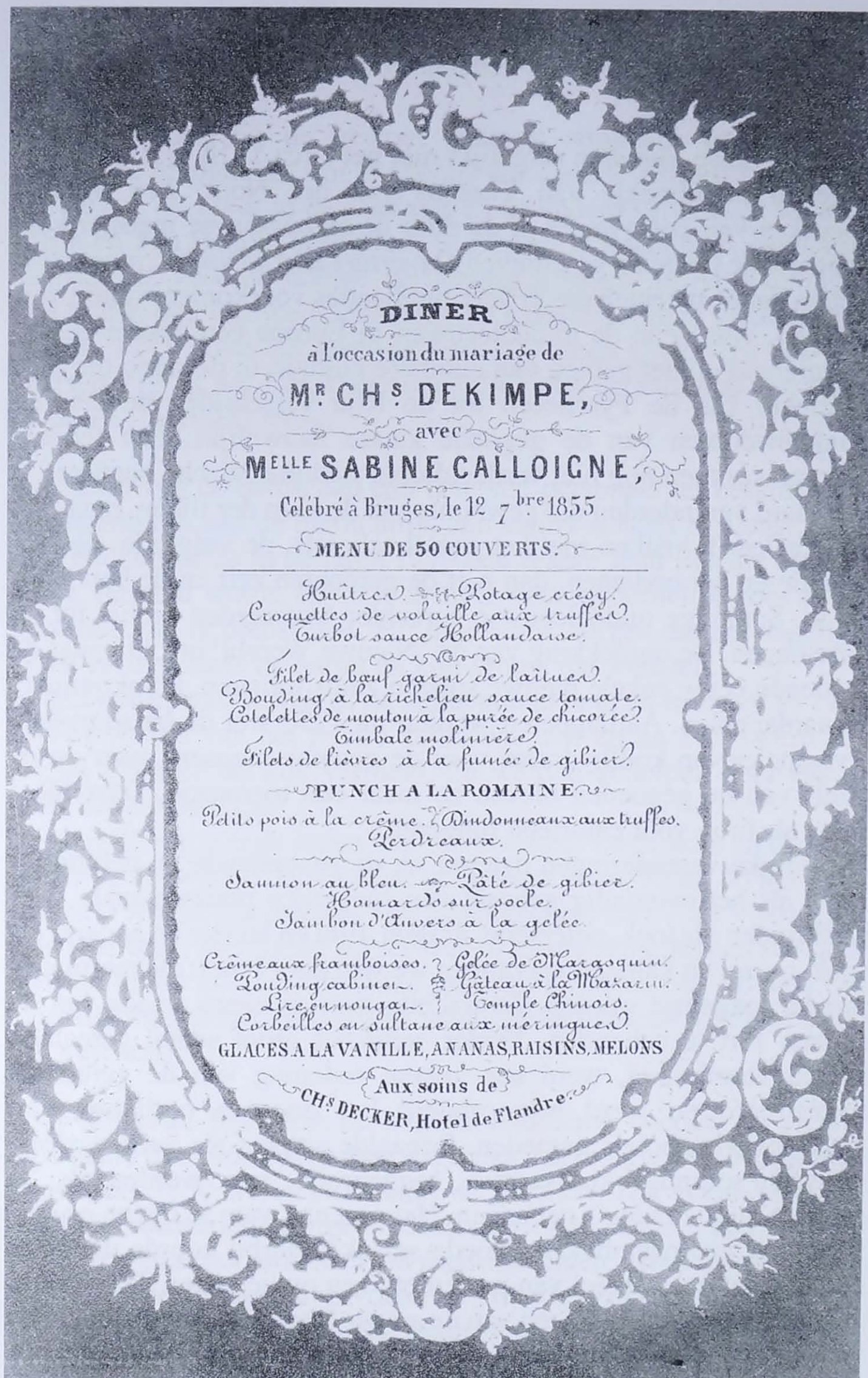
In vergelijking met de lonen van bijvoorbeeld metselaars en timmerlui die in de tweede helft van de achttiende eeuw 30 tot 40 pond per jaar bedroegen, waren deze van huispersoneel met 7 tot 9 pond per jaar zeer laag. Men moet echter wel in aanmerking nemen dat deze laatsten gratis kost en inwoning genoten en soms ook al eens een extraatje meepikten. Bovendien waren ze in principe verzekerd van een vast werk.

Voor de eerste helft van de negentiende eeuw vonden we weinig informatie over hoe het er toen dagelijks aan toe ging op het kasteel. Omstreeks 1850 waren daar naast de baron en zijn gezin, verschillende personeelsleden ingeschreven. Zo onder andere een gouvernante, een paar kamermeiden en dienstknechten, een keukenmeid en een hovenier. In de daarop volgende jaren vertrokken sommige personeelsleden en werden ze vervangen door andere. Slechts twee kamermeiden waren van Poeke afkomstig. De ene was Schafftéé Dorothée die later als zuster in het klooster van Poeke werd vermeld en de andere was Martens Cecilia. Eén van de dienstknechten, namelijk De Clercq Constantin, was afkomstig van Aalter. Alle

andere personeelsleden waren van elders, sommige uit Gent, Brugge en zelfs Brabant, Namen en Luik. De gouvernante was van Parijs afkomstig.⁽²³⁾

Wie de Franse *Viandier* vergelijkt met het circa 1514 te Brussel uitgegeven kookboekje van Thomas van der Noot, *Een notabel boecxken van cokeryen*⁽²⁴⁾ of de door de Henegouwse meester-kok, Lancelot de Casteau, geschreven *Ouverture de Cuisine*⁽²⁵⁾, moet vaststellen dat de recepten die in deze publicaties voorkomen weinig verschillen. Was er in de middeleeuwen in Europa een zekere gelijkvormigheid op het gebied van culinaire cultuur, in de regio die zich uitstreckte van de Pyreneeën tot de Rijn verschilden de eet- en drinkgewoonten van de gegoede klasse nauwelijks. Het feodale Europa was toen nog niet verdeeld door nationalistische barrières. Uiteraard veranderden die gewoonten in de loop der tijden, maar dat had veeleer te maken met het aantal schotels, de volgorde, de presentatie en het opdienen, dan met de gerechten zelf en de bereiding ervan. Sommige middeleeuwse gerechten trotseerden de tijd tot op onze dagen. De ontdekking van de 'Nieuwe Wereld' bracht vanaf de zestiende eeuw enkele nieuwe spijzen zoals tomaten, komkommers en aardappelen. Aardappelen werden na 1750 wel de belangrijkste leverancier van koolhydraten voor de gewone mensen, maar op de tafels van de gegoeden bleven ze maar een toemaatje. Daar bleef vlees als bron voor calorieën fungeren.

Wezenlijke veranderingen dateren uit de zeventiende en achttiende eeuw als het overdadig gebruik van specerijen plaats maakte voor tuinkruiden als look, peterselie, dragon, tijm en laurier en andere; als spek, reuzel en kalfsvet vervangen werden door boter; als marinades minder toegepast werden. Zo trachtte men de eigen smaak van de spijzen zelf te behouden. Verder werd het groot aantal gerechten stilaan verminderd, werd een zekere ordening van de gerechten nagestreefd en werd bijvoorbeeld het dooreen opdienen van vlees- en visschotels gemeden. Bepaalde spijzen als varkensvlees, worsten, sommige koolsoorten, roggebread, enz. worden als 'te gemeen' uit de menu's gebannen. Het accent kwam te liggen op raffinement, voornaamheid en goede smaak. Daarbij hoorde uiteindelijk ook het hele ritueel van presenteren en opdienen en de etiquette aan tafel die moest getuigen van *un savoir-vivre*, maakte opgang. Het was de tijd dat het opstellen en decoreren van een feesttafel even belangrijk was als de gerechten die geserveerd werden. Kunstig versierde eetserviezen in porselein, kristallen glazen en zilveren couverts deden hun intrede op de tafels van kastelen en burgerhuizen.

Voorbeeld van een menu uit 1855 naar aanleiding van een huwelijksfeest in Brugge. ⁽²⁶⁾

Vermits Frankrijk en meer bepaald Parijs in de achttiende eeuw zowat het culturele centrum van West-Europa was, lag het voor de hand dat de *cuisine française* als voorbeeld gold voor aristocratie en gegoede burgerij tot ver buiten de Franse grenzen. Dat Charles Florent de Preud'homme zelf regelmatig naar Parijs reisde en er zelfs enige tijd verbleef en dat twee van zijn zonen er studeerden, is op dat vlak veelzeggend.

In de loop van de negentiende eeuw bereikte de 'eetcultuur' haar hoogtepunt. Dit althans voor een beperkte groep die het zich kon permitteren: de adel, de nieuwe rijken, kleine ondernemers, zelfstandigen en ambtenaren. Voor een meerderheid van de bevolking was er nauwelijks voldoende eten, laat staan 'eetcultuur'. Voor hen was vlees een zeldzame spijs, pannenkoeken op nieuwjaarsavond een kermis. In het midden van de negentiende eeuw zorgden de economische crisis en de door *phytophthora* gedecimeerde aardappeloogsten voor een sinds lang niet meer geziene hongersnood...

HET LEVEN OP HET KASTEEL ANNO 1875

Ondanks de 'nieuwe tijd' die de Franse Revolutie had ingeluid, gaapte er op het einde van de negentiende eeuw nog altijd een brede sociale kloof tussen de kasteelbewoners en de rest van het dorp. Dat was niet alleen in Poeke zo, maar overal. Die afstand had niet enkel te maken met bezit, rijkdom, maar ook met het feit dat de kasteelbe-

Het dankgebed. Schilderij van Charles Degroux omstreeks 1861. Bij de gewone mensen geen rijk gevulde tafel. Eigenlijk valt er niet veel te danken... ⁽²⁷⁾

woners ruime contacten hadden met de grote stad, daar regelmatig verbleven en derhalve qua leefgewoonten eigenlijk stedelingen waren. Op het kasteel te lande hield men er nagenoeg dezelfde levensstijl op na als in de stad en dat moet voor de dorpsbewoners die geconfronteerd werden met de vaak nieuwe trends en modes op het kasteel, zo nu en dan toch een cultuurschok geweest zijn. Temeer, dat wat naar buiten sijpelde vaak op gissingen stoelde of een nogal vertekend beeld van de werkelijkheid weerspiegelde. Reken daarbij de onwetendheid van de mensen en je hebt alle ingrediënten bijeen voor een ongenueerde beeldvorming.

Uit het beeld dat de eigentijdse literatuur en de dorpsverhalen reveleren, lijkt het alsof het leven op het kasteel zich in een paradijselijke sfeer afspeelde. In schril contrast daarmee stond het dagelijks leven van de mensen in het dorp: kleine zelfstandigen, landbouwers, keuterboeren en dagloners. Ze moesten hard werken, hadden het niet breed en werden geconfronteerd met ziekte en ongeluk.

Van de kasteelbewoners werd nogal een negatief beeld opgehangen: ze waren immens rijk, ze buiten hun personeel uit, ze waren hooghartig en bekeken de dorpsbewoners uit de hoogte, ze leidden een losbandig leven... Een beeld van het kasteel en zijn bewoners dat soms tot op onze dagen lijkt te overleven, want in recente publicaties duiken nog altijd clichés op die al decennia lang de tijd trotseren.

Diensttoegang onder de brug die toegang geeft tot het kasteel.

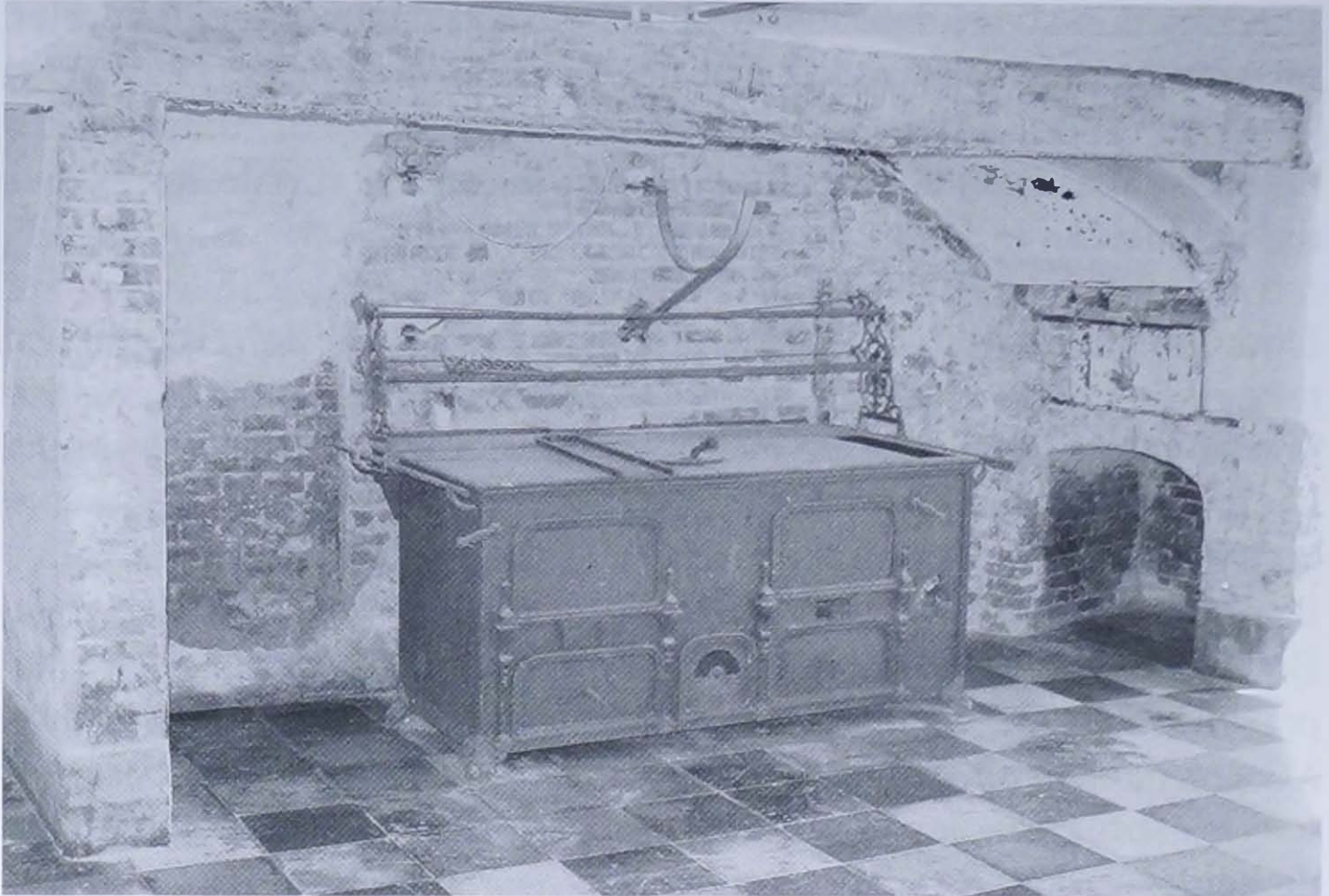
Opvallend is alvast dat mensen die lange tijd op het kasteel werkten of nauwe contacten hadden met de kasteelbewoners, een vaak veel genuanceerder beeld ophangen van hun werkgevers of contactpersonen. Dat is althans de indruk die we overhouden van de interviews die we hadden in Poeke en elders.

Doordat in het archief van de familie Pycke allerlei facturen en rekeningen aanwezig zijn voor de periode die aan zijn overlijden vooraf gaat, beschikken we over nogal wat informatie die betrekking heeft op het dagelijks gebeuren op het kasteel.⁽²⁸⁾ Dat laat ons toe om vanuit een andere invalshoek een beeld te schetsen van het leven op het kasteel van Poeke rond 1875.

Bij de strikte verdeling van het kasteel in twee werelden, werd het personeel verwezen naar de kelder en de bovenste verdiepingen. Voor personeel en leveranciers voorzag baron Victor Pycke onder de toegangsbrug aan de voorzijde van het kasteel een aparte toegang tot de kelderverdieping.

Minachting voor zijn personeel? Of was dat brugje misschien toch iets praktischer dan een schuitje om manden fruit, kratten met wijnflessen, tonnen bier en ander gerief naar de bergruimten in de kelder te brengen? Diensttrappen die zoveel mogelijk aan het zicht van de kasteelbewoners onttrokken werden, moesten aan knechten en meiden toelaten om hun taak te vervullen en om hun slaapvertrekken op de zolderverdieping te bereiken. Het personeel sliep meestal op het kasteel, want die moesten in principe dag en nacht ter beschikking staan.

In feite was de kelderverdieping het werkend hart van het kasteel en zonder de inzet en de kunde van de mensen die daar werkzaam waren, was er boven allicht niet veel aangenaams te beleven. Niet alleen eten en drinken kwamen uit de kelder, maar ook alle gerief en hulp die er nodig was om het dagelijks leven van de bewoners behaaglijk te maken kwam van beneden: brandhout of kolen voor de vuren, kaarsen of olielampen voor de verlichting, warm water voor het ochtendtoilet, iemand om mevrouw te helpen bij het aankleden, iemand om het kostuum van mijnheer in de goede plooi te krijgen, iemand om de gemorste koffie op te kuisen, iemand om het zilverwerk te doen glanzen, iemand om het vuile ondergoed weg te brengen, iemand om de volle nachtemmers discreet te laten verdwijnen... We weten niet of de kasteelbewoners dat allemaal vanzelfsprekend vonden of zich toch ergens bewust waren van hun afhankelijkheid

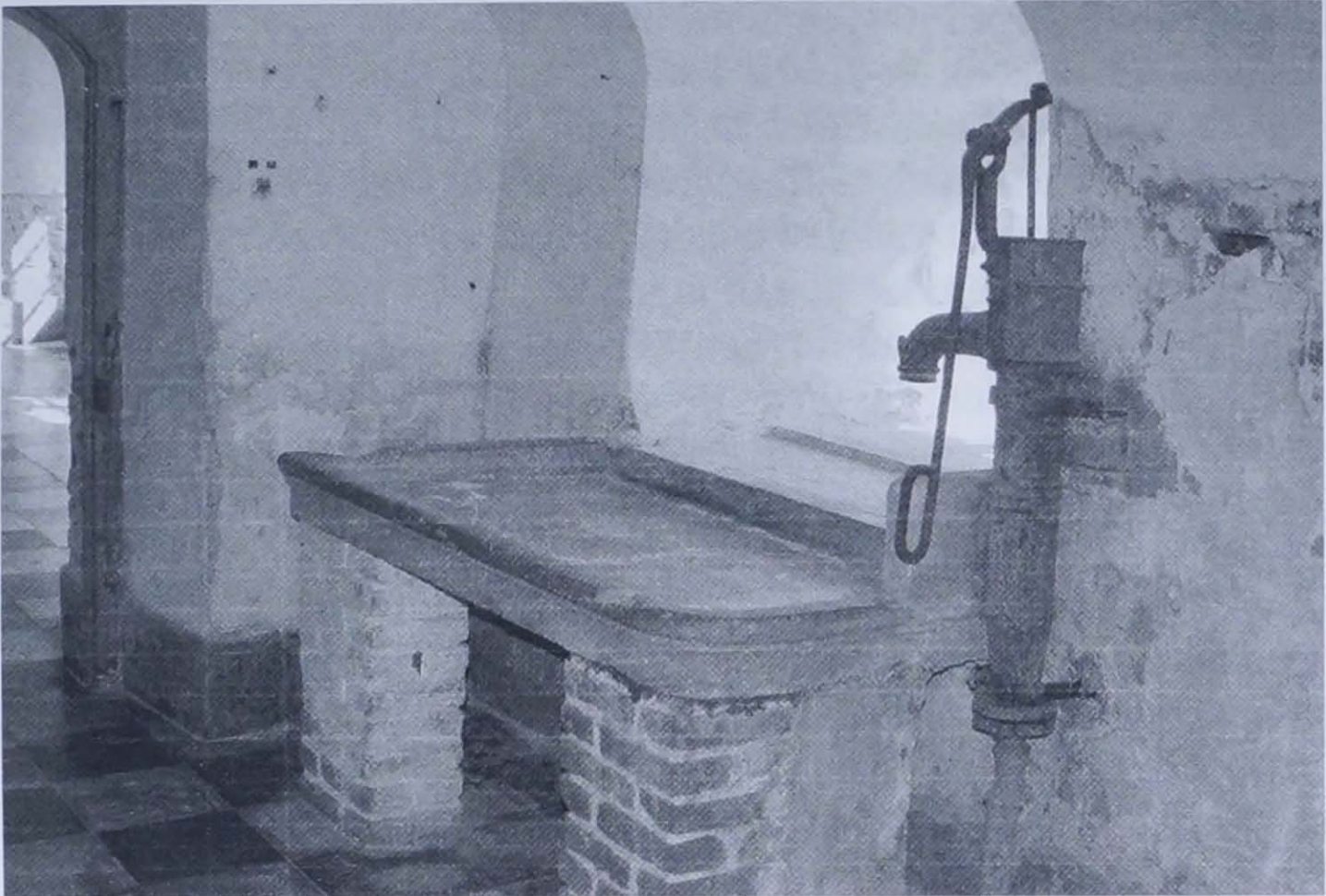
De grote cuisinière in de keuken van het kasteel van Poeke.

van de mensen die hen omringden. Als we zien dat heel wat personeelsleden jarenlang in dienst blijven en voor sommige in testamenten zelfs een sommetje opzij werd gezet, dan zijn we toch geneigd om aan te nemen dat er kasteelbewoners waren die beseften wat hun *domestieken* voor hen deden. Er waren er ook andere, maar daar is ook vandaag nog niets aan veranderd.

Centraal punt in de kelderverdieping was de keuken met in de brede schouw een grote zwarte cuisinière die met kolen gestookt werd. De cuisinière deed haar intrede in de tweede helft van de negentiende eeuw. Het was een rechthoekige ijzeren koffer op poten. Bovenaan was er een dikke gietijzeren kookplaat waarop gekookt werd. De vuurhaard was in het midden en links en rechts daarvan een oven en daaronder nog een ruimte om gerechten warm te houden of borden te verwarmen. Soms

Zicht op de aangeklede keuken van het kasteel van Louvignies in Henegouwen.

Arduinen gootsteen in de achterkeuken.

was er opzij een waterbak van tien tot twintig liter zodat men continu over warm water beschikte. Boven de cuisinière was een rek bevestigd waarop potten gezet konden worden of dat als bordenverwarmer dienst deed.

De beste, efficiëntste en zuinigste kookfornuizen waren deze waarbij de rookgassen rond de ovens circuleerden alvorens in de schouw te verdwijnen, de zogenaamde cuisinière *à flamme renversée*. Daardoor werden zowel de kookplaat als de ovens gelijkmatiger verwarmd, wat het koken en bakken uiteraard gunstig beïnvloedde.

Of de kolen die J. Van Doorne regelmatig leverde bestemd waren voor de cuisinière blijkt niet uit de rekening. Er is overigens geen enkele aanwijzing dat er in 1875 al een cuisinière aanwezig was op het kasteel.

Rechts van het kookfornuis was in de muur een kleine bakoven ingebouwd. Die kon gebruikt worden voor het bakken van brood, koeken, gebak of ander bijzondere gerechten. Blijkbaar werd er in de zomer van 1875 geen brood gebakken op het kasteel, want regelmatig werd er brood geleverd. Bakker Van Severen uit Poeke leverde zo'n 40 frank tarwebrood per maand. Een brood van een kilogram kostte toen 90 centiem. Hij leverde ook bloem, gist en beschuiten.

Roggebrood tegen 60 centiem werd geleverd door bakker De Lannoy uit Bellem. Patisserie kwam van bij *Dascher-Migeon* in de *rue de la Comédie* in Gent. Daar werden van januari tot eind juli 1875 voor 32,90 frank taarten, chocolade, en pralines aangekocht. Aan de andere kant van de keuken was er een waterpomp en was de toegang tot de achterkeuken of bijkeuken. Daar stond tegen het venster een gootsteen in arduin. Een werktafel en een druiprek voor borden behoorden hier ook tot de gebruikelijke attributen. Hier was het dat het keukenhulpje potten, pannen, borden, glazen, couverts, enzovoort moest afwassen. Hier ook werden de groenten schoongemaakt.

Midden in de keuken stond een grote tafel, de werkplek voor de keukenmeid. In de muur waren er enkele ingemaakte kasten - die zijn er overigens nog - en misschien stond er ook nog ergens een kast tegen de muur. Kwestie van alle mogelijk keukengerief netjes op te bergen.

Om de spijzen die in de keuken klaar gemaakt waren naar de eetplaats op het gelijkvloers te brengen, was er een trap van de kelder naar het *officie*, een kabinetje vlak naast de grote eetplaats. Daar was ten andere ook een lift aanwezig waarmee de plateaus omhoog getrokken werden. Om het voedsel warm te houden, werden borden of schotels met deksels afgedekt. In het officie kon de knecht of de meid die het eten opdiende zo nodig nog het vlees voorsnijden of spijzen op de borden schikken. Samen met voorverwarmde borden, hielp ook dat om alles goed warm op de tafel van mijnheer en mevrouw te brengen.

Een andere belangrijke ruimte was de eetplaats voor het personeel. Daar kwamen alle personeelsleden bijeen voor de maaltijden die er op geregelde tijdstippen van de dag geserveerd werden. Maaltijden die veel soberder waren dan deze die een verdieping hoger op tafel kwamen. Zo werd er voor de bereiding van de spijzen van de *domestieken* geen boter, maar smout gebruikt.

Verder telde de kelder ontelbare bergplaatsen voor droge voeding, voor vlees en zuivel, voor ingelegde groenten en confituren, voor verse groenten en fruit. Er moet ook een plaats geweest zijn waar de *timbre* of toenmalige ijskast stond. Vermits we geen leveringen van ijs terugvonden, vermoeden we dat de ijskelder nog in gebruik was. Er was een ruimte om de kolen voor het kookfornuis op te slaan. Natuurlijk was er ook de wijnkelder en een plaats waar de tonnen bier lagen. We noteerden één levering van wijn op 3 januari 1875. Het

ging om 550 liter Château Beyenequelle uit Bordeaux. De bestelling ging via een makelaar in Brussel en werd op het kasteel afgeleverd. Vermoedelijk was het Felix De Bruyne-Rutsaert, *huurhouder en herbergier te Aeltre Statie* die instond voor het betalen van de transportkosten per trein en het naar het kasteel brengen van de wijn. Zo laat een rekening over de maanden juni, juli en augustus 1875 immers vermoeden. De wijn kostte 0,5 frank per liter of 275 frank. Kosten voor vervoer en taksen beliepen echter 297,40 frank.

Brouwer E. Callens van Vinkt leverde om de drie maand zo'n 3 tonnen bier aan 22 frank per ton.

In mei mocht De Brabandere, stoker in Kanegem, 57 liter jenever leveren aan 1 frank per liter.

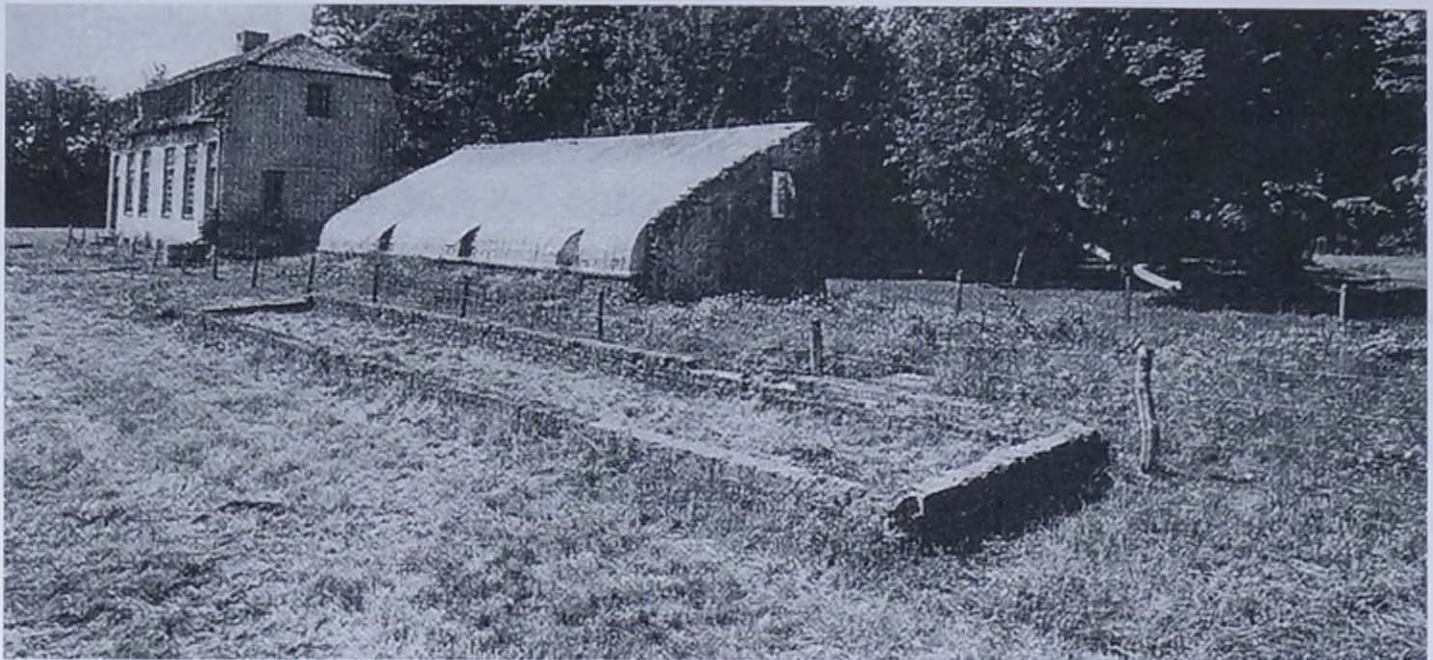
Marie Van der Cluysen was keukenmeid en derhalve meesteres in de keuken van het kasteel. Ze verdiende 640 frank per jaar. Blijkbaar was ze goed gezien, want bij het overlijden van de baron kreeg ze nog een legaat van 500 frank.

Het werk in de keuken begon vroeg, want het vuur diende aangeemaakt en er moest voor warm water gezorgd worden om koffie te maken en om op de kamer van de baron te brengen zodat die zich kon wassen en scheren. Vervolgens werd het ontbijt voor de baron, voor eventuele gasten en voor het personeel klaargemaakt.

Waarschijnlijk was het *valet de chambre* Felix Sape die de ontbijttafel in één van de salons klaar zette of het ontbijt op de kamer van de baron bracht. Hij was de rechterhand van de baron voor de dagelijkse gang van zaken op het kasteel. Zijn jaarloon bedroeg 540 frank en lag dus een stuk lager dan dat van de keukenmeid.

In de voormiddag begon de keukenmeid met het middageten. Wat er klaargemaakt zou worden, werd normaal daags voordien of 's morgens vroeg met de baron afgesproken. We beschikken niet over gegevens die ons zouden toelaten iets zinnigs te zeggen over de menu's die in die tijd op het kasteel van Poeke bereid werden. Om een idee te krijgen van wat er gegeten werd, kunnen we enkel voortgaan op de rekeningen waarover we in 1875 beschikken.

Groenten kwamen waarschijnlijk allemaal uit de moestuin van het kasteel, want rekeningen voor groenten vonden we niet terug. Uit de rekeningen van hovenier Jozef Claeys blijkt overigens dat men er zowat alle mogelijke groenten kweekte. De moestuin die vermoedelijk rechts van de dreef naar de kerk lag en binnen de nu nog bestaande ommuring naast de paardenstallen lag, moet begin 1875 al in gebruik geweest zijn, want de hovenier plantte er in april 500

De vroegere hovenierswoning met serre.

aspergeplanten en enkele rabarberplanten aan. In mei werd zaad van ajuin, prei, suikerrij en bloemkool gekocht en in juli werd nog wortelzaad en *schampions zaet* aangeschaft. Blijkbaar werden er dus ook paddenstoelen gekweekt, maar waar dat gebeurde weten we niet.

De tuin bracht zoveel groenten en fruit voort, dat de hovenier een deel van de opbrengst kon verkopen. Een greep uit de rekeningen: tomaten, ajuin, wortels, rode kolen, savooien, bloemkolen, spruiten, prinsessenbonen, peperradijzen, rapen, aardappelen, appels, peren, morellen, druiven en noten. In totaal werd in 1875 voor 133 frank verkocht. Die verkoop kwam wel te verstaan ten goede aan de baron en niet aan de hovenier. De jaarwedde van de hovenier bedroeg 525 frank. Er was ook nog een hulphovenier werkzaam op het kasteel. Voor grote of bijzondere werkzaamheden werd beroep gedaan op meer mankracht in het dorp.

Van Dersypt uit Poeke leverde eieren op het kasteel. De prijs liep van 0,19 frank het stuk in mei tot 0,21 frank het stuk in augustus. In mei werden 350 eieren verorberd. Tussendoor leverde hij ook al eens duivejongen. Hij bezorgde ook boter aan 3,75 frank het kilogram. Charles De Roo bracht dagelijks 6 pinten verse melk tegen 10 centiemen de pint.

Vlees kwam van beenhouwer Libbrecht in Lotenhulle, 5 kilo *boeli*. Het was echter Camiel van de Kerkhove uit Tielt die de belangrijkste leveringen mocht doen: in juli voor 313 frank en in augustus voor 550 frank. Details over het soort vlees dat werd geleverd, hebben we niet.

N^o Monsieur le Baron D'Yperle Debet aan

J. VANDERSTICHELEN,

Kruidenier, Onde Kalvermarkt N° 6.

OVER VERKOOP EN LEVERING VAN HET VOLGENDE.

1875

Avril	28	2 livres de Suisse blanc B 39 4/10 et 28 3/4 Kilo a 1.52 P	42	70
		4 pains de Suisse fin B 17 1/2 et 16 7/10 a 1.60	26	72
		2 Mils de prunes	4	48
		du fromage de Hollande	3	80
		2 3/10 Mils fromage de gruyere a 2 bo	5	98
		du Parmesan	3	20
		2 douzaines de Petras a 1.44	2	88
		1 douzaine d'oranges	1	68
		3 bouteilles huile fine a 3.00	9	00
		3 bouteilles vinaigre de vin	3	30
		6 bouteilles vinaigre de Cuitines a 40 Cms	3	40
		pour les bouteilles	1	08
		10 Mils de riz a 1.00	10	00
		3 Mils pate d'Italie	3	30
		du Suisse blanc de Mursulle	3	80
		2 Mils de Semoules	3	00
		1 bouteille de Capres		20
		3 Mils macaroni a 1.70	5	10
		12 paquet Tapioca a 48 Cms	9	00
		1 1/2 Mils pate d'Armanche a 4.50	6	75
		une Cuissée de Cassemaade 12 Mils a 1.44	17	76
		1/2 livre Caselle en tuteur	1	30
		en quart a en poudre		65
		18 Mils sel de soude a 22 Cms 1 quart	3	90
		une Cuissée de vermorel 5 1/2 Mils a 90 Cms	4	90
		pour deux paniers	1	04
		a l'adresse pour paniers	174	06
		par M. le notaire Hamens	2	00
		le 5 fev 1875		
		J. Vanderstichelen	176	00

45* 67
176-00
221-67 ✓

Lucefin D'Yperle

Rekening kruidenier J. Vanderstichelen van februari 1875.

Bij Cerneau in de Gentse Veldstraat kocht men rundstong (4 frank het stuk), kip (3,50 frank), eend (3,50 frank) en hesp (20 frank).
Op het kasteel werd een grote verscheidenheid aan vis gegeten. We citeren uit de rekening van de Gentse vishandelaar Jacques Van Loo: kabeljauw, tong, tarbot, rog, stokvis, schelvis, heilbot, wijting, zalm,

makreel, griet, garnaal, haring... Van oktober 1874 tot augustus 1875 werd er voor 242,89 frank aangekocht.

In de keuken werden ook grote hoeveelheden kruidenierswaren verbruikt. Die werden in Gent aangekocht bij J. Vanderstichelen.

Uit een rekening van februari 1875 vermelden we:

gedroogde pruimen	2,25 frank/kilo
rozijnen	3,50 frank/kilo
amandels	4,25 frank/kilo
Hollandse kaas	2,20 frank/kilo
parmesean kaas	2 frank
gruyère kaas	3,15 frank
citroenen	1,32 frank/dozijn
griesmeel	1,10 frank/kilo
vijgen	4,50 frank
zout	0,18 frank
kappertjes	0,75 frank

Eind april kocht men:

gedroogde pruimen	2,25 frank/kilo
Hollandse kaas	3,80 frank
gruyère kaas	2,60 frank/kilo
parmesean kaas	3,20 frank
citroenen	1,44 frank/dozijn
sinaasappels	1,68 frank/dozijn
fijne olie	3 frank/liter
keukenazijn	0,40 frank/liter
wijnazijn	1,10 frank/liter
rijst	1 frank/kilo
griesmeel	1 frank/kilo
macaroni	1,70 frank/kilo
tapioca (in pakjes)	9 frank/dozijn
amandeldeeg	4,50 frank/kilo
bruine suiker	1,48 frank/kilo
kaneelstokken	5,2 frank/kilo
kaneel in poeder	0,63 frank
vermicelli	0,90 frank/kilo
witte zeep van Marseille	2,80 frank
soda	0,22 frank/kilo

Er werd voor 46,72 frank confituur aangekocht bij Begijntje Destoop: gelei van jeneverbessen, confituur van abrikozen, confituur van reines claudes.

In januari 1875 werd bij een olieslager in Kortrijk 100 liter olie aangekocht aan 0,78 frank/liter.

Na het middagmaal werd afgewassen en opgeruimd. In de late namiddag moest de keukenmeid al gaan denken aan het bereiden van het avondmaal. Eerst nadat alles opgeruimd was en het nodige klaar gezet voor de volgende morgen, kon de keukenmeid haar bedstee op zolder gaan opzoeken. Of Marie Van der Cluysen zich enkel bezig hield met de keuken of in de loop van de dag ook nog moest instaan voor poetswerk, weten we niet.

Op het kasteel werden heel wat kaarsen gebruikt. Het was P. Martens, de koster van Poeke, die deze mocht leveren. In augustus leverde hij twaalf pakken aan 1,15 frank/pak.

Ofschoon de werken in en rond het kasteel in 1875 nog volop bezig waren, woonde de baron al op het kasteel. Hij was zelf zeer nauw betrokken bij de organisatie en het superviseren van de renovatiewerken. Veel bezoek zal er niet geweest zijn en ook grootse feesten zullen er tijdens de bouwperiode niet gehouden zijn. We vonden daarvan alvast niets terug in de rekeningen.

OM AF TE SLUITEN

In het kasteel van Poeke hebben niet alleen de eetplaats, de talrijke salons en de kamers van de baron en zijn gezin een 'verleden'. De kelderverdieping met zijn keuken, eetplaats voor de domestieken en diverse bergruimten, maakt sinds de zeventiende eeuw integrerend deel uit van het kasteel en verdient als dusdanig evenzeer onze aandacht. Wie vandaag het kasteel bezoekt, ontkomt niet aan de indruk dat de kelderverdieping zo goed als verwezen werd tot een louter technisch verdiep. Niemand zal betwisten dat zelfs een historisch kasteel moet aangepast worden aan de eisen van de hedendaagse tijd, maar dat gebeurt best - zo leerden we althans in diverse exposés en publicaties over erfgoedbeheer - met het nodige respect voor de historische waarden van het betreffende gebouw.

We hopen in onderhavige bijdrage de erfgoedwaarde van de kelderverdieping van het kasteel van Poeke voldoende aangetoond te

hebben en hopen dat die ruimte in de toekomst de aandacht krijgt die ze omwille van haar verleden verdient. Vergeten we tenslotte ook niet, dat tientallen mensen er in de voorbije drie eeuwen in de schaduw van verschillende adellijke families gewerkt hebben...

Jan CAMERLINCKX

Bronnen:

Gebruikte afkortingen:

ARA: Rijksarchief Brussel

GAA: Gemeentearchief Aalter

RAG: Rijksarchief Gent

RAM: Rijksarchief Mons

SAO: Stadsarchief Oudenaarde

1. GIELEN P. EN LAERMANS R., *Cultureel Goed. Over het (nieuwe) erfgoedregiem*, Tielt, 2005.
2. SCHOEFS H. e.a., *Informatiebrochure 'de Week van de Smaak in Vlaanderen'*, Brussel, 2006, p.9.
3. FROISSART J., *Chroniques*, boek II, 1387. In boek II zijn fragmenten ingelast van een afzonderlijke kroniek over de voorvallen in Vlaanderen in de periode 1381-1386. Dit deel werd in 1425 door Gerijt Potter van der Loo in het Nederlands vertaald als 'Cronycke van Vlaanderen'. Deze werd in 1909 door Napoleon De Pauw uitgegeven.
4. ROLAND J. EN HALKIN J., *Atlasboek der Geschiedenis van België*, Namen, 1938, p.18-19.
5. Prent uit HOFDIJK W.J., *Ons voorgeslacht in zijn dagelyksch leven geschilderd*, Vierde deel, Leiden, 1874.
6. Prent uit het handschrift van GEORGES CHASTELLAIN, uitgegeven door Kervyn de Lettenhove J. als *Œuvres de Georges Chastellain*, 8dl., Brussel, 1863-1866.
7. HOSTE I., STOCKMAN L., *Geschiedenis van Poeke*, Aalter, 1985, p.76. Met verwijzing naar ARA, Raad van State en Audiëntie, nr. 618/22, f°3 r°.
8. CLERCQ J., *Mémoires de Jacques du Clercq sur le regne de Philippe le Bon*, publiés par le Baron Reiffenberg, Tome II, 1835, p.76-77.
9. Anoniem, *Le Ménagier de Paris*, handschrift circa 1393, uitgegeven door Jérôme Pichon in 1846.
10. VAN DAM P., *De rol van de warande. Geschiedenis van de inburgering van het konijn*, in jaarboek voor ecologische geschiedenis 2000, Gent, 2002, p.59-84.
11. Prent uit Chronique d'Alexandre, Paris, BnF, département des manuscrits, Français, 9342fol.105v.
12. RAG, *Archief familie de Preud'homme*, nr.512.
13. Archief familie de Preud'homme d'Hailly, *Staet ende inventaris van alle de goederen soo mevibele als immevibele, baeten ende crediten mitsgaders com-*

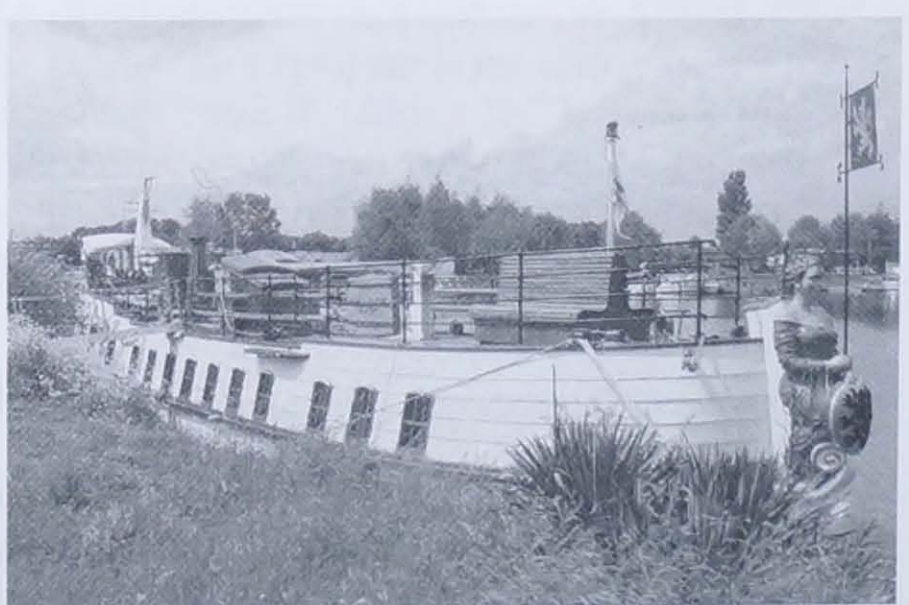
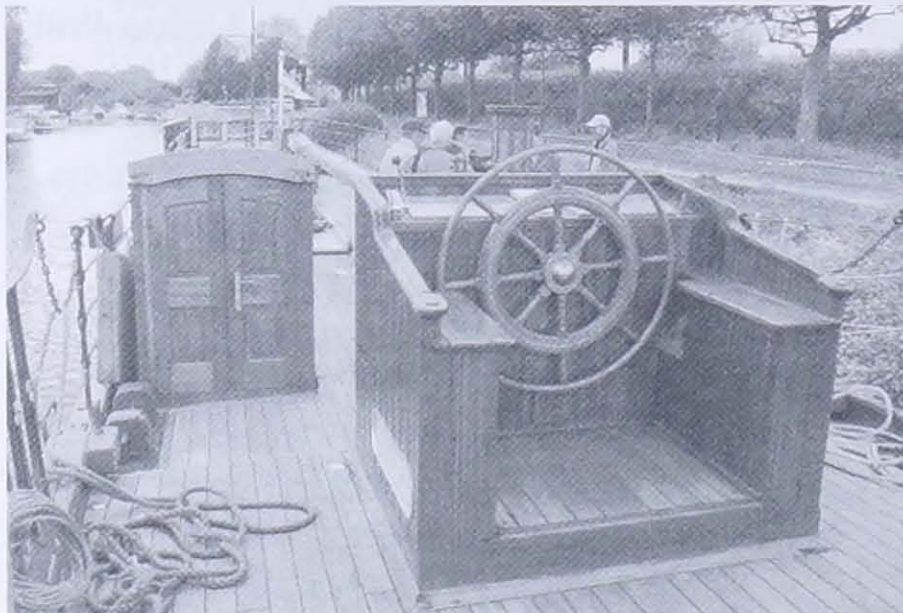
meren ende lasten als er ghebleven ende bevonden zijn naer de doot ende overlijden van den heer M'her marcq anthone albert de preudhomme d'hailly, handschrift, 1730.

14. RAM, *Mémoire pour messire Florent Idisbalde de Preudhomme d'Hailly*, Arch. de familles, Preudhomme, nr.1038.
15. RAG, *Archief familie de Preud'homme*, nr.47 (boeken 1 en 2), nr.510 (boek 3).
16. ARA, *Familie Archieven, Varia, Preudhomme*, nr.PH 51.
17. Naar aanleiding van de scheidingsprocedure tussen Charles Florent de Freud'homme en zijn echtgenote Marie Anne d'Alegambe beschuldigde deze laatste haar echtgenoot van het organiseren van dure feestjes op het kasteel van Poeke.
18. RAG, *Archief familie de Preud'homme*, nr.3.
19. MOMMAERTS M., *L'aventure du chocolat Belge*, Braine-l'Alleud, 1997.
20. CAMERLINCKX J., *Het eten is gereed. Van haardvuur tot kookfornuis*, in Land van de Woestijne, jg. 29 nr.1, 2006, p.21-31.
21. Mondelinge mededeling van de familie de Formanoir de la Cazerie.
22. ARA, *Familie Archieven, Varia, Preudhomme*, nr.PH 51.
23. GAA, *Bevolkingsregisters Poeke*.
24. JANSSEN-SIEBEN R. EN VAN DER MOLEN-WILLEBRANDS M., *Een notabel boecxken van cokeryen. Het eerste gedrukte nederlandstalige kookboek circa 1514 uitgeven te Brussel door Thomas van der Noot. Bezorgt en van commentaar voorzien*, Amsterdam, 1994.
25. LANCELOT DE CASTEAU, *Ouverture de Cuisine*, Luik, 1604. Deze uit Henegouwen afkomstige meester-kok stond in dienst van de Luikse Prins-bisschop.
26. Menu ter beschikking gesteld door mevrouw Goubau.
27. DEGROUX CH., *Het dankgebed*, schilderij 1861?, Musée d'Orsay, Parijs.
28. SAO, *Familiearchief Pycke*, nr.4011/2.

RONDVAART MET DE 'BARGE'

Het waaide en bij wijlen gutste de regen naar beneden toen we op 20 mei 2006 in Gent aan de Snekkaai verzamelden voor een bezoek aan en een rondvaart met de barge. Dat was het sluitstuk van een hele reeks lezingen en activiteiten rond het kanaal Gent-Brugge tijdens het voorbije winterseizoen.

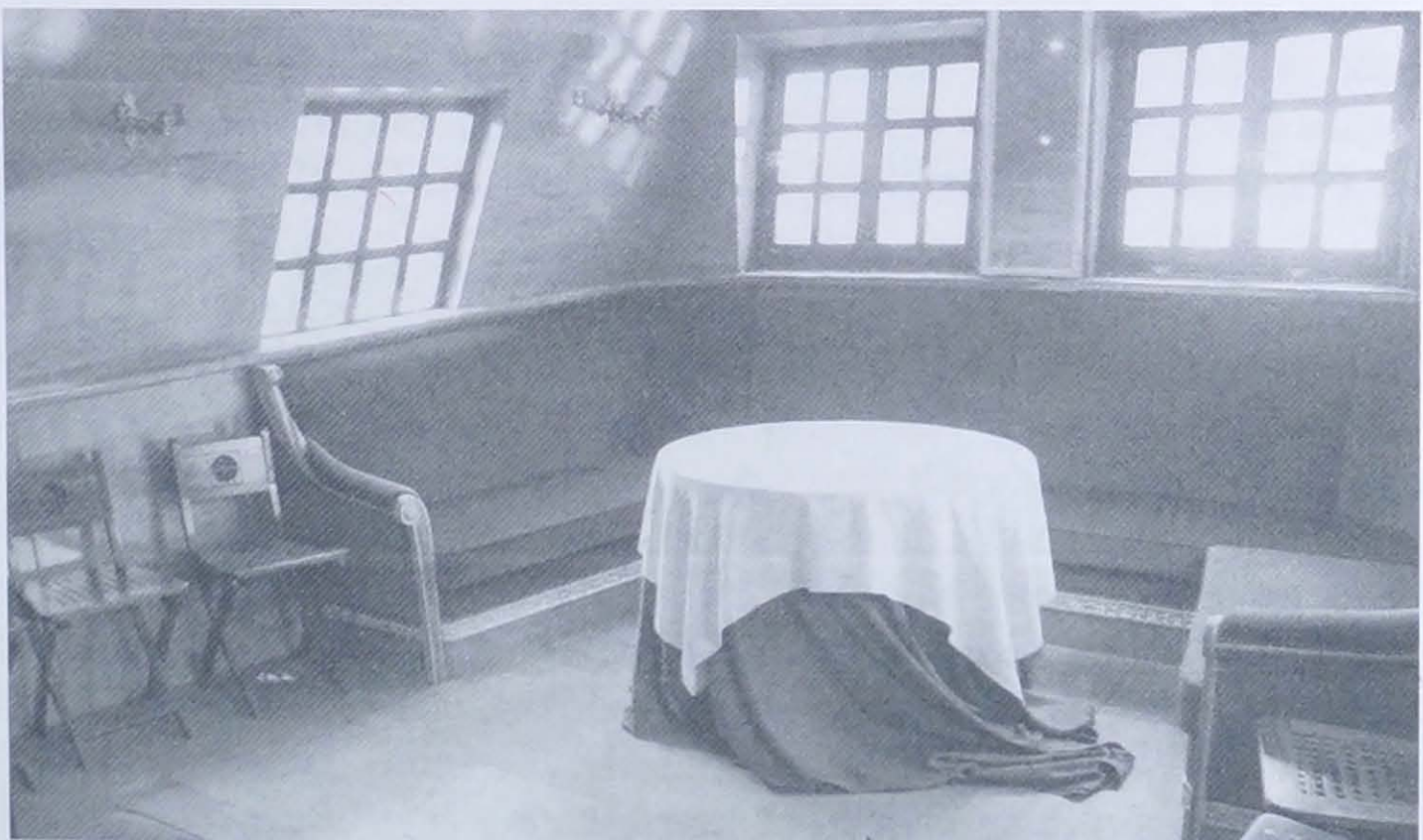
Waterlopen hebben al altijd een belangrijke rol gespeeld in het leven van de mensen. Ze zorgden niet alleen voor drinkwater voor mens en dier, maar ook voor het water dat nodig was voor allerlei ambachtelijke processen en voor het aandrijven van watermolens en leveren van energie. Waterlopen spelen echter vanouds een belangrijke rol bij het transport van mensen en goederen. Veel nederzettingen ontstonden aan de monding of de samenvloeiing van waterlopen, soms ook bij de kruising van een waterloop en een landweg, of gewoon langs een waterloop. Het 'project rond de vaart' van de voorbije

maanden heeft duidelijk aangetoond dat die waterloop een vrij belangrijke rol heeft gespeeld in de geschiedenis van de regio. Veel facetten blijken daarbij niet of onvoldoende te zijn uitgespit. Onze reeks lezingen was een eerste verkenning van het terrein. We hopen alvast om in de nabije toekomst een uitgebreider verhaal te kunnen presenteren.

Toen begin van de 17de eeuw het kanaal Gent-Brugge-Oostende gerealiseerd werd, was het de bedoeling om het Vlaamse hinterland met de zee te verbinden. Door de bezetting van de Scheldemonding door de opstandige noordelijke provincies, was de traditionele verbinding via die weg immers niet meer mogelijk. Al vrij vlug werd door de Staten van Vlaanderen ook het vervoer van mensen over het kanaal ingericht. Daarvoor stonden een aantal speciaal daartoe

gebouwde schepen in, de barges. Ze speelden zeker tot de aanleg van de spoorweg Gent-Brugge een belangrijke rol in het personenvervoer in onze regio. Na de Eerste Wereldoorlog was hun rol definitief uitgespeeld en werden ze uit de vaart genomen.

Op initiatief van een groep enthousiaste Gentenaars werd in de voorbije jaren één van die bargeschepen naar plannen van 1781 herbouwd. Het is dat schip dat we gingen bezoeken.

Ruim twintig leden van onze kring en een aantal andere belangstellenden volgden in het ruim van het schip de sappige, maar daarom niet minder deskundige uitleg van Geert van Doorne. Daarbij kwamen zowel de geschiedenis van de bargeschepen als het verhaal van de reconstructie van de barge ter sprake. Zelfs de jongste deelnemers moeten gefascineerd geweest zijn door zijn verhaal, want ze bleven al die tijd geboeid luisteren.

Volgde een twee uur durende tocht op de Leie, tot St.-Martens-Latem en terug. Een tocht over de meanderende Leie, door een op sommige plaatsen nog onberoerd landschap, op andere plaatsen langs oevers, vol gepoot met villa's en tuinen. Ondanks de regen die ons af en toe benedendeks joeg, bleef er voldoende ruimte om de dingen te bewonderen en foto's te maken. Benedendeks wachtte de koffie of een ander drankje en was er gelegenheid om uitvoerige gesprekken aan te knopen met de andere 'reizigers'. Enfin, we voelden ons even in 'de tijd van toen' of toch de schoonste kant ervan. Zoals altijd, hadden ook ditmaal de afwezigen alle ongelijk...

Jan CAMERLINCKX

JONKER KAREL VAN SINT-OMAARS EEN TIJDJE HEER VAN BIESEM

In het verleden wisselden de bezitters van heerlijkheden elkaar regelmatig af. Zonen of dochters volgden hun ouders op, maar bij gebrek aan opvolgers ging de heerlijkheid over op een verwant en kwam zo in handen van een andere familie. Het gebeurde ook dat heerlijkheden verkocht werden en zo van eigenaar veranderden.

Bij de heren waren er gerenommeerden die her en der gronden liggen hadden en zich aan de zijde van hun leenheer verdienstelijk maakten. Er waren ook veel anderen, maar die komen zelden of nooit in de grote hoofdstukken van de geschiedenis voor. Toch zijn daar soms interessante figuren bij, wier tijdelijke passage op één of andere heerlijkheid meer aandacht verdient dan een gewone acte de présence.

Eén van hen was Karel van Sint-Omaars of Charles de Saint-Omer, zoals hij genoemd werd in de staat van goed die zijn vrouw Anna d'Oingnies neerlegde op 25 juli 1569.⁽¹⁾ Ofschoon de man slechts korte tijd met Biesem verbonden was, volstaat zijn bekendheid als botanicus ruimschoots om hem hier uit de vergetelheid te halen.

De heerlijkheid Biesem was waarschijnlijk één van de oudste hoeven in Aalter. Daar wijst de naam toch op. De heerlijkheid strekte zich uit ten zuiden de huidige Lindestraat en de kerk en had als centrum het Biesemgoed, destijds een omwalde hoeve van tien bunder groot.

In 1504 was ridder Jan de Baenst heer van Biese. Maar toen deze in 1518 kinderloos overleed, kwam Biesem in het bezit van zijn nicht Anna van Praet. Deze huwde in 1525 met Joos van Sint-Omaars. Zo kwam Biesem uiteindelijk in het bezit van hun zoon, Karel van Sint-Omaars (1559?). Al in 1566 verkocht hij Biesem aan Geraard De Schepper.⁽²⁾

Karel van Sint-Omaars werd in 1532 of 1533 geboren. Hij was de zoon van Joos van Sint-Omaars, heer van Dranouter, Merris, Oudenem, enzovoort en van Anna van Praet, die na de dood van haar zuster Josine, echtgenote van Lodewijk van Vlaanderen, in 1546, vrouw van Moerkerke was geworden. Lodewijk van Vlaanderen was heer van het Land van de Woestijne. Joos en Anna hadden twee kinderen, Johanna en Karel. Johanna was gehuwd met Nicolaas van Halewyn en na diens overlijden, huwde ze met Willem van Bronkhorst. Karel was gehuwd met Françoise de Blois en na haar

dood trouwde hij met Anna d'Oingnies. Karels beide huwelijken bleven kinderloos. Hij overleed te Moerkerke op 12 februari 1569 en werd daar in de kerk begraven.

Over zijn jeugd is niets gekend. Hij zou, zoals de meeste edelen in die tijd, een militaire carrière begonnen zijn, maar wegens ziekte diende hij die op te geven. Hij ging toen op het kasteel van Moerkerke wonen, hield zich bezig met botanica en legde daar een tuin aan, met een grote verzameling inheemse en vreemde planten. Daarnaast liet hij ook een boomgaard aanplanten. Volgens de staat van goed waren er ook dieren in het park. Niet alleen de klassieke huisdieren zoals koeien, schapen, geiten, kippen, pauwen, maar ook zwanen, een arend, een beer, nertsen, een ooievaar, een papegaai en verschillende kleine vogels.⁽³⁾

De beschrijving die gegeven wordt van zijn verblijf in den Haag naar aanleiding van een proces dat de familie er voerde, blijkt dat Karel vrij gegoed was. Tijdens dat verblijf logeerde hij aan het hof van de stadhouder en was er vergezeld van koks en dienstknechten. De staat van goederen die zijn vrouw neerlegde, bevestigt overigens de welstand van het paar.

Karel van Sint-Omaars was heer van Dranouter en beschikte over de gronden die er aan verbonden waren. Bovendien had hij het recht om een baljuw, vijf schepenen en een sergeant aan te stellen. Verder bezat hij het marktgeld, het recht op de bastaardgoederen, het recht op het aanboren van wijn, bier en andere dranken, het gruterecht en het recht op het brood. Hij mocht de baljuw van de draperie van Dranouter benoemen, evenals de verantwoordelijken voor merken en zegels. Voorts had hij nog lenen in de parochies Loker en Kaster. Van moederszijde had hij de heerlijkheid van Moerkerke, bestaande uit 108 gemeten grond en *vng chastel bassecourt daues cingles jardins a jolitez boghaerts et aultres appartenances*. Daarbij hoorde nog een huis in Brugge, vroeger genaamd Ryckenburg, met nog drie kleine huisjes en een achterpoort. Het was daar dat het paar verbleef wanneer ze in de stad vertoefden. Karel beschikte over de vogelvangst, de zwanerij en de visserij van het ambacht Moerkerke, afhankelijk van de Burg van Brugge.

In de parochies Middelburg en Heile bezat hij 'het Gistelhof' met bijhorigheden en 147 gemeten grond.

Tenslotte had hij nog lenen in Knesselare, onder andere het hof van Wesseghem en in Ursel, de 'Schaapswarande'.⁽⁴⁾

Biesem wordt, vermits het al in 1566 werd verkocht, niet meer vermeld in de staat van goederen.

Naast de onroerende goederen die het paar bezat, werden ook nog juwelen, klederen, tapijten en wandtapijten, keukengerij, de wapenuitrusting van Karel, zijn boeken, enz. opgesomd.

Al in 1568 loofde Rembert Dodoens Karel van Sint-Omaars als plantkundige. Beiden kenden elkaar en waarschijnlijk wisselden ze ook planten, tekeningen en informatie uit.

De in Antwerpen verblijvende Italiaanse koopman en geschiedschrijver Lodovico Guicciardini (1521-1589) schreef over de tuin van Karel van Sint-Omaars: *a un jardin digne d'estre admiré, pour estre embelly d'infinies sortes de simples excellens; outre mille autres gentillesses, qui rendent le lieu agreable; et tant iceluy, que la chose et le Seigneur d'iceux digne de perpetuelle memoire.*⁽⁵⁾

De plantkundige Matthias de l'Obel (1538-1616), beter gekend als Lobelius schreef in zijn in 1581 verschenen 'Kruydtboeck': *Mijn heer van Renoutre / saligher ghedachtenisse die zijns ghelijcke niet ghehadt en heeft onder alle de Cruyde-lief-hebbers van Europa om alle de gheslachten van cruyden tzy vremde oft intlandsche te doen naer tleuen conterfeyten / gheen en cost spaerende / ...*⁽⁵⁾ Karel had dus niet alleen een mooie tuin, maar liet volgens Lobelius ook een collectie tekeningen van planten maken. Dit wordt bevestigd in de staat van goed die na zijn dood werd opgesteld. Daarin wordt melding gemaakt van:

Vng couffre ou il y a dedens quatre liures dherbes peintes

Vng commenchement dung liure des oyseaulx

Vng commenchement dung liure des poissons et aultres animaulx

Deze collectie wordt vereenzelvigd met de 'Libri picturati A.16-30(31)', die zich nu in de Jagiellonskabibliotheek te Krakau in Polen bevinden. Deze verzameling bevat naast 112 aquarellen van vogels, 36 van vissen en 28 van viervoeters, vooral 1409 aquarellen van planten. Aanvankelijk werd deze belangrijke plantenverzameling uit de 16^e eeuw toegeschreven aan plantkundige Carolus Clusius (1526 - 1609), maar recent onderzoek heeft aangetoond dat ze blijkbaar het werk was van Karel van Sint-Omaars. De zeer goede relatie die hij had met Clusius - deze laatste verbleef een tijdje op het kasteel van Moerkerke en kreeg later ook een aantal boeken uit de nalatenschap van Karel - laat echter vermoeden dat beiden waarschijnlijk ook

samenwerkten en zowel planten, zaden als tekeningen uitwisselden. Voor het maken van de tekeningen deed Karel beroep op de Brugse schilder Jacob vanden Corenhuuse en nog andere schilders. Het is echter vermoedelijk Jacob vanden Corenhuuse die de meeste afbeeldingen van planten schilderde.

Waarschijnlijk was Karel van plan om onder de titel *Centuriae plantarum rariorum* een boek uit te geven. Het is mogelijk dat hij dit wou doen met de medewerking van Clusius. Zo laat de briefwisseling tussen beiden toch vermoeden. Door het overlijden van Karel, kwam er van het project niets terecht.

In alle geval was minstens een deel van de verzameling al eind 1564 beschikbaar want Karels vriend, Guido Laurinus, schreef op 25 november 1564 aan Clusius: ... *al gedurende veertien dagen zijn de Heer [Karel] en ikzelf met niets anders bezig dan dat hij mij de kennis van de planten aanleert (hoewel het putje winter is), zijn zeer mooi boek, waarvan ik veronderstel dat je het exemplaar gezien hebt, ordenend volgens de methode van Dioscorides.*

Na het overlijden van Karel van Sint-Omaars was de verzameling in het bezit van zijn weduwe, Anna d'Oingnies. In 1595 kwam ze in het bezit van Karel van Arenberg. Van wie hij ze kreeg of kocht is niet gekend. Later kwam ze in de bibliotheek van Friedrich Wilhelm, keurvorst van Brandenburg. Deze bibliotheek werd eerst de Koninklijke Bibliotheek van Berlijn en daarna in 1919 de Pruisische Staatsbibliotheek. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de verzameling aquarellen ter bescherming naar Polen gebracht. Na de oorlog bleef ze daar en belandde in 1947 in de Jagiellonskabibliotheek van Krakau.^{(6) (7) (8)}

De discussies rond de 'Libri picturati A.16-30(31)', zijn verre van afgerond, maar duidelijk is inmiddels wel dat Karel van Sint-Omaars in de 16^e eeuw tot de belangrijke pioniers op het vlak van botanica behoorde.

Of Karel ooit zijn bezittingen in Knesselare of Aalter heeft bezocht, weten we niet. Wat we wel weten is dat hij regelmatig in de wijde omtrek van Moerkerke rondtrok op zoek naar ongekennde plantensoorten. Dus...

Jonker Karel van Sint-Omaars mag dan slechts een tijdszucht heer van Biesem geweest zijn, zijn verdiensten als botanicus waren niet

onbelangrijk en zeker het vermelden waard. Allicht zijn er nog meer heren die omwille van hun kennis of kunde meer verdienen dan een simpele vermelding van hun naam, die van hun vrouw en kinderen en hun bezit. Dat is echter voor een volgende bijdrage.

Jan CAMERLINCKX

Bronnen:

1. RAB, Familiearchief, 367.
2. VERHOUSTRAETE A., *Leenroerig overzicht van Aalter*, in Appeltjes van het Meetjesland, 1964, p.80.
3. RAB, Familiearchief, 367.
4. RAB, Familiearchief, 367.
5. GUICCIARDINI L., *Description de tout le Païs Bas. Outrement dict La Gernanie Inferieure ou Basse Allemagne*, Antwerpen, 1567.
5. LOBELIUS, *Kruidtboeck*, 1581, I/968.
6. WILLE H., *De Brugse 'Centuriae plantarum rariorum' in Krakau teruggevonden. De botanische belangstelling van Karel van Sint-Omaars in Moerkerke tijdens de 16de eeuw*, in 'Uitgelezen bloemen', tentoonstellingscatalogus Brugge, Openbare bibliotheek de Biekorf, 15 nov. 1997 – 10 jan. 1998, p.19-34.
7. WILLE H., *The albums of Karel van Sint-Omaars (1533-1569) (Libri picturati A. 16-31, in the Jagiellon Library in Krakow)*, in 'Archives of Natural History', 1997, 24 (3), p.423-437.
8. DE GROOTE J., *De aquarellencollectie van Karel van Sint-Omaars en de Libir pictuari A.16-30(31) uit de Jagiellonskabibliotheek te Krakau*, 2005-2006.

DE ACHTERUITKIJKSPIEGEL

Verkiezingen

Zestig jaar geleden. Op 24 november 1946: gemeenteraadsverkiezingen. Zo kort na het einde van de Tweede Wereldoorlog was er een speciale sfeer. Het werd een spannende strijd tussen de Christelijke Volkspartij (CVP) en Gemeentebelangen. Ik herinner me nog dat een kandidaat van Gemeentebelangen vanop een stoel naast de kiosk, na de negenurenmis, in de tijd van toen de topmis, de mensen toesprak. Toespreken is zacht uitgedrukt, hij schreeuwde het publiek toe en onderstreepte elke zin met een wild gebaar.

Veel pamfletten werden rondgedeeld, zelfs eentje op rijm waarin sommige CVP-kandidaten zelfs beledigd werden. Ludiek werd wel van een kandidaat gezegd: het zal al redelijk zijn en wel, laat ons zeggen heel beleefd, als hij tien stemmen heeft.

De stemmen werden geteld in de jongensschool, Stationsstraat waar nu de muziekacademie is. In de vooravond was er veel volk op de been, zo groot was de nieuwsgierigheid voor de uitslag. De Christelijke Volkspartij behaalde zes zetels, Gemeentebelangen vijf, een verschil van amper 43 stemmen. De socialisten behaalden geen zetel. Die uitslag was bijna zeker andersom geweest met Leon Van Nieuwenburgh als kandidaat op de lijst Gemeentebelangen. Leon, de vader van Marcel Van Nieuwenburgh omgekomen in een Duits kamp, genoot groot respect en sympathie bij de bevolking. Maar op de CVP-lijst was Aloïs De Sutter kandidaat. Aloïs, net als Marcel Van Nieuwenburgh, was lid van de clandestiene pers-Aalter en politiek gevangene. Leon wilde geen kandidatuur tegen zijn vriend Aloïs. Leon werd op de lijst vervangen door André Snoeck.

Rond de verkiezingen was soms een komisch randje. Eind veertiger jaren waren er parlementsverkiezingen. Een kloeke jonge man stapte rechtover het verkiezingslokaal in de Stationsstraat heen en weer. Hij droeg een groot bord op de schouder met volgende tekst: rood of geen brood! Hij herhaalde steeds opnieuw die slogan en voegde eraan toe: zie het verleden na, denk aan de toekomst! Urenlang hield hij dit vol. Toen mijn oom, Honoré Verhoustraete, een zeer trouw vesper-ganger, op zondagnamiddag in de kerk kwam, stond de jongere broer van de militant, nog een kind, met datzelfde bord achteraan in de kerk. Stel je de ergernis voor van pastoor Neyt en de kerkgangers. Toen oom thuiskwam was de boze bui nog niet voorbij.

Heel apart verliep elke verkiezingszondag in het bejaardengesticht "het klooster" in de volksmond. Met verenigde krachten werden de bejaarde kiezers in een camionette geholpen en naar het stemlokaal gebracht. Dikwijls "hielp" een brave zuster de bejaarde man of vrouw stemmen in het hokje, een "goede" stem uiteraard. Voor sommige bejaarden was de stemgang eerder een martelgang. Fonske, die bijna dagelijks met zijn wandelstok voorbij onze tuin wandelde, vertelde tegen mijn oom dat hij blij was, hij moest niet stemmen. Hij had de zuster verklapt dat hij voor de socialisten zou stemmen. De zuster keek verschrikt, dacht even na en zei toen: "Jij bent niet zo goed meer te been, Fons. Voor je gezondheid is het wel beter dat je rustig thuis blijft!"

André DE KÉ

ONDERPASTOOR VAN DER VEKEN EN DE TYFUSEPIDEMIE IN 1847.

In een niet zover verleden was ziekte, veel meer nog dan vandaag, een reële bedreiging in het dagelijks leven van elke mens. Daarbij ging ziekte heel dikwijls samen met ellende, armoede en hongersnood.

De crisis in de textielnijverheid in de jaren veertig van de negentiende eeuw holde niet alleen de lonen uit, maar maakte ook heel wat spinsters en wevers werkloos. Vooral voor de landelijke dorpen van Binnen-Vlaanderen, waar de huisnijverheid algemeen verspreid was en voor veel gezinnen een noodzakelijke bron van inkomsten was, waren het moeilijke tijden.

*Tot overmaat van ramp werden in de zomer van 1845 de aardappelvelden overal aangetast door de *phytophthora infestans*, een schimmelziekte die bladeren en knollen aantast en de planten doet afsterven. In nog geen eeuw waren aardappelen van culinaire curiositeit tot het belangrijkste volksvoedsel geworden. De bijna totale vernietiging van de aardappeloogst leidde onvermijdelijk tot problemen. Ook in 1846 bleven aardappelen een schaars goed en bovendien mislukte de oogst van rogge en waren de opbrengsten van andere gewassen ook maar matig. De prijzen rezen de pan uit. Voedsel was voor velen nauwelijks te betalen. Veel mensen leden honger.*

In Aalter bereikte de voedselcrisis haar hoogtepunt in 1847. De ondervoede bevolking werd in dat jaar ook nog eens overvallen door tyfus. De ziekte maakte in Aalter zo'n 200 slachtoffers. Een van hen was onderpastoor Frans Van der Veken. Tot op het laatst had hij zich ingezet om te helpen en te troosten waar het nodig was. Dokter Joseph Snoeck werd geprezen om zijn medische hulpverlening.

Rond de dramatische gebeurtenissen in die tijd schreven we een prozaïsch verhaal, dat misschien beter dan een relaas van feiten, de toestand van die zwarte bladzijde uit onze geschiedenis illustreert.

Het was een druilerige dag in oktober 1847. De wind zwoepte de takken van de bomen heen en weer, maar de gelende bladeren wilden nog niet loslaten. In de late namiddag kwam onderpastoor Frans Van der Veken terug van het Hoekske. De plassen op de weg zoveel mogelijk vermijgend, stapte hij naar huis. In de verte zag hij al de

eerste huizekens van Aalter. Er was geen mens te bespeuren. Wie zou er in zo'n hondenweer ook buiten komen en bovendien had iedereen zich opgesloten op zijn erf. Men was bang dat dieven de konijnen en de kippen zouden stelen. Bang dat de zoveelste bende rondzwervende bedelaars aan de deur zou komen om brood te vragen, terwijl men toch zelf nauwelijks iets had. Maar men vreesde vooral tyfus en cholera, die nu al een hele tijd door het land slopen. In de parochie waren de slachtoffers niet meer te tellen. Vorige week nog waren er twee doden geweest: een man van vierendertig en een kindje van vier.

Deze morgen na de mis was hij naar 't Hoekske vertrokken om er een vrouw te berechten. Cies Plancke had hem op zijn kar meegenomen. Toen hij er aankwam, was de vrouw al overleden, kraamkoorts. Haar boorlingske was enkele dagen geleden doodgeboren. Haar man en een jongetje van zes bleven alleen achter. Zijn stem stakte in zijn keel als hij bij het weggaan aan Serafien beloofde aan mijnheer Jullien te zullen vragen of er geen werk was inde bossen.

Voor de middag had hij nog enkele gezinnen bezocht die het moeilijk hadden om rond te komen. Ze moed inspreken, beloven bij de eigenaar tussen te komen om het betalen van de pacht wat uit te stellen, de meisjes aansporen om naar de kantschool te gaan, meer kon hij niet doen. Er was geen werk, gesponnen garen en lijnwaaddoek kreeg men zelfs aan de stenen niet verkocht, toch niet tegen een redelijke prijs. Soms moest het aangeschafte vlas nog betaald worden. Aardappelen waren een schaars goed en net als brood niet te betalen. In twee jaar tijd waren de prijzen verdubbeld. Voor een roggebrood betaalde men 34 centiemen en een kilogram slechte aardappelen kostten 1 fr. 25 centiemen. Sommigen hadden hun schaarse spaarcentjes al opgesoupeerd of zouden die weldra moeten aanspreken. 't Was te hopen dat de winter niet te streng werd.

Tegen de middag was hij bij mijnheer Jullien geweest om te horen of die iets nieuws had over de op te richten kerk op 't Hoekske. "In Aalter blijven ze dwarsliggen en ik vrees dat het nog jaren duurt eer er op 't Hoekske een kerk en een school komen", had hij gezegd. Mevrouw Jullien had hem gevraagd om 's middag te blijven eten en toen hij daarna wegging had ze hem wat geld toegestopt. "Voor de arme mensen", zei ze. Ze zou iemand naar Serafien sturen om te zeggen dat hij zich 's maandags moest aanmelden om in de bossen grachten te kuisen.

In de namiddag was hij Pieter Claeys tegen 't lijf gelopen in het dorp. Als enige vertegenwoordiger van 't Hoekske zetelde hij in de gemeenteraad. Hoewel hij zelf een grote tuin had en negen kindermonden moest zien te vullen, stond hij steeds klaar om zich in te zet-

ten voor de mensen van 't Hoekske, maar tegen zoveel ellende ineens was ook hij niet opgewassen. Na nog enkele huisbezoeken was hij uiteindelijk in de kantschool binnengestapt om te zien hoe het daar ging. Een twintigtal meisjes waren aan het spellewerken. Niet veel, maar ja de school was pas in mei begonnen en als er straks geen buitenwerk meer was, zouden er wel meer komen.

Toen hij aan de markt gekomen was en bijna thuis was, kwam plots een jongen aangelopen. "Mijnheer pastoor, mijnheer pastoor, 't is om te zeggen dat Ward van Dereus op sterven ligt en of ge niet onmiddellijk zoudt kunnen komen...". Hij had Isabelle, zijn zuster en huishoudster, beloofd om op tijd terug te zijn. Ze zou hem weer een hele boel verwijten naar het hoofd slingeren. De plicht ging echter voor alles en hij dacht niet meer aan zijn grommende maag en de vermoeidheid in zijn benen en ging op weg. Het begon al te donkeren en hier en daar brandde al een smoutlampje of speelde het licht van de flikkerende vlammen van het haardvuur over de witgekalkte muren. Hij voelde de ogen die hem van achter de gordijntjes volgden. Iedereen kende het ritueel, eerst de dokter, dan de pastoor en morgenvroeg de rammelende kar die met de kist naar het kerkhof hotst. Toen hij er bijna was, kwam dokter Snoeck naar buiten. "Avond Frans, 'k heb niets meer kunnen doen", zei hij. "Degenen die geroepen worden, moeten gaan zeggen ze, maar 't is erg voor die moeder die daar met acht schaapjes van kinderen achterblijft... Eergisteren een dode, vandaag nog een en ik heb nog twee posten te doen. 't Is te hopen dat die vervloekte plaag niet verder om zich heen grijpt". Toen de dokter al verder wilde stappen: "Ik zal wel het nodige doen voor de begrafenis morgenvroeg."

De woonkamer lag bijna in het donker. Alleen een stinkende smoutlamp verspreidde wat licht. Leontine huilde dat zijn hart er van ineen kromp. "Onze-Lieve-Heer, waar hebben ik en mijn kinders zoiets verdiend", herhaalde ze steeds opnieuw. Vijf meisjes en drie jongens krijsten omdat ze hun moeder zo hoorden huilen. Er moest zeker iets verschrikkelijks gebeurd zijn, maar de meesten begrepen het niet. Ward lag onder een grauw deken, zijn opgezwollen gezicht was wasgeel, de ogen zaten diep in hun kassen, zijn buik was opgeblazen en zijn handen blauw alsof ze bevroren waren. Doodgewerkt en uitgehongerd, omdat hij het weinige brood dat er was, gespaard had voor zijn kinderen. Zijn grote, sterke handen hadden niet volstaan om zijn gezin te voeden, zelfs al werkte hij veertien, zestien uren per dag. De tyfus had een gemakkelijke prooi gevonden.

Intussen was het huilen verstomd tot gesnik en kon hij de laatste sacramenten toedienen. Als hij tenslotte nog een Onzevader wilde

voorlezen, haperde zijn stem. Hij voelde zich duizelig worden, maar hield zich sterk, hij moest het afmaken. Wanneer hij bij het weggaan alle kindjes nog een kruisje geven had, kwam het plots van het oudste meisje: "Mijnheer pastoor, moeten wij Onze-Lieve-Heer nog gaarne zien nu hij ons zo gestraft heeft door ons vader dood te laten gaan?" Hij stond aan de grond genageld, kon eerst geen woord uitbrengen en zei tenslotte: "Ja...ja...!" Terwijl hij de deur opende zei hij nog vlug: "Morgenvroeg zal ik op 't kerkhof zijn. Veel moed...!" Toen hij buiten stond, snakke hij naar verse lucht. Intussen was het donker geworden, maar hij merkte het niet. In zijn hoofd bonkten de woorden van dat meisje als het rammelen van wel tien karren tegelijk. Eerder had hij al eens met de gedachte gespeeld dat God, onschuldige en weerloze mensen zoiets toch niet kon aandoen, maar hij had ze uit zijn geest verbannen. Had men hem op het seminarie niet voorgehouden dat sommigen in armoede, anderen in weelde leven en dat de Voorzienigheid het zo gewild had... De ganse weg naar huis spookte het in zijn hoofd. Thuis gekomen, had hij niets gehoord van het sermoen dat Isabelle afgestoken had. Hij had geen honger meer. Hij trok zijn kleren uit - morgen zou hij die boven een houtvuur uitroken - en waste zich van kop tot teen met zwarte zeep. Zo had dokter Snoeck hem aangeraden. Hij dronk nog een glas water en ging naar bed. Hij geraakte niet in slaap en lag te woelen in zijn bed. De gezichten van het jongetje van zes, van Leontine, van de kinderen van Ward staarden hem aan, nu eens vanaf het plafond, dan weer vanuit de deuropening. Doodmoe, viel hij ten slotte toch in slaap.

De dag daarop was weer zo'n ellendige dag en er volgden er nog meer. Het onderpastoorke deed wat het kon, maar het was water putten met een mand zonder gat. Uiteindelijk zou de koorts ook Frans Van der Veken overvallen. Hij overleed op 25 november 1847.

Jan CAMERLINCKX

DE TIJD VAN TOEN

LANDBOUWSCHOOL ca. 1933

In het nr.2 van 1986 (9^e jaargang) verscheen er op bladzijde 39 een foto van de landbouwschool te Aalter ca.1933. Op die foto droeg het grootste deel van de leerlingen een soort gebreid hoofddeksel. We konden een bijna identieke foto op de kop tikken maar nu zonder hoofddeksel en gekleed met een witte voorschoot. Ze poseren ook op een iet wat andere plaats.

v.l.n.r.: onderaan: Elza Verheye, Maria Van Cleemput (lesgeefster), onderpastoor Remi Van Coppenolle, Elsa Hoebeke (lesgeefster), Alma Hoste en Maria Dezutter.

Midden: Maria Mortier, Alma De Muer, Maria Martens, Germaine Van Hecke, Maria Cools en Martha Steculorum.

Boven: Maria Clyncke, Rachel Welvaert, Margriet Mattheeuws, Margriet Van Poucke, Clara Van Poucke (+), Iréne Huys en Augusta Lievens.

HULDIGING ERNEST ORNELIS BIJ ZIJN AFSCHEID AAN DE FANFARE TE AALTER

De foto werd genomen in de Brouwerijstraat ter hoogte van zijn woning, gelegen iets voor garage Van Den Heede.

We herkennen hier in het midden de gevierde Ernest (°Aalter, 21.09.1875), links van hem Edgard (°Aalter, 11.10.1903) en rechts Maurice (°Aalter, 30.09.1902; veesnijder die op de Boomgaard woonde) zijn zonen. Verder zien we ook op de foto achteraan links Jean Goeminne, burgemeester Raymond Van Den Broecke in de deuropening met hoed, Jozef Faut (secretaris), en Maurice Van Landeghem.

Ernest was op 24.10.1901 gehuwd met Maria Verplaetse (°Lotenhulle, 28.05.1878). Hij was in de periode (1911-1920) handelaar, herbergier, later hovenier, herbergier. Ernest woonde in Brouwerijstraat 35.

Op deze foto herkennen we in het midden de gevierde, links koster Emiel De Wulf die de maat slaat, Maurice Mestdagh, Roger Dombrecht, Marcel Cools, Prosper De Bussche die de trommel slaat en trommeldrager Maurice Boméré.

Hier zien we opnieuw vooraan geknield Edgard, voorzitter Jean Goeminne, in het midden iets hoger P. De Bussche, de gevierde Ernest, links van hem August Van Landeghem, Jozef Faut, verder nog herkenbaar: Robert Van Landeghem, Georges Ormelis, Roger Dombrecht, en nog vele anderen.

Roger BAECKELANDT

INHOUDSTAFEL

Jan CAMERLINCKX	Eten op het kasteel van Poeke.	3
Jan CAMERLINCKX	Rondvaart met de barge.	30
Jan CAMERLINCKX	Jonker Karel van Sint-Omaars, een tijdje heer van Biesem.	33
André DE KÉ	Achteruitkijkspiegel – Verkiezingen	38
Jan CAMERLINCKX	Onderpastoor Van Der Veken en de tyfusepidemie in 1847.	40
Roger BAECKELANDT	Tijd van toen	
	* De landbouwschool ca. 1933.	44
	* Huldiging Ernest Ornelis bij zijn afscheid van de fanfare te Aalter.	45

LAND VAN DE WOESTIJNE

Tijdschrift van de Heemkundige Kring Aalter, gesticht in 1977.

Verschijnt in maart, juni, september en december.

Uitgegeven met steun van het Gemeentebestuur van Aalter,
het Provinciebestuur Oost-Vlaanderen en de Vlaamse Gemeenschap.

Verantwoordelijke uitgever:

Jan Defruyt, Kestelstraat 67, 9880 Aalter

Bankrekening : nr. 442-6594361-40 - Heemkundige Kring Aalter.

Lidmaatschapsbijdrage : gewone leden : € 12,50

steunende leden : € 25,00 of meer

Overname uit het tijdschrift is toegelaten mits schriftelijke toelating van de redactie. Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn tekst.

BESTUUR

Voorzitter : Willy STEVENS, Groenevijvers 8, 9910 Knesselare
09 374 44 58 - pr000063@worldonline.be

Ondervoorzitter : Peter LAROY, Brouwerijstraat 84, 9880 Aalter
09 375 14 86 - peter.laroy@telenet.be

Secretaris : Jan CAMERLINCKX, Schuurlo 12, 9880 Aalter
09 374 79 82 - jan.camerlinckx@skynet.be

Ledenbeheer : Eliane DE POORTER, Leurebroekdreef 1, 9880 Aalter
051 68 89 91 - arnelidepoorter@pandora.be

Penningmeester : Dries ALYN, Bellemstraat 49, 9880 Aalter
09 374 23 60

Redactie en layout : Jan DEFRUYT, Kestelstraat 67, 9880 Aalter
09 374 65 81 - jan_defruyt@scarlet.be

LEDEN : Robert VERHELST, Stationsstraat 74, 9880 Aalter
09 374 41 36 - robert.verhelst@scarlet.be

Roger BAECKELANDT, Ekenakker 2, 9880 Aalter
09 375 13 77 - roger.baeckelandt@scarlet.be

Walter VERVALLE, Langendamdreef 62, 9880 Aalter
09 374 54 63 - walter39be@yahoo.com

MEDEWERKER : Erik WILLE, St.-Pietersveld, 8750 Wingene
051 65 50 29 - erik.wille@skynet.be

Etienne VAN EEGHEM, Ter Weibroek 53, 9880 Aalter
09 374 76 81 - etienne.vaneeghem@scarlet.be

Rik CLAEYS, Kleine Weg 25, 8700 Tielt
051 40 63 20 - Rik.Claeys1@telenet.be

Land van de Woestijne

Tijdschrift van de
Heemkundige kring „Arthur Verhoustraete” Aalter

29e jaargang - nr. 4 - 2006

DE NIEUWJAARSBRIEF ⁽¹⁾

De ontwikkeling van de kinderen door het geven van degelijk onderwijs en een degelijke opvoeding, zal de maatschappij ten goede komen. Door die betere ontwikkeling zullen de mensen elkaar beter verstaan en zullen er minder misverstanden komen. Het zal de vrede in de hand werken.

In 1792 werden de kinderen in Frankrijk verplicht onderwijs te volgen. Dit onderwijs was volledig gratis. De onderwijzers zouden van staatswege betaald worden.

Op 29 Brumaire tweede jaar van de Franse republiek (=19.11.1793) en 5 Nivose van datzelfde jaar (=25.12.1793) verschenen twee decreten die bepaalden dat het onderwijs in Frankrijk volledig kosteloos en voor iedereen verplichtend werd gemaakt.

Een tijdje later, respectievelijk in 1794 en in 1795, werd dit kosteloos en verplichtend onderwijs afgeschaft door geldgebrek. ⁽²⁾

Ook tijdens het Hollands Bewind werd er veel aandacht aan het onderwijs geschonken. Voor onze gemeente kwam de onafhankelijkheid in 1830 iets te vroeg. De plannen om een nieuwe gemeenteschool en onderwijzershuis te bouwen, waren goedgekeurd en de kredieten hiervoor vrijgemaakt doch de onafhankelijkheid van 1830 kwam roet in het eten strooien. Alles viel in het water. Het duurde nog een 15-tal jaar vooraleer er aan de bouw van de gemeenteschool werd begonnen. Bij KB van 30 juli 1845 werd hiervoor 1500 frank vrijgemaakt; bij KB van 25 augustus 1846 nog eens 300 frank en uit het provinciaal fonds nog eens 300 frank.

Voor de bewaar- en kantwerkschool golden andere bepalingen. Eerst zullen we de problemen van de bewaarscholen behandelen.

Het was een hele administratieve klus om de nodige toelagen van staatswege te krijgen om die instellingen in het leven te houden. Een rode draad in het verhaal: geldgebrek.

DE BEWAARSCHOOL

Op 18 februari 1846 contacteerde de gouverneur van onze provincie, Karel ledeganck - inspecteur van het lager ondewijs. Onze onder-

pastoor Lieven De Grootte had voor zijn bewaarschool een toelage gevraagd. De inspecteur berichtte de gouverneur dat de bewaarscholen, *les salles d'asile* noemde hij ze, onontbeerlijk waren. Ze waren de basis om later een goed lager onderwijs uit te bouwen. Hij verwees tevens naar het rondschrijven van de minister van 10 april 1843. Hierin werden de gemeentebesturen aangemaand bewaarscholen op te richten. Wat onze onderpastoor betrachtte, viel in goede aarde. De bewaarschool kon bezocht worden door jongens en door meisjes tot de ouderdom van 7 jaar. Twee meesteressen, nog geen onderwijzeressen, vingen de kinderen op. Hun jaarwedde bedroeg 200 frank. Andere jaarlijkse uitgaven beliepen 500 frank. De schoolgelden van de betalende kinderen werden op 90 frank geschat. In al deze cijfers was de huur van de lokalen niet begrepen. Die lokalen waren eigendom van de twee meesteressen. Zulke initiatieven moesten aangemoedigd worden.

Op zijn beurt nam de gouverneur contact met de arrondissementscommissaris. Ons gemeentebestuur werd door deze laatste gevraagd of zij ook financieel konden tussenkomen.

Op 4 april kwam de gemeenteraad, onder leiding van burgemeester Legiers, samen. Ze bogen zich over de vraag van de arrondissementscommissaris om de onderpastoor in zijn initiatief financieel te steunen. Het antwoord was negatief. Reden: de gemeentekas was leeg want door de hoge werkloosheid kwam er geen belastingsgeld binnen. De aardappeloogst was mislukt en de prijs van de levensmiddelen was hoog.

We hebben de hand kunnen leggen op de broodprijzen van toen. Hierna enkele cijfers:

periode	brood van buideltarwe	wit tarwebrood grof gebuideld	huishoudbrood	roggebrood
jan. 1847	48 cent		38 cent	22 cent
april 1847	53 cent		43 cent	24 cent
juli 1847	66 cent	58 cent	48 cent	22 cent
dec. 1847	38 cent	34 cent	28 cent	17,5 c.
jan. 1848	36 cent	32 cent	27 cent	16 cent
april 1848	31 cent	27 cent	23 cent	13 cent
juli 1848	33 cent	29 cent	25 cent	13 cent
dec. 1848	31 cent	27 cent	23 cent	13 cent

periode	brood van buideltarwe	wit tarwebrood grof gebuideld	huishoudbrood	roggebrood
jan. 1849	31 cent	27 cent	23 cent	13 cent
april 1849	32 cent	28 cent	24 cent	13 cent
juli 1849	33 cent	29 cent	24 cent	13 cent
nov. 1849	31 cent	28 cent	24 cent	13 cent

Na de felle prijsstijging in april tot oktober, kwam er stilaan een regularisatie tot stand. ⁽³⁾

In de bewaarscholen waren ongeveer 50 kinderen onder de zeven jaar. Hun werden de beginselen van het onderwijs en handwerk, zoals breien, aangeleerd. Hoe graag ze ook wilden, de gemeente kon niets geven. De heren Judocus Rodts, P. Decoster, J.B. Vindevogel, J.B. Dejaeger, P.V. Nieuwerburgh, J.F. Van De Kerchove, J.B. Schautteet, J. Maeyens en burgemeester Legiers ondertekenden dit besluit.

Nog dezelfde dag vergaderden de leden van het armbestuur. De schulden van het armbestuur voor dit lopende jaar bedroegen een derde meer dan de werkingsmiddelen. Deze middelen beliepen 4400 frank. Dat het leven duur was en de oogst mislukt, werden aangehaald. Hun verdikt luidde dan ook, dat zij niets konden bijdragen.

De arrondissementscommissaris, graaf de Moerman d'Harlebeke, stuurde de verslagen samen met het schrijven van onze onderpastoor naar de gouverneur. Op zijn beurt ging de gouverneur hogerop aankloppen. De administratieve molen maalde, maar maalde fijn. Via de inspecteur van het lager onderwijs werd de minister van binnenlandse zaken op de hoogte gebracht van het probleem. Allen zijn vol lof over het initiatief van onze onderpastoor, maar er is geld nodig om dat initiatief uit te werken.

De staatskas was ook niet onuitputtelijk. Op zijn beurt vroeg de minister aan de gouverneur hoeveel de provincie kon bijdragen. Ook dit antwoord was negatief. Alles op een rijtje: de gemeente noch de provincie konden iets bijdragen in de verdere ontwikkeling van de bewaarschool. De bal lag alweer in het kamp van het ministerie.

In zijn antwoord aan de gouverneur verwees de minister naar de wet van 23 september 1842 artikel 25. Vooraleer de staat de bewaar-

scholen financieel kon bijspringen, moest eerst onderzocht worden naar de medewerking van de gemeente en de provincie. Deze wet van 1842 zou later nog veel stof doen opwaaien. ⁽⁴⁾

Het antwoord van de minister was dus negatief. De kous was af. Van hoger tot lager werd iedereen van dit resultaat op de hoogte gebracht.

Wie het meeste kopzorgen had, was onze onderpastoor.

Op 30 december 1846, enkele dagen na Kerstmis, zat hij wezenloos voor zich uit te staren. De tijdingen van de gouverneur, de arrondissementscommissaris en het gemeentebestuur lagen voor hem op de tafel. Met het kerstverhaal in het achterhoofd zou hij het over een andere boeg gooien. Wellicht was hij een uitzondering die zich het lot van de armen aantrok. Overmorgen zou hij samen met zijn familie nieuwjaar in Gent vieren. Wat hadden zijn parochianen te vieren? Zoals alle kinderen met nieuwjaar een brief naar ouders, peter en meter opstelden in de hoop een geschenkje te krijgen, begon hij zijn nieuwjaarsbrief op te stellen. Hij richtte zich tot het gemeentebestuur. Misschien door zijn brief in de Franse taal te schrijven, zouden zij hem wel iets toe stoppen.

Om de arme kinderen naar de bewaarschool en de kantwerkschool te lokken geef ik hun alle dagen soep met een homp brood. Ik heb er nu ongeveer 200. En daarenboven geef ik aan 30 kinderen nog wat boter. Die kinderen gaan naar de scholen van Blondine Stock en Sophia de Vogelaere. Gelukkig zijn er liefdadige mensen in de gemeente die mij helpen. Het totaal bedrag dat zij geven is ongeveer 10 frank per week. Daarbij komt nog het geld dat 129 mensen die 50 centiem per week geven. Dit brengt mijn budget op een totaal van 74,50 frank. Om deze 230 mondjes te vullen, gerekend aan 9 centiem per dag is een wekelijks bedrag van 124,30 frank nodig. Ik hoop, mijn heren, om nog enkele liefdevolle mensen te vinden om bij te passen en ik hoop stellig dat het gouvernement mijn inspanningen zal waarderen en steunen. Verder wens ik dat u, heren van de gemeenteraad, de oprechtheid en waarheid van mijn vraag zou willen erkennen. Dat je de vraag zou willen interpreteren als een hartelijke en vurige wens voor het welzijn van de gemeente.

Uw zeer onderdanige dienaar L. De Groote onderpastoor.

Onze onderpastoor had geprobeerd het over een andere boeg te gooien. Als de staat niet wou tussenkomen voor de school, dan misschien wel voor het algemeen welzijn.

Onze raadsleden waren beroerd door het schrijven van de onderpastoor. Op 12 januari kwamen zij bijeen. Ook zij beaamden het groots werk van de onderpastoor en berichtten in die zin de arrondissementscommissaris en vroegen de financiële hulp van de provincie. De middelen van de gemeente waren ontoereikend.

De papiermolen begon zijn werk. Graaf de Moerman d'Harlebeke lichtte de gouverneur in. Kort en bondig: het antwoord van de gouverneur was negatief. De gemeente had al eens 2900 frank ontvangen uit de buitengewone middelen.

Het werd onze onderpastoor een beetje te gortig. Hij richtte zijn verzoek rechtstreeks naar het ministerie van binnenlandse zaken en het ministerie van justitie. Die verzoeken werden dan ook onverrichterzake via de gouverneur naar de arrondissementscommissaris gestuurd.

Op 9 september 1847 vergaderde de gemeenteraad en het arrondissement. Op de agenda het verzoek van de onderpastoor. In de brief naar het ministerie van justitie verwees de gouverneur dat op een bevolking van 4108 zielen er 1975 behoeftigen waren - 48% van onze bevolking was dus hulpbehoevend! Een toelage van 200 frank moet toch kunnen. Iemand die op het ministerie wakker was, noteerde op het schrijven dat een gelijkaardig verzoek ook aan de minister van binnenlandse zaken was gericht.

Er werd toch een gevoelige snaar geraakt. Bij KB van 9 december 1847 werd een som van 150 frank toegekend voor de bewaarschool van de onderpastoor. Dit bericht kwam op 3 april 1848 bij de gemeente aan, enkele weken na het overlijden van de onderpastoor. Dit bericht kwam dus te laat omdat het hier en daar was blijven liggen.

Die 150 frank toelage brengt dan bovendien nog enkele problemen voor de familie De Groote mee. De broer van de onderpastoor Jan De Groote, brandewijnstoker te Gent-Meulestede, eiste die som op. Dat geld was bestemd voor Lieven, en maakte dus deel uit van de erfenis. Hij eiste van het gemeentebestuur dat geld, maar ving geen bot. Dan maar hogerop met zijn klacht. Hij richtte zich tot de gouverneur. In augustus liet de gouverneur Jan De Groote weten dat de 150 frank bestemd was voor de bewaarschool. Lieven kon er dus geen persoonlijke aanspraak op maken. Ten slotte werd die 150 frank aan de kantwerkschool gegeven.

DE KANTWERKSCHOOL.

Ook deze instellingen hebben een bewogen geschiedenis. Tot ieders verbazing hebben we in onze gemeente twee kantwerkscholen: één werd geleid door pastoor Van den Broele en de andere door onderpastoor De Groote. De pastoor had daarvoor de gebouwen van de gemeenteschool aangeslagen.

Uit de verslagen van de zitting van het gemeente- en armbestuur leren we dat aan de arrondissementscommissaris toelagen werden gevraagd. Ongeveer 250 kansarme kinderen gingen er toentertijd naar school. Wekelijks werd er door het armbestuur 400 broden tegen 50 centiem per stuk aan de kinderen uitgedeeld.

Ook hier horen we hetzelfde liedje dat er geen geld in kas was om nog meer steun te geven. Onze gemeente had de zware financiële last om de bedelaars in het werkhuis te Brugge te onderhouden. In de gemeente heerste een grote werkloosheid. Het armbestuur beaamde die uitleg.

Van overheidswege deed graaf de Moerman d'Harlebeke zijn uiterste best om bij de gouverneur iets in de wacht te slepen. Hij wees op het belang van deze twee instellingen doch niemand stelde zich de vraag waarom er nu twee scholen waren, beide geleid door plaatselijke geestelijken.

Op 15 mei 1846 werd een overzicht van de plaatselijke toestand aan de inspecteur van het lager onderwijs overgemaakt. Zoals reeds gezegd was één school ondergebracht in de oude gemeenteschool en de andere school werd gehuisvest in een onlangs nieuw gebouw. Er waren in totaal acht onderwijzeressen. Het loon, de verwarming, het licht en andere werden op 3471,52 frank geschat; het meubilair en andere benodigdheden niet meegerekend.

De kinderen vervaardigden er kant dat in de volksmond *Valenciennes* werd genoemd. Er liepen 43 jongens en 206 meisjes school. Van die kinderen waren er 233 kansarm. Diegenen die konden betalen, betaalden 1,30 frank per maand. De kant werd voornamelijk in Brugge verkocht – onze beroemde Brugse kant misschien – en bracht maandelijks ongeveer 90 frank op. De gemiddelde opbrengst per kind en per dag beliep 15 centiem. De werktijd varieerde van 11 tot 12 uur per dag – kinderarbeid zal je zeggen. Maar als pleister op een houten been kregen zij toch nog een half uurtje les (... maar dan wel godsdienstles). Van leren lezen, schrijven

en rekenen zal op dit half uurtje niet veel in huis gekomen zijn. De kinderen werden betaald in natura, zoals eten en kleding.

Bij KB van 30 juli 1845 had de gemeente al een toelage van 1500 frank ontvangen. Er werd nog eens 300 frank bijgegeven. De inspecteur van het lager onderwijs vond deze inlichtingen en werkwijze zo uitstekend, dat hij de vraag om toelage geheel steunde. Een uitgebreide briefwisseling om die bijkomende toelage te krijgen, ontspan zich. Een toemaatje: op 23 december 1847 had ons gemeentebestuur de onderpastoor toch al 100 frank voor zijn kantwerkschool toegestopt. In december 1848 vond de minister van binnenlandse zaken het welletjes.

Pastoor Van den Broele staaftde zijn vraag met volgend argument. Toen de onderpastoor was overleden, eiste zijn broer Jan (weer eens te meer) het meubilair van de kantwerkschool voor hem op. Dit meubilair maakte deel uit van de erfenis. De pastoor had hiervoor 1014,50 frank moeten neertellen. De gouverneur vond dit maar een rare werkwijze en vroeg om opheldering.

Burgemeester Maeyens maakte volgende berekening: in 1846 werd 600 frank toelage gegeven waarvan de helft aan de pastoor en de andere helft aan de onderpastoor. De gemeenteschool moest hersteld worden. Honderd kinderen zaten onder de pannen. Licht en verse lucht kwamen slechts via twee kleine vensters naar binnen. De pastoor liet op eigen kosten verbeteringen aanbrengen. De prijs beliep 400 frank. De totale benutbare oppervlakte van het lokaal bedroeg zeventig vierkante meter.

Daartegen had de onderpastoor nooit een afrekening of gebruik van de toelage ingediend. De betaling van de zeven onderwijzeressen slopte veel op uit het budget. De maaltijden die hij 's morgens en 's middags aan de kinderen verstrekke, werden door hem bekostigd.

De gouverneur eiste een volledig gedetailleerde opgave. De rekening was vlug gemaakt. Op 30 juli 1845 ontving de gemeente 1500 frank om een werkschool op te richten. Op 25 augustus 1846 kreeg ze nog eens 300 frank en op 9 december 1847 nog eens 150 frank. Uit de lopende kredieten van 500 000 frank werden er nog eens 600 frank gegeven. Deze vier laatste posten beliepen samen 1350 frank. Hiervan de 300 frank van de onderpastoor afgetrokken, bleef er nog een rest van 1050 frank over. De kosten door de pastoor gedragen, zijnde 400 frank afgetrokken, rest er nog 650 frank. Het resterend

bedrag werd besteed voor eten en kleding voor de arme kinderen. De berekening van overheidswege gaf een heel ander beeld. Buiten de reeds vermelde toelagen kwam er nog eens 1500 frank bij. Dat geld kwam uit de opbrengst van de loterij te Antwerpen voor steun van de arme Vlaamse huisgezinnen. Het achtste linieregiment deed er nog eens 202 frank bovenop. Dit bracht het totaal op 4602 frank. Over die bestemming van de gelden werd door de gemeente geen afrekening gemaakt.

Graaf de Moerman d' Harlebeke moest bij ons gemeentebestuur aandringen om nieuwe cijfers te geven. Meer nog... de gegeven fondsen waren niet gebruikt waarvoor ze bestemd waren. In zijn brief lezen we nog dat de overheid zeer geduldig en zeer mild was met onze gemeente.

Omdat het via het lager onderwijs Jan De Groote niet gelukt was 150 frank van de gemeente los te krijgen, greep hij via een andere weg zijn kans. Ook hier viste hij achter het net.

Uiteindelijk zullen de twee kantwerkscholen stilaan verdwijnen om plaats te maken voor een degelijk lager onderwijs.

We hebben nu de problemen van een moeilijke en arme periode in onze geschiedenis behandeld. Gelukkig zijn we dat te boven gekomen. Dit wil geenszins zeggen dat het in Vlaanderen altijd zo triest en miserabel was. Neen, een cliché, de geschiedenis herhaalt zich. We hebben ook zeer goede, rijke en vruchtbare periodes gekend.

Willy STEVENS

Bronnen:

- 1 RIJKSARCHIEF GENT, Provinciaal fonds 1830-1850.
- 2 W. STEVENS, *Bijdrage tot de geschiedenis van het lager onderwijs in Oost-Vlaanderen, 100 jaar Crombeenschool te Knesselare*, Knesselare, 1992, p.17.
- 3 Gemeentearchief Hamme, Verslagen college burgemeester en schepenen.
- 4 P. VERHAEGEN, *De Schoolstrijd in België*, Gent, 1906, p.21 e.v.
- 5 W. STEVENS, o.c. p.93

EMIGRATIE NAAR AMERIKA 1909

In vorige artikels spraken we reeds enkele malen over Ellis-Island. In feite was dit oorspronkelijk een grote zandbank in de Hudson rivier te New York. De Indianen noemden het vroeger Zeemeeuweiland ('OISHK'). Voor de Nederlanders was het dan later het Klein Oestereiland. New York kocht het eiland en liet er fortten bouwen rond 1808-1811. Nog later was het ook een arsenaal van de marine. Vanaf 1890 zou men dan het immigratiecentrum bouwen dat zijn deuren opende in 1892. Na een brand in 1897 werd het terug opgebouwd en volledig vernieuwd met wasserij, eetzaal, ziekenhuis, badzaal enz. Tijdens de opbouwperiode van 3 jaar werden de emigranten opgevangen in het Barge office, een douanegebouw. Op 17 december 1900 kwamen de emigranten terug op Ellis-Island terecht. Na een medisch onderzoek volgde een administratief verhoor waar, na de klassieke vragen over naam, leeftijd, nationaliteit, woonplaats en bestemming, allerlei vragen werden gesteld zoals:

- Wie heeft de overtocht betaald?
 - Ben je in het bezit van geld?
 - Wacht er familie op je, welk beroep oefenen ze uit en wat verdienen ze?
 - Was je reeds vroeger in Amerika?
 - Waarom ben je teruggekeerd?
 - Doe je aan veelwijverij?
 - Kan je lezen?
 - Ben je al eens uitgewezen en waarom?
- en nog vele andere vragen.

Tolken stonden de emigranten bij. Toch waren er veel vergissingen bij het noteren van de eigennamen.

Ellis-Island.

Tijdens de 1ste wereldoorlog werd Ellis-Island gebruikt voor de opvang van de gewonde militairen, van spionage verdachte elementen en passagiers, van aan de ketting gelegde Duitse en Oostenrijkse schepen, ... werden er ondergebracht. Tijdens de 2^e wereldoorlog was er een militair hospitaal en werden er ook verdachte buitenlanders opgesloten op het eiland.

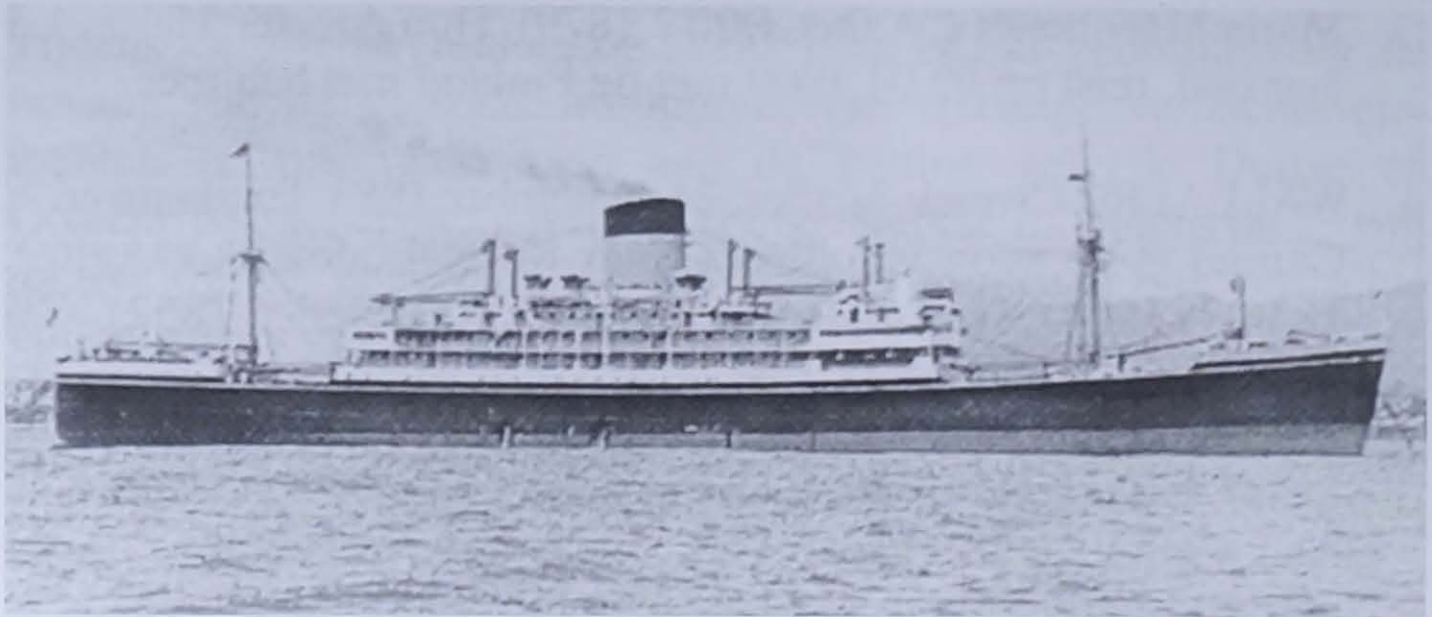
Een Belg die de landverhuizers te Antwerpen in beeld bracht, was de schilder Eugene Van Mieghem (1875-1930). Hij bracht ook vooral Joodse emigranten in beeld met zijn zwart-wit tekeningen en andere pastelschilderijen.

EMIGRATIE 1909

1. DE NEVE Eduard: °Aalter, 09 juni 1885, landbouwer.
Eduard is de zoon van Francies (°Aalter, 26.05.1850) en Prudentia Geysens (°Ruisselede, 01.10.1854). Francies is landwerker en woont in Stratem 60.
Eduard gaat naar Moline 16th Avenue 540 bij zijn schoonbroer Alfons Nieuwlandt. Deze werkt er als vrachtrijder aan 2 \$ daags. Eduard vaart op 02.01.1909 vanuit Antwerpen met de Finland af. Hij neemt 100 fr. mee.
2. VAN DAMME Edmond: °Aalter, 30 januari 1882, landbouwer.
Edmond is de zoon van schipper Desiré (°Aalter, 07.04.1852) en Augusta De Smet (°Ruisselede, 13.01.1873). Edmond vaart op 02.01.1909 met de Finland af. Hij keert terug naar Moline en werkt er reeds 2 jaar in een smelterij aan 2 \$ daags. Hij vervoegt er Emiel Lagae. Hij neemt 600 fr. mee. Edmond was getrouwd met Maria Heysse. Edmond was reeds in oktober 1906 met de Vaderland in Amerika geweest.
3. VAN HOLLEBEKE Camiel: °Marquise (F), 07 mei 1873, dagloner.
Camiel woont te Maria-Aalter. Hij keert terug naar Peoria (Illinois) waar hij werkt als stoker in een fabriek. Hij verdient er 1,5 \$ per dag. Hij vervoegt zijn schoonbroer Felix Taghon (°Aalter, 10.02.1874). Camiel was reeds samen met Felix naar Amerika vertrokken op 10.05.1902 met de Kensington.
Ze kwamen terug in juli 1904. Camiel neemt 500 fr. mee en spreekt Vlaams en Engels. Camiel was te Aalter getrouwd met

Maria Maenhoudt (°Aalter, 06.12.1879). Hun dochter Maria, 1,5 jaar oud, reist op 02.01.1909 met de Finland met hen mee.

4. WALLAERT Camiel: °Aalter, 24 september 1883, landbouwer. Camiel is de zoon van boswachter Karel-Lodewijk (°Aalter, 1848; +1904) en Coleta Verstraete (°Ruisselede, 1852). Zij wonen op Hageland 22. Hij keert terug naar Moline in de 4th street 317 waar hij reeds 1 jaar werkt in een smelterij aan 1,5 \$ daags. Hij begeeft zich naar Camiel De Volder (reeds voor 1903 vertrokken) die er werkt als bediende in het gemeentehuis. Camiel was reeds in maart 1907 met de Vaderland in Amerika geweest. Hij neemt 100 fr. mee. Hij vaart eveneens op 02.01.1909 met de Finland af.
5. DE ROEST Camiel: °Aalter, 23 november 1880, landwerker. Camiel is de zoon van houtbewerker Eduard (°Aalter, 13.06.1849) en Maria Walleyne (°Aalter, 25.09.1855). Camiel trouwt op 13.02.1901 te Aalter met Maria Van Paemel (°Aalter, 29.04.1877) en woont te Maria-Aalter 133. Ze hebben een zoon Paul-Gerard (°Aalter, 04.01.1905). Camiel reist op 02.01.1909 met de Finland naar Peoria af. Hij gaat er bij Felix Taghon in de Warrenstreet 100. Deze werkt er al 4 jaar aan 3 \$ daags. Camiel neemt 50 fr. mee.
6. DE BLOCK René: °Lotenhulle, 15 januari 1883, landbouwer. René is de zoon van August (°Lotenhulle, 03.11.1851) en Amelie Verplaetse (°Lotenhulle, 30.05.1845). Ze wonen op de Grote Plaats. René gaat naar Moline bij Joos Cooreman in de 16th Avenue 553. Deze vertrok reeds in februari 1905 met de Zeeland. Felix werkt er in een smelterij aan 3 \$ daags. René vertrekt op 06.02.1909 met de Gothland en neemt 75 fr. mee
7. GRAVEEL Raymond: °Bellem, 24 mei 1894, landbouwer. Raymond is de zoon van kalkblusser Eduard (+) en Marie-Louise Lievens (°Bellem, 02.04.1855). Ze wonen te Bellem in de Krekelhulstraat 85. Hij vertrekt op 20.02.1909 naar Amerika samen met zijn moeder Maria Lievens, weduwe Eduard Graveel.
8. DE BAETS Adolf: °Aalter, 24 maart 1880, landwerker. Adolf is de zoon van August (°Aalter, 1845) en Melanie Van Nieuwenburgh (°Aalter, 1848) van het Patersveld 22. Hij is

Te water gelaten op 28 juni 1893 voor de White Star Line. Na een grote brand in 1906 omgebouwd tot emigratieschip voor de Red Star Line. Maidentrip in juni 1908. Laatste reis in januari 1926. Tijdens de 1e wereldoorlog in dienst van het 'Relief Comité' voor het overbrengen van hulpgoederen naar Rotterdam vanuit Amerika voor de bevolking in België en Frankrijk met toestemming van de Duitsers.

- getrouwd met Marie-Mathilde Cocquyt (°Aalter, 25.07.1879). Adolf was reeds in Amerika geweest op 28.03.1906 met de Vaderland. Ze gaan terug naar Amerika op 20.02.1909 met de Kroonland. Hij vervoegt zijn broer Hector De Baets in 515 West 6th street Mishawaka. Hij neemt 100 \$ mee. Men noteert zijn naam als De Beuts op de Ship list.
9. DE MEYER Octaaf: °Lotenhulle, 04 juli 1886. Hij is de zoon van Felix (°Ruisselede, 02.10.1862) en Maria-Clemence De Clercq (°Nevele, 06.03.1867). Ze wonen in Sterrestraat 8 te Aalter. Hij reist eveneens op 20.02.1909 met de Kroonland af. Hij begeeft zich naar zijn neef Henri Hanceuron (?) in de West 7th street te Mishawaka.
10. DE MEYER Alfons: °Lotenhulle, 24 juli 1877, landbouwer. Alfons is de zoon van Petrus (°Lotenhulle, 13.02.1841) en Maria-Thérèse Hoste (°Gent, 24.04.1842) die op Malsem 37 te Lotenhulle wonen. Hij is getrouwd met Maria-Romanie Janssens (°Ruisselede, 22.09.1879). Zij is de dochter van Joannes-Florimond (+) en Julia Verhoye (°Tielt, 29.12.1858; +16.09.1908). Ze gaan naar Brooklyn (Iowa) bij een vriend Charley Wood. Ze vertrekken op 03.02.1909 met de Oceanic vanuit Southampton. Alfons was reeds in mei 1904 in Amerika geweest.

11. MUYS Emiel: °Aalter, 01 januari 1874, landbouwer.
 Hij is de zoon van Karel-Lodewijk (°Aalter, 18.06.1834) en Mathilde Gelaude (°Aalter, 27.07.1846). Ze wonen op de Barelhoek-Nauterkensstraat 38. Emiel reist naar Brooklyn bij een vriend Charley Wood. Hij vaart op 03.02.1909 met de Oceanic vanuit Southampton af. Hij neemt 10 \$ mee.
12. GOEGEBUER Emiel: °Beernem, 16 juni 1875, landwerkman.
 Hij woont samen met zijn broer Leon op Brug-Noord 12 te Aalter. Het zijn de zonen van Romanus, getrouwd met Amelie De Prest (°Bellem, 22.04.1842). Ze reizen samen op 13.03.1909 naar Amerika af.
13. De Familie NEIRYNCK:
 VAN HECKE Elodie-Cordula (°Aalter, 03 februari 1869)
 NEIRYCNK Emiel-Theofiel (°Aalter, 22.05.1893)
 NEIRYNCK Anna (°Aalter, 20.02.1897)
 NEIRYNCK René-Jozef (°Aalter, 23.01.1899)
 NEIRYNCK Madeleine (4 jaar)
 NEIRYNCK Oscar (2 jaar)

Ze vervoegen hun man en vader, commissionaire, Eduard Neiryneck (°Aalter, 27.09.1862) te Chicago in de (P) Talmann Avenue 1404. Ze varen op 03.04.1909 met de Kroonland af. Ze nemen 40 \$ mee. Eduard was reeds met zijn oudste zoon Camiel (°Aalter, 04.12.1891) in maart 1907 naar Amerika vertrokken met de Zeeland. De ouders van Eduard waren Isidoor (°Aalter, 23.03.1873; +31.10.1895) en Eugenie De Pauw (°Lotenhulle, 1823). De naam Neiryneck wordt Neyrinck genoteerd op de Ship list.

De Oceanic van de White Star Line.

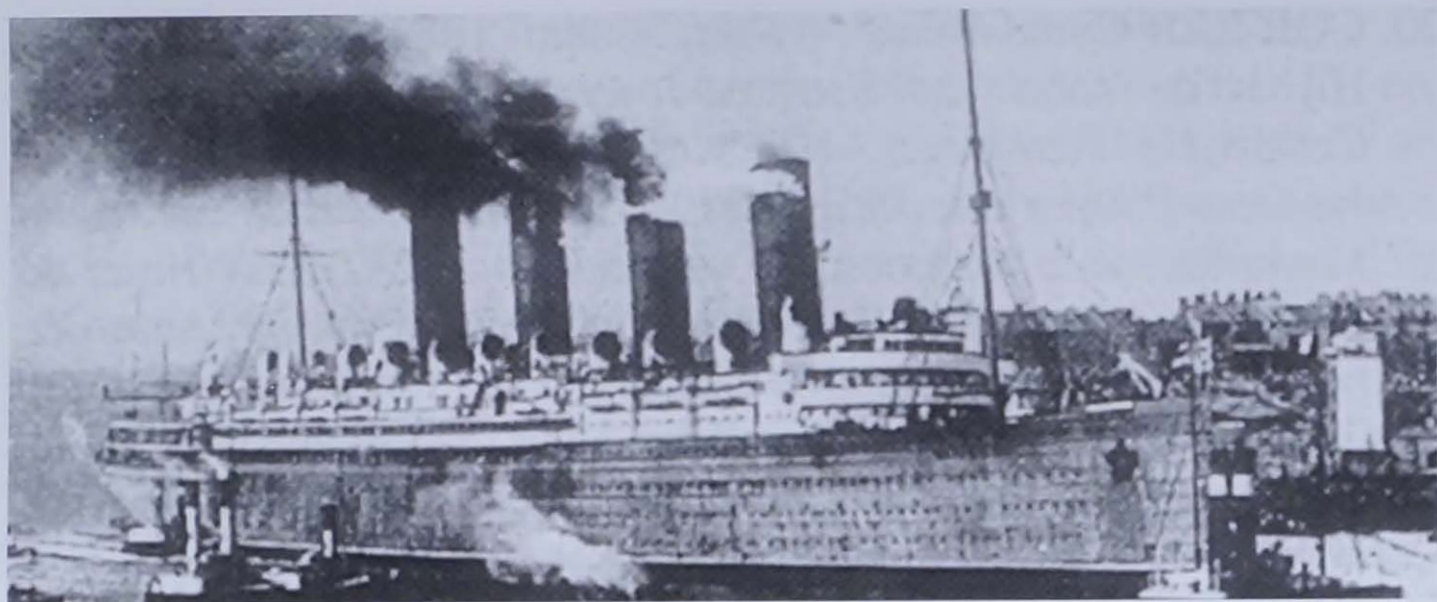
14. DE GRAEVE Gustaaf: °Aalter, 26 juni 1889, bakker.
Hij is de zoon van barbier-landarbeider Jean-Baptiste (°Aalter, 02.01.1864) en Eugenie Cooreman (°Aalter, 24.11.1854). Ze wonen in Lostraat 36. Hij gaat naar zijn vriend Judocus Coorman in 19th Avenue te Moline. Gustaaf vaart op 21.05.1909 vanuit Liverpool met de Campania af. Hij neemt 50 \$ mee.
Reist met hem mee Verplaetse René (°Aalter, 21 november 1891), bakkersgast. Hij is de zoon van Ivo (+) en werkvrouw-herbergierster Coleta Vandenheede (°Ruisselede, 02.02.1856). Ze wonen in Lostraat 46. Hij gaat naar zijn schoonbroer te Moline. Hij neemt 20 \$ mee.

15. VAN DE VOORDE René: °Aalter, 14 januari 1889.
René is de zoon van Henri (°Beernem, 16.10.1860) en Elodie-Maria Verheyen (°Knesselare, 26.08.1856). Hij vaart op 05.06.1909 vanuit Liverpool met de Mauretania naar New York af. Hij begeeft zich naar zijn broer Jules (°Aalter, 29.03.1890) te Fairfield (Iowa). Jules vertrok reeds in september 1908. Hij neemt 15 \$ mee.

16. DE BOEVER Hyppolite:
°Knesselare, 23 september 1868, landwerker.
Hyppolite is de zoon van Leo (°Poesele, 1828) en Pelagie Van

*De Campania van de Cunard Line.
lengte 190 m, breedte 19.9 m, tonnage 12.95, snelheid 22 knopen, 2000 passagiers. Tijdens de 1^e wereldoorlog gebruikt als vliegtuig carrier (10). Gezonken bij een storm in de baai van de Firth of Forth in november 1918. Aanvaring met het oorlogsschip de Revenge.*

De Mauretania bij het uitvaren van de Tyne.

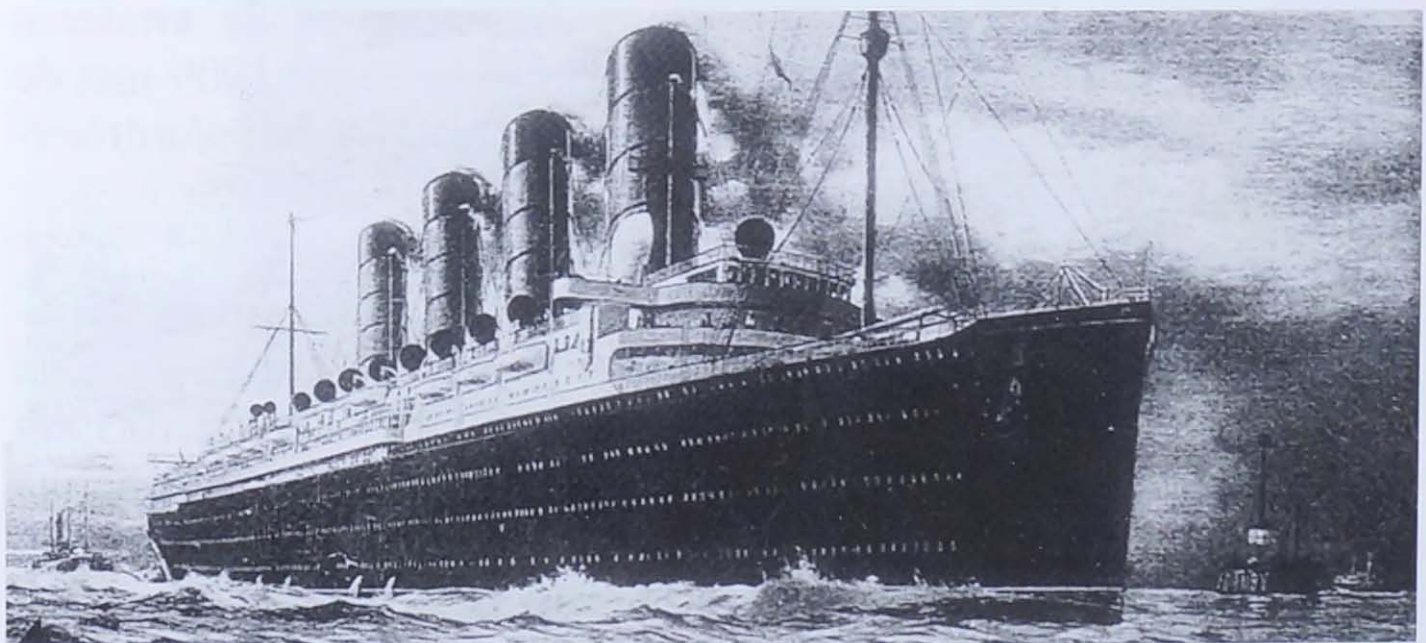
Caseele (°Maldegem, 1840). Hij gaat naar zijn broer Alfons (°Knesselare, 02.02.1867) te Portland (Oregon). Alfons vertrok reeds op 02.02.1907 met de Finland. Hyppolite vaart vanuit Liverpool op 05.06.1909 met de Mauretania af. Hij neemt 10 \$ mee.

17. CLAEYS Alidor: °Ruisselede, 16 oktober 1880, landwerkmán. Hij is de zoon van Eduard Claeys en van Marie-Louise Verhoye op Nieuwendam. Hij vervoegt zijn broer Achiel Claeys (°Ruisselede, 07.06.1884) te Portland (Oregon). Hij vertrok reeds in februari 1907 met de Finland. Hij vaart eveneens op 05.06.1909 met de Mauretania vanuit Liverpool af. Hij neemt 40 \$ mee.

18. STAES René: °Aalter, 13 april 1881, US-burger. René is de zoon van Eduard (+) en Marie-Louise Lievens. Hij was reeds in december 1903 met de Finland in Amerika geweest. Hij reist nu samen met zijn vrouw Valentine en de kinderen Marie (2 jaar) en Paul (9 maanden) begin augustus 1909 met de Lapland af. Ze waren te New York op 09.08.1909. Hij wordt vermeld als USA-burger.

19. LIEVENS Aloïs: °Aalter, 04 september 1881, landwerker. Aloïs is de zoon van Bruno (° Aalter, 1839; +1919) en Augusta De Loof, (°Aalter, 1847; +1926). Hij vaart op 02.10.1909 vanuit Liverpool met de Mauretania af. Hij was reeds in Amerika geweest voor 1906. Hij kwam terug te Aalter, trouwde er op 18.10.1909 met Augusta-Maria Buysse. Hij zal in 1910 terugkomen naar Aalter en er overlijden op 28.04.1910, de dag dat zijn dochter geboren werd.

20. CORTIER Cyriel-René: °Aalter, 26 april 1882, landbouwer.
Hij is de zoon van Frederic-Joannes (°Aalter) en Virginie Coddens (°Hansbeke). Hij was gehuwd met Marie-Elodie Janssens (°Ruisselede, 02.11.1879). Marie-Elodie is de zuster van Marie-Romanie hiervoor. Ze vertrekken op 27.09.1909 met de Zeeland. Ze gaan naar Brooklyn (Iowa) bij Alfons De Meyer. Ze nemen 70 \$ mee. De familie kwam waarschijnlijk terug want op 02.01.1910 wordt een dochter, Elza-Elisa, geboren te Lotenhulle. Ze woonden te Lotenhulle.
21. DE CLERCQ Camiel: °Aalter, 22 januari 1876, landbouwer.
Camiel is de zoon van landbouwer Bruno (°Lotenhulle, 06.01.1837) en Melanie Lossy (°Aalter, 16.02.1838). Deze wonen op Stratem 33 te Aalter. Hij is getrouwd met Irma Van Durme (°Aalter, 22.02.1883), dochter van Karel-Lodewijk en Marie-Louise De Neve. Ze wonen op Stratem. Haar broer was reeds naar Amerika vertrokken in september 1805 met de Kroonland. Zij reizen op 17.09.1909 af.
22. LEMEY Alidor-Emiel: °Bellem, 14 november 1882, landbouwer.
Emiel is op 07.05.1908 te Bellem getrouwd met Maria-Zulma Nieuwland (°Lotenhulle, 18.03.1886). Ze woonden op Markette 125 te Bellem. Ze is de dochter van landman Charles-Louis (°Lotenhulle, 28.09.1846) en Mathilde De Graeve (°Lotenhulle, 30.07.1845). Emiel vertrekt op 27.11.1909 met de Lusitania vanuit Liverpool. Hij neemt 10 \$ mee. Ze hadden een dochter Maria-Augusta Lemey (°Bellem, 15.08.1909; +13.09.1909). Hij gaat naar Moline 540-16th Avenue bij zijn schoonbroer Charles Nieuwland.

De Lusitania van de Cunard Line.

23. MOUTON Alfons: °Aalter, 03 oktober 1881, landwerker.
Hij is de zoon van Desiré Mouton (°Ruisselede, 01.11.1843) en Amelia De Wintere (°Ruisselede, 16.01.1852) uit Sterrestraat 37 te Aalter. Alfons vervoegt zijn vriend Flor Lema te Moline. Hij vaart eveneens op 27.11.1909 met de Lusitania vanuit Liverpool af. Hij neemt 10 \$ mee.
24. VAN DOORNEVELDT Leonie:
°Aalter, 16 juli 1878, huisvrouw.
VAN DE VEIRE Ernest: °Marchienne-au-Pont, 06 mei 1908.
Zij vervoegt haar man, landwerker Henri Van De Veire (°Aalter, 30.07.1881), te Moline in 1832-18th Avenue 2de street. Zij trouwden te Aalter op 13.11.1907. Ze reist eveneens op 17.11.1909 met de Lusitania vanuit Liverpool af. Ze nemen 25 \$ mee. Henri zijn broers, Ivo, Triphon en August waren reeds vroeger naar Amerika vertrokken.
25. VAN DOORNEVELD Nicodemus:
°Aalter, 02 november 1888, wever.
Nico is de zoon van landman Ivo Van Doorneveld (°Aalter, 26.11.1845) en Marie-Louise Van De Moere (°Aalter, 15.04.1851) uit Kattewegel 27 te Aalter. Hij vervoegt zijn schoonbroer te Moline. Hij vaart op 17.11.1909 vanuit Liverpool met de Lusitania af. Hij neemt 15 \$ mee.

Roger BAECKELANDT

Bronnen:

- BS en BR Groot-Aalter
- Archief Deinze
- internet : www.Ellisisland.org
- venesoenrapporten

TERUGKEER VERPLICHT TEWERKGESTELDEN (MEI 1945) - *EEN FOTOREPORTAGE*

Naarmate de Tweede Wereldoorlog vorderde, kreeg Duitsland tekort aan werkkrachten die in het thuisland de industrie konden draaiende houden. De oplossing lag natuurlijk voor de hand. In de intussen bezette Europese gebieden was een reservoir aan arbeidskrachten voorhanden dat makkelijk kon worden ingezet. Aanvankelijk probeerde de Duitse bezetter vrijwilligers aan te trekken. Het aantal vrijwilligers volstond echter niet om aan de (steeds groeiende) noden te voldoen. Daarom voerde de bezetter eerst de arbeidsverplichting in België (verordening 6 maart 1942) en vervolgens de arbeidsverplichting in Duitsland (verordening 6 oktober 1942) in. Kort gezegd betekende dit dat iedereen die kon werken, moest werken én dat al wie niet nodig was in de Belgische industrie, kon verplaatst worden naar Duitsland. ⁽¹⁾

De praktische uitwerking verliep evenwel niet zo vlot als de Duitsers hadden gehoopt. Vooral de jonge mensen die in aanmerking kwamen, probeerden er onderuit te komen. Heel wat mannen probeerden vrijstelling te bekomen of doken onder indien zij die niet konden verkrijgen. Dit leidde ertoe dat de Duitse bezetter nooit het aantal arbeidskrachten verzamelde dat door de hogere Duitse overheid werd gewenst. Schattingen geven aan dat in totaal ruim 450 000 Belgen (vrijwillig en onvrijwillig) in Duitsland hebben gewerkt. Dit betekent dus wel dat in ieder dorp wel een groep mannen (meestal dus noodgedwongen) vertrok.

Over een aantal van deze mensen uit Aalter, verschenen reeds enkele bijdragen in dit tijdschrift. ⁽²⁾ Naast het verhaal van het eigenlijke verblijf was het vooral de terugkeer van deze 'tewerkgestelden' die in de collectieve herinnering bleef hangen. In de maanden na de bevrijding kwamen geregeld mensen terug uit Duitsland en werden dan feestelijk begroet door burenen, vrienden en kennissen. In optocht ging het dan meestal van het station naar de versierde woning om vervolgens deze thuiskomst uitgebreid te vieren.

In dat verband kregen wij van de Aalterse families Lannoo en Staelens een fotoreeks aangeboden. Deze foto's zijn genomen naar

aanleiding van de terugkeer van Maurice Lannoo (14 juli 1929-26 februari 2003).⁽³⁾ In maart 1943 trok hij naar de bevoegde diensten in Gent om vrijstelling te vragen. Hij had hiervoor advies gekegen van Omer Roets, hoofd van de Aalterse melkerij. De vraag had evenwel het omgekeerde effect. Lannoo stelde zich blijkbaar nogal 'vrank' op en werd door de Duitsers opgepakt en naar Duitsland gestuurd. De jonge Aalternaar belandde in een fabriek in Leipzig. Hij werd er ingeschakeld in het vervoer van gevaarlijke stoffen.

Pas eind mei 1945 keerde hij naar Aalter terug. Maurice Lannoo, die in de Sterrewijk woonde, kreeg een feestelijk onthaal van de buurt. Iedereen trok naar het Aalterse station om hem af te halen. Sommigen hadden zich verkleed, anderen waren op hun paasbest. Jacques Haus stelde een wagen ter beschikking die feestelijk werd versierd met bloemen, huldebogen en welkomstbord. Enkele muzikanten van de Aalterse fanfare zorgden voor begeleiding. Maar vooral de massale aanwezigheid van vrienden en bekenden zal de jonge Lannoo deugd hebben gedaan. In optocht trok het hele gezelschap door de Stationsstraat richting Sterrewijk. Na een feestelijke welkomstbegroeting bij hem thuis, volgde een groot feest. Dit vond plaats in een schuur op de naburige hoeve van Michel Staelens en zijn echtgenote Martha Buyse. Het geheel werd in beeld gebracht door Ferdinand Hoste, die bij speciale gelegenheden in de Sterrewijk meestal fotograaf van dienst was. Dankzij hem kunnen wij ruim zestig jaar na datum nog meegenieten van deze unieke gebeurtenis

De stoet in het begin van de Stationsstraat, komende van het station. De Belgische vlag opent de stoet. Op de foto onder meer Marcel Schelstraete (rechts van vlaggendrager), Jozef Hoste (middenste drie ruiters) en Maurice De Sutter (rechtse ruiter).

De stoet in het begin van de Stationsstraat, maar de praalwagen wat meer in beeld gebracht. Enkele kinderen lopen naast de stoet op het voetpad. Achter de wagen volgt de menigte. Op het paard links zit Maurice Van Damme (knecht bij landbouwer Michel Staelens) en rechts zien we Gaston De Zutter. Op de kar zit links van het welkomstbord Gerard Keereman en rechts Boudewijn Cornelius.

De stoet in het begin van de Stationsstraat, maar de praalwagen wat meer in beeld gebracht. Enkele kinderen lopen naast de stoet op het voetpad. Achter de wagen volgt de menigte. Op het paard links zit Maurice Van Damme (knecht bij landbouwer Michel Staelens) en rechts zien we Gaston De Zutter. Op de kar zit links van het welkomstbord Gerard Keereman en rechts Boudewijn Cornelius.

Nogmaals de stoet in de Stationsstraat. De ruiters voor de stoet zijn een verklede Oscar De Clercq (links) geflankeerd door Marcel Van De Walle (rechts). Iedereen komt op straat.

Een close-up van de kar. Op de kar achteraan staat Maurice Lannoo (met hand aan mond) met rechts naast hem Arthur Van de Sompele, eveneens uit Duitsland teruggekeerd. Verder zitten op de kar Germaine Lannoo, een zekere Wittevrongel en de muzikanten Antoine Claeys en Gust Van Landeghem.

Een close-up van de kar. Op de kar achteraan staat Maurice Lannoo (met hand aan mond) met rechts naast hem Arthur Van de Sompele, eveneens uit Duitsland teruggekeerd. Verder zitten op de kar Germaine Lannoo, een zekere Wittevrongel en de muzikanten Antoine Claeys en Gust Van Landeghem.

Op dit beeld heeft de stoet het dorpscentrum verlaten en loopt in de Sterrestraat.

Marcel Schelstraete draagt hier de vlag. Naast hem loopt André Hooreweghe. De ruiter met pet is Aloïs Hoste.

Een dichte menigte staat voor de ouderlijke woning van Maurice Lannoo. De ingang is versierd en ook het welkomstbord ontbreekt niet. De twee personen die links op de foto in de lens kijken, zijn Henri De Sutter en Marcella Peltijn.

Bedolven onder de bloemen poseert Maurice Lannoo tevreden voor de ouderlijke woning.

V.l.n.r.: Julia Van de Walle, Adolf Lannoo, Maurice Lannoo, moeder van Maurice (Alice Blondeel), ?, ?, Omer Loontjens, Germaine Lannoo.

Gelijkaardig beeld, bedolven onder de bloemen. V.l.n.r.: Maurice Lannoo, moeder van Maurice (Alice Blondeel), Maurice Buysse, Georgette Staelens en Georgette van Rumbeke.

Een foto genomen in de rand van het feest, aan de toegangsweg van de hoeve Lannoo. We herkennen een verklede Gaston Wyckstandt op het paard.

Na de ontvangst in de ouderlijke woning, verplaatst het feest zich naar de nabijgelegen hoeve van Michel Staelens en Martha Buyse. Het hele gezelschap laat zich fotograferen.

Maurice Lannoo heeft zich intussen ook al verkleed. Op de achtergrond

herkennen wij op de eerste diagonale rij v.l.n.r.: Eugenie Verbeke, Maurice Buysse, Martha Buyse, Alice Blondeel en Marcel Vrient (knecht bij Michel Staelens). Op de tweede diagonale rij v.l.n.r. beginnen wij met een onbekende, Georges Lannoo, nog een onbekende, Madeleine Lannoo, Germaine Lannoo, Maurice Van Damme en Martha Sucaet (echtgenote Jules Wyckstandt).

Foto van de familie Lannoo genomen onder de linde op het erf van Michel Staelens. V.l.n.r.: Georges Lannoo, Germaine Lannoo, Godelieve Lannoo, Madeleine Lannoo en Maurice Lannoo.

Peter LAROY

Bronnen:

- 1 Een goede synthese van deze problematiek blijft nog altijd het hoofdstuk over de 'arbeitseinsatz' in E. VERHOEYEN, *België bezet 1940-1944*, Brussel, 1993, p.195-212.
- 2 Een greep uit de bijdragen: R. BAECKELANDT, Belevissen van weggevoerden 1940-1945 in *Land van de Woestijne*, jg. 28 (2005), 3, p.8-32; H. DE BAETS, Verplicht tewerkgestelden uit Maria-Aalter (2^e W.O.) in *Land van de Woestijne*, jg. 17 (1994), 1-2, p.10-18; K. VAN DAMME, Herinneringen 1939-1945 in *Land van de Woestijne*, jg.12 (1989), 1-2, p.29-79; R. DEFROYT, De Gestapo op jacht in *Land van de Woestijne*, jg.13 (1990), 3-4, p.43-48; M. THYS, Reeds 50 jaar geleden, maar niet vergeten in *Land van de Woestijne*, jg.26 (1993), 3-4, p.20-24. Er verscheen ook een foto met o.a. persoon die in dit artikel ter sprake komt in *Land van de Woestijne*, jg. 22 (1999), 2, p.100-101 met korte duiding door Maurice Thys.
- 3 De twee woningen van de twee families stonden zowat aan elkaar gebouwd in wat nu Eendekooi is. Na lectuur van de bijdrage van R. Baeckelandt (zie hoger) herinnerden zij zich ook over een reeks foto's te beschikken. Met dank aan de families Marcel Lannoo en Firmin Staelens voor het aanbieden en becommentariëren van het fotomateriaal. Ondanks grondig overleg, zijn vergissingen of foute schrijfwijze van namen niet uitgesloten. Opmerkingen steeds welkom bij de auteur.

JEAN FERDINAND GOETHALS (1771-1849) MOLENAAR EN OLIESLAGER TE BELLEM

ALGEMENE INFORMATIE OVER DE MOLENS

Nederland is het land bij uitstek wat de molens betreft en heeft in zijn geschiedenis de meeste variaties ontwikkeld die in de grootste perfectie werden gebouwd.

Maar ook Vlaanderen had door de eeuwen heen een belangrijke molengeschiedenis. Bijna alle dorpen in Vlaanderen kenden in het verleden twee bakens, namelijk de kerktoren en de windmolen. Jammer genoeg was het bestaan van de molen zeer kwetsbaar, werd hij vernield door storm of brand of kwam hij in verval, meestal was zijn lot bezegeld. Gelukkig hebben de molenvrienden dit patrimonium van de ondergang gered en werden tientallen molens gerestaureerd.

Minder talrijk waren de watermolens. Ook zij hebben de macht en de kracht van de moderne machines niet overleefd.

Zowel de wind- als de watermolens waren vroeger onmisbaar en vormden een natuurlijke schakel tussen graan en brood.

Molens kunnen worden ingedeeld naar hun uiterlijk, naar hun taak en naar hun bedieningswijze.

Tot de uitvinding van de stoommachine waren de molens de belangrijkste energievoorzieners.

Vooraleer de windmolen in de 13^e eeuw zijn intrede deed, werd de energie voor het malen van graan vaak opgewekt door beken met stromend water en door paarden in een zogenaamde rosmolen.

In een later stadium ontstond de windmolen, die in ons vlakke, winderige Vlaanderen veel opgang deed. Zo steeg de vraag naar nieuwe molens, gevolgd door een technische ontwikkeling van de windmolen. Naast het malen van graan, pelde men er gerst mee tot gort, een frequent

De stenen korenwindmolen van de familie Goethals tijdens de Eerste Wereldoorlog.

Op het platform enkele Duitse soldaten.

voedsel in die tijd, men maakte er papier mee en men sloeg olie uit oliehoudende zaden (lijnzaad).

Zolang de mensheid graan verbouwd voor voedsel, bestaat er behoefte aan graan om dit tot meel te verwerken.

MOLENKRONIEK VAN DE FAMILIE GOETHALS

Gerard (°1620) x Jacoba de Keyser (° Loppem, 1625 – dochter van
molenaar)

burgemeester te Merendree – molenaar te Merendree/Landegem

Gilles (° Merendree, 1655) x Judoca Buyse (° Ingelmunster, 1668)

landbouwer/molenaar op de Kasteelmolen te Ingelmunster

Hun nakomelingen:

1. **Guilielmus** (°Ingelmunster, 1700)

boer/molenaar op de Plaatsmolen te Meulebeke

- Petrus-Jos (°St.-Baafs-Vijve, 1727) x Isab. Ther. Vande Moortele (dochter van de Poelbergmolen te Tielt)

volgde zijn vader op als eigenaar/uitbater

- Sebastiaan (°Meulebeke, 1772)

molenaar op de Kruisbergmolen te Pittem

- Petrus (°Meulebeke, 1814)

molenaar op de Kruisbergmolen, daarna Plaatsmolen te Pittem

- Camiel (°Pittem, 1851)

molenaar op de Plaatsmolen te Pittem

- Adiel (°Pittem, 1891)

molenaar stenen Wakkenmolen

- Remi (°Pittem, 1894)

molenaar Plaatsmolen te Pittem zijn zoon Etienne

(°Pittem, 1927) laatste molenaar op de Plaatsmolen

- Marcel (°Pittem, 1899) x H. De Spae,

dochter van molenaar molenaar/eigenaar te Wakken

- Julien (°Pittem, 1907)

molenaar stenen Wakkenmolen; zijn zoon Hubert is laatste molenaar te Wakken rond 1958

- Gabriel (°Meulebeke, 1775) molenaar op de Borstelhoutmolen in Meulebeke

- Rosalie (°Meulebeke, 1810) x Ignace Vercoutere (°Pittem, 1806) molenaar op de Claerhoutsmolen te Pittem

2. **Gerard** (°Ingelmunster, 1701)
boer/molenaar Kasteelmolen te Ingelmunster
 - zijn zoon Amand (°Hulste, 1730) molenaar

3. **Joannes** (°Ingelmunster, 1703)
woonde op de herberg-hoeve de Zandberg te Ingelmunster
 - Guilielmus (°Ingelmunster, 1732)
 - Petrus-Jos (° Ingelmunster) x M. Joanna Van den Broucke,
dochter van molenaar Joseph van Brouckensmolen
 - Ignatius (°Ingelmunster, 1736)
 - Leonard (°Meulebeke, 1789) molenaar op de Ter Borchtmolen
 - Amand (°Ingelmunster, 1740)
 - Jan-Frans (°Ingelmunster, 1768)
olieslager op Kasteelstraatmolen te Meulebeke
 - Louis (°Meulebeke, 1798) x Francisca Depré,
dochter van molenaar van Zwevezele.
Louis was molenaar te Zwevezele.
 - Camilla (°Meulebeke, 1800) x Bernard Goethals
(°Petegem-Deinze, 1797)
Bernard was molenaar te Meulebeke
 - Charles (°Meulebeke, 1804) x Melanie Devos, dochter
van Ter Borchtmolen te Meulebeke.
Charles was molenaar op de Kasteelstraatmolen.
 - Angelus (°Meulebeke, 1809) x Julie Goemaere, dochter
van de Dorpsmolenaar te Ingelmunster.
Angelus was molenaar/eigenaar in de Tieltstraat te
Wakken.
 - Virginie (°Meulebeke, 1818) x Leo Devos (°Meulebeke,
1809) molenaar/eigenaar op de Ter Borchtmolen te
Meulebeke.

4. **Amandus** (°Ingelmunster, 1706)
 - Joan. Baptiste (°Meulebeke, 1739)
olieslager nabij Goethalsmolen te Meulebeke
 - Maria-Theresia (°Meulebeke, 1775) x Ferdinand Baert uit
Pittem, olieslager te Pittem
 - Joseph (°Meulebeke, 1777)
olieslager/eigenaar op de Tielt-straatmolen te Meulebeke
 - Gerard-Ferdinand (°Meulebeke, 1741)
 - Jean-Ferdinand (°Meulebeke, 1771)
uitbater/eigenaar oliewindmolen Bellem
 - Petrus (Pierre) (°Bellem, 1816)

- herbouwer stenen windmolen te Bellem
- Hypoliet (°Bellem, 1855)
uitbater/eigenaar oliewindmolen te Bellem
- Maurits (°Bellem, 1889)
ziet zijn molen kapot schieten in 1918.
- Franciscus-Eleut (°Meulebeke, 1761)
- Rosalie (°Meulebeke, 1806) x Ivo Devos, zoon van de
Ter Borchtmolen.
Ivo was uitbater/eigenaar van de Zandbergmolen te
Ingelmunster.

Besluit: de Goethalsen waren veelal landbouwers, met daarnaast het beroep van koopman, molenaar of olieslager.

Ter ere van die voorouders-molenaars volgt nu een gewijzigde versie van het alom bekende liedje "*Daarbij die molen*".

Daarbij die molen

Ik weet een heerlijk plekje grond
daar waar die molen staat,
waar eens mijn kleine wiegje stond
waar nog mijn harte slaat.
Ik liep er voor de eerste keer
nabij dat ranke riet.
En sinds die tijd denk ik steeds weer
die plek vergeet ik niet.

Refr.: Daarbij die molen, die mooi molen,
daar woont het meisje,
waar ik zo veel van hou.
Daarbij die molen, die mooie molen,
daar blijf ik wonen
te samen met mijn vrouw.

Als in de stille avondstond
de zon ten onder zinkt,
staat zij soms bij die molenromp
in zoete mijmering.
Zij fluistert mij dan in het oor:
"Hoe heerlijk saam te zijn."
De molen draait er lustig door

en ik zeg: "Liefste mijn".
Zie naar die molen gans versierd
zo af en toe in 't jaar.
Een deel van 't dorp dat juicht en viert
voor 't jonge bruiloftspaar.
En trots zie ik de molen staan
daar op dat lapje grond.
Nooit ga ik van die plek vandaan
waar eens mijn woning stond.

JEAN-FERDINAND GOETHALS (°Meulebeke, 18.02.1771) was de oudste zoon van Gerard-Ferdinand Goethals (°Meulebeke, 13.08.1741) en Marie-Anne Lambrecht uit Pittem. Na enkele jaren huwelijk vestigde Gerard-Ferdinand zich te Ruiselede. Jean-Ferdinand overleed te Bellem op zaterdag 19 oktober 1849 thuis om "zes ure 's morgens" aan de Bruggewijk te Bellem. Zijn zoon Ivo en veldwachter Martin De Clercq hebben de overlijdensakte ondertekend.

Jean-Ferdinand trouwde op 9 mei 1797 te Ruiselede met de 22-jarige Carolina Demeyere uit Ruiselede. Carolina (°Ruiselede, 06.10.1774; +Bellem, 04.06.1839) was de dochter van Lieven en Catharina Van Oost.

Uit dit huwelijk:

1. Ferdinandina Goethals (°Bellem, 24 Vendemaire VIII)
2. Isabelle Goethals (°Bellem, 28 Floreal IX)
3. Sophie Goethals (°Bellem, 7 Fructidor X; +Bellem, 01.03.1825)
4. Louis Goethals (°Bellem, 26 Nivose XII)
5. Rosalie Goethals (°Bellem, 14 Germinal XIII)
6. Victoire Goethals (°Bellem, 28.06.1807; +Bellem, 05.06.1828)
7. Ivo Goethals (°Bellem, 03.11.1808; +Zomergem).
Hij was ongehuwd.
8. Marie-Therese Goethals
(°Bellem, 20.01.1811; +Bellem, 08.10.1826)
9. Eugenie Goethals (°Bellem, 14.04.1813; +Bellem, 23.06.1865)
Zij is getrouwd op 16 december 1846 te Bellem op 33-jarige leeftijd met Jan-Baptist Steyaert (52 jaar oud) rechter te Gent en burgemeester te Bellem van 1836 tot 1848.
Zij hertrouwde op 26 oktober 1853 te Bellem, op 40-jarige leeftijd, met Jan-Baptist Bultinck (°Zomergem, 1818), griffier en na 1852 rechter te Gent en burgemeester te Bellem van 1867 tot 1878.
10. Pierre (Petrus) Goethals
(°Bellem, 03.01.1816; +Bellem, 14.10.1886)

Jean-Ferdinand ging na zijn trouwdag in 1797 te Bellem wonen. Hij was koopman en olieslager. In diezelfde periode heeft hij te Bellem een oliemolen opgericht. Deze houten windmolen werd in 1855 vervangen door een bakstenen windmolen die ook graan kon malen. Het was zijn zoon Pierre die de toelating vroeg aan het schepencollege te Bellem. Het was een korenoliewindmolen of stellingmolen op de Bruggewijk, sectie A n° 290.

Jean-Ferdinand betaalde volgens het "Kohier van *patentenregten* van 1826" 31 gulden als patentschuldige voor het uitoefenen van het beroep van olieslager en lijnkoekbakker (R.A.G. – Bellem Modern n° 369-370).

Hij was jongeling tijdens het Oostenrijks Bewind, heeft zijn gezin gesticht te Bellem tijdens de Franse Revolutie, gewerkt op zijn molen tijdens het Koninkrijk der Nederlanden onder Willem van Oranje en is gestorven tijdens de Belgische Onafhankelijkheid.

PIERRE GOETHALS (°Bellem, 03.01.1816; +Bellem, 14.10.1886) was een zoon van Jean-Ferdinand. Hij was ook molenaar, koopman en olieslager. Hij is getrouwd op 31-jarige leeftijd te Bellem op 3 februari 1847 met de 21-jarige Rosalie Peirens (°Vosselare, 31.08.1825; +Bellem, 05.01.1874 (48 jaar oud)).

Getuigen bij zijn huwelijk:

- Jan-Baptiste Steyaert, burgemeester van Bellem
- Charles Loveling, schrijver te Hansbeke
- Martin De Clercq, veldwachter
- Leonard Peirens, landman te Vosselare

Uit het huwelijk van Pierre Goethals en Rosalia Peirens:

1. Cordula Goethals (°Bellem, 26.01.1848; +Bellem, 01.05.1868)
2. Mathilda Goethals (°Bellem, 22.01.1849)
3. Louise Goethals (°Bellem, 31.12.1849; +Bellem, 16.07.1850)
4. Theophilus Goethals
(°Bellem, 13.02.1851; +Bellem, 06.02.1854)
5. Camiel Goethals (°Bellem, 26.06.1852)
6. Theophilus Goethals
(°Bellem, 19.03.1854; +Bellem, 09.02.1855)
7. Hypoliet Goethals (°Bellem, 30.08.1855)
8. Leonie Goethals (°Bellem, 25.09.1856; +Bellem, 19.11.1856)
9. Marie-Sidonie Goethals (°Bellem, 10.09.1858)
10. Sidonia Goethals (°Bellem, 20.09.1860)

Gehuwd te Bellem op 14 juli 1880 met August De Muer

11. Cyriel Goethals (°Bellem, 12.11.1863; +Bellem, 07.01.1944)
 Hij is tweemaal getrouwd geweest. Eerst met Marie-Leontine Hautekeete uit Bellem met wie hij negen kinderen had. Vier zijn als kind gestorven, een zoon en twee dochters zijn omstreeks 1908 vertrokken naar Amerika.
 Hij hertrouwde met Elisa Slos te Bellem op 11 maart 1908 en had met zijn tweede vrouw nog vier kinderen, waarvan er drie als kind stierven. Enkel Judith bleef over. Voor 1900 was ook hij molenaar en vestigde zich nadien als koopman in bouwstoffen en tapper aan Bellebrug.
12. Remi Goethals (°Bellem, 18.11.1866; +Ursel, 29.07.1927)
 Hij is gehuwd te Ursel op 13 mei 1891 met Ursula De Wispelaere
 Hij was koopman en bakker.

PETRUS GOETHALS, olieslager, wordt tot lid van het Armbestuur in Bellem, benoemd op 31 december 1867 ter vervanging van Joseph Bral. (R.A.G. Bellem Modern, n° 7).

In zijn "Liber Memorialis" van 1868 schrijft toenmalig pastoor Jan-Baptist De Smedt het volgende: "De secretaris De Langhe, groot

GELOOFD ZIJ JESUS-CHRISTUS!

✠

Bidt voor de Ziel
van

PETRUS GOETHALS,
weduwnaar van

ROSALIE PEIRENS,
Lid der Confrerie van het H. Sacrament.
Geboren te Bellem den 3 Januari 1819
en aldaar overleden den 11 October 1886
sterkt door de H. Sacramenten van Onze
Moeder de H. Kerk.

Zalig is dezen die de beproeving uitstaat, want na dat leven zal hij de Kroon des levens ontvangen dewelke God beloofd heeft aan dezen die Hem gehand het ten. JAC. I. v. 9.

Hij heeft met eenen christelijken moed de pijnen van eene langdurige ziekte onderstaan, daarom zal God zijne ziel in genade ontvangen.

Bemide Kinderen, de schaduw des doods bezut mijne oogen te verluisteren, welhaast zal ik het huis mijner eeuwigheid binnen treden daarom verzoek ik u naar den laatste wil uws vaders te luisteren, bemint elkanderen met eene ware broederlijke liefde, dient den Heer uit ganscher hert en wandelt op den weg der deugd, oefent de rechtvaardigheid en geelt aalmoesen volgens uw vermogen. Draag zorg voor eenen goeden naam, want hij zal u langer bijblijven dan duizend kostbare groote schatten.

H. SCHRIFT.

Zoet Hert van Jesus, wees mijn herte,
300 dagen afloat.

Mijn Jesus barmhertigheid: 100 dagen afloat.

Aeltre, Snelperdr. Heert Fuul. Van de valle.

Geloofd zij Jesus-Christus. Amen. (Zij dag. afloat.)

D. O. M.

✠

TER ZALIGER GEDACHTENIS VAN

ROSALIA PEIRENS,
echtgenoot van

PETRUS GOETHALS,
geboren te Vosselaere, den 31 Augusti . . . 1825,
overleden te Bellem den 5 Januari 1876.

R. I. P.

Wij hebben haar bemind, laat ons haar niet vergeten, tot dat onze gebeden en onze tranen haar gebracht hebben in het huis des Heeren. H. ABB.

En nu, welbemide, beveel ik u: wees geduldig in de rampen die u treffen, volliedende in het gebed. ROM. XII. 12.

En gij kinderen, houdt vrede onder elkander... en doet zoo als gij van mij geleerd en geboord hebt. 2 COR. XIII. II. PHIL. IV.

God, heilige Vader, bewaar hen in uw naam, die Gij mij gegeven hebt. JOAN. XVII. II.

Ik zal den Heer behagen in het land der levenden... Daar zal ik u wederzien... Troost elkander in deze woorden. Ps. CXIV. 4. JOAN. 22.

Mijn Jesus, barmhertigheid. (100 dagen afloat toepasselijk aan de overledenen).
Barmhertige Jesus, geef haar de eeuwige rust.

Zomergem, Drukk. der gebroeders Nestdagh.

Door veel beproefingen moeten wij het rijk
 Gods binnenreden. Act. Apost. XIV, 21.
 NIDT VOOR DE ZIELERUST
 VAN DEN HEER
HIPPOLYTE GOETHALS
 WEDUWNAAR VAN MEVDUW
ANGÉLIQUE COLLE,
 geboren te Heillem, den 30 Augusti 1855, en vijfjaar
 godvruchtig overleden, den 14 Januarij, 1925.
 Versterkt door de III. Sacramenten der
 Sterfenden.

Ich medelieden met mij, o Heer... in uw grante
 barmhartigheid wisch mijn overtreddingen uit.
 Ps. L, 3.
 Ik heb in God al mijn hoop gestaat; hij heeft
 mich niet mij neergegeven; hij heeft mijn gebed
 verhoord. Ps. XXXIX, 2, 3.
 Indien wij met Christus het lijden verdragen,
 zullen wij met Hem heerschen, indien wij met
 Christus sterfen, zullen wij met Hem verrijzen,
 5. 1. ad Tim., II, 12.

BEMINDE KINDEREN,
 Ik dank u, uit een ander hart voor de zoo-ze
 genwaaarmede en zoo omringdeet hant mijn laatste
 zieke. Gind zal er u voor bedaren. Toch
 vraag ik u nog een laatste blijk van kinderliefde,
 namelijk dat gij zell kind nu barmhartigheid
 voor mijn ziel zoudt bidden en daarom ook
 mijn kleinkinderen doen bidden, want het gebed
 der kleinen is kind aangenam. Danklike verbeden
 zal voor mij waarheit worden, hoop ik, wat de
 H. Augustinus schrijft: "In zijn laatste overge-
 bidden was leeuw zijn verzoeking: nu is
 hij zijn beloon."
 H. Hart van

Wat is zij gelukkig, die bekeerde overleden,
 allengertand en van vore het scheidzand te zie
 aankouren hebben! Want zij heeft zich zoo kinne
 bereiden om het heilig te doen. (H. Franz, Sal)

Bid voor de Ziele
 VAN
 MEVDUW
Angelique Colle,
 Echgenote van Mijneheer
HIPPOLYET GOETHALS,
 geboren te St. Marleus-Leerne, den 25 Jul
 1855 en godvruchtig overleden te Heillem, de
 17 November 1915, versterkt door de III. Sa
 cramenten der Sterfenden,
 Lid van de broederschappen van het H. Sa
 crament en het H. Heerl.

Eene brave huisvrouw heeft haren mond voor
 vrijheid, en zachmoedigheid bestunt hare lout
 Zij geeft onwederig, schel op al wat omgeest is
 haar huis, en het broed der liefheid oel zij niet
 hare zonen en dochters al in op en roemen haar
 haar man sluit op enrijt hant 1 Spr. XXI, 26. 28.
 Heilzaam heblic al hare zonen het geluk die
 gelid den lasten tegen van hant e sterrenk hant
 te waken, van uit den hant e zakt zij ove
 doren die den wijden oerzan zijn overgealnt en
 hem die hant sirtijd voor de vrijheid van zijn va
 derland.

Zoet heit van Maria, wees mijne zaligheid.
 GOD DAGEN SLAAT

Uitgever, Phippo, Heillem.

Hippolyte Goethals en Angelique Colle

Hippolyte Goethals.

eigenaar op de wijk (Markette) en zijnen slaefse aenhanger Petrus Goethals, olieslager, hebben aldaer op eersten zondag van July, eene Feest op de wijkkermesse willen inbrengen ... en buitengewoone kosten & pogingen gedaen om de geheele Gemeent daerna toe te lokken. Deze kermesse, zoo ik met reden vreesde, zal eene slegte invloed hebben op de eenvoudige zeden van al het volk, namelijk voor de jongheyd van de wijk."

Doch men speelt niet met de driften der Jongheyd en niemand is ooyt bekwaem gevonden om die te onderhouden als zij eens ontstoken zijn. Deese feest is een Scandaal in de Parochie geworden, door de buytensporigheden die daer bij dage en nog bij nagt hebben plaets gehad. Dit is tot zoo verre dat ik op den Predikstoel mijn volk tegen deze verleyding heb moeten wapenen."

En in 1869 gaat onze brave herder verder: "Met verwondering, tegen alle verwagting zagen wij dat geheel den Armraad afwezig was gebleven ... door opmaking van Petrus Goethals, enz."

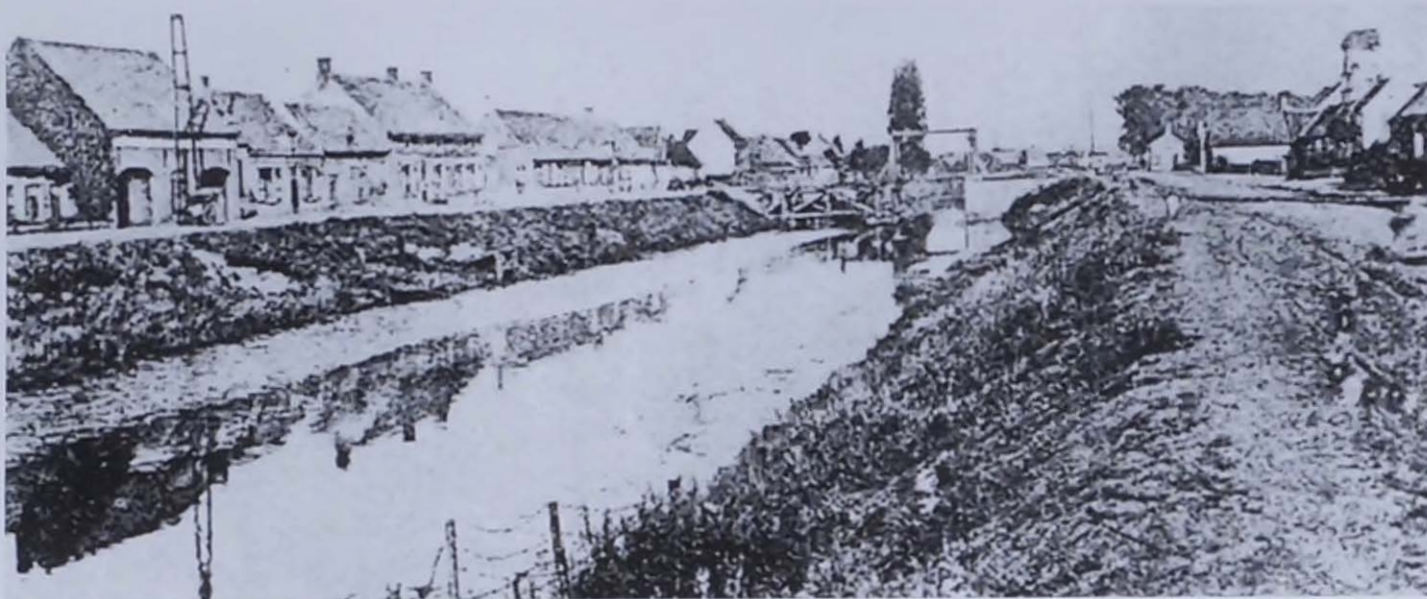

*Op deze foto, genomen omstreeks 1905, zien we de molen van familie Goethals-Colle in het prachtige decor van Bellebrug van toen.
(verz. A. Ryserhove)*

Pastoor De Smedt was van geen kleintje vervaard en noteerde alles wat hem niet zinde. Hij had vermoedelijk een piek op enkele notabelen van het dorp van toen, namelijk de familie Goethals, De Vliegheer en Steyaert, die hij verweet dat *"ze liever in de cafés zaten dan in zijn kerk."* Was Bellem toen al verdeeld tussen katholieken en liberalen?

*Het landelijke Bellem van weleer omstreeks 1910. Boven de koppen van de paarden en de koeien in de weide prijkt op de achtergrond de molen van de familie Goethals.
(verz. heemkring "Emiel Mettenanxt" Bellem)*

Zicht op het kanaal en de bruggewijk omstreeks 1922. Rechts zien we de onttakelde molen Goethals.

(verz. A. Ryserhove)

HYPOLIET (°Bellem, 30.08.1855; +Bellem, 14.01.1925) was net als zijn voorouders molenaar en olieslager. Hij is getrouwd te Meigem op 12 april 1888 met Angelique Colle uit St.-Martens-Lerne (°Bellem, 25.07.1858; +Bellem, 17.11.1915).

Kinderen:

1. Maurits-Jozef Goethals (°Bellem, 30.03.1889)
2. Raymond Goethals
(°Bellem, 03.03.1890 en vertrokken naar Amerika in 1910)
3. Bertha-Maria Goethals (°Bellem, 01.04.1891)
x René Vandersickel uit Drogen
x Cyriel Van Durme uit Sint-Kruis-Winkel
4. Leonce Goethals (°Bellem, 05.07.1892)
Zij is vertrokken naar Amerika in 1912.
5. Marcel Goethals (°Bellem, 17.03.1894)
x Bertha Deloof
6. Martha Goethals (°Bellem, 08.07.1895; +Meigem, 07.08.1911)
Ze is verdronken te Meigem, amper 16 jaar oud.
7. Rachel Goethals (°Bellem, 25.02.1897; + Lotenhulle, 07.05.1925).
Ze was gehuwd met Hector Colle.
8. Antonius-René Goethals
(°Bellem, 07.03.1899; +Bellem, 14.03.1899)

Na zijn huwelijk in 1888 kocht hij de koren-oliewindmolen van zijn vader en zag deze mooie stellingmolen in 1918 door de wegtrekende Duitsers in flarden schieten.

Voor Wereldoorlog I hadden ze volgend personeel in dienst:

Goethals Maurits

*echtgenote
Irma Muys*

Zijn oudste zoon Maurits (°Bellem, 30.03.1889; +Bellem, 23.03.1959) was getrouwd met Irma-Ludovica Muys (°Hansbeke, 19.09.1914; +Gent, 04.09.1931). Het huwelijk had plaats te Bellem op 19 februari 1914, juist voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog.

Hij had de molen van zijn vader reeds overgenomen in 1914. Hij zag in 1918 de mooie, hoge molen kapot schieten. De herstellingskosten waren te hoog in functie van het rendement. Nadien bleef de gehavende molen staan. Zo verloor Bellem een van zijn mooiste molens en bezienswaardigheden. Hij werd in 1931 afgebroken en vervangen door een elektrische maalderij. Omstreeks 1930 had Maurits volgend personeel in dienst:

- Alfons Standaert uit Lovendegem: muldersgast
- Augusta De Buck uit Merendree: meid
- André Mortier uit Zomergem: dienstknecht

*Deze mooie foto werd genomen in 1915. Let op de hondenkar getrokken door een driespan.
(Het Aalterse van toen p.118-119)*

Angelique en Maria Goethals.

* Wie in Mij geloof, zal eeuwig leven. (Mt.)
 † Dit weze U een vroom aandenken aan Juffrouw
Angelique-Adèle-Marie Goethals
 geboren te Bellem op 12 Maart 1916 en er overleden
 op 26 Mei 1940.
 EN AAN JUFFROUW
Maria-Magdalena-Elisa Goethals
 geboren te Bellem op 10 Juli 1923 en godvruchtig
 overleden te Beernem den 26 Mei 1940.
 Zij werden voorzien van de H.Olie der Stervenden.
 DOCHTERS VAN MIJNHEER
Maurits Goethals en van wijlen Mevr Irma Muys.
 De aarde, eens door God als paradijs voor den
 mensch gemaakt, werd letterlijk tot een dal van
 tranen herschapen: den vadergrond, die ons draagt
 en voedt, werd door het bloed der gevallenen en
 door de tranen der overlevenden gedrenkt, terwijl,
 midden in de bloeiende lente de kerkhoven werden
 vermenigvuldigd.
 Hard is het lijden der ontelbare zwaar-beproefden
 en eerbiedwaardig zijn dan ook de tranen der ge-
 martelde zielen. Ook kristenen lijden en weenen,
 doch in de nijpendste pijn vinden hun betraante
 oogen nog den weg naar den hemel: den weg naar
 God, den Vader en Trooster der beproefden, den
 weg naar de zielen der gestorvenen, die bij God rust
 en geluk hebben gevonden.
 In eenvoud en werkzaamheid, trouw in het ver-
 vullen van den dagelijkschen plicht, hebben onze
 getroffen zusters geleefd. Voor dezulken is het Rijk
 der Hemelen. Hoe hard hun heengaan ook moge
 zijn, zij werden ons niet ontnomen maar zijn ons
 tot hemelsche beschermers geworden.
 Beste Vader, bemide Broer en Zusters, het ruwe
 leven heeft U weer eens onmeedoogend geslagen.
 Doch al 't lijden van deze tijd gaat ten slotte voorbij.
 Met Maria en onze Engelen helpen wij U van uit
 den Hemel om het moedig te dragen, opdat wij eens
 samen van een zaligheid kunnen genieten, waar
 niets of niemand nog zal kunnen aan raken.
Barmhartige Jezus, geef hen de eeuwige rust. 7j7q.
 DRUK. A. VAN LANTSCHOOT-VAN PRAET. BELLEM

August De Moor, bijgenaamd "koster" woonde enkele huizen verder in de Leistraat. Hij bracht tijdens de Eerste Wereldoorlog het graan naar de molen van Goethals en voerde het meel terug naar huis. Tijdens de oorlog noemde men dat meel "comiteit-meel".

August was ook "ketser" en in zijn vrije tijd "barbier". Hij was fel gehandicapt en had een houten been.

Hierdoor was hij vrijgesteld van belasting, om zich te laten vervoeren in zijn hondenkar.

Twee kinderen van het echtpaar Maurits Goethals-Muys, namelijk Angelique en Maria, verloren tijdens een bombardement op 26 mei 1940 het leven.

Maurits Goethals heeft veel beproevingen doorstaan. Hij heeft niet enkel zijn mooie molen in 1918 zien kapot schieten, hij had ook acht kinderen waarvan er drie kort na de geboorte zijn overleden. Twee volwassen dochters verloren het leven als burgerlijk oorlogsslachtoffer. Blevен over: zijn dochter Anna (°Bellem, 16.01.1919) x Frans Van Maldeghem uit Nevele, zijn dochter Cecile (°Bellem, 01.10.1929) x met Raymond Van Thornhout uit Nevele en zijn zoon Basiel (°Bellem, 05.04.1921) en gehuwd met Simonne Ginneberge. Zijn echtgenote Irma Muys stierf in het kinderbed nog niet ten volle 40 jaar oud. Hun zoon Basiel Goethals en zijn vrouw Simonne Ginneberge wonen nog steeds op Bellebrug in het ouderlijke huis. Wanneer men de achterdeur opent, lopen een paar honderd meter

verderop een troep kippen
op de plaats waar eens hun
molen stond.

Aan dit oliestampkot dankt
die familietak Goethals te
Bellem de bijnaam van
"stampers".

Walter VERVALLE

*Huwelijksfoto van Basiel Goethals en
Simonne Ginneberge.*

Bronnen:

GOETHALS G.: Stamboom Goethals
Gemeentearchief te Aalter

DEFRUYT R. en RYSERHOVE A.: *"Het Aalterse van toen."*

BASTIAEN F., DE REUCK D., HOSTE Y. en STOCKMAN L.: *"De Geschiedenis
van Bellem."*

BASTIAEN F.: *"Groot-Aalter in oude foto's" Deel I en II.*
Rijksarchief van Gent

DE TIJD VAN TOEN

PROCESSIE IN AALTER

Processies waren indertijd een regelmatig weerkerend gebeuren. Ze begeleidden het kerkelijk jaar en de seizoenen. Ook in Aalter gingen regelmatig processies uit. Pierre De Wulf bezorgde ons enkele glasnegatieven die zijn vader in de jaren 1920 opnam van één van die processies. De opnamen zijn gemaakt in de Stationsstraat ter hoogte van de Boomgaard.

Jan
CAMERLINCKX

GROTE SLUITINGSPRIJS VAN BELLEM

In de oorlogskrant "DE LANDWACHT" van vrijdag 24 oktober 1941 lezen we het volgende:

Groote Sluitingsprijs van Bellem Op zondag 26 oktober

Eindelijk zal thans het doek vallen over een bewogen en veel rijker gevuld wielerseizoen dan ooit te vooren eender welken optimist had durven droomen. Neen? Het was voor de goede renners absoluut nog geen krisis. Het zal gewis ook nooit te vooren gebeurd zijn dat in Vlaanderen zoolang en zoo laat gekoerst werd. Laat ons van harte wenschen en vurig hopen dat het weder een beetje meeslaat; want anders ware het een ramp tewege en dat verdienen die moedige inrichters niet. Moge Bellem een heerlijke apotheose worden.

7.000 frank prijzen en premiën

Zijn absoluut niet te versmaden en een eersten prijs waaraan 1.200 frank en een prachtpalm verbonden zijn steekt natuurlijk de renners de oogen uit.

Gemakkelijke verbindingen

De verbindingen per trein laten elkendeen toe nog tamelijk vroeg thuis te komen. Er is aansluiting voor Brugge te 18.28 uur en voor Gent te 18.44 uur.

De afstand bedraagt 100 km, over vlakke wegen. De aankomst is voorzien tegen rond 16.30 uur.

Aflevering van de rugnummers

Bij Arthur Van de Walle, Brug te Bellem alwaar voor ditmaal de niet-ingeschrevenen nog zullen mogen aantreden. Afrit te 13.30 uur stipt.

De toenmalige krant vermeldde verkeerdelijk de naam van de cafébaas. Het betreft hier namelijk Achiël (niet Arthur) Van de Walle. Hij woonde in café 'Celta Pils' waar tapper-slager Georges Schepens de laatste uitbater was. Niettegenstaande de bevolking het hard te verduren had tijdens de oorlogsjaren, deden de plaatselijke verantwoordelijken het nodige om ontspanning te brengen.

Walter VERVALLE

BEKENDE FIGUREN TE AALTER

We herkennen hier van links naar rechts:

SNOECK Leon (°Aalter, 31.03.1881, +Knesselare, 19.02.1950) van de firma Snoeck (groothandel in ijzerwaren). Hij was de zoon van ijzerhandelaar Florimond (°Aalter, 11.02.1843) getrouwd met Emma-Elisa Vandendriessche (°Aarsele, 07.09.1895).

DE BACKER Theodoor (°Aalter, 19.01.1862). Hij was de zoon van Karel-Lodewijk (+21.04.1865) en Camilla De Planter (°Aalter, 05.10.1818; +Aalter, 09.05.1886). Zijn vader was varkenskoopman en herbergier in de Loveldstraat. Camilla was nadien herbergierster (1871-1881) in de Loveldstraat 70. In maart 1881 verhuist de familie naar de *Statiestraat 113*. Theodoor bleef ongehuwd, in de '*Statiestraat*' wonen. Maria D'Hulster (°Aalter, 10.07.1889) woont bij hen in. Ze is een nicht en dochter van Pierre en Paulina De Backer (°09.03.1858) die op 03.03.1906 naar Amerika zal uitwijken. Pauline is de zuster van Theodoor. Theodoor was schepen en ook voorzitter van de eerste commissie van de openbare onderstand.

MAENHOUT Karel-Ernest (°Aalter, 12.03.1887). Hij was de zoon van landbouwer, paardenkoopman Ernest-Bavon (°Aalter, 01.10.1849) getrouwd met Eugenie-Emilie Gisseleire (°Gent, 24.02.1859). Hij was brouwer en woonde in de '*Statiestraat*' 172. Hij overleed op 25 juni 1938.

SMESSAERT Jules (°Aalter, 17.11.1861). Hij was de zoon van koopman, landbouwer Bernard-Jacobus (°Aalter, 10.06.1816) getrouwd met Sophie Lootens (°Aalter, 25.04.1826). Hij was veekoopman, herbergier op de Markt (Café De Beurs).

Roger BAECKELANDT

HULDIGING VAN ERNEST ORNELIS BIJ ZIJN AFSCHEID AAN DE FANFARE TE AALTER.

OP HET EINDE VAN DE OORLOG 1914-1918 WAS ER TE AALTER EEN 'COMITÉ HISPANO-NÉERLANDAIS POUR LA PROTECTION DU RAVITAILLEMENT' WERKZAAM.

We zien hier een foto van 11 maart 1918.

We herkennen van links naar rechts Charles De Vos (gemeenteraadslid in 1922 voor de socialisten), Alfons Goeminne met *klak*, voorzitter Theodoor De Backer met hoed en witte *kiel*, Petrus-René Van De Sompel (vader van Suzanne die later getrouwd was met koster Emiel De Wulf) met witte jas.

De foto werd waarschijnlijk genomen in de fabriek van Van Der Haegen langsheen de vaart waar de bedeling plaatsvond, of in de stallen van Theodoor De Backer, waar alles werd opgeslagen, op het einde van de *Statiestraat*.

Wie kent nog andere personen op bovenstaande foto?

Geloofd Zij Jezus - Christus Amen
† BID VOOR DE ZIEL VAN
MIJNHEER

Theodoor De Backer

geboren te Aalter de 19 Januari 1862 en aldaar godvruchtig overleden den 13 Juli 1938, na ontvangen te hebben de rechten onzer Moeder de H. Kerk. Hij was Voorzitter der Commissie van Openbaren Onderstand en lid van den Gemeenteraad

Een rechtvaardig man en een edelmoedig hart zijn met hem van hier verdwenen. Hij was een van die zeldzame menschen die van iedereen geacht en bemind worden, omdat hij de waarheid lief had, altijd openhartig was en met liefde daar waar het noodig was de nood der behoeftigen wist te lenigen. Wel doen zonder eigenbelang was de stelregel van zijn leven. Ongeveinsd was hij in zijn betrekkingen met den evennaaste, daarom zal zijn aandenken in zegening blijven bij al degenen die hem van dichtbij hebben gekend.

Nu heeft de Heer deze goede christen tot zich geroepen en gezegd: Kom, gezegende mijns Vaders, en bezit het rijk dat u van in het begin der wereld is bereid, ik had honger en gij hebt mij gespijzigd, ik had nood, en gij hebt mij gekleed. Wat gij aan den minsten mijner menschen hebt gedaan, dat hebt gij aan mij gedaan.

Duurbare schoonzuster, zwaar treft u die onverwachte scheiding, doch troost u, eenmaal zien we elkander weder bij den Heer, en gij getrouwe dienstmeid, ik dank u voor al de zorgen waarmede gij vooral mij in mijn stervensuur hebt bijgestaan. Blijft gij allen die mij duurbaar zijt, mij gedenken in u w gebeden.

Heer, geef hem de eeuwige rust!

drukk Paut Aalter

Roger BAECKELANDT

Orpingtons, Witte Pauwsteerten en Poryen

EEN LANDBOUWTENTONSTELLING IN AALTER-BRUG (OKTOBER 1922)

In oktober 1922 vond in de gebouwen van de toenmalige weverij te Aalter-Brug een landbouwtentoonstelling plaats. De oorlog was intussen een jaar of vier voorbij en het gewone leven was weer op gang gekomen. Aalter kon op dat ogenblik dan misschien niet meer een landbouwgemeente worden genoemd, het overgrote deel van de bevolking had nog wel een tuintje en wat kleinvee. Om de eigen kweek wat te stimuleren, organiseerde men op zondag 8 en maandag 9 oktober 1922 dit evenement. Aalter-Brug was niet toevallig gekozen. De families Bockaert en Thienpont steunden het geheel en de daar gevestigde textielfabriek was natuurlijk een unieke locatie. De bevolking werd aangemoedigd om mee te doen en gaf er massaal gehoor aan. Waarom zouden ze ook niet? De deelnemers konden maar liefst 500 fr. prijzen onder elkaar verdelen. Het volk daagde volgens een bewaard verslag massaal op. ⁽¹⁾

Op zondagnamiddag, rond halftwee, opende de toenmalige burgemeester Charles Henricourt de Grunne de tentoonstelling van *'neerhofdieren'*. Voor een ander onderdeel van de tentoonstelling stonden de mensen van het *'verbeteringsgesticht'* van St.-Pietersveld in. Directeur Van Waesberghe en *'hoofdhofbouwkundige'* Verhoustraete zorgden ervoor dat een van de ter beschikking gestelde zalen werd gevuld met *'een prachtige en overgrootte verzameling groenten, fruit, bloemen, vruchten, zelfs fruitboomen - en waar zelfs de schrijfboeken der leerlingen-hoveniers van voormeld gesticht te vinden waren.'*

Een tweede expositie toonde een aantal landbouwwerktuigen. Hier namen Dierickx van Aalter, Saelens van Ursel en Lataire van Eeklo aan deel.

Tenslotte was er ook een tentoonstelling van verschillende soorten zaden. Daarvoor zorgden De Kesel van Aalter en Masselis van Roeselare.

De bezoekers konden niet alleen kijken, zij konden ook bijleren. Op zondag gaf E.H. Parmentier uit Meulebeke een voordracht over hoender-, schapen-, geiten- en konijnenkweek. ⁽²⁾ Volgens het verslag volgden *'een halfduizendtal aanhoorders met de grootste belang-*

stelling' de uiteenzetting. Een tweede aangekondigde voordracht over het steriliseren van fruit kon niet plaatsvinden. De spreker daar, de in Aalter bekende juffrouw Brouns, diende wegens ziekte af te zeggen.

Het grootste deel van de toeschouwers en deelnemers kwamen natuurlijk voor de wedstrijden. Zeker de duivenprijskamp werd bijzonder serieus genomen. De jury bestond uit vooraanstaande duivenkenners van buiten de gemeente: E.H. Parmentier (Meulebeke, was ook de spreker), een zekere Batsleer (*'bestuurder van Chasse et Peche van Brussel'*) en G. Rysenaer uit Gent. Hoewel er bij de reisduiven een onderscheid werd gemaakt tussen oude *'duivers'*, oude duivinnen, jonge *'duivers'* en jonge duivinnen gingen de prijzen bijna allemaal naar dezelfde duivenliefhebbers: René Van de Riviere, Petrus Coddens, August Coddens en René De Mil. Dit waren blijkbaar de mannen die op dat moment de mooiste hokken hadden. Bij de nestjongen haalde Alfred Van Vooren de ereprijs binnen. Jacques Rysenaer won de prijs in de categorie witte pauwsteerten en René Blomme haalde het bij de tortelduiven.

Bij het andere pluimvee was er nogal een variatie aan winnaars. Omdat ook de uitgebreidheid aan rassen en soorten die toen bestonden interessant is om zien, geven wij de uitslag wat meer in detail.

Bij de kippen kwamen er maar liefst twaalf verschillende soorten aan bod.

- *Orpington*: winnaar is burgemeester de Grunne en een eervolle vermelding voor het Sint-Antoniusgesticht van Aalter
- *Minorcken*: mijnheer De Wulf van kasteel Nobelstede en Petrus Ryckaert (ook uit Aalter) winnen de prijzen
- *Vechtkiekens*: Cyriel Goossens uit Ruiselede
- *Andalusiërs*: Petrus Ryckaert wint en Petrus De Ruyter (Aalter) krijgt een eervolle vermelding
- *Barbus*: Graaf de Grunne en C. De Wulf
- *Krialkiekens*: C. De Wulf, E.H. Delacroix (onderpastoor van Aalter) en een zekere Ornelis (Aalter)
- *Hamboug-argenté*: hier wint een dame, met name Marie Steyaert uit Aalter
- *Hamboug-noir*: Guillaume Wauters uit Drongen loopt hier met de prijzen weg
- *Rhode-Island*: mijnheer Vinck van het kasteel uit Deurle
- *Brakelse kippen*: zekere G. Wauteurs wint, maar ook eervolle ver-

meldingen voor Camiel Strobbe, Henri Fermijn en Petrus Coddens (allen uit Aalter)

- *Leghorns*: ook hier gaan burgemeester De Grunne en gewezen burgemeester Rysenaer met de prijzen lopen
- *Mechelse koekoek*: Arthur Van de Walle en August Van Damme, beiden uit Aalter, kapen hier de prijzen weg

Sommige van deze namen keren bij de prijzen voor het andere gevogelte terug, maar toch merken wij een aantal nieuwe winnaars.

- *parelhoenen*: Henri Vermeer uit Aalter
- *fazanten*: Lucien Opsomer uit Aalter maar ook Jacques Rysenaer
- *pauwen*: Adiel Van Loocke uit Aalter
- *kalkoenen*: weduwe René Bockaert en Henri Van Waesberghe (directeur Sint-Pietersveld) en Henri Vermeer.
- *ganzen*: Edouard Coddens en Jules Martens zijn hier de winnaars
- *eenden*: andermaal Jacques Rysenaer, Carlos De Wulf en Henri Vermeer

Naast al dat vliegend geweld was er ook nog plaats voor een categorie konijnen. Hier waren Van Waesberghe en Verhoustraete uit Sint-Pietersveld, Carlos De Wulf uit Aalter en Achiël Delannoy de hoofdwinnars. Troostprijzen gingen naar Karel Boute, Jacques Rysenaer en Florimond De Kezel uit Aalter.

Maar zoals het hoort bij een goed georganiseerde landbouwtentoonstelling als deze, konden ook de kwekers van fruit en groenten '*de vruchten van hun arbeid*' laten zien. Hier doken meteen een aantal andere namen op. Maar net zoals bij de kwekers van pluimvee, valt op dat vaak dezelfde mensen met de prijzen gingen lopen. Een overzichtje:

- *aardappels*: H. Waelens en Th. Van Acker
- *voederbiet*: Th. Lievens
- *rapen*: weduwe René Bockaert en A. Coddens
- *voederwortels*: weduwe René Bockaert en August Danneels
- *tafelwortels*: August De Zutter en H. Van Belleghem
- *rode kolen*: A. De Cramer en Maurice Boute
- *groene kolen*: A. De Cramer en A. Laroy
- *witte kolen*: C. Taghon en H. Van Damme
- *selder*: C. De Wulf en A. De Cramer
- *prei*: J. Cram uit Bellem en C. De Wulf
- *ajuin*: Alfons Bonami en K. Landuyt (Ursel)
- *appels* (zwaarste gewicht): weduwe René Bockaert en K. Landuyt uit Ursel

- *peren* (zwaarste gewicht): August De Fauw uit Doomkerke en J. Cram uit Bellem
- *appels* (verzameling): C. De Wulf en P. De Ruyter
- *peren* (verzameling): René Van Dycke, C. De Wulf en P. De Ruyter
- *druiven*: Ernest Ornelis.
- *bloemen*: mevrouw Standaert-Deman
- *groenten algemeen*: Charles Stock, René De Mil en Rosalie Cornelis

Zo zijn heel wat namen de revue gepaseerd. Het valt daarbij op dat niet zozeer de landbouwers hier op deze tentoonstelling uitblinken. Het zijn integendeel notabelen zoals burgemeester de Grunne, fabrieksbestuurder Rysenaer, weduwe René Bockaert (handelaarster) en Carlos De Wulf van kasteel Nobelstede die met de prijzen gaan lopen. Zij hebben inderdaad niet alleen tijd om zich aan hun '*kweek*' te wijden maar hebben wellicht ook mensen in dienst die met de nodige zorg dieren en vruchten koesteren. Bij het pluimvee (en zeker bij de duiven) maken '*gewone*' mensen maar '*echte*' liefhebbers wel meer kans (Van de Riviere en anderen). Toch valt ook op dat de plaatselijke onderpastoor en de directieleden van het verbeteringsgesticht Sint-Pietersveld hier op hun strepen staan. Uit dit alles kan men wel besluiten dat deze landbouwtentoonstelling een vrij '*burgerlijk*' gebeuren was en zeker niet vanuit de echte landbouwmid-dens kwam. En vanuit historisch oogpunt zegt dat misschien meer over het Aalter van de jaren 1920 dan men wel denkt...

Peter LAROY

Bronnen:

1. Verslag berust in privé-verzameling.
2. Er zijn geen verdere bijzonderheden bekend. Wellicht gaat het om Desiderius Parmentier (1863-1938), bestuurder van het hospitaal te Meulebeke.

DE ACHTERUITKIJKSPIEGEL

AUTOSNELWEG

"Is een weg die uitsluitend voor snelverkeer is bestemd, weg met gescheiden rijbanen". Zo staat het in Van Dale.

In 1956, vijftig jaar geleden, werd de autoweg Brussel-Oostende plechtig geopend door Koning Boudewijn. Veel vroeger, in 1937 startten de werken.

Op 10 mei 1940 begon de oorlog voor ons land. Het vak tussen Jabbeke en Aalter was net klaar. De betonnen rijbaan eindigde in het verlengde van de huidige Sportlaan. Verder, in de richting van Gent was de grond onteigend en waren de voorbereidende werken klaar, ook de twee bruggen. Na de capitulatie, eind mei 1940, lag langsheen de autoweg massa's materiaal van het Belgisch leger.

- Daar ligt ons belastingsgeld - merkten vele Aalternaren ietwat sarcastisch op.

Begin september 1944, de bevrijding van Aalter.

Op de vooravond van de blijde intrede van de Poolse soldaten, reden geallieerde tanks over de autoweg, richting Maria-Aalter. Door het venster van ons keuken (we woonden achter de kerk waar nu de parking ligt) zagen we de tanks rijden. Maar door het venster van onze woonkamer zagen we Duitse soldaten op het oude kerkhof. Een gevaarlijke situatie en dus ... naar de kelder.

In 1945 speelden wij op de "aarden" autoweg. Geen beton, veel grachten en groen, een paradijs. Wij speelden daar "oorlogje". Kinderen, apen de grote mensen na. Daar moet ik steeds weer aan denken als ik op tv de beelden zie van kinderen in de Palestijnse gebieden en elders, met een geweertje of namaakrevolver in de hand. Velen van ons droegen een gevonden of gestolen helm op het hoofd of een soldatenriem om het midden. We waren gewapend met katalpult, pijl en boog of stok. Op het afgesproken uur was er verzameling. De oudste jongens, de "officieren" vormden twee legers en de strijd begon. Op 2 juli 1945 liep het mis. Enkele grote jongens hadden een kuil gegraven in de flank van de autoweg. De kuil was niet gestut. Bovenop liepen "soldaten" en de kuil stortte in. Omer Colpaert zat gevangen onder de aarde. Een jongen ging hulp halen bij een boer die verderop aan het werk was. Helaas, toen de hulpvaardige boer de jongen vond, was die reeds overleden.

Na de bevrijding lag er langsheen de autoweg een pijpleiding voor

de bevoorrading van de geallieerden. Benzine was duur en zeldzaam. Links en rechts waren gaten in de leiding gemaakt, de benzine opgevangen en verkocht.

Op een dag, tegen de avond, was er rondom het "soephuis", het gemeentelijk gevang in die tijd (Biesemkerkweg), rumoer. Twee mannen waren opgesloten, twee vrouwen jammerden voor de deur. Dokter De Pauw, burgemeester, reed zoals elke dag per fiets naar het ziekenhuis. De twee vrouwen liepen schreeuwend, met de handen in de lucht, op hem af.

- Je moet ons helpen, burgemeester. Onze mannen zijn aangehouden door Engelse soldaten.
- Waarom? - vroeg de burgemeester.
- Ze hadden gezien dat er een gaatje was in de pijpleiding, ze hebben de benzine opgevangen in een kuip opdat ze niet zou verloren lopen in de gracht. Ze kennen geen Engels, kunnen dat niet uitleggen tegen de soldaten. Jij moet dat doen! Dr. De Pauw knikte. Of hij die uitleg geloofde?

Jarenlang waren hier en daar onbewaakte overwegen. Ter hoogte van de Sportlaan liepen wij toen rustig over de autoweg of reed een boer met kar en paard de autoweg over. Onvoorstelbaar in 2006!

Tot slot nog dit. Onderaan de twee bruggen, richting Lotenhulle en Ruiselede zijn in de wand enkele sterren aangebracht. Dat zouden geen versieringen zijn. Lang geleden reeds, hoorde ik vertellen dat achter iedere ster een holte zit. In geval van nood, kan in die holte dynamiet geplaatst worden om de bruggen op te blazen. Is dat ook zo?

André DE KÉ

INHOUDSTAFEL

Willy STEVENS	Een nieuwjaarsbrief.	3
Roger BAECKELANDT	Emigratie 1909.	11
Peter LAROY	Terugkeer verplicht tewerkgestelden (mei 1945).	20
Walter VERVALLE	Jean-Ferdinand Goethals - molenaar en olieslager.	26
Jan CAMERLINCKX	Een processie.	40
Walter VERVALLE	Uit een oorlogskrant.	41
Roger BAECKELANDT	Bekende figuren in Aalter.	42
Roger BAECKELANDT	Huldiging Ernest Ornelis	43
Peter LAROY	Een landbouwtentoonstelling.	45
André DE KÉ	Achteruitkijkspiegel – Autostrade.	49

LAND VAN DE WOESTIJNE

Tijdschrift van de Heemkundige Kring Aalter, gesticht in 1977.

Verschijnt in maart, juni, september en december.

Uitgegeven met steun van het Gemeentebestuur van Aalter, het Provinciebestuur Oost-Vlaanderen en de Vlaamse Gemeenschap.

Verantwoordelijke uitgever: Jan Defruyt, Kestelstraat 67, 9880 Aalter

Bankrekening: nr. 442-6594361-40 - Heemkundige Kring Aalter.

Lidmaatschapsbijdrage : gewone leden : € 12,50

steunende leden : € 25,00 of meer

Overname uit het tijdschrift is toegelaten mits schriftelijke toelating van de redactie. Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn tekst.

BESTUUR

Voorzitter: Willy STEVENS, Groenevijvers 8, 9910 Knesselare
09 374 44 58 - willystevens1@skynet.be

Ondervoorzitter: Peter LAROY, Brouwerijstraat 84, 9880 Aalter
09 375 14 86 - peter.laroy@pandora.be

Secretaris: Jan CAMERLINCKX, Schuurlo 12, 9880 Aalter
09 374 79 82 - jan.camerlinckx@skynet.be

Ledenbeheer: Eliane DE POORTER, Leurebroekdreef 1, 9880 Aalter
051 68 89 91 - arnelidepoorter@pandora.be

Penningmeester: Dries ALYN, Bellemstraat 49, 9880 Aalter
09 374 23 60

Redactie en layout: Jan DEFRUYT, Kestelstraat 67, 9880 Aalter
09 374 65 81 - jan_defruyt@scarlet.be

LEDEN: Robert VERHELST, Stationsstraat 74, 9880 Aalter
09 374 41 36 - robert.verhelst@scarlet.be

Roger BAECKELANDT, Ekenakker 2, 9880 Aalter
09 375 13 77 - roger.baeckelandt@scarlet.be

Walter VERVALLE, Langendamdreef 62, 9880 Aalter
09 374 54 63 - walter39be@yahoo.com

MEDEWERKER: Erik WILLE, St.-Pietersveld, 8750 Wingene
051 65 50 29 - erik.wille@skynet.be

Etienne VAN EEGHEM, Ter Weibroek 53, 9880 Aalter
09 374 76 81 - etienne.vaneeghem@scarlet.be

Rik CLAEYS, Kleine Weg 25, 8700 Tielt
051 40 63 20 - Rik.Claeys1@pandora.be